

Bækur.is

Landsbókasafn Íslands – Háskólabókasafn

Titill

Landsyfirréttardómar og hæstaréttardómar í íslenskum málum 1802-1873

Bindi

9. b. 1863-1867

Ár

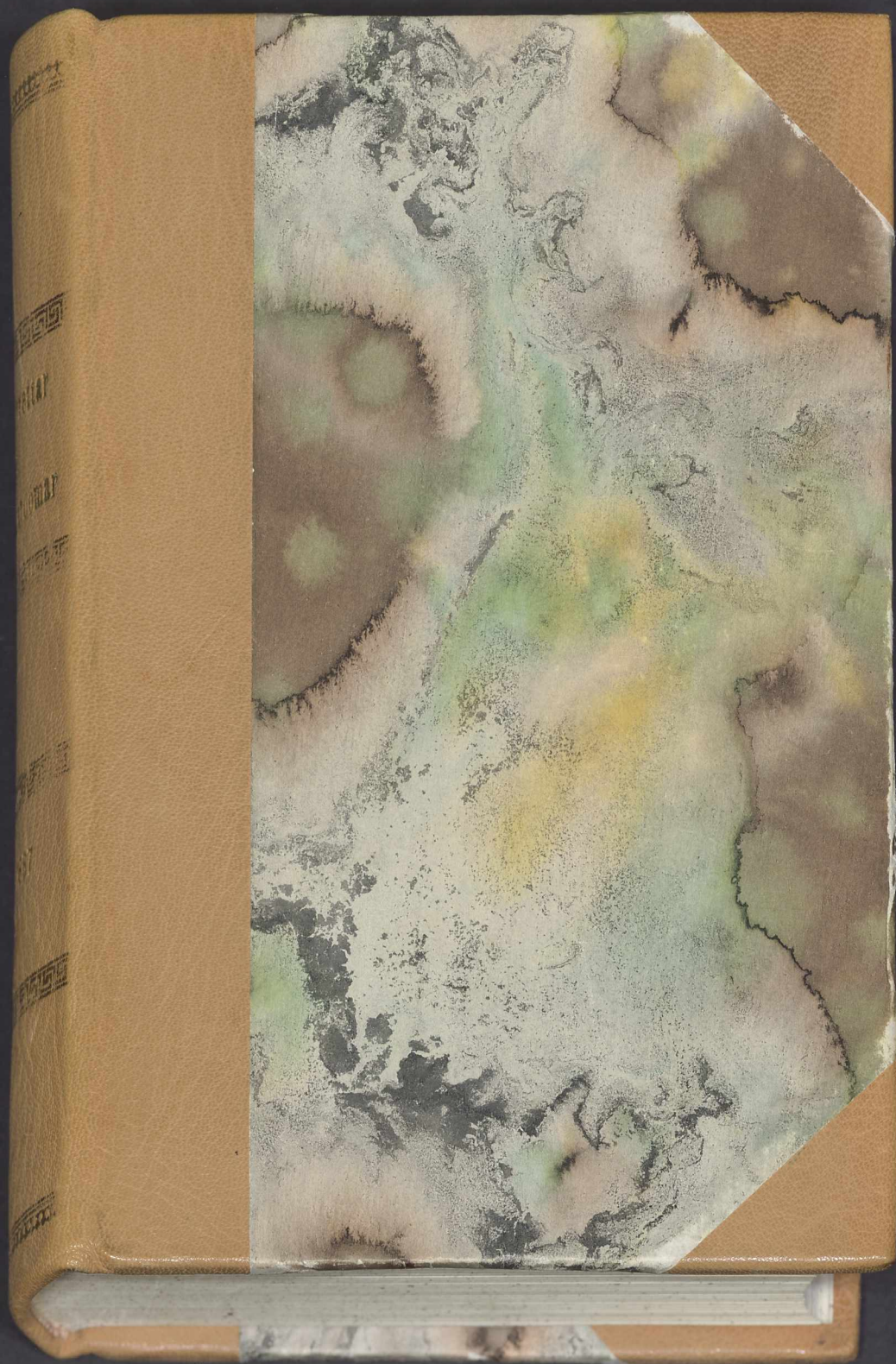
1916

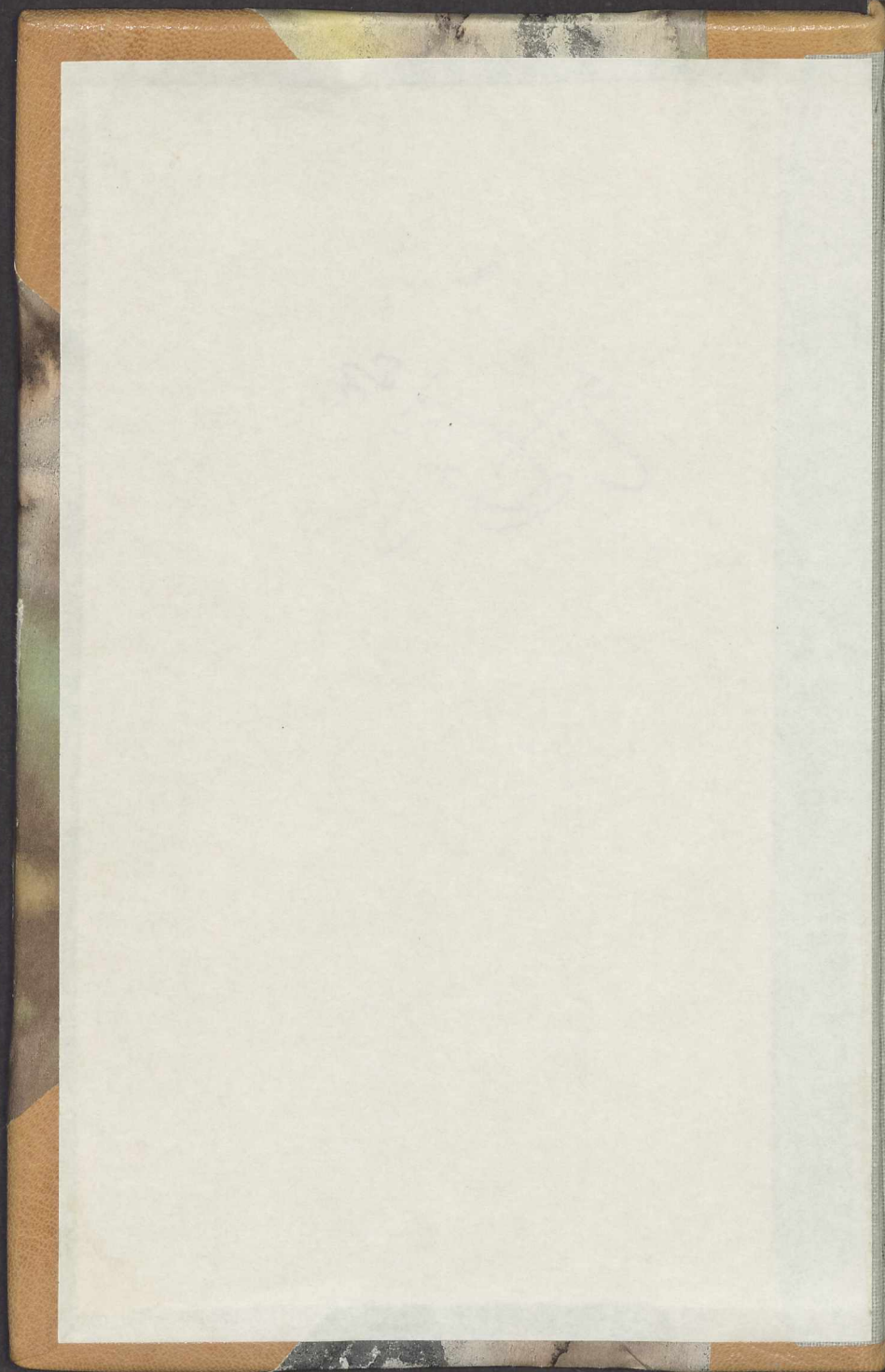
Höfundur

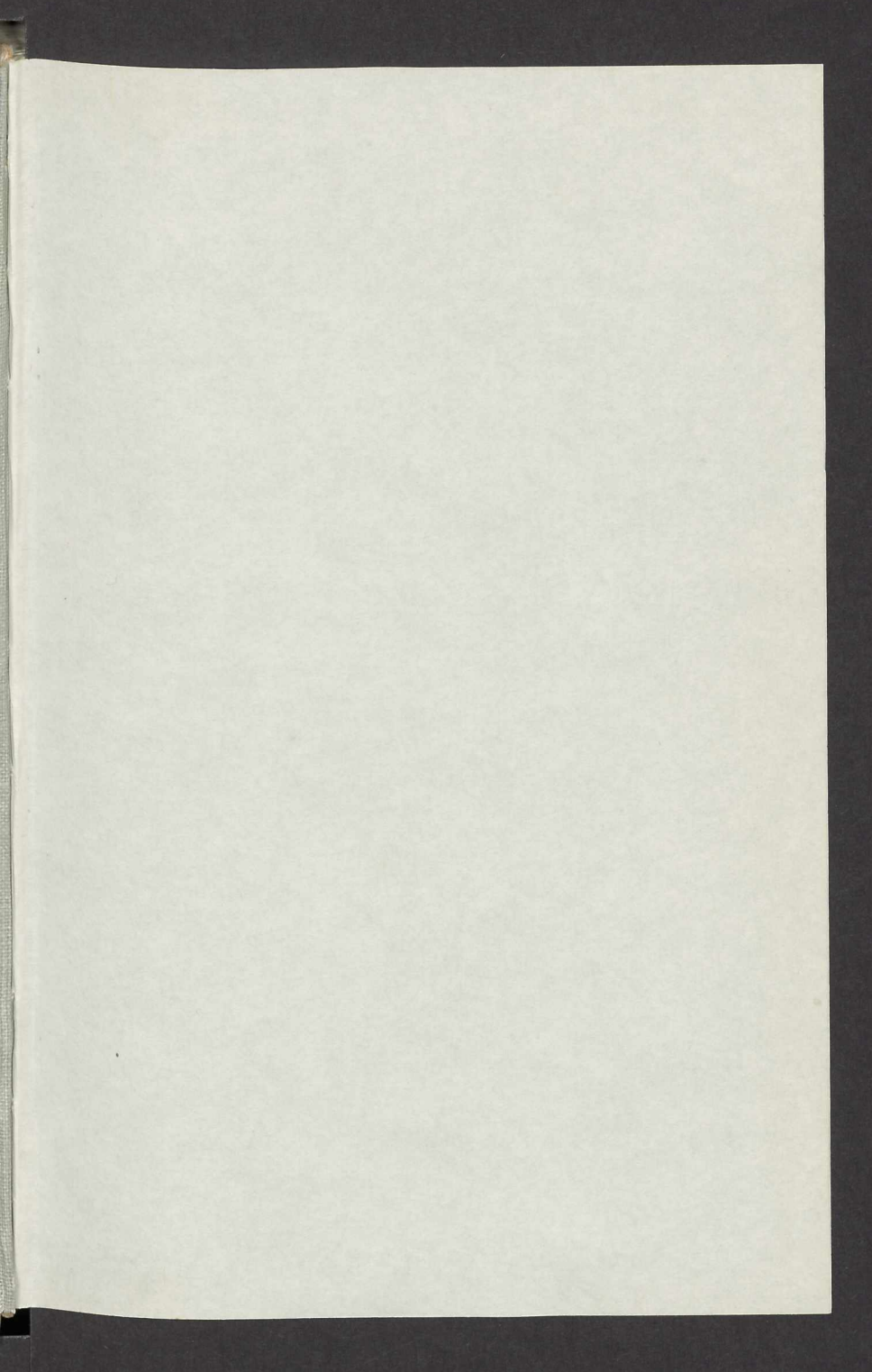
Klemens Jónsson 1862 - 1930

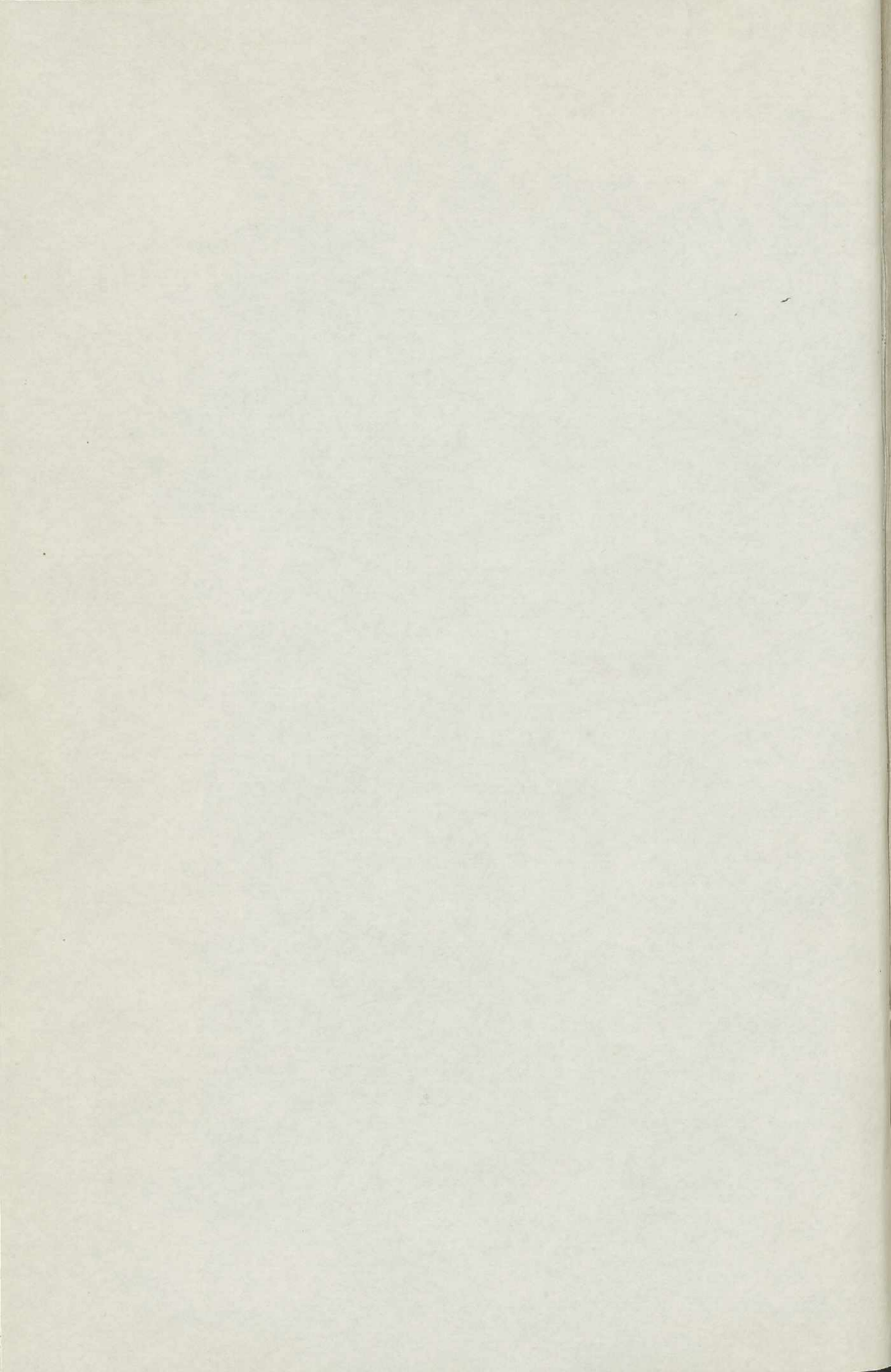
Einar Arnórsson 1880 - 1955

Ármann Snævarr 1919 - 2010

LANDSYFIRRETTARDÓMAR

OG

HÆSTARÉTTARDÓMAR

— Í ÍSLENZKUM MÁLUM

1802—1873

IX.

1863—1867

SÖGUFÉLAG GAF ÚT

REYKJAVÍK 1965

ÍSAFOLDARPRENTSMIÐJA H.F

LANDSYFIRRETTARDÓMAR

OG

HÆSTARÉTTARDÓMAR

Í ÍSLENZKUM MÁLUM

1802—1873

IX.

1863—1867

SÖGUFÉLAG GAF ÚT

REYKJAVÍK 1965

ÍSAFOLDARPRENTSMÍÐJA H.F

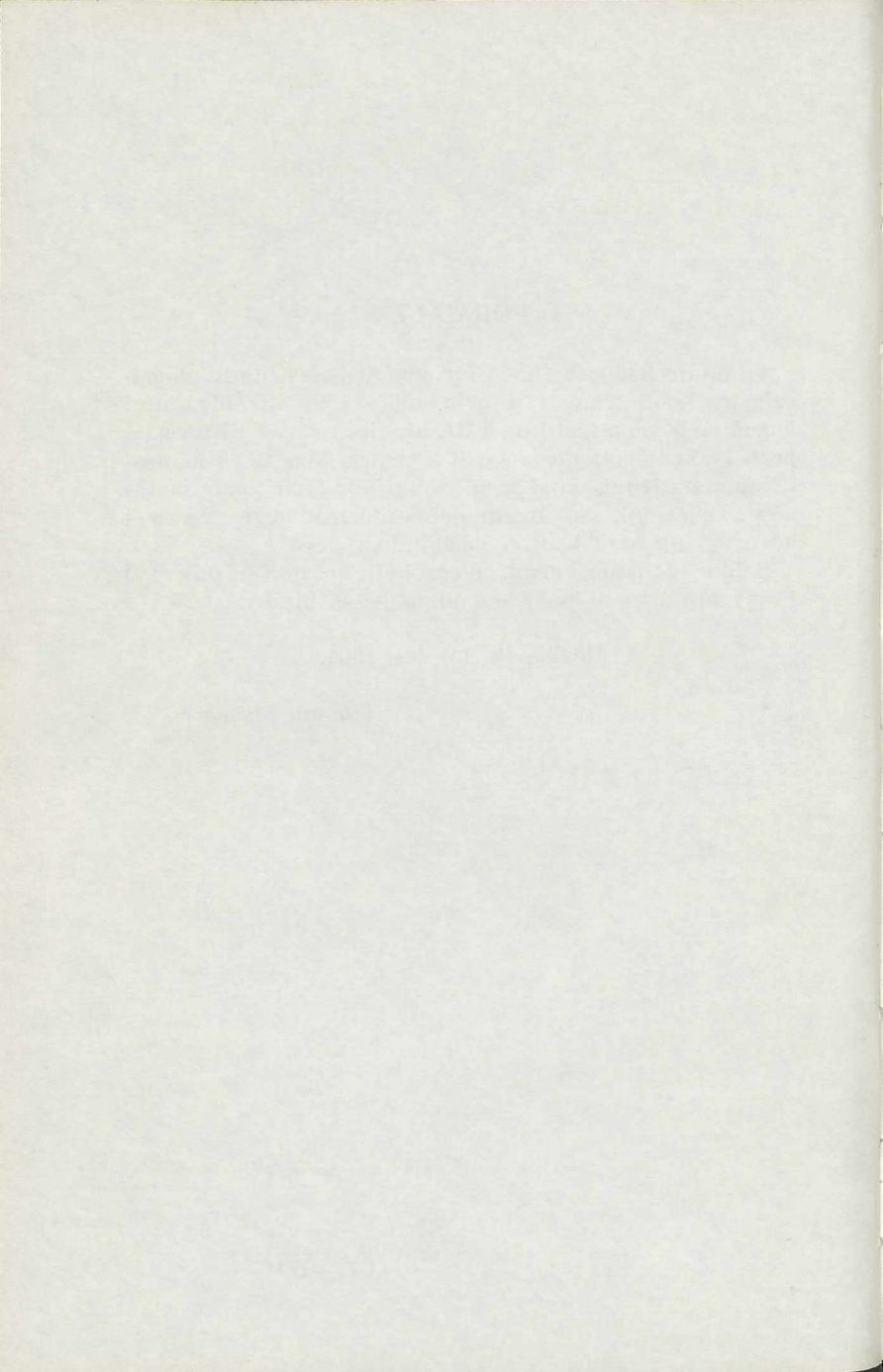
FORMÁLI

Ég undirritaður hefi séð um útgáfu þessa bindis dómasafnsins, sem tekur yfir árin 1863—1867. Er útgáfunni hagað með sama hætti og VIII. bindi og vísast til formála þess. Það er óneitanlega ágalli á þessari útgáfu, að héraðsdómum er sleppt, en sá grundvöllur var fyrir löngu markaður, er ég tók við útgáfu dómasafnsins, og er ógerlegt að taka upp aðra hætti í lokabindum þess.

Baldur Jónsson, cand. mag. hefir aðstoðað mig við lestur prófarka af nokkrum hluta þessa bindis.

Reykjavík, 15. des. 1965.

Ármann Snævarr.

I. MÁLASKRÁ

a) Landsyfirréttarmál.

1863.	Bls.
1. Réttvísinn gegn Jóni Markússyni og Helgu Bjarnadóttur	1
2. Réttvísinn gegn Ísleifi Gunnlaugssyni	4
3. Réttvísinn gegn Birni Jónssyni	6
4. Réttvísinn gegn Ólafi Ólafssyni	8
5. Eigendur Víðidalstungukirkju, stúdent Páll Jónsson Vídalín og húsfrú Ragnheiður Jónsdóttir gegn eiganda jarðarinnar Syðri-Stapa, Jóni bónda Sigurðssyni	10
6. Málafærslumaður Jón Guðmundsson skipaður sóknari gegn Jónathan Sigurðssyni	16
7. Réttvísinn gegn Halldóri Jónssyni	18
8. Réttvísinn gegn Guðmundi Jónssyni og Ingveldi Jónsdóttur	20
9. Réttvísinn gegn Guðmundi Guðmundssyni	23
10. Þorsteinn Helgason gegn Markúsi Björnssyni	26
11. Réttvísinn gegn Gestí Jónssyni	30
12. Gísli Jónsson gegn settum sýslumanni Magnúsi Gíslasyni	33
13. Gísli Jónsson á Saurum gegn Guðbrandi Magnússyni á Hlíð	36
14. John Ritschie & Son og sameigendur Klepps og Laugarness gegn kaupmanni H. Th. A. Thomsen	37

VI

Bls.

15. Erfingjar conrectors Páls Jacobssonar og konu hans Þórunnar Brynjólfsdóttur gegn séra Páli Ingimundarsyni í Gaulverjabæ	51
16. Réttvísín gegn Sigurlaugu Einarsdóttur	58
17. Réttvísín gegn Halldóru Jónsdóttur	60
18. Bræðurnir Guðmundur og Gísli Ívarssynir gegn hreppstjórunum Ásbirni Ólafssyni og Jóni Erlindsyni	61
19. Jón Sölvason og Vigfús Pétursson gegn Einari presti Hjörleifssyni	65
20. Kaupmaður P. L. Henderson gegn kansallíráði sýslumanni Þorsteini Jónssyni	71
21. Árni Kristjánsson gegn sýslumanni St. Thorarensen	73
22. Erfingjar Ingveldar Guðmundsdóttur gegn settum skiptaráðanda kammerráði Þórði Guðmundssyni	75
23. Kjöbmand Duus af Keflavík contra grosserer P. C. Knudtson af Köbenhavn og grosserer P. C. Knudtson contra kjöbmand Duus	78
24. Gade kaupmaður gegn Jakobi, Ólafi og Sigurði Steingrímssonum	82
25. Réttvísín gegn Ingvari Einarssyni, Vilborgu Jónsdóttur og Einari Ingvarssyni	86
26. Madama Ingibjörg Guðjohnsen gegn Runólfi Runólfssyni	91
27. Runólfur Runólfsson gegn Madömu I. Guðjohnsen	93
28. Réttvísín gegn Guðmundi Jónssyni	94

1864.

1. Réttvísín gegn Ingibjörgu Torfadóttur	96
2. Réttvísín gegn Jóni Einarssyni og Eggert Jónssyni	97
3. Réttvísín gegn Sigurborgu Jónsdóttur	98
4. Réttvísín gegn Gunnari Kristjánssyni o. fl.	100
5. Kaupmaður E. Waage sem fjárhaldsmaður Reykjavíkurdómkirkju gegn verzlunarmanni J. Stefensen	105

VII

Bls.

6. Réttvísín gegn Ólafi Þórðarsyni á Leirum, Ólafi Ólafssyni, Ólafi Magnússyni og Jóni Ólafssyni á Berjanesi	106
7. P. L. Henderson kaupmaður gegn Páli skipsherra Bissurup	110
8. Þórarinn Hálfðánarson gegn Metúsalem Magnússyni	118
9. Réttvísín gegn Ögmundi Ögmundssyni	119
10. Jón Jónsson gegn Birni Björnssyni	121
11. Stúdent A. Arasen gegn kaupmanni Chr. Möller ..	124

1865.

1. Guðni Guðnason gegn Símoni Bjarnasyni	127
2. Réttvísín gegn Jóhannesi Björnssyni m. fl.	128
3. Grosserer P. C. Knudtzon contra kjöbmand P. Duus	129
4. Jakob og Ólafur Steingrímssynir o. fl. gegn bæjarstjórninni í Reykjavík	130
5. Réttvísín gegn Pétri Ásmundssyni	131
6. Gísli Ólafsson gegn Vigfúsi Péturssyni og Pétri Sigurðssyni	133
7. Réttvísín gegn Einari Jónssyni m. fl. úr Húnavatns-sýslu	136
8. Réttvísín gegn Knúti Guðmundssyni	137
9. Hið opinbera gegn Jens Gíslasyni á Köldukinn ..	138
10. Karel Jónsson gegn Adolph Petersen	139
11. Réttvísín gegn Einari Jónssyni m. fl. úr Húnavatnsþingi	140
12. Réttvísín gegn Jóhannesi Björnssyni og Katrínu Jónsdóttur m. fl.	145
13. Jakob og Ólafur Steingrímsson m. fl. gegn bæjarstjórninni í Reykjavík	148
14. Gymnastiklærer Stenberg contra gjæstgiver Jörgensen	152
15. Hinn íslenzki dómsmálasjóður gegn Katli Sigurðssyni	153

VIII

	Bls.
16. Réttvísín gegn Jóni Einarssyni og Eggert Jónssyni	157
17. Yfirdómari Jón Pétursson gegn ritstjóra Þjóðólfs, málaflutningsmanni Jóni Guðmundssyni, og land- og bæjarfógeta Árna Thorsteinson	159
18. Yfirdómari Jón Pétursson gegn ritstjóra Þjóðólfs, málaflutningsmanni Jóni Guðmundssyni, og land- og bæjarfógeta Árna Thorsteinson	168
19. Réttvísín gegn Jóni Jónssyni á Kóreksstöðum	172
20. Réttvísín gegn Sveini Hjaltasyni	174
21. Réttvísín gegn Jóhönnu Guðlaugsdóttur og Björgu Guðmundsdóttur	177
22. Verzlunarmaður L. Knudsen gegn gestgjafa J. Vedholm	181
23. Réttvísín gegn Jóhannesi Jónssyni	184

1866.

1. Enkefru Lucinde Knudtzon contra kjöbmand Duus	187
2. Hreppstjórnarnir í Áltaneshrepp gegn Þóru Jónsdóttur	196
3. Hið opinbera gegn Halli Sigmundssyni	199
4. Sigurður Arason á Gesthúsum gegn Halldóri Kr. Friðrikssyni	200
5. Réttvísín gegn Bjarna Þorsteinssyni	203
6. Eigendur Hamra gegn Gísla Guðmundssyni	207
7. Magnús Þorvaldsson gegn Daníel Guðnasyni	211
8. Jakob prestur Guðmundsson gegn prestinum Ólafi Ólafssyni	214
9. Síra Magnús Bergsson gegn prestsekkju Þuríði Hallgrímsdóttur	226
10. Hið opinbera gegn verzlunarmanni H. Duus m. fl.	236
11. Hið opinbera gegn Jens Gíslasyni	241
12. Sýslumaður Olivarius gegn ritstjóra Birni Jónssyni	243
13. Réttvísín gegn Ingibjörgu Torfadóttur	245
14. Réttvísín gegn Guðmundi Guðmundssyni	247
15. Réttvísín gegn Birni Kristjánssyni og Sigríði Ólafsdóttur	249

IX

Bls.

16.	Kanselliráð Th. Jónsson gegn Þorsteini hreppstjóra Jónssyni	252
17.	Kaupmaður Henderson gegn dannebrogsmanni P. Danielssyni	254
18.	Réttvísinn gegn Magnúsi Böðvarssyni	264
19.	Réttvísinn gegn Þorsteini Þórðarsyni	265
20.	Hið opinbera gegn Jóel Friðrikssyni	266
21.	Hið opinbera gegn Birni Jónssyni	268
22.	Erfingjar Ingvaldar Guðmundsdóttur gegn biskupinum yfir Íslandi sem forstöðumanni prestsekknasjóðs	269
23.	Réttvísinn gegn Einari Jónssyni m. fl. úr Ísafjarðarsýslu	273
24.	Jón Þórhallason m. fl. gegn Gísla Jónssyni	274
25.	Réttvísinn gegn Jóni Karelssyni	279
26.	Sigurður Arason frá Gesthúsum gegn skólakennaranum Halldóri Kr. Friðrikssyni og fógetanum í Gullbringu- og Kjósarsýslu, sýslumanni H. Clausen	280

1867.

1.	Réttvísinn gegn Sigurði Guðbrandssyni og Kristbjörgu Guðmundsdóttur	285
2.	Réttvísinn gegn Guðmundi Þorlákssyni	288
3.	Réttvísinn gegn Jóni Karelssyni	290
4.	Hið opinbera gegn Halldóri Jónssyni	293
5.	Réttvísinn gegn Níels Þorsteinssyni	296
6.	Gísli Jónsson á Saurum gegn Guðbrandi Magnússyni á Hólmlátrum	297
7.	Yfirdómari B. Sveinsson gegn Þorsteini Þorsteinsyni	304
8.	Réttvísinn gegn Kristjáni Davíðssyni og Sigurlaugu Jónasdóttur	308
9.	Réttvísinn gegn Jónasi Jónassyni frá Bakkafit	311
10.	Réttvísinn gegn Þorsteini Þórðarsyni	315
11.	Þorvaldur Björnsson gegn kaupmanni H. E. Thomsen	317

	Bls.
12. Réttvísín gegn Jens Kristjáni Jónssyni	320
13. Réttvísín gegn Jósep Ólafssyni úr Snæfellsnessýslu	321
14. Réttvísín gegn Jóni Sæmundssyni úr Dalasýslu ..	326
15. Yfirdómari B. Sveinsson gegn Gísla Gíslasyni og Gísli Gíslason gegn yfirdómara B. Sveinssyni	329
16. Réttvísín gegn Magnúsi Eyjólfssyni	333
17. Réttvísín gegn Jóni Bergssyni og Sigríði Jóns- dóttur	335
18. Sigurður Vigfússon gegn Valgerði Pálsdóttur	338
19. Jón Guðmundsson málsfærslumaður gegn skipta- ráðandanum í Borgarfjarðarsýslu J. Thoroddsen	343
20. Réttvísín gegn Einari Jónssyni og Sigurði Guð- mundssyni	345
21. Sameigendur jarðarinnar Holts og Álftagrófar í Mýrdal gegn prestinum til Dyrhóla og Sólheima	349
22. Réttvísín gegn Sigurði Bjarnasyni, Jóni Sigurðs- syni og Pétri Ingimundssyni	352
23. Hið opinbera gegn Bjarna Snorrasyni, Guðmundi Jónssyni og Jóni Magnússyni	358
24. Hið opinbera gegn Jóni Þorsteinssyni m. fl.	362
25. Hið opinbera gegn Ara Jónssyni úr Eyjafjarðar- sýslu og prestinum Sigurgeir Jakobssyni	366
26. Erfingjar Jóhanns Péturs Einarssonar og ekkja hans Guðrún Ásmundsdóttir gegn skiptaráðandan- um í Borgarfjarðarsýslu sýslumanni J. Thorodd- sen	369
27. Hið opinbera gegn Kristópher Jóhannessyni	376
28. Réttvísín gegn Þorgeiri Guðmundssyni	378

b) Hæstaréttarmál.

1863.

1. Réttvísín gegn Jónathan Sigurðssyni 381

1864.

1. Réttvísín gegn Ingvari Einarssyni, Vilborgu Jónsdóttur og Einari Ingvarssyni 382
2. Réttvísín gegn Guðmundi Jónssyni 384

1865.

1. Réttvísín gegn Guðmundi Jónssyni og Ingveldi Jónsdóttur 384
2. Réttvísín gegn Péttri Ásmundssyni 386

1866.

1. Réttvísín gegn Ögmundi Ögmundssyni 386
2. Réttvísín gegn Sveini Hjaltasyni 387
3. Réttvísín gegn Jóhannesi Björnssyni, Jóni Sæmundssyni, Katrínu Jónsdóttur og Árna Sæmundssyni 387
4. Guðbrandur Magnússon í Hlíð gegn Gísla Jónssyni á Saurum 389
5. Réttvísín gegn Einari Jónssyni, Guðbjörgu Guðmundsdóttur og Jóni Einarssyni 390

1867.

1. John Ritchie og sonur hans svo og sameigendur Klepps og Laugarness gegn H. Th. A. Thomsen .. 392
2. Réttvísín gegn Sigurði Guðbrandssyni og Kristbjörgu Guðmundsdóttur 394
3. Hið opinbera gegn Helga Helgasyni o. fl. 394

XII

Bls.

1868.

1. Einar Hjörleifsson gegn Jóni Sölvasyni og Vigfúsi Péturssyni 396
2. Hreppstjórnir Jón Erlindsson og Ásbjörn Ólafsson gegn Gísla og Guðmundi Ívarssonum 398
3. Réttvísinn gegn Jóni Karelssyni 399
4. Réttvísinn gegn Birni Kristjánssyni og Sigríði Ólafsdóttur 400
5. Réttvísinn gegn Magnúsi Eyjólffssyni 401
6. Réttvísinn gegn Níels Þorsteinssyni 402

1869.

1. Erfingjar prestsekkju Þuríðar Hallgrímsdóttur gegn séra Magnúsi Bergssyni 402

1870.

1. Þorsteinn Danielsson gegn P. L. Henderson 405

1871.

1. Ketill hreppstjóri Sigurðsson gegn stiftamtmannum yfir Íslandi 407

II. NAFNASKRÁ.

a) Einkamál.

- Adolph Petersen á Stokks-
eyri 139.
- A. Arasen stúdent á Flugu-
mýri 124.
- Árni Kristjánsson á Staðar-
tungu 73.
- Árni Thorsteinson land- og
bæjarfógeti 159, 168.
- Ásbjörn Ólafsson hrepp-
stjóri 61, 398.
- Benedikt Sveinsson yfir-
dómari 304, 329.
- Biskupinn yfir Íslandi 75,
269.
- Björn Björnsson á Breiða-
bólstað 121.
- Björn Jónsson ritstjóri 243.
- Bæjarstjórnin í Reykjavík
130, 148.
- Clausen sýslumaður 280.
- Daníel Guðnason eigandi
Arngeirsstaða 211.
- Dómsmálasjóðurinn
íslenzki 153, 407.
- H. P. Duus kaupmaður í
Keflavík 78, 129, 187.
- Eigendur Hamra 207.
- Eigendur Holts og Álfta-
grófar 349.
- Eigendur Klepps og Laug-
arness 37, 392.
- Einar Hjörleifsson prestur
65, 396.
- Einar Sæmundsson 274.
- Gade kaupmaður í Björgvin
82.
- Gísli Gíslason í Leirvogs-
tungu 329.
- Gísli Guðmundsson á
Vatnsnesi 207.
- Gísli Ívarsson í Skjalda-
koti 61, 398.
- Gísli Jónsson á Býjaskerj-
um 274.
- Gísli Jónsson á Saurum 33,
36, 389, 297.
- Gísli Ólafsson jarðyrkju-
maður 133.

XIV

- Guðbrandur Magnússon á
Hlíð (Hólmalátrum) 36,
389, 297.
- Guðmundur Ívarsson í
Skjaldakoti 61, 398.
- Guðni Guðnason 127.
- Guðrún Ásmundsdóttir á
Þingnesi 369.
- Halldór Kr. Friðriksson
200, 280.
- P. L. Henderson kaupmaður
71, 110, 254, 405.
- Hreppstjórnir í Álftanes-
hreppi 196.
- H. Th. A. Thomsen 37, 392.
- H. E. Thomsen 317.
- Ingibjörg Guðjohnsen yfir-
setukona 91, 93.
- Ingveldur Guðmundsdóttir
í Odda, erfingjar henn-
ar 75, 269.
- Jakob Guðmundsson prest-
ur, Ríp 214.
- Jakob Steingrímsson á Seli
82, 130, 148.
- Jóhann Pétur Einarsson á
Þingnesi, erfingjar hans
369.
- John Ritschie & Son, 37,
392.
- Jón Erlindsson hreppstjóri
61, 398.
- Jón Guðmundsson mála-
flutningsmaður 159, 168,
343.
- Jón Jónsson á Breiðaból-
stað 121.
- Jón Pétursson yfirdómari
159, 168.
- Jón Sigurðsson bóndi
Syðri-Stöpum 10.
- Jón Sölvason á Háreks-
stöðum 65, 396.
- Jón Thoroddsen sýslumað-
ur 343, 369.
- Jón Þórhallason 274.
- Jørgensen gestgjafi 152.
- Karel Jónsson 139.
- Ketill Sigurðsson hrepp-
stjóri 153, 407.
- L. Knudsen verzlunarmað-
ur í Reykjavík 181.
- P. C. Knudtson kaupmaður
78, 129, ekkja hans 187.
- Magnús Bergsson prestur
Kirkjubæ 226, 402.
- Magnús Gíslason settur
sýslumaður 33.
- Magnús Þorvaldsson á Arn-
geirsstöðum 211.
- Markús Björnsson á Eyrar-
bakka 26.
- Metúsalem Magnússon 118.
- Chr. Möller kaupmaður 124.
- Olivarius sýslumaður 243.
- Ólafur Ólafsson prestur
Mýrum 214.
- Ólafur Steingrímsson á Seli
82, 130, 148.

- Páll Bisserup skipherra 110.
- Páll Ingimundarson prestur Gaulverjabæ 51.
- Páll conrector Jacobsson í Gaulverjabæ, erfingjar hans 51.
- Páll Jónsson Vídalín stúdent 10.
- Pétur Sigurðsson í Reykjavík 133.
- Presturinn til Dyrhóla og Sólheima 349.
- Ragnheiður Jónsdóttir prestsekkja 10.
- John Ritchie & Son 37, 392.
- Runólfur Runólfsson í Hólakoti 91, 93.
- Sigurður Arason á Gesthúsum 200, 280.
- Sigurður Steingrímsson á Seli 82.
- Sigurður Vigfússon á Steinum 338.
- Símon Bjarnason 127.
- Snorri Þórðarson á Steinsholti 148.
- Stefán Hjörleifsson 274.
- Stefensen, J. verzlunarmaður í Reykjavík 105.
- Stenberg leikfimikennari 152.
- St. Thorarensen sýslumaður 73.
- Stiftamtmaðurinn yfir Íslandi 407, sbr. 153.
- Sveinn Ingimundsson á Seli 148.
- Valgerður Pálsdóttir 338.
- Vedholm J. gestgjafi 181.
- Vigfús Pétursson á Háreksstöðum 65, 396.
- Vigfús Pétursson í Reykjavík, 133.
- Waage, E. kaupmaður í Reykjavík, 105, 133.
- Þóra Jónsdóttir í Engey 196.
- Þórarinn Hálfðánarson á Bakka 118.
- Þórður Guðmundsson sýslumaður, kammerráð 75.
- Þorsteinn Danielsson á Skipalóni 254, 405.
- Þorsteinn Helgason á Hala 26.
- Þorsteinn Jónsson kansalliráð, sýslumaður 71, 252.
- Þorsteinn Jónsson hreppstjóri Brekkugerði 252.
- Þorsteinn Þorsteinsson á Lækjarbotni 304.
- Þórunn Brynjólfsdóttir í Gaulverjabæ, erfingjar hennar 51.
- Þorvaldur Björnsson í Núpukoti 317.
- Þuríður Hallgrímsdóttir prestsekkja frá Kirkjubæ 226, 402.

b) Opinber mál.

- Ari Jónsson á Viðigerði 366.
 Árni Sæmundsson í Grafardal, 145, 387.
 Bjarni Snorrason á Böðmósstöðum 358.
 Bjarni Þorsteinsson á Raufarhöfn 203.
 Björg Guðmundsdóttir á Arnarstöðum 177.
 Björn Jónsson á Efri-Dálksstöðum 6.
 Björn Jónsson á Þórukoti 268.
 Björn Kristjánsson í Vestmannaeyjum 249, 400.
 H. P. Duus í Keflavík, 236, 394.
 Eggert Jónsson úr Eyjafjarðarsýslu 97, 157.
 Einar Ingvarsson á Bjallanum 86, 382.
 Einar Jónsson í Arnardal 273, 345.
 Einar Jónsson á Skárastöðum 136, 140, 390.
 Einar Pálsson á Kirkjubóli 236, 394.
 Eivindur Pálsson á Stafnesi 236, 394.
 Eyjólfur Árnason í Gerðakoti 236, 394.
 Gestur Jónsson á Syðra-Sýrlæk 30.
 Guðbjörg Guðmundsdóttir á Skárastöðum 140, 390.
 Guðmundur Guðmundsson úr Ísafjarðarsýslu 23.
 Guðmundur Guðmundsson á Eiðsstöðum 247.
 Guðmundur Halldórsson á Hvalsnesi 236, 394.
 Guðmundur Jónsson úr Árnæssýslu 20, 384.
 Guðmundur Jónsson á Stórafljóti 358.
 Guðmundur Jónsson á Skárastöðum 94, 384, 140, 391.
 Guðmundur Þorláksson úr Dalasýslu 288.
 Guðrún Þorbjörg Sæmundsdóttir í Grafardal 145.
 Gunnar Kristjánsson í Yztahvammargerði 100.
 Gunnar Stefánsson á Brekku 362.
 Halldór Jónsson Miðfirðingur 18.
 Halldór Jónsson í Vestmannaeyjum 293.
 Halldóra Jónsdóttir í Lækjarkoti 60.
 Hallur Sigmundsson 199.
 Helga Bjarnadóttir á Glammastöðum 1.
 Helgi Helgason á Lambastöðum 236, 394.
 Ingibjörg Torfadóttir 96, 245.
 Ingvar Einarsson á Bjallanum 86, 382.

XVII

- Ingveldur Jónsdóttir úr
Árnessýslu 20, 384.
- Ísleifur Gunnlaugsson úr
Píngeyjarsýslu 4.
- Jakob Jakobsson á Hvals-
nesi 236, 394.
- Jens Gíslason á Köldukinn
138, 241.
- Jens Kristján Jónsson 320.
- Jóel Friðriksson á Hlíðu-
nesi 266.
- Jóhanna Guðlaugsdóttir á
Arnarstöðum 177.
- Jóhannes Björnsson í
Grafardal 128, 145, 387.
- Jóhannes Jónsson á Lang-
húsum 184.
- Jónas Jónasson í Bakkafit
311.
- Jón Bergsson á Jaðri 335.
- Jón Einarsson úr Eyja-
fjarðarsýslu, 97, 157.
- Jón Einarsson á Skára-
stöðum, 140, 390.
- Jón Jónsson á Gilsbakka
140, 391.
- Jón Jónsson á Kóreksstöð-
um 172.
- Jón Karelsson 279, 290, 399.
- Jón Magnússon á Felli 358.
- Jón Markússon á Glamma-
stöðum 1.
- Jón Ólafsson á Berjanesi
106.
- Jón Sigurðsson á Minna-
Mosfelli 352.
- Jón Sæmundsson í Grafar-
dal 145, 387.
- Jón Sæmundsson á Sauða-
felli 326.
- Jón Þorsteinsson á Úthlíð
362.
- Jónathan Sigurðsson úr
Dalasýslu 16, 381.
- Jósep Gunnlaugsson 100.
- Jósep Ólafsson á Blómstur-
völlum 321.
- Katrín Jónsdóttir í Grafar-
dal 145, 387.
- Knútur Guðmundsson í
Reykjavík 137.
- Kristbjörg Guðmundsdóttir
úr Rangárvallasýslu 285,
394.
- Kristján Davíðsson úr
Glæsibæjarhreppi 308.
- Kristján Hallsson í Yzta-
hvattnsgerði 100.
- Kristján Sæmundsson í
Grafardal 145
- Kristópher Jóhannesson úr
Strandasýslu 376.
- Magnús Böðvarsson úr Snæ-
fellsnessýslu 264.
- Magnús Eyjólfsen í Ráða-
gerði 333, 401.
- Magnús Halldórsson á Mið-
húsum 362.
- Magnús Magnússon á
Stórahólmi 236, 394.
- Margrét Gunnlaugsdóttir á
Skárastöðum 140, 391.

XVIII

- Margrét Jónsdóttir á Gilsbakka 140, 391.
- Niels Þorsteinsson á Hrísbú 296, 402.
- Oddur Bjarnason á Býjaskerjum 236, 394.
- Ólafur Magnússon úr Rangárvallasýslu 106.
- Ólafur Ólafsson á Berjanesi 106.
- Ólafur Ólafsson á Vesturhúsum 8.
- Ólafur Þórðarson á Leirum 106.
- Pétur Ásmundsson í Reykjavík 131, 386.
- Pétur Halldórsson á Litlahólmi 236, 394.
- Pétur Ingimundsson 352.
- Pétur Jónsson á Gufuskálum 236, 394.
- Rósa Indriðadóttir í Yztahvamsgerði 100.
- Sigríður Jónsdóttir á Jaðri 335.
- Sigríður Ólafsdóttir í Vestmannaeyjum 249, 400.
- Sigurbjörn Jóhannsson úr Þingeyjarsýslu 100.
- Sigurborg Jónsdóttir 98.
- Sigurður Bjarnason á Minna-Mosfelli 352.
- Sigurður Guðbrandsson úr Rangárvallasýslu 285, 392.
- Sigurður Guðmundsson úr Ísafjarðarsýslu 345.
- Sigurður Sigurðsson á Klöpp 236, 394.
- Sigurgeir Jakobsson prestur á Grund 366.
- Sigurlaug Einarsdóttir úr Ísafjarðarsýslu 58.
- Sigurlaug Jónasdóttir úr Glæsibæjarhreppi 308.
- Símon Eyjólfsson á Báruhaugsgerði 236, 394.
- Snorri Snorrason í Miðkoti 236, 394.
- Stefán Einarsson á Brekku 362.
- Sveinbjörn Ólafsson kaupmaður í Keflavík 236, 394.
- Sveinbjörn Þórðarson í Sandgerði 236, 394.
- Sveinn Hjaltason í Vestmannaeyjum 174, 387.
- Vilborg Jónsdóttir á Bjallanum 86, 382.
- Þorgeir Guðmundsson úr Eyjafjarðarsýslu 378.
- Þorkell Einarsson í Efstaðal 362.
- Þorsteinn Þórðarson á Ási 265, 315.
- Þorsteinn Þorsteinsson á Úthlíð 362.
- Þorvaldur Þorsteinsson á Flankastöðum 236.
- Ögmundur Ögmundsson í Vestmannaeyjum 119, 386.

III. LAGASTAÐIR, SEM TIL ER VITNAÐ

- Grágás. Landbrigðabálkur 14. kap. 14; 49. kap. 48; 50. kap. 48; 70. kap. 13, 15.
1281. Jónsbók.
Bréf Magnúss konungs 13—14.
Kaupabálkur 1. kap. 1, 29; 8. kap. 58.
Landsleigubálkur 1. kap. 118, 122; 26. kap. 29, 43, 69; 28. kap. 79; 52. kap. 66, 69, 396; 56. kap. 45, 47.
Rekabálkur 1. kap. 45; 2. kap. 14; 8. kap. 12, 14.
1394. Máldagi Péturs biskups 11.
1461. Máldagi Ólafs biskups Rögnvaldssonar 11.
1683. Dönsku Lög Kristjáns V, 15. apríl.
1—2—19 318; 1—4—7 202; 1—6—20 129; 1—24—17 25; 4—3—23 115; 4—3—33 116; 5—5—3 29; 5—10—3 79; 6—6—7 144; 6—9—1 144; 6—12—1 29; 6—13—53 21, 385; 6—13—5 327; 6—13—13 309; 6—13—14 309; 6—21—1—3 29.
1687. Norsku Lög Kristjáns V, 15. apríl.
1—2—3 29; 1—2—16 318; 1—4—1 44, 97, 139, 200, 203, 265; 1—4—7 202, 282; 1—4—8 282; 1—4—9 73; 1—4—13 79; 1—4—20 116; 1—4—30 83, 181, 215, 253, 281, 371; 1—4—32 74; 1—4—37 44; 1—5—10 81; 1—7—1 70, 81; 1—8—9 39, 50; 1—13—1 28; 1—13—7 114; 1—13—17 12; 1—13—22 202; 1—14—6 114, 126, 303; 1—14—7 303; 1—16 41; 1—24—22 34; 1—24—54 35; 5—2—25, sbr. 24 372; 5—5—5 29; 5—13—1 330; 5—13—2 58; 6—6—7 391; 6—6—8 391; 6—9—1 391; 6—13—3 385; 6—13—14 286.

- 1705. Tilskipun 15. maí 119.
- 1719. Tilskipun 31. marz 41.
- 1732. Konungsbréf 2. maí 202.
- 1746. Tilskipun 3. júní 15. og 23. gr., 63.
- 1750. Konungsbréf 5. júní 227 o. áfr., 403.
- 1759. Konungsbréf 30. nóv. 327.
- 1776. Nýbyggjaratilskipun 15. apríl 1.—11 gr., 67—68, 397; 2. gr., 304 o. áfr.
- 1787. Tilskipun 13. júní II, 21. gr. 319.
- 1791. Tilskipun 22. júlí 119.
- 1792. Tilskipun 13. janúar 34.
- 1795. Konungsbréf 4. júní 35.
- 1796. Tilskipun 3. júní 83, 129, 158, 163, 181, 200, 253, 281, 332, 367, 371.
- 1797. Tilskipun 20. janúar 23. gr., 128; 25. gr. 303.
- 1799. Konungsbréf 7. des. 200.
- 1800. Tilskipun 23. maí 1. gr. 286, 309.
- 1800. Tilskipun 11. júlí 10. gr. 105; 20. gr. 41, 42, 307.
- 1802. Tilskipun 8. janúar 162, 169.
- 1805. Tilskipun 31. maí, 3. gr. 265, 273.
- 1807. Konungsbréf 4. ágúst 328.
- 1819. Tilskipun 11. ágúst 303.
- 1819. Tilskipun 13. okt. 3. gr. 314.
- 1821. Opið bréf 12. janúar 368.
- 1824. Tilskipun 24. sept. 144; 2. gr. 309.
- 1827. Opið bréf 12. júní 385.
- 1828. Tilskipun 16. janúar 129.
- 1828. Konungsbréf 10. maí 328.
- 1830. Aukatekjureglugerð 10. sept. 63. gr., 200; 68. gr. 373; 80. gr. 374; 82. gr. 374.
- 1831. Tilskipun 21. des. V, 21.
- 1832. Tilskipun 15. ágúst 10. gr., 125, 182, 183, 243—244.
- 1833. Tilskipun 4. okt. 10. gr. 144, 391; 29. gr. 206; 2. og 5. gr. 325.
- 1834. Fátækrareglugerð 8. janúar 10. gr. 62, 64, 398; 11. gr. 64.

1838. Tilskipun 24. janúar 88, 89, 98, 186, 200, 325. — 4. gr. staflíður a 4, 158, 248, 292, 381, 383, 401; staflíður b 309; staflíður c 335, 337. — 5. gr. 292, 383. — 10. gr. 368; — 11. gr. 22; — 12. gr. 309, 385.
1838. Ráðuneytisbréf 27. febrúar 162.
1840. Tilskipun 11. apríl 335; 1. gr. 2, 19, 24, 88, 98, 157, 178, 245, 248, 296, 337, 381, 383, 399, 401, 402 — 1.—4. gr. 102; 4. gr. 94; 6. gr. 1. liður 89 — 6. gr. 2. liður, 88, 94, 95, 147, 157, 178, 382, 383, 388 — 12. gr. 1. liður 4,102, 138, 381, 400 — 13. gr. 292; 13.—14. gr. 147, 292, 388, 399 — 15. gr. 120; 16. gr. 250, 400; 21. gr. 89, 388; 22. gr. 383 — 30. gr. 24, 316, 347 — 43. gr. 107, 402 — 50. gr. 173 — 58. gr. 88, 95, 120, 248, 391 — 60. gr. 185, 186 — 62. gr. 185 — 64. gr. 173 — 77. gr. 107, 391 — 78. gr. 89.
1840. Tilskipun 15. apríl 5. gr. 178.
1841. Tilskipun 26. marz 8. gr. 178.
1841. Opið bréf 2. apríl 5. gr. 130.
1841. Tilskipun 8. september 313.
1845. Reglugjörð fyrir Reykjavíkur-kaupstað 27. nóv. — 19. gr. 149—151.
1846. Reglugjörð 27. nóvember 130.
1850. Convention 2. apríl 72. gr. 115.
1850. Erfðatilskipun 25. september; 15. gr. 371 — 23. gr. 271.
1855. Tilskipun 9. maí 160 — 3. gr. 164 — 9. gr. 167 — 15. gr. 371.
1861. Opið bréf 4. janúar 1. og 4. gr. 344.
1861. Opið bréf 26. sept. 150, 151.
1862. Opið bréf 29. ágúst 289.
1863. Tilskipun 26. maí 376—377 — 4. gr. 294.
1865. Tilskipun 15. desember 235, 403.
1866. Tilskipun 5. janúar 6. og 7. gr. 267, 269.

IV. EFNISKRÁ

Atriðisorð.

Ábúð.	Hefð.
Aðfarargerðir. Sjá Lögtaks- gerðir og Kyrrsetningu.	Hilming.
Aðfinnslur við dóma.	Hjú.
Áfengissala.	Hjúskapartálmar. Hjóna- vígsla.
Áfrýjun.	Hlutdeild, Meðverknaður.
Arfur. Arfleiðsluskrár. Sjá Erfðir. Erfðamál.	Hneykslanlegar samvistir.
Barngetnaður í meinum.	Hórdómur.
Barnsfaðernismál.	Hvalreki.
Concursus delictorum.	Hvinnska, hnupl.
Dómendur.	Iðgjöld.
Dómsgerðir.	Innköllun.
Eiðfesting meðdómsmanna.	Kyrrsetning.
Eignarréttur. Eignarprætur.	Landamerki.
Eignaspjöll.	Landbúnaðarlöggjöf.
Einkamál.	Lausafjárkaup.
Erfðir. Erfðamál. Sjá einn- ig Skiptamál.	Lausamennska.
Fjárdráttur.	Laxveiði.
Fullnusta refsingar.	Leiðbeiningarskylda dómara.
Fyrning.	Líflátshegning.
Fæðing í dulsmáli.	Lög. Lögskýring.
Gjafsókn.	Lögtaksgerð.
Grimmdarfull meðferð á skepnum.	Lögvenja.
	Lögvilla.
	Málasamlag.

Máldagar.	Sjálfataka.
Málflutningsmenn.	Skaðabætur utan samninga.
Málskostnaður.	Skattar. Sjá og Útsvar.
Manndráp.	Skipsleiga. Farmsamningar.
Meðdómsmenn.	Skipti dánarbúa. Sjá og Erfðir. Erfðamál.
Novaleyfi.	Skjalafals.
Nýbyggjaramál.	Skuldir. Skuldamál.
Ofriki við yfirvald.	Stefnur. Stef nubirting.
Óhlýðni við yfirvalds- skipan.	Stefnuvottar.
Ólögmæt eða sviksamleg meðferð fundins fjár.	Sönnun. Sönnunarbyrði.
Ótímabær málshöfðun.	Sönnunargögn.
Prestsekkjur og eftirlauna- réttur þeirra.	Umboð, sjá Málflutnings- menn.
Rangur framburður.	Útsvar.
Rannsókn opinberra mála.	Varnarþing.
Réttarfar almennt.	Veðskuld.
Réttarfarssekt.	Vettvangsmál.
Réttarfarsvankantar.	Vextir.
Sakhæfi.	Vitni. Vitnaleiðsla.
Saknæmi, ásetningur, gáleysi.	Þinglýsing.
Sáttir.	Þjófnaður.
Sifskaparbrot.	Ærumeiðingar.
	Ölvun.

Ábúð.

M eigandi jarðarinnar B byggði Þ leiguliða út af jörðinni með útbýggingarbréfi 8. des. 1862. Þ reit á bréf, að hann slepti ekki ábúðinni. Með útburðargerð fógeta var Þ borinn út. Reglur Jónsbókar Llb. kap. 1 giltu enn um þetta, og högguðu ákvæði tilsk. 15. maí 1705, er ekki giltu um bændajarðir, og tilsk. 22. júlí 1791 ekki þeim reglum. Þótt Þ hefði byggingarbréf, gat það ekki veitt

honum frekari rétt en leiðir af hinni almennu lagasetningu. 118.

Skýrð ákvæði byggingarbréfs, þar sem landsdrottinn áskildi sér rétt til að byggja hús á jörð án þess að taka jörð úr ábúð. Þetta ákvæði haggði því ekki, að heimilt var að byggja ábúanda út eftir almennum reglum. Vísað til Jónsb., Llb. 1. 121.

M tók við ábúð jarðar 1849. D eigandi byggði honum út á lögformlegan hátt 18. des. 1863. Talið var sannað, að M hefði setið jörðina í skjóli A, er var aðalleiguliði. Hafði A sagt upp ábúðinni frá fardögum 1864 að telja, og hafði M ekki rýmri rétt en A bar. Var því loku skotið fyrir rétt M, er A hvarf frá jörð. Auk þess var D frjálst að byggja M út af jörðinni, þótt hann hefði raunverulega verið sjálfstæður leiguliði. Dagsektir í sambandi við útburð af jörð voru felldar niður í lyfd. 211.

Aðfarargerðir.

Sjá Lögtaksgerðir og Kyrrsetningar

Aðfinnslur við dóma.

Sjá og Réttarfar. Réttarfarsvankantar.

Lyfd. óskaði frekari upplýsinga í máli. Þegar hérd. hóf rannsókn samkv. því, var ályktun Lyfd. ekki lögð fram. Á þetta var bent. 5.

Óréttlættur dráttur á meðferð máls sætir aðfinnslu. 7.

Dráttur varð á máli hjá hérd. Hann réttlætti hann ekki samkv. því sem boðið er í tilsk. 3. júní 1796. Lyfd. bendir á, að hérd. hefði e. t. v. getað fundið rök fyrir drætti, og var því ekki sektað. 158.

Áfengissala.

J þótti sannur að sök um að hafa selt áfengi í smáskömmtum. Ekki hafði J leyfi til þessarar verzlunar. Lyfd. bendir á, að slík háttsemi hafi átt sér stað óátalið í

sumum sjávarsveitum, en sé allt að einu bæði ólögleg og skaðleg. 2 rd. sekt dæmd í sveitarsjóð. Refsiheimildar ekki getið 241.

Áfrýjun.

Máli hafði verið áfrýjað af hálfu dómhafa í héraði, er kyrrsetning samkv. héraðsdómi fór fram, þótt stefna hefði að vísu ekki verið birt. Kyrrsetningargerð af hans hendi var ekki samrýmanleg því, að hann hafði gert reka að áfrýjun. Kyrrsetning ómerkt. 33.

Fjárhæð sú, sem um var deilt í máli, nam aðeins 46 sk. Konungl. áfrýjunarleyfi var ekki fengið. Varð máli því ekki stefnt til Lyfd., frávísun, sbr. tilsk. 11. júlí 1800, 10 gr. 105.

Áfrýjandi lagði ekki fram skjöl máls í fyrsta þinghaldi eftir að máli var áfrýjað, sbr. tilsk. 3. júní 1796, 5. gr. sbr. D. L. 1—6—20 og tilsk. 16. jan. 1828 6. gr., án þess að forföll væru sönnuð. Frávísun. 129.

Leitt var í ljós, að áfrýjandi hafði greitt stefnda fyrir Landsyfirdómi (stefnanda í héraði) málskostnað samkv. héraðsdómi. Þessi háttsemi hans var ósamrýmanleg áfrýjun. Frávísun. 152.

Þ höfðaði mál gegn T. Krafðist T þess, að hann yrði sýknaður af kröfu Þ vegna þess að hér væri um ótímabæra málshöfðun að ræða. Til vara var krafizt frests. Hérð. hratt fyrri kröfu, en tók hina síðari til greina. T áfrýjaði til Lyfd., sem taldi, að með því að enginn dómur væri genginn um aðalefni máls, væri ekki unnt að taka kröfur T til greina. 252.

Áfrýjunarstefna til Lyfd. var eigi birt héraðsdómara, sbr. tilsk. 31. maí 1805, 3. gr., og hann hafði ekki heldur afsalað sér birtingu. Máli vísað frá til löglegrar birtingar stefnu. 273.

Sv. var sýknaður í héraðsdómi. Hvorki honum né erfingjum hans var stefnt fyrir yfirdóm, og kom því ekki til álita að breyta dóminum, að því leyti. 276.

Ósannað var, að stefna til Landsyfirdóms hefði verið birt ákærða. Málinu var frávísað til löglegrar stefnubirtingar. 265.

Refsimáli var aðeins áfrýjað af hendi hins ákærða, J, en ekki af hálfu ákæruvalds. Hérd. dæmdi J sýknan af sumum sakaratriðum, en sekan að öðru leyti. Um þau atriði, sem hérd. hafði sýknað J, varð ekki dæmt í málinu. Hérd. hafði þó dæmt J sekan um hilmingu að því er varðaði 2 pd. og 8 lóðir af ull, er hann lagði í verzlun, en hann var sakaður um hilmingu að því er varðar 8 pd. Lyfd. taldi óhjákvæmilegt að dæma um, hvort hann hefði gerzt sekur um hilmingu, að því er varðaði ullina í heild sinni. Var það skoðun Lyfd., að hann væri sekur um hilmingu varðandi alla ullina. Allt að einu varð refsing hérd. ekki hækkuð, og staðfesti Lyfd. hana. 311.

Arfur. Arfleiðsluskrár.

Sjá Erfðir. Erfðamál.

Barngetnaður í meinum.

S og K áttu barn saman. S var húsbóndi K, er áður hafði átt 5 börn óskilgetin, þ. á m. 2 börn með B, syni S. S var kvæntur hálsystur K. Þau játuðu að hafa vitað um þau atriði, er greind voru. Misbrot þeirra varðaði við N. L. 6—13—14 1. lið, sbr. tilsk. 23. maí 1800, gr. 1, og var hegning ákveðin líflát, enda gat það ekki komið þeim til linkindar, þótt þau teldu, að þau hefðu ekki neina ljósa hugmynd um það, hvað eftir gildandi lögum segðist á broti þessu. Hórdómsbrot S var látið koma upp í refsinguna fyrir hitt brotið. Staðfest í HR. 285, 394.

Barnsfaðernismál.

Lyfd. tekur fram í dómi út af hórdómi, að það sé ekki rétt skoðun hjá hérd., að synjunareiður geti ekki framar átt sér stað í barnsfaðernismáli, sbr. D. L. 6—13—5. Þar

sem stúlka hafði eins og á stóð dreift tveimur mönnum við faðerni barns, hefði hérd. átt að fylgja reglunni í kon.br. 30. nóv. 1759 og láta þá menn, sem stúlkan kenndi barn, vinna neitunareið. 326.

Concursus delictorum.

Vísað til 78. gr. tilsk. 11. apr. 1840. 89.

Dómendur.

Sagt, að í máli út af laxveiðirétti fyrir jörð sé ekki þörf fyrir héraðsdómara að kveðja meðdómendur, þar sem hér hafi ekki verið um landaþrætu að ræða. 37.

Í landaþrætu kvaddi héraðsdómari meðdómendur, en þeir tóku ekki þátt í úrlausn út af ágreiningi, er upp kom út af sáttum. Samkv. N. L. 1—7—1, sbr. 1—5—10, skyldi dómur í heild leysa úr öllum þáttum máls, þ. á m. um sættir. 81.

Yfirdómari átti í ærumeiðingarmáli, er áfrýjað var til Lyfd. Hann undirritaði sóknargögn í málinu, er málflutningsmaður hans lagði þar fram. Þetta þótti ekki andstætt boði tilsk. 8. jan. 1802 eða kans.br. 27. febr. 1838, er fyrirmunar yfirdómendum að mæta fyrir yfirdómi sem málfærslumenn. 162, 169.

Dómsgerðir.

Tvær dómsgerðir lágu fyrir, en ekki bar þeim saman, m. a. um það, hverjir stefnuvottar hefðu birt stefnuna. Hérd. ómerktur. 58.

Eiðfesting meðdómsmanna.

Dómsgerðir báru ekki með sér, hvort meðdómsmenn héraðsdómara væru eiðfestir. Þar sem slík eiðvinning er skýlaust boðin í lögum, þótti rétt að leggja fyrir hérd. að upplýsa, hvort hún hefði farið fram. 136.

Eignarréttur. Eignarþrætur.

Lyfd. taldi ósannað, að hundur nokkur hafi verið eign B á tilteknum tíma, en viðurkennt var, að hann var áður eign Þ. Vitnað var til grundvallarreglunnar í Jb. Llb. XXVI, sbr. N. L. 5—5—5 og D.L. 5—5—3. Vitnisburður þriggja vitna, er töldu B eiganda þá, voru ekki full sönnun, þar sem þau voru einstök, sbr. N. L. 1—13—1. 28—29.

Mál var talið laxveiðimál og ekki eignarþræta í lagaskilningi um takmörk lands. Mál varð því ekki ómerkt fyrir þá sök, að hérd. einn hafði dæmt málið. 41.

J og V tóku upp nýbýli á jörðunni H, er áður var í eyði. Fengu þeir landið útmælt og einnig nýbyggjarabréf fyrir því, sbr. nýbyggjaratilsk. 15. apr. 1776. Þegar land var útmælt, var eigandi jarðarinnar S viðstaddur og lagði fram nokkur þingsvitni, er viku að því, að landið, er útmæla skyldi, tilheyrði S að öllu eða nokkru leyti. E var geymdur réttur til landsins við útmælingu þessa og ákvæði sama efnis var og tekið í nýbyggjarabréf, er amt gaf út. Síðar höfðaði E mál og krafði þá J og V um landskuld. Lyfd. skýrði tilsk. 15. apr. 1776 svo, að hún hefði að geyma sérreglu um það, hvaða sönnunargögn mætti viðhafa um eignarréttartilkall til lands, er útmæla skyldi í því skyni að gefa um það síðar nýbyggjarabréf. Eignarréttartilkall E var talið óvíst. J og V sýknaðir andstætt héraðsdómi. Tekið fram, að þetta sé skuldamál, en ekki eignarþrætumál, sem dæmast skyldi með meðdómsmönnum samkv. N. L. 1—7—1. 65.

Í dómi HR í framangreindu máli segir, að flest vitni, er til hafi verið kvödd, telji jörðina H hafa tilheyrt S, en engin gögn séu fyrir hinu gagnstæða. Var talið, að E hefði byggt á fullnægjandi gögnum, sem eftir eðli máls og ákvörðun Jónsbókar Llb. 52 verði heimt, er hann lýsti andstöðu sinni gegn því að J legði undir sig H. Hlutaðist E og til um tryggilegar aðgerðir samkv. tilsk. 15. apr. 1776. Hérd. var því staðfestur. 65, 396.

Við úrlausn um eignarrétt að túni voru skýrð ýmis afsöl og afnotasamningar. 187.

Eigandi jarðarinnar V krafðist þess í máli gegn eigendum jarðarinnar H, að landsvæðið L væri talið tilheyra V. Lyfd. taldi sannað, að L hefði ávallt fylgt H til fullkominna afnota og umráða. Eigandi V lagði fram nokkur vottorð til þess að sanna, að L hefði verið notað frá V, en þar sem vottorðsgjafar höfðu ekki staðfest þau fyrir rétti, gátu þau ekki hrundið þeim eignarráðum, sem eigendur H hafa haft yfir L. Tekið fram, að þótt í kaupbréfi fyrir V hafi landamerki verið svo tiltekin, að vera mætti, að L félli innan lands V, þá geti slík einhliða ákvörðun ekki ráðið úrslitum. Sama var um yfirlýsingu, er fram var lögð um landamerki milli V og tiltekinnar nágrannajarðar G. Sönnunarbyrði talin hvíla á V, og sönnunargögn ekki talin fullnægjandi af hans hendi. Hrundið var því kröfu eigenda V um landsvæðið. 207.

Deilt var um eignarrétt að landspildu milli tveggja jarða. Dæmt, að sækjandi hafi ekki komið fram með þau gögn og skilríki, sem eftir landslögum geti heimilað honum eignardóm yfir því og eigi heldur fært sönnur fyrir stöðugum og óslitnum afnotum af þrætulandi í 20 ár eða lengur, sem eftir landslögum á að takast til greina, nema gagnaðili komi fram með eignarskilríki eða fullkomna eignarsönnun. Sýkna. 349.

Eignaspjöll.

Ó var sakaður um að hafa hent steini í rúðu í íbúðarhúsi, og brotnaði rúðan. Í refsímáli gegn Ó var hann sýknaður, með því að krafan skyldi sæta meðferð einkamáls. Málskostnaður lagður á hið opinbera. 8.

Einkamál.

Ó var í opinberu máli sóttur til refs. fyrir að hafa brotið rúðu með steinkasti. Kröfu út af þessu skyldi sækja í einkamáli og var Ó sýknaður í opinbera málinu. 9.

Erfðir. Erfðamál.

Sjá einnig Skiptamál.

Hjónin P og Þ voru barnlaus. Þau gerðu gagnkvæma erfðaskrá 1781, og hlaut hún konunglega staðfestingu. Skyldi það hjóna, er lengur lifði, halda öllum eignum þeirra óskiptum, en eftir dauða hins langlífara skyldu þær skiptast milli lögerfingja beggja. P dó 1816, og tók Þ við búinu, en hún andaðist 1829. 1815 undirrituðu þau P og Þ skjal, þar sem P lýsir yfir því, að það sé hinztí vilji sinn, að eftir lát þess þeirra, er lengur lifi, falli eigur til prestshjónanna J og E, er þau höfðu þá dvalizt hjá í 4 ár og Þ dvaldist síðar hjá ævilangt. Eftir lát þeirra J og E skyldu fasteignir koma aftur til lögerfingja beggja P og Þ. 2 erfingjar þeirra samþykktu þessa skipan með áritun sinni. J, er var systursonur P, andaðist 1855. Tók skiptaráðandi þá bú þeirra P og Þ til skipta. Einn af erfingjum J krafðist þess, að búið greiddi sér 2748 rd., sem hann taldi vera kostnað þann, er hlotizt hefði af umönnun, fæði og húsnæði þeirra P og Þ hjá þeim J og E umfram þann arð, er J hafði hlotið af fasteignunum. Lyfd. taldi, að með bréfinu 1815 hefði verið stefnt að fullnaðaruppgjöri út af þessum málum — arð hefðu prestshjónin átt að njóta af jörðunum í notum þess, að P og Þ hlytu aðhlyningu hjá þeim. Auk þess var og bent á, að J, sem varð langlífari en E, hreyfði engum kröfum í full 25 ár á hendur erfingjum þeirra P og Þ. Enn var bent á, að skuld væri fyrnd með því að yfir 30 ár voru liðin frá andláti P, unz kröfunni var hreyft, sbr. Jónsb. kaupab. VIII og N. L. 5—13—2. 51.

Arfleiðsluskrá varð þannig til, að séra Á orðaði hana eða samdi og las hana síðan upp fyrir arfleiðanda I í viðurvist læknisins T. Gjörði I sig ánægða með hana, en skrifaði aldrei undir hana. Töldu þeir vottarnir Á og T, að það hafi stafað af því að hún hafi nokkru síðar orðið máttlaus í hægri hendinni og upp úr því einnig

rænulaus. Arfleiðsluskráin var stíluð 26. apríl, og I andaðist 13. okt. s. á. Lögerfingjar vefengdu gildi erfðaskrár. Sagt, að erfðaskrá hafi átt að vera bréfleg, sbr. 23. gr. tilsk. 25. sept. 1850, en hér vanti bæði undirskrift arfleiðanda og ekki sé þess getið í henni, hver arfleiðandi sé, og ekki hafi I kennt við efni hennar í lagaskilningi, þar sem engin erfðaskrá var til, er vottarnir voru tilkvaddir. Erfðaskráin var dæmd ógild vegna vefengingar erfingja. Erfingjar kröfðust þess og, að viðtakandi arfs eftir I væri skyldaður til að afhenda eigurnar ásamt vöxtum af peningum. Þetta atriði lá fyrir utan skiptaréttarúrskurðinn og varð því ekki úr því atriði skorið í málinu. 269.

Við skipti eftir P taldi til arfs S, er var 5. maður frá móðurföðurbróður P, en nokkrir jafnskyldir gerðu einnig tilkall til arfs. Skiptaráðandi tók ekki kröfu S til greina, bæði vegna þess að meira en 12 vikur voru liðnar frá því að innköllun (proclama) var út gefin og einnig vegna þess að ættfærsla sú, sem greindi í bréfi S til skiptaráðanda, styddist ekki við tilvísun til kirkjubóka eða slíkra opinberra gagna. Í Lyfd. var bent á, að „proclama“ girti aðeins fyrir tilkall skuldheimtumanna, en lyti ekki að erfingjum. Um ættfærslu var það rakið, að lagðir hefðu verið fram staðfestir útdrættir úr eiginhandar ættartölubókum Jóns Espólíns, Steingríms biskups Jónssonar og Ólafs Snókdalíns, svo og úr tiltekinni kirkjubók, er allir staðfestu sögn S og tilkall. Umboðsmaður hinna erfingjanna neitaði gildi ættartölubókanna, einkum þar sem þær væru ekki löggiltar. Í lyfd. segir, að það sé „almennt viðurkennt, að ættartölubækur þær, sem þeir (þ. e. útdrættirnir) eru teknir úr, séu samdar af hinum mestu ættfræðingum þessa lands, og er því engin ástæða til að álíta þær rangar eða til að vefengja trúverðugleik þeirra . . .“ Krafa S var því tekin til greina. 338.

Skiptaráðandi skipti búi svo, að ekkja hlaut auk búshelm-

ings síns $\frac{1}{3}$ úr hinum helmingnum. Þar sem bóndi hennar átti börn á lífi, gat henni ekki borið meira en barnslóð, eða eins og hér stóð á, fjórðungur úr búslóð bóndans. Sagt enn fremur, að morgungjöf, sem var 100 rd., hafi verið lögð henni út á 70 rd. andstætt ákvæðum N. L. 5—2—25, sbr. 24, er bjóði að leggja út morgungjöf að fullu. Tilteknum kindum hafði verið skipt eftir virðingu við bússkiptin. Átti að leggja það til grundvallar skiptunum, og skipti þá ekki máli með hverju verði þær seldust. Leitt var í ljós, að þær seldust fyrir hærra verð en virðingarverð, og átti sá mismunur að verða notagjald ekkjunnar og hinna erfingjanna, er féð áttu. — Sagt enn fremur, að jörðin B hafi verið orðin eign annars manns en hins látna, og búinu ætti aðeins að telja til eignar kröfu út af sölu jarðarinnar. — Um uppskrift á búi segir í Lyfd., að skiptaráðandi geti ekki tekið sérstakt gjald fyrir það verk, þar sem honum sé lögskýlt að annast það gegn hinum lögákveðnu skiptalaunum. 369.

Fjárdráttur.

Feðgarnir Ó og J tóku með launung ýmsa rekastaura í landi jarðarinnar B, þar sem Ó var leiguliði, lögðu dulur á þá gagnvart landsdrottni og sambýlismönnum sínum í því skyni að fénýta sér þá. Lyfd. taldi þessa háttsemi ekki vera þjófnað, en brot á því trúnaðartrausti, sem landsdrottinn hlyti að bera til leiguliða síns. Refsað samkv. tilsk. 11. apr. 1840, 43. sbr. 77. gr. Ákærðu báru fyrir sig, að leiguliði ætti reka, sem fyndist fyrir ofan fjöru í leigulandi. Þetta var ekki talin haldbær vörn, enda var háttsemi og ljóslega brot gegn rétti sambýlismanna í því, er heyrði undir leiguliðagagn. Refs.: Ó 15 vh., J 10 vh. Tekið fram, að J hafi verið vinnumaður hjá Ó, og hafi Ó hvatt hann ungan til verksins. 106.

Fullnusta refsingar.

Fullnusta refsingar í sakamáli var bundin við 15 daga frá birtingu tiltekins dóms. Lyfd. taldi þetta hvorki samkvæmt D. L. 1—24—17 né tíðkanlegri réttarvenju. 25.

Lyfd. bendir á, að lögregluréttardómi hafi verið fullnægt, án þess að bera það undir amtið. Að vísu sé op. br. 12. jan. 1821 ekki lögleitt hér á landi, en talið að það leiði af hlutarins eðli, að dómendur hér taki það til greina. Allt að einu var ekki talið rétt að láta þessa háttsemi dómara varða lagaábyrgð. 368.

Við fullnustu refsingar yfir heilsuveilum manni skyldi taka tillit til vanheilsu. 381.

Fyrning.

Kröfu út af framfærslu hjóna var fyrst hreyft, er 30 ár voru liðin frá andláti hins langlífara. Skuld talin fyrnd, sbr. Jónsbók Kaupabálk VIII og N. L. 5—13—2. Tekið fram, að skuldin væri ekki meðal þeirra, sem N. L. teldu óháða fyrningu. 57—58.

Fæðing í dulsmáli.

G var þunguð af völdum húsbónda síns. Er hún fann, að fæðing var í nánd, fór hún út í haga með leynd og ól þar barn, sem eftir fæðingu gaf hljóð frá sér. Vafði hún barnið í klútrýju og sat undir því, unz það andaðizt. Huldi hún síðan líkið. Refsað samkv. D. L. 6—6—7 sbr. tilsk. 4. okt. 1833 10. gr. Dæmt til lífláts. 142—143.

Gjafsókn.

Löggiltur málflutningsmaður við Lyfd. flutti mál af hendi gjafsóknarhafa. Voru lögmanninum ekki dæmd laun fyrir flutning máls, enda var málflutningsmaður skipaður með sömu kjörum og málflutningsmenn í Danmörku. 16.

Grimmdarfull meðferð á skepnum.

G krassaði eða skar með hníf yfir um nasir á þremur lifandi lömbum, sem hundur hans hafði elt og rifið. Enn fremur skar hann eða særði 3 önnur lömb, sem hundur hans hafði drepð. Kvaðst hann hafa gert þetta í því skyni að leggja launung á, að hundur hans hefði rifið skepnurnar, en hann var hræddur um, að ef hið rétta kæmist upp yrði hundurinn drepinn. Refsað samkv. op. br. 29. ág. 1862. Með tilliti til ungs aldurs (G var 16 ára) og tregðulausrar játningar og góðrar hegðunar almennt var refs. ákveðin 8 rd. sekt. 288.

Hefð.

H taldi, að laxveiði fyrir landi K hefði ekki verið stunduð í manna minnum og væri laxveiðiréttur endanlega af K genginn. Lyfd. bendir á, að veiðiréttindi missist ekki fyrir notkunarleysi eitt, og komi slíkt fyrst H til hagsbóta, ef hann eða heimildarmenn hans hafi notað réttinn, og hefðað hann, en slíkt þótti ekki sannað. Vitnað til Jónsbókar Llb. 26 í því sambandi. 43—4.

Lyfd. getur þess, að 20 ára notkun gefi samkv. Jónsb. Llb. XXVI ekki neinn eignarrétt, „heldur aðeins líkur fyrir því, að sá, sem lengi hefir haft hlutinn, kunni að eiga hann öðrum fremur“. 69.

Bent á, að ekki geti það falið í sér hefðarhald, þegar aðili hefir umráð eignar samkv. afnotasamningi. 194.

Sagt, að aðili, er krafðist eignardóms yfir þrætuspildu, hefði ekki fært sönnur fyrir stöðugum og óslitnum afnotum lands í 20 ár eða lengur, „sem eftir landslögum á að takast til greina, nema eignarskjöl eða önnur fullkomin eignarsönnun komi fram frá . . .“ gagnaðila. 350—351.

Hilming.

H varð þess áskynja, að bóndi hennar hafði tekið á að ófrjálsum og slátrað henni. Kjötið af á þessari var sett í kerald og blandaðist saman við kjöt, er þar var fyrir

og var frjálst til afnota. Notaði H síðan kjötið úr keraldinu í heild sinni til heimilisþarfa. Ósannað var, að nokkuð af stolnu keti hefði verið eftir í keraldinu, þegar H fékk vitneskju um stuld bónda síns. Sýkna. 1.

Lyfd. dæmdi þjófnað, en HR hilmingu, sjá við *þjófnað* 86, 382.

G sonur R og bóndi hennar K komu með nokkra þjófstolna muni á heimili þeirra. Matreiddi R hið stolna og hagnýtti sér að öðru leyti. Ekki þótti fullsannað, að hún hefði vitað um, að fengur þess var ófrjáls. Sýkna fyrir frekari ákærum sóknarans. Hún var ekki dæmd að greiða iðgjöld, en skyldi gjalda hluta málskostnaðar. 100.

Ó tók til geymslu rekastaura, er tveir menn komu með til hans, jafn vel þótt hann grunaði, að staurarnir væru þeim ófrjálsir. Virðist Ó refsað samkv. grundvallarreglum um hilmingu. 4 rd. sekt. 108.

J og M tóku til geymslu muni, er þeir vissu, að bræður M höfðu stolið, og fólu þá. Refs.: M 10 vh., J 10 rd. sekt. 140.

J móðir B stal kind og slátraði henni og fénýtti sér. Lyfd. taldi ósannað, að B hefði tekið nokkurn þátt í broti móður sinnar eða notið neins af hinni stolnu kind. Hins vegar kom upp, að hún vissi um brot móður sinnar og ljóstraði því ekki upp, og raunar kannaðist hún ekki í fyrstu við, að móðir sín hefði sagt sér frá brotinu, en hvorugt þetta gat komið henni til áfellis. Hérd. sýknaði B af frekari ákærum, en Lyfd. alsýknaði hana. Málskostn. að því er hana varðar var lagður á hið opinbera. 178—179.

J lét leggja inn í verzlun 8 pd. ullar. Gat hann ekki fært neinar heimildir fyrir þessari ullareign sinni, enda reyndust skýringar hans á því haldlausar. Gat J því ekki umflúið samkv. meginreglu í tilsk. 8. sept. 1841 að vera dæmdur sem þjófshilmari. Hérd. taldi hann aðeins vera þjófshilmara að röskum 2 pd. Þar sem

málinu var ekki áfrýjað af hendi hins opinbera, varð refs. ekki hækkuð, og var hún staðfest (16 vh.) 311.

Hjú.

Konan S var ráðin hjá G vinnuhjúaskildagann 1864. S fór með samþykki G til P og var þar sumarið 1864 um 12 vikna skeið. P taldi G hafa eftirlátið sér vistarráð yfir S, og hafi hún farið í óleyfi sínu aftur til G. Neitaði P að greiða kaup hennar þann tíma, er hún vann honum. Talið, að P hafi sönnunarbyrði fyrir því, að G hafi gefið eftir vistarráðin, og tókst honum ekki að sanna það. Enn fremur var talið, að G væri réttur aðili til að heimta hið ógoldna kaup, en ekki S, hjú hans. 133. Um útsvarsskyldu hjúa sjá *Útsvar* 61, 398. Sjá ennfremur *Lausamennsku* 293, 376.

Hjúskapartálmar. Hjónavígsla.

Hreppstjórar í tilteknum hreppi létu leggja lögbann gegn hjúskap konunnar P við G nokkurn, með því að hún hefði þegið sveitastyrk fyrir sig og börn sín,“ sem þeir efast um, að sé endurgoldinn sveitinni“, og auk þess hafi sambúð P og G verið slitið með yfirvaldsúrskurði, G verið sektaður fyrir ólöglega tómthúsmennsku og eigi hann ógoldið fátækraútsvar og vegabótagjald og tiltekna sekt til hreppsins. Um fyrsta atriðið var sannað, að P hafði endurgreitt styrkinn. Úrskurður um, að þau P og G skyldu skilja skipti hér ekki máli, þar sem sambúð þeirra þá var hneykslanleg, en yrði það ekki eftir hjúskap. Húsmennskubrot G gat og ekki tálmað hjúskap, og þótt G stæði í skuld við hreppsfélag vegna útsvara og sekta, varð það ekki lagt á borð við, að hann hefði þegið sveitarstyrk. Bent var og á, að lögbannið hefði ekki verið á lagt gegn honum. Lögbanni var aflétt. 196.

K stofnaði til hjúskapar við S, sem 4 árum áður hafði átt barn með bróður hans, án þess að öðlast konunglegt

leyfisbréf. Sagt var í lyfd., að hér væri ekki um blóð-skömm að ræða í eiginlegum skilningi, heldur brot, sem heyrir undir D. L. 6—13—13, sbr. tilsk. 23. maí 1800, gr. 1, 2. lið, sbr. tilsk. 24. sept. 1824 gr. 2 og tilsk. 24. jan. 1838 gr. 12 sbr. gr. 4 b. Upp kom, að presturinn, sem gaf þau saman, hafi verið spurður fyrir fram um, hvort nokkrir meinbugir væru á áformuðum ráðahag vegna barneignar S með bróður K. Hefði presturinn sagt, að svo væri ekki, þar eð bróðir K væri látinn. Presturinn staðhæfði, að þeim hefði ekki komið til hugar að giftast, ef þau hefðu vitað, að hjúskapur væri ólöglegur, og var auðsætt, að þau höfðu látið gifta sig, í fullu trausti þess, sem presturinn hafði sagt þeim. Tekið fram, að þau ákærðu væru úr almúgastétt og um prest yrði að krefjast þess, að hann vissi, hvað til þess úttheimtist að stofna löglegt hjónaband. Samkv. þessu „og með því hinn hér umræddi meinbugur ekki beinlínis liggur í hinni siðferðislegu meðvitund . . .“ voru þau K og S sýknuð, en skyldu þó greiða málskostnað. 308.

Hlutdeild, meðverknaður.

V hvatti syni sína tvo til að stela á. Refsað samkv. tilsk. 11. apríl 1840, 21. gr. 89.

Hneykslanlegar samvistir.

Með úrskurði stiftamts var G og I boðið að skilja samvistir eftir að G hafði orðið hórsekur með I. Ekki hlýðnuðust þau úrskurði, og varð G öðru sinni hórsekur með I. Í úrskurði amtsins var boðið, að I tæki sér innan tilgreinds tíma aðsetur í annarri sókn. Lyfd. taldi, að samkv. D. L. 6—13—3 og tilsk. 21. des. 1831 V hvíldi skilnaðarskylda á þeim báðum og bæru þau jafna ábyrgð á, ef þverskallast væri við skilnaði. Úrskurður amts var einhliða, og var ekki í samræmi við þau ákvæði greindra lagaboða, er gerðu ráð fyrir, að persónum, er saman lifa, væri skipað að fjarlægjast hvort

öðru. Sýkna. Í hrd. var úrskurðurinn ekki talinn andstæður lögum, og var þeim refsað skv. tilsk. 24. jan. 1838, 12. gr., sbr. D. L. 6—13—3 og op. br. 12. júní 1827, 10 vh. refs. 20, 384.

Hórdómur.

Hórdómsbrot þótti varða við tilsk. 24. jan. 1838, 11. gr., 28 rd. sekt. dæmd. Í hrd. var dómur felldur úr gildi, þar eð málshöfðunarskipan amts tók ekki til brots, 20, 384. G kenndi J, giftum manni, barn. J þverneitaði sök, og ekkert var fram komið, er bar bönd að honum. Höfðað var refsímál gegn J fyrir hórdóm. Hérð. og Lyfd. sýknuðu. 326.

Hvalreki.

J eigandi jarðarinnar S fann hval kvikan í netlögum fram undan landi sínu, umkringdan af ísum. Veitti J hvalnum banvænan áverka. Varð hvalurinn svo landfastur í landi S, og nýtti J sér hann. Jörðin V átti hvalreka fyrir jörðinni S samkv. máldögum. Töldu eigendur V hval þenna rekahval og hefði J því slegið eign sinni á hann heimildarlaust. Lyfd. hafnaði þeirri skoðun, að hér væri um rekahval að ræða. Jónsb. RB. VIII sbr. við grundvallarreglur Jb. Rb. II og Grágás Lbrb. LIV talin leiða til þeirrar niðurstöðu, að J ætti hvalinn. Sýkna. 10.

Hvinnska, hnupl.

G tók úr opnum rimlahjalli Á lítilsháttar af matvælum og eldivið, samtals 56 sk. virði. G var talinn skelfilega einfaldur og hafa unnið verk undir áhrifum svengdar. Hérð. refsaði samkv. 1. gr. tilsk. 11. apr. 1840. Lyfd. taldi brot hvinnsku, en eigi reglulegan þjófnað, og varðaði brot við 30. gr. tilsk. 1840. 4 rd. sekt. dæmd. 23. Þ tók til sín 2 pd af ull, sem breidd var til þerris á túni á bæ nokkrum, stakk í barm sinn og reyndi að fá annan mann til að víxla henni fyrir sig í verzlun. Þ bar það

fyrir sig í refsimáli, að hann hefði verið svo ölvaður, er hann tók ullina, að hann hefði ekki vitað full skil gjörða sinna. Lyfd. hratt þeirri viðbáru. Hins vegar var um litliræði að tefla og Þ óhengt áður. Brot hans var fært til 30. gr. í tilsk. 11. aprl. 1840. 10 rd. sekt dæmd. 315.

Iðgjöld.

J dæmdur að greiða eiganda iðgjöld fyrir á, er hann stal. 3. Iðgjöld stolins brennivíns metin með hliðsjón af gangverði þess á verzlunarstað, þar sem þjófnaður var framinn. 5.

Hvinnskubrot, iðgjöld dæmd. 24.

Innköllun.

Innköllun var gefin út til erfingja, en ekki til skuldheimtumanna, og var því ekki bindandi fyrir hina síðarnefndu. 54.

Sagt, að innköllun til erfingja girði ekki fyrir, að skuldheimtumenn beri fram kröfur í bú, þótt það gerist eftir lok innköllunartímans. 54.

Kyrrsetning.

G var dæmdur til að greiða X skuld. Stuttu síðar lét X gera kyrrsetningu í eignum G. Þessi kyrrsetning var ekki talin fá staðizt, þar sem G lýsti því fyrir fógeta, að hann myndi áfrýja málinu, þótt stefna væri ekki birt. Aðför var þá ekki unnt að gera og ekki heldur kyrrsetningu. Vitnað til N. L. 1—24—22, tilsk. 13. jan. 1792, kgsbr. 4. júní 1795 og N. L. 1—24—54. Fógetagjörð ómerkt. 33.

Landamerki.

Bent á, að Jb. Llb. LII. kap. eigi aðeins við um landamerki milli almennings og jarðar, sem er sérstökum eignarrétti undirorpin, og er sönnunarbyrði fyrir hinn

sérstaka eiganda gagnvart almenningnum langtum ríkari en annars í landaþrætum milli tveggja jarða. 69.

Landbúnaðarlöggjöf.

A og S voru sóttir til saka fyrir að hafa látið tryppi, sem þeir áttu, ganga í heimahögum, í stað þess að koma því í afrétt. Í lyfd. var talið sannað, að A hafi ekki verið þetta sjálfviljugt, með því að hann hefði gert ítrekaðar tilraunir til að koma tryppinu frá sér á afrétt, en það strauk jafnóðum. Sýkna. 366.

Lausafjárkaup.

P gerði í sept. 1861 ásamt 17 öðrum skipseigendum og skipstjórum við Eyjafjörð samning við P í Skotlandi um að selja honum helming af öllu því hákarlalýsi, sem fengist úr afla þeirra vorið og sumarið 1862. Skyldi verðið vera fastákveðið 25 rd. á tunnu og greiðast í peningum eða nauðsynjavörum. Kaupandi skyldi leggja seljendum til tunnur þá um haustið, eða með fyrstu ferðum um vorið. P og félagar hans afhentu H 162 $\frac{1}{2}$ tunnu af lýsi, en sannað var, að helmingur af lýsisaflla þeirra var miklum mun meiri. Lyfd. taldi, að þótt þeir félagar hefðu lofað P öllu því hálfu lýsi, er til félli á skip þeirra, væri eðlilegast að skilja þetta svo, að hver þeirra um sig ábyrgðist aðeins sínar vanefndir, en ekki væri um sólídaríska skyldu að tefla, enda var félagskap þeirra á milli ekki til að dreifa. — P taldi skylduna ekki ganga lengra en svo, að það væri aðeins það lýsi, sem útgerðarmaður fengi í sinn hlut, sem afhendingarskylt hefði verið, þ. e. ekki sá hluti, er hásetarnir eða húsbændur þeirra hafi ráð yfir. Þeirri vörn var hafnað, sbr. orðalag samnings. — P taldi H og hafa vanefnt samning bæði með því að afhenda tunnur of seint og að láta undir höfuð leggjast að senda þeim nauðsynjavöru fyrr en í ágúst 1862. P aðeins talinn geta borið sig undan skiptum H við hann í þessu efni, og van-

efndir ekki sannaðar gagnvart honum. — Sannað var, að lýsi það, er Þ bar að afhenda, var 65 $\frac{1}{2}$ tn., en hann afhenti 16 tn. Þ dæmdur bótaskyldur við H, er selt hafði lýsið í Skotlandi fyrir 45 rd. tn. og varð að gjalda kaupanda þar bætur. Voru bætur ákveðnar rösir 28 rd. á tunnu. Í hrd. var dómur Lyfd. staðfestur, en grundvöllur bótareiknings H var talinn ófullnægjandi. Skyldu óvilhallir menn meta þær eftir almennu gangverði lýsis á Akureyri á sölutímanum, þó skyldu þær ekki verða hærri en 17½ rd. á tunnu, sem var ágóði sá, er H sjálfur hafði reiknað sér á tunnuna. 254, 405.

Lausamennska.

H var sakaður um lausamennsku um rúmlega eins árs skeið. Þegar þetta tímabil hófst, skorti 8 mánuði á, að hann hefði getað fengið lausamenskuleyfi ókeypis, sbr. tilsk. 26. maí 1863. Vetur og vor það, sem um var að ræða, hafði hann reynt að fá sér vist, en það tókst þó ekki og strandaði einkum á því, að hann vildi hafa barn sitt með sér eða vildi fá kaup fyrirfram vegna meðgjafar með barni. Var H því laus og óvistráðinn „einungis aðþrengdur af kringumstæðunum“, en ekki vegna þess að hann vildi skjóta sér undan vistráðningu. Bent var og á, að hann hefði fyrir fleiri börnum að sjá og væri brjóstveikur og hefði jafnframt gott orð á sér. Með vísan til þessa var H sýknaður, en skyldi þó greiða sakarkostnað. 293.

Tilsk. 26. maí 1863, gr. 2 áskilur, að þeir, sem vilja losna frá þeirri vistarskyldu, sem á þeim liggi, skuli leysa leyfisbréf. Talið rétt að skýra þetta lagaboð svo, að það ætti aðeins við um þá, sem vistgengir eru og skjóta sér eigi að síður undan vistarskyldunni, en ekki um þá, sem að visu eru skyldir til að fara í vist, en eru svo heilsulínir, að þeir geta ekki gengið að hverju verki á heimili. 376.

Laxveiði.

Sjá við *Hefð* um það, hvort notkunarleysi geti fellt niður laxveiðirétt. Afsöl skýrð til úrlausnar um, hvort laxveiði fyrir landi K, er lá að sjó, hafi gengið til T, er átti laxveiði í á, er rann til sjávar í grennd við K. Eigendur K svo og R, er hafði veiðirétt leigðan frá þeim, lögðu laxveiðinet í sjó og heftu með því för lax í á þá, er T hafði veiðirétt í. Veiðiréttur var talinn fylgja K. Samkv. Jónsbók Llb. 56 var talið óheimilt að setja þvergirðingar í ár, og var talið, að hinu sama gegndi um það samkv. grundvallarreglum Jónsb., er fyrirstaða væri sett fyrir framan árósa. Vitnað einnig til Grágásar Lbr.b. 49 og 50, sem að vísu var úr gildi, en meginreglur Grágásar voru taldar lagðar til grundvallar ákvæðum Jónsbókar um, að ganga skyldi guðs gjöf til fjalls sem til fjöru. Lögbann af hendi T var staðfest í Lyfd., og var sá dómur staðfestur í HR. 37, 392.

Leiðbeiningarskylda dómara.

Stefnandi skuldamáls hafði í höndum, er mál var rekið í hérað., skriflega viðurkenningu stefnda fyrir skuldinni. Stefnandi gleymdi að leggja þetta skjal fram í tilteknu réttarhaldi, en stefndi neitaði að það yrði lagt fram í næsta þinghaldi. Tók hérað. þau andmæli til greina og sýknaði síðan stefnda, með því að sönnunargögn skorti fyrir skuldinni. Sagt, að hérað. hafi vanrækt að láta málsaðiljum í té leiðbeiningu um meðferð máls, sbr. 10. gr. í tilsk. 15. ágúst 1832. Ómerking og heimvísun. 181.

Stefndi í meiðyrðamáli fékk frest til að taka þingsvitni. Fresturinn reyndist ónógur. Gætti hann þess þá ekki að fá framlengdan frestinn, og varð ekki af því að þingsvitni yrði tekið. Lyfd. taldi, að hérað. hefði samkv. tilsk. 15. ágúst 1832, 10. gr. átt að leiðbeina stefnda með það að fá framlengdan frest. 243.

Líflátshegning.

Fæðing í dulsmáli, líflátshegning, 142—143.

E deyddi barn fjögurra vikna gamalt, er M kenndi honum.

Líflátshegning 140, 391.

Barngetnaður í meinum, líflátshegning 285, 394.

Lög. Lögskýring.

Ákvæði Jónsbókar RB. VIII um rekahvali skýrð að nokkru leyti með samanburði við grundvallarreglur Jb. Rb. II og Grágás Lbr.b. LIV. Almennar athugasemdir um tengsl Grágásar og Jónsbókar. Sjá og *Hvalreka*. 12—15.

Ákvæði Jónsb. Llb. 26 um hefð skýrð. Sjá *Hefð* 43, 69, 350.

Ákvæði Jónsb. Lbr. b. 56 og grundvallarreglur þeirra laga taldar óheimila þvergirðingar í sjó, er tálmi laxi för í á. 47—48.

Fátækrareglugerð 8. jan. 1834 10. gr. skýrð að því er varðar útsvarsálagningu hjúa. 61, 398.

Tilsk. 15. apr. 1776 skýrð sjá *Eignarrétt*. 65, 396.

Sagt, að sérregla Jónsb. Llb. kap. 28, er skyldar útlending, sem á fasteign hér á landi, til að hafa fyrirsvarsmann í fjórðungi, væri enn í gildi og ekki afnumin með lögleiðslu réttarfarsákvæða N. L., enda styddist þetta ákvæði við sérstakar aðstæður hér á landi og stæði í beinum tengslum við mikilvæg ákvæði Jb., sem enn væru í gildi. 79.

Sagt, að Jónsb. Llb. kap. I gildi um ábúð jarða og heimild landeiganda til að byggja leiguliða út af jörð, og hefðu ákvæði tilsk. 15. maí 1705, er ekki giltu um bænda-jarðir, og tilsk. 22. júlí 1791, er giltu um annað efni, ekki breytt þeim. 118.

Ekki varð á það fallið, er haldið var fram í máli, að nein bindandi réttarvenja hefði myndast þess efnis, að í þeim 4 daga fresti, sem veittur sé til sættamóts í tilsk. 20. jan. 1797, 23. gr. sé meðtalin bæði stefnudagur og mótsdagur. Auk þess á það bent, að það leiði af eðli

slíkra laga, að þeim verði ekki breytt við réttarvenju. 127.

Orðin „kaupstaðarlóð“ og „kaupstaðarbygging“ í reglugerð 27. nóv. 1845 um Reykjavíkurkaupstað skýrð svo, að þau lúti að lögsagnarumdæminu, en ekki eingöngu að verzlunarlóðinni. 148.

Sagt, að ákvæði N. L. 1—4—7, er bjóði, að stefnufrestur í einkamálum sé 14 dagar, hafi verið lögfest með kon.br. 2. maí 1732 og hafi aldrei verið úr lögum numið. Þótt fullyrða megji, að 8 daga stefnufrestur samkv. D. L. 1—4—7 sé oftast notaður en fyrrgreindi fresturinn hér á landi, þá gæti slík réttarvenja, þótt sönnuð væri, sem hér var ekki, ekki tekizt til greina gegn gildandi lögum. 202.

Kon.br. 5. júní 1750 skýrt svo í Lyfd., að það heimilaði ekki ekkjum presta, er látið höfðu af embætti fyrir andlát sitt, rétt til $\frac{1}{10}$ af föstum tekjum prestakallsins frá dánardægri prests allt til dánardægurs ekkju hans. Talið, að ástæður þær, er lágu til grundvallar ákvæðum þessum, ættu ekki við um slíkar ekkjur. Niðurstaða einnig studd öðrum þræði við framkvæmd kon.br. 1750. Hæstiréttur féllst ekki á þessa lögskýringu og taldi kon. br. 5. júní 1750 einnig ná til ekkju eftir prest, er látið hafði af embætti fyrir andlát sitt. 226, 402.

Orðið „thinglav“ í N. L. 1—4—8 skýrt svo, að það merki lögsagnarumdæmi, en ekki þingsókn. 282—3.

Lyfd. tekur fram, að það sé röng skýring hjá hérd., að neitunareiður sé afnuminn í barnsfaðernismálum, sbr. D. L. 6—13—5. Þvert á móti beri í þessu efni að fylgja reglunni í kon. br. 30. nóv. 1759, og hafi hérd. borið, eins og á stóð, þar sem stúlka hafi kennt tveimur mönnum barn, að láta þá báða vinna neitunareið að því, að barnið gæti verið komið undir af þeirra völdum. 326.

Í lyfd. segir, að op. br. 12. jan. 1821, er býður að lögreglu-réttardómi verði ekki fullnægt, nema samþykkis amts sé áður leitað, hafi ekki verið lögfest hér á landi. Það leiði

þó af hlutarins eðli að dómendur taki það hér til greina, og hið gagnstæða geti haft ábyrgð í för með sér. Eins og á stóð, þótti þó ekki rétt að láta það varða dómara lagaábyrgð, að hann lét slíkt undir höfuð leggjast. 368.

Lögtaksgerð.

Gerðarþoli krafðist þess, að gerð yrði ómerkt vegna þess að honum hafi ekki verið gefinn kostur á að benda á tiltekna muni til þess að gera lögtak í. Ekki talið sann- að, að sú staðhæfing sé rétt, að fógeti hafi vanrækt að gefa kost á þessu, og það jafnframt tekið fram, að þótt sú staðhæfing gerðarþola væri rétt, að munir væru of lágt virtir, haggði það ekki lagagildi lögtaks. 284.

Lögtaksbeiðanda var stefnt til að bera ábyrgð á lögtaks- gerð. Hann átti engan þátt í henni annan en þann að beiðast gerðar. Gat hann því ekki borið sérstaka ábyrgð út af gerðinni. 284.

Lögvenja.

Sjá um 23. gr. tilsk. 20. jan. 1797 við *Lög, lögskýringu*. 127. Sagt, að 14 daga stefnufrestur í einkamálum samkv. N. L. 1—4—7. sé gild lög, þótt tíðara sé hér á landi að miða við 8 daga frest samkv. D. L. 1—4—7. Þótt réttarvenja væri sönnuð, sem ekki var talið í þessu tilviki, þá gæti hún ekki „tekizt til greina gegn gildandi lögum“. 202.

Lögvilla.

Ó og J tóku heimildarlaust rekastaur af fjöru á jörð, sem Ó sat sem leiguliði. Þeir báru fyrir sig, að þeir hefðu talið, að leiguliði ætti allan reka, sem fyndist fyrir ofan fjöru í leigulandi. Sú vörn var ekki talin haldbær. Bent og á, að háttsemi þeirra hafi falið í sér brot gegn rétti annarra sambýlismanna, ef skoðun þeirra hefði verið rétt. 107.

S átti barn með K, er var hálf systir konu hans og áður

hafði átt börn með syni hans. Háttsemi varðaði við N. L. 6—13—14 sbr. við tilsk. 23. maí 1800, 1. gr. Ekki gat það komið þeim til linkindar, þótt þau teldu sig ekki hafa haft ljósa hugmynd um, hvað segðist á slíku broti. Dæmt til lífláts. 285, 394.

K gekk að eiga S, sem átt hafði barn með bróður hans 4 árum áður, án þess að öðlast konunglegt leyfisbréf. Þau K og S höfðu spurt prestinn, sem gaf þau saman, hvort þetta atriði væri meinbugur á ráðahagnum. Taldi hann svo ekki vera, með því að bróðir K væri nú látinn. Sýknað af ákæru, þótt brot þeirra væri saknæmt, með hliðsjón af þessum atvikum. 308.

Málasamlag.

T lét leggja lögbann við veiði R í tiltekinni á. T stefndi lögbanni síðar til staðfestingar, en R gagnstefndi og krafðist skaðabóta vegna missis veiðinnar. Heimildarmenn R að veiðinni, sameigendur jarðanna L og K, lögðu net þrátt fyrir bannið. Með pólitíréttagjörð voru netin að kröfu T tekin upp. Gengu sameigendur þessir inn í mál þeirra T og R og kröfðust skaðabóta af T. Lyfd. taldi, að ekki væri slíkt innra samband milli pólitíréttagjörðarinnar og veiðimáls þeirra T og R, að unnt væri samkv. reglum um samdrátt mála (cumulation) að draga hana inn í aðalmálið. Frávísun ex officio. 40.

B var sóttur til refsingar í opinberu máli út af þjófnaðarsök. Í sama máli var S einnig sótt til refsingar, en hún var sökuð um að hafa skýrt rangt frá því fyrir dómi, hverjir hlutir hefðu horfið henni, er brotízt var inn í hús hennar, en B var meðal þeirra, er að því stóðu. 249.

Máldagar.

Rekaréttur kirkju var af landeiganda hálfu talinn eiga stoð í máldaga Péturs biskups frá 1394 og Ólafs biskups Rögnvaldssonar frá 1461. 11.

Málflutningsmenn.

Fastur málflutningsmaður við Landsyfirdóm áfrýjaði máli. Gat einföld neitun mótpartsins um það, að hann skorti umboð frá hlutaðeiganda eftir réttarvenju ekki tekizt til greina. 41.

Um laun fyrir gjafsóknarmál sjá *Gjafsókn*. 16.

Málflutningsmanni var rétt stefnt til þess að hlýða vitnaleiðslu, og þurfti ekki að stefna málsaðilja sjálfum, sbr. N. L. 1—4—20 og almennar réttarfarsreglur. 116.

Yfirdómari stefndi J málflutningsmanni fyrir meiðyrði, og áfrýjaði hann síðan dóminum. Undirritaði hann sóknargögn, sem lögð voru fram fyrir yfirdómi. J krafðist þess, að öll málfærsla yfirdómarans væri ónýtt fyrir yfirdóminum. Lyfd. hratt þessari kröfu, með því að það hvorki eftir hlutarins eðli né andanum í tilsk. 8. jan. 1802 eða cans.br. 27. febr. 1838 gat verið fyrirmunað yfirdómaranum, sem ekki mætti persónulega fyrir yfirdóminum í máli þessu, er varðaði hann sjálfan, að láta skipaðan málfærslumann leggja fram sóknargögn, sem yfirdómarinn hafði undirritað. Upp kom, að stjórnarráðið hafði talið, að persónulegt mót dómara fyrir dómstól ætti ekki við. 162, 169.

Fundið að því, að í málflutningi fyrir Landsyfirdómi hefði málflutningsmaður viðhaft ummæli um eldri dóm Lyfd., er ekki hæfði stöðu hans sem málflutningsmanns. 272.

Málkostnaður.

Ákærð sýknuð fyrir frekari ákærum sóknarans, en dæmt að greiða málkostnað. T. d. 104, 144.

Sjá við *Gjafsókn*. 16.

J sýknaður í lyfd. vegna sakhæfisskorts. Sakarkostnaður greiddur af opinberu fé. 17.

Ákærði alsýknaður, málkostnaður lagður á opinberan sjóð t. d. 174, 249, 388.

S sýknaður, en dæmdur til málskostnaðargreiðslu 335, 345.

Í sakarkostnaði í opinberu máli taldi hérð. felast ferðakostnað til kaupstaðar nokkurs. Þar sem sú ferð stóð ekki í heinum tengslum við mál þetta, var hér rangt að farið. 240.

Opinberu máli var vísað frá Lyfd. vegna ólöglegar áfrýjunarstefnu. Er aðalmál kom til efnisdóms í Lyfd. var tekið fram, að sá kostnaður, sem af þessu stafaði, væri ákærðu óviðkomandi. 246.

Manndráp.

E tók barn á 5. viku gamalt, sem M hafði kennt honum, og vann á því með þeim hætti að hann þrýsti höfði þess saman. Var barnið andað, er M kom að litlu síðar. E var einnig sekur um sauðabjófnað og hryllilegt dráp á kind annars manns. Refsað samkv. D. L. 6—9—1, tilsk. 4. okt. 1833 sbr. tilsk. 24. sept. 1824. Dæmt til lífláts og skyldi höfuð setjast á stjaka. HR staðfesti. 140, 391.

B gekk ölvaður ásamt þremur mönnum frá verzlunarhúsi í kaптúni nokkru. Hélt L á byssu hans. S og maður, er með honum var, gengu nokkuð á undan þeim B og L. Skyndilega þreif B byssuna af L og miðaði í áttina til þeirra S. Kallaði L til þeirra, annar maðurinn vék sér undan, en skotið lenti í S. Dró það hann til bana. Lyfd. taldi, að hér væri um voðaskot að ræða, og ekkert benti til, að B hefði ætlað sér að gera neinum mein með því að hleypa af byssunni. Talið, að hann hafi gert sig sekan í hegningarverðu athugaleysi. Refsað samkv. tilsk. 4. okt. 1833 29. gr. fyrri lið. 50 rd. sekt. dæmd til sveitar-sjóðs 203.

I kom um miðnættisbil talsvert drukkinn að húsi J, barði þar á dyr og fór síðan upp á baðstofuglugga. Kastaði hann þaðan atyrðum á J og þjófkenndi hann og skoraði á hann að koma út að hitta sig. J var hátttaður, en við ögranir og illyrði I þaut hann upp úr rúmi sínu og út

úr bænum. Straukst steinn, sem I kastaði, við enni hans, er hann var að komast út úr húsinu. Taldi J sig þá hafa orðið frá sér og ekki vitað neitt af sér, fyrr en hann hefði fengið annað högg, og virðast þeir þá hafa verið komnir í hörkuáflog og reynt að gjöra hvor öðrum það illt, sem þeir hafi getað. Þegar börn J komu á vettvang, virtist þeim I vera í andarslitrunum, og þegar tveir menn, sem systkinin sóttu, komu að, lágu þeir báðir hreyfingarlausir. Var I örendur og J orðinn svo máttfarinn, að styðja varð hann inn í bæinn. Læknir taldi I hafa beðið bana af misþyrmingum á brjósti og hálsi, og hafi hann kafnað. Dæmt, að I hafi látizt af áverkum og misþyrmingum, sem hann hlaut í áflogum við J. Hins vegar var talið, að ekkert benti til þess, að J hefði viljað verða honum að bana, heldur hafi þeir verið í heiftarhug og reynt að gjöra hvor öðrum það illt, sem þeir máttu. Þótt telja mætti, að J hafi verið óður og ær af bræði, þægi það hann ekki undan refsingu, enda yrði að ætla, að svo jafnt hafi verið á komið með þeim, að J hafi ekki þurft að ganga til hins ítrasta í aðtektum sínum gagnvart I til að verja sig. Það kom J til afbötunar, að I engdi hann upp og átti upptök að áflogum, illyrti hann og kastaði í hann grjóti. J var 54 ára og hafði ekki sætt refsingu. Brot heimfært undir tilsk. 4. okt. 1833, gr. 2 i. f. og gr. 5, refs.: 2 ára betr.hv., er samgilti 3x27 vh. refs., 3 ára betr.h.v. dæmd í hérð. 321.

Meðdómsmenn. Sjá og Dómendur.

Mál út af eignarþrætu dæmt af héraðsdómara ásamt tveimur meðdómsmönnum. 207.

Novaleyfi.

Aðili útvegaði sér konungsleyfi til að koma að nýjum skjölum í Lyfd. 116.

Nýbyggjaramál.

Tilsk. 15. apríl 1776 um þessi málefni skýrð sjá *Eignarrétt.* 65, 396.

Máli út af nýbýli vísað frá dómi, m. a. vegna þess að sú krafa, sem þar var höfð uppi, átti að sæta úrlausn stjórnvalds, og enn var efi á því, hvort í áfrýjuðum úrskurði lægi fyrir nokkuð það, sem gjöri hana að reglulegu dómsmálefni. 304.

Ofríki við yfirvald.

Sýslumaður og tveir menn með honum hugðust handtaka ölvadan mann S. Er mennirnir voru að elta S, tók hann upp hnefastóran stein og kastaði að sýslumanni, er vék sér undan honum. Lyfd. taldi, að með hliðsjón af ofurölvun S og því, er upplýst var um háttalag hans við ölvun yrði að telja, að hann hafi ekki verið sér meðvitandi og ráðandi gjörða sinna á þann hátt, að þær gæti reiknast honum til hegningar. Sýkna. Staðfest í HR með eilítið breyttu orðalagi. 174, 387.

Óhlýðni við yfirvaldsskipan.

Sýslumaður skipaði fjáreigendum með sérstöku bréfi að undirbúa böðun á fé sínu fyrir tiltekinn tíma. Er sýslumaður og M, er hann kvaddi með sér, komu til fjáreigenda, kom upp, að þeir höfðu virt þessa skipun að vettugi, og jafnframt lýstu þeir yfir því, að þeir teldu sig neydda til að sýna móthróa, ef reynt yrði að baða fé þeirra þennan tiltekna dag. Skipan sýslumanns átti rót sína að rekja til þess, að féð var kláðasjúkt eða grunsamt í því efni. Talið, að aðgjörðarleysi bænda í svo mikilsverðu máli varði þá lagaábyrgð. Voru þeir sektaðir, en ekki er getið refsheimildar. Í lyfd. þótti ekki verulegur munur verða gerður á sektarhæð að því er einstaka fjáreigendur varðaði, með því að ekki var sýnt, að einn fremur en annar hefði haft forgöngu. Í dómi

HR var einn sýknaður, með því að hann taldist ekki hafa vitað um valdstjórnarskipun, og enn var gerður munur á refsingum, 2—10 rd. 236, 394.

Óhlýðni fjáreiganda við yfirvaldsskipun um fjárböðun þótti varða við 6. gr. tilsk. 5. jan. 1866, og refs. ákveðin samkv. 7. gr. 10 rd. sekt. 266.

Hliðstætt sakarefni, 15 rd. sekt. 268.

B, G og J voru sannir að því að hafa rekið eða látið reka fé yfir Brúará andstætt banni yfirvalda, en það bann var sett til að hefta útbreiðslu kláða í fé. Lyfd. lagði til grundvallar, að hinum kærðu hefði vegna mikillar útbreiðslu veikinnar þar um slóðir, þar sem allar sveitir voru með kláðasjúkt eða grunað fé, verið rétt að líta svo á, að bann yfirvalda væri raunverulega afnumið, enda hafi því ekki verið framfylgt. Þá kom það og til, að kindur þær, sem hér var um að ræða, voru skornar þegar í stað eftir rekstur, en refsíákvæði varð ekki með öruggri vissu skýrt svo, að það ætti við, þegar svo hagaði til. Sýkna. 358.

Svipað sakarefni. 362.

Ólögmat eða sviksamleg meðferð fundins fjár.

Synir I fundu ræfil af sauðkind, er þeir komu með til hans. I lét undir höfuð leggjast að lýsa fundi og fénytti sér kindina. Refsað samkv. tilsk. 11. apr. 1840 58. gr. 87—88.

G afmarkaði lamb, er rekið hafði verið með fé föður hans í fjárhús hans, undir mark föður síns í því skyni að eigna sér það. Refsað samkv. tilsk. 11. apríl 1840 58. gr. Refs. 15 vh. 94.

Ö fann umslag með 80 sk. í við dyr á búð nokkurri. Hann sló eign sinni á fé þetta. Refsað samkv. 58. gr. tilsk. 11. apr. 1840. 119, 386.

G fann í kaupstaðarferð koparstangabeizli og nokkrum árum síðar silfurskeið á förnum vegi. Lýsti hann hvor-

ugu. Skilaði hann beizli, er eigandi gekk eftir því, en seldi skeiðina. Varðaði við 58. gr. tilsk. 11. apr. 1840. 247.

Ótímabær málshöfðun.

B fékk biðlund með greiðslu uppboðsskuldar til 1. sept. 1866. Hinn 3. s. m. gaf G kröfuhafi út sáttakæru á hendur honum, og var hún birt 11. s. m. og mál tekið fyrir hjá sáttanefnd 17. sm. Samkv. N. L. 5—13—1 gat G ekki heimt skuld með lögsókn, fyrr en 8. sept., en þar sem sáttatilraun fór ekki fram, fyrr en þessi gjalddagi var liðinn, var ómerkingarkröfu B út af þessum sökum hrundið. 330—31.

Prestsekkjur og eftirlaunaréttur þeirra.

Séra J andaðist 1864. Ekkja hans Þ krafðist þess að fá að njóta $\frac{1}{10}$ hluta af föstum tekjum prestakalls þess, er hann hafði áður þjónað, meðan hún væri á lífi. Séra J hafði látið af embætti nokkru áður en hann dó. Kon.br. 5. júní 1750 heimilaði ekkjum eftir presta eftirlaun af brauðum þeim, er þeir gegndu. Ágreiningurinn í málinu var um það, hvort hér væri átt við prestsekkjur yfirleitt, og þá einnig ekkjur eftir þá presta, sem látið höfðu af embætti, áður en þeir önduðust, eða hvort þær einar ekkjur nytu þessara kjara, sem eiginmenn þeirra hefðu gegnt embætti, er þeir féllu frá. Samkv. ástæðunum fyrir kon.br. 1750 taldi Lyfd., að hér yrði að velja þrengri skilninginn. Var og bent á, að í framkvæmd hefði kon.br. 1750 verið skilið á þessa leið. Samanburður við Danmörku væri hér ekki réttur, þar sem skipan á eftirlaunum væri á aðra lund þar en hér. Presturinn M, er sat prestakall það, er séra J gegndi áður, var því sýknaður af kröfu Þ, en hann var dæmdur til greiðslu í héraði. — Þess skal getið, að dómstjóri skilaði sératkvæði í máli þessu. — Í dómi HR var fallizt á kröfu Þ eða erfingja hennar. Orðið „prestsekkja“ næði eftir

eðlilegri skýringu þess til prestsekkna almennt, og fái það stoð í inngangi konungsbréfanna, þar sem lýst sé þörfinni á að styrkja almennt „hinar fátæku prestsekkjur“. Talið var og, að a. m. k. síðan 1798 hafi það verið venjulegast að veita slíkum ekkjum eftirlaun af kalli, og bent á að í tilsk. 15. des. 1865 um prestaköll sé beinlínis gjört ráð fyrir, að kon.bréf 5. júní 1750 nái einnig til ekkna eftir uppgjafapresta. 226, 402.

Rangur framburður.

S kom fyrir dóm og kvað sér horfna 16—20 fýlunga og 6 stykki af kjöti. Endurtók hún þetta tveimur dögum síðar. Nokkrum mánuðum síðar kom hún að nýju fyrir dóm og tók þá aftur þessa skýrslu. Bent á, að brotízt hafði verið inn í hús hennar nóttina áður en hún gaf skýrsluna fyrsta sinni og að öðru leyti hefði hún gefið sannferðuga skýrslu um atvik þessi. Ekki var sýnt, að hún hafi haft neinn saknæman tilgang með mishermi sínu, og það var leiðrétt af henni sjálfri, áður en hún skyldi vinna eið. Með vísan til þessa var hún sýknuð og málskostnaður lagður á hið opinbera. 249.

Rannsókn opinberra mála.

Áður en dómur yrði lagður á refsímál var lagt fyrir dómara m. a. að útvega hegningarvottorð og aldursvottorð J ákærða, skýrslu J um það, með hverjum hætti hann hefði komið inn í tiltekna verzlun, virðingu á þýfi og skýrslu manna, sem frá var stolið, um upphæð hins stolna. 320.

Í þjófnaðarmáli óskaði Lyfd. eftir fyllri skýrslum um ýmis nánar tiltekin atriði, þ. á m. um ferðir hinna ákærðu, sem sakaðir voru um að hafa stolið ýmsum verðmætum og reitt þá á hestum, og feril þeirra fyrir og eftir. Þá var óskað skýrslna heimafélks þeirra um það, hvort það hefði orðið vart nokkurs grunsamlegs

um háttalag þeirra um þær mundir, er þjófnaður á að hafa verið framinn o. fl. 352.

Lyfd. lagði fyrir hérað. að framkvæma ítarlegri rannsókn í þjófnaðarmáli, þ. á m. var mælt fyrir um samprófun o. fl. 378.

J var sakaður um innbrot í hús, sem læst var með hengilás. Lyfd. lagði fyrir dómara að upplýsa, hvernig lásinn hafi verið á sig kominn. 279.

Réttarfar almennt.

Áfrýjendur kröfðust þess aðallega, að vera dæmdir sýknir, en til vara að fógetagjörð, sem um var að ræða í málinu, væri dæmd ómerk vegna formgalla. Sagt, að formspurning þessi verði ekki tekin til álita, þar sem réttarfarslög heimili ekki málsaðiljum að véfengja tilbúning máls eftir að þeir hafa krafizt dóms um aðalefni þess. 149.

Réttarfarssekt.

Stefndi fyrir Landsyfirdómi fékk skjöl máls léð, en sótti ekki dómþing tiltekinn dag án þess að boða forföll. Dæmd 5 rd. sekt. 92—3.

Réttarfarsvankantar.

Sjá einnig Aðfinningar, Stefnumirtingu.

Stefnuvottar settu ekki innsigli undir vottorð um dómsbirtingu og gáfu það ekki í krafti stefnuvottaeiðs síns. Ekki var og leitt í ljós, hvort ákærði yndi við dóm. Lagt fyrir hérað. að ráða bót á þessum göllum, áður en málið væri tekið til meðferðar í Lyfd. 96.

Leitt var í ljós, að ákærði í tilteknu máli, er skotið var til Lyfd., hafði áður sætt refsídómi fyrir þjófnað. Dómsgerðir þess máls voru ekki meðal gagna máls. Lagt fyrir hérað. að útvega dómsendurrit. 128.

Í dómi Lyfd. var á það bent, að opinbert mál hefði aldrei

að formi til verið tekið til dóms, en þessi ágalli þótti þó ekki eiga að varða ómerkingu. 247.

Sakhæfi.

J var sannur að þjófnaðarverkum ýmsum. Héraðslæknir, er skoðaði hann, taldi hann gjörða sinna ráðandi. Landlæknir lýsti því hins vegar afdráttarlaust, að efasamt sé að hinn ákærði, er líði af entozoider (entozoer), sé gjörða sinna ráðandi. Treystist Lyfd. ekki að dæma J áfellisdom. Sýkna af refsikröfu, en J dæmt að greiða iðgjöld. Málskostn. greiddur af opinberu fé. Í hrd. þótti sakhæfi J ekki verða dregið í efa, og var í því efni vísað til umsagnar heilbrigðisstjórnar. Refsað skv. tilsk. 11. apríl 1840, 1. og 12. gr. 1. lið, sbr. tilsk. 24. jan. 1838, 4. gr. a, 3x27 vh. Við fullnustu refs. skyldi tekið tillit til heilsuveilu J. Mælt fyrir um sérlega gæzlu, er J skyldi sæta af hendi lögreglustjórnar í 2 ár. 16, 381 (sjá lyfd. VIII, 366).

S var sannur að því að hafa kastað steini að sýslumanni, er bjóst til að handtaka hann. S var ofurölvi, er þetta gerðist. Leitt var í ljós, að hann hefði eitt sinn orðið vit-skertur og liti svo út, að hann hefði síðan ekki vald á sér, ef hann yrði ölvaður. Lyfd. taldi hann ekki hafa verið sér meðvitandi og ráðandi gjörða sinna í þessu tilviki. HR staðfesti með örlítið breyttu orðalagi, 174, 387.

Saknæmi, ásetningur, gáleysi.

H var sýknuð af ákæru fyrir hilmingu. Hún virðist hafa matreitt kjöt af stolinni á, en ósannað var, að hún hefði á því tímamarki vitað, að ærin var illa fengin. 3.

Ekki þótti fullsannað, að R hefði vitað, að matvæli, er hún matreiddi, væru þjófstolin. Sýkna fyrir frekari ákærum sóknarans. 100.

Ó tók til geymslu staura, er þjófstolnir voru, jafn vel þótt hann grunaði, að þeir væru illa fengnir. Refsað fyrir

hilmingu samkv. grundvallarreglunum um það brot. 108.

Sáttir.

Stefndi í héraði skýrði sáttanefnd svo frá, að hann sök- um nauðsynja gæti ekki sótt sáttafund. Hann sannaði síðan þær nauðsynjar. Sáttanefnd sýnist hafa vísað málinu til aðgerða dómstóla, og var dómur síðan upp- kveðinn. Lyfd. þótti sáttalöggjöfinni ekki fullnusta gerð í málinu og ómerkti hérð. Í dómi HR var bent á, að ann- ar sáttafundur hafði verið boðaður tæpum mánuði fyrr, en stefndi mætti þar ekki. Í sambandi við síðara sáttafund vildi stefndi ekki skýra sáttamönnum frá því, hver forföll hindruðu. Aðferð nefndarinnar um að vísa máli að svo fögnu til aðgerða dómstóla var lögmæt jafnt fyrir það, þótt stefndi síðan sannaði, að hann hefðu bagað lögmæt forföll. 36, 389.

Þótt sátta kynni ekki að hafa verið leitað með lögmætum hætti í aðalmáli, réttlætti það ekki synjun hérð. í öðru umdæmi um að yfirheyra vitni samkv. ósk stefnanda. 71.

K kaupmaður í Kaupmannahöfn átti fasteign hér á landi í sambandi við verzlun sína. Samkv. Jb. Llb. 28 var hon- um talið skylt að hafa fyrirsvarsmann fyrir eignina innan fjórðungs. Sáttafund í máli, þar sem K var stefnd- ur, sótti verzlunarstjóri hans W. Þótti það fullnægjandi. Hins vegar þurfti gagnaðili ekki að sætta sig við það, að sáttum væri frestað, meðan W leitaði fyrirsmæla frá K. 78.

Sáttakæra var birt 17. des. 1862 og sáttatilraun gerð 20. s. m. án þess að stefndi mætti á sáttafundi. Þetta voru ekki taldir réttir dómskapahættir og sérstaklega tekið fram, að ekki verði á það fallið, að dómstólar hér á landi hafi staðfest sem bindandi réttarvenju, að í 23. gr. tilsk. 20. jan. 1797, sem veitir 4 daga frest til sætta- móts, séu meðtaldir bæði stefnudagur og mótsdagur. 127.

- Ó höfðaði meiðyrðamál gegn J, en J höfðaði gagnsök. Í Lyfd. var gagnsök J vísað frá, með því að mál hafði ekki verið lagt til reglulegra sátta. 226.
- E og Þ mættu ekki til sættaumleitunar í dómsmáli. Hérð. dæmdi þá til sektar og málskostnaðargreiðslu, þótt þeir væru sýknaðir. Lyfd. leit svo á, að þeir hefðu ekki bak- að sér lagaábyrgð, þegar á málið væri litið í heild sinni, einkum þegar tekið væri tillit til vegalengdar. Upplýst var, að Þ var og veikur, er sætta var leitað. 278.
- G gaf B frest til greiðslu uppboðsskuldar til 1. sept. 1866. Höfðaði hann mál gegn B með sáttakæru 3. s. m., birtri 11. s. m., og var mál tekið fyrir í sáttanefnd hinn 17. s. m. Samkv. N. L. 5—13—1 gat G að vísu ekki höfðað lögsókn út af skuldinni, fyrr en 8. sept. Allt að einu var kröfu B um ómerkingu ekki sinnt, þar eð mál var ekki tekið til sátta, fyrr en eftir 8. sept. Vextir þóttu og rétt dæmdir frá 3. sept. 329.

Sifskaparbrot.

Sjá Barngetnað í meinum 285, 394. Sjá Hjúskapar-
tálma 308.

Sjálftaka.

Þ kom til B og tók til sín hund, er hann taldi sig eiga og var þar á heimili. Í dómsmáli taldi Lyfd., að Þ hefði átt hundinn á þessum tíma. Þessi aðferð var ekki talin varða Þ við lög, sbr. Jb. Kpb. 1 og N. L. 1—2—3. Þ barði M, son B, er hann ætlaði að taka af honum hundinn og hindra för hans. Var ekki sannað, að Þ hefði gert meira en honum var nauðsynlegt og lög leyfa til þess að hann geti haldið áfram för sinni með eign sína. Bar að sýkna Þ af kröfu um refs. vegna barsmíðar sbr. D. L. 6—12—1. 289.

Skaðabætur utan samninga.

G lét reka fé sitt tiltekið sumar í landsvæðið K. Daginn eftir tóku J, S, E og Sv. féð og létu reka það til Á hreppstjóra. Á tók við fénu og lét reka það að H, en þar lagði Þ til menn til að reka það áleiðis til G, og var það þá rekið til X bónda, er gerði G boð um að sækja það, sem hann og gerði. Þegar féð kom út frá X og á heimleiðinni fórust 14 ær og 17 lömb. Í bótamáli G gegn J, S, E, Sv. o. fl. var þeirri varnarástæðu hrundið, að G hefði ekki haft heimild til hagagöngu í K og einnig því, að féð hefði verið kláðasjúkt og hefði verið rekið í K gegn banni sýslumanns. Stefndu vörðu sig einnig með því, að ósannað væri, að féð hefði farizt vegna þess að það var rekið frá K. Eins og á stóð, þóttu nægilegar líkur að því færðar, að þeir stefndu, er tóku féð frá K, bæru ábyrgð á fémissinum. Í hérð. voru Þ, X og Á sýknaðir, en máli vísað frá að því er varðar Sv., og J, S og E dæmdir til að borga G in solidum 90 rd. í bætur, og varð það einnig dómur Lyfd. 274.

Skattar. Sjá og Útsvar.

J og Ó var gert að greiða flatarmálsskatt af timburhúsi í bæjarsjóð R.-kaupstaðar. Þeir töldu skatt rangt álagðan, með því að hús þeirra væri fyrir utan landareign hinnar fornu R-jarðar og sér í lagi heyrði ekki undir kaupstaðarlóð, sem útmæld var 1792, en við slíka gjaldheimtu sé reglugerð 27. nóv. 1846, 19. gr. um Reykjavíkurkaupstað bundin. Talið eðlilegast að skilja orðin „kaupstaðarlóðin“ og „kaupstaðarbygging“ svo að þar sé átt við lögsagnarumdæmi R-kaupstaðar. Samanburður við op. br. 26. sept. 1861 um tómthússkatt breytti þessari niðurstöðu ekki. Sagt, að þeir, er hafi skattskyldar eignir til umráða, séu almennt skyldir að gjalda fasteignaskatt „eftir almennum lögum vorum“. 148.

Skipsleiga. Farmsamningar.

H tók á leigu skip P og skyldi flytja varning frá Kaupmannahöfn til ýmissa hafna á Íslandi. H taldi P hafa valdið sér tjóni með því að fara frá Kaupmannahöfn án þess að undirrita þar farmbréf. P kvaðst tvívegis hafa reynt að hitta verzlunarmeðalgangara á skrifstofu hans í þessu skyni, en ekki tekizt. Þessu var ekki andmælt og var sýknað af þessari kröfugrein. Skip P steytti á grunni í Eyjafirði. Lyfd. taldi, að þar sem P var ókunnugur siglingaleið þar, hefði honum borið að fá leiðsögu við siglinguna. Hefði P og ekki gætt nægilegrar varúðar. Grundvallarreglur D. L. 4—3—23 leiddu til þess, að P var skylt að bæta H allt það tjón, er af þessu leiddi, á verzlun hans með vörum, sem á skipinu voru, P hreyfði ekki mótbáru gegn kröfufjárhæð 2500 r. d., og var hún því dæmd. 110.

Skipti dánarbúa.**Sjá og Erfðir. Erfðamál.**

S lýsti 200 rd. skuld samkv. veðbréfi í bú, en fékk úthlutað röskum 155 rd. Hann áfrýjaði skiptunum til ómerkingar. Lyfd. féllst á, að ósannað væri, að hann hefði verið boðaður á skiptafund né heldur mætt þar, en á hinn bóginn væri greinilegt, að ýmsar óveðtryggðar skuldir voru látnar sitja í fyrirrúmi fyrir skuld S. Ómerk. 73.

Sýslumaður lét skrifa upp dánarbú og eigur þess voru seldar á opinberu uppboði og afhentar síðan gjafþega. Lyfd. taldi, að þessar athafnir væru ekki dómsathafnir, og búið hefði ekki verið undir reglulegum skiptum. Lagt fyrir skiptaráðanda að taka það upp að nýju. 75. Skiptaráðandi tók bú Ó til skipta eftir að liðlega 4 mánuðir voru liðnir frá andláti hans. J, er átti kröfu á hendur Ó, krafðist þess, að skiptaráðandi væri skyldaður til að taka búið að nýju til skipta og taka til greina kröfu

sína. Dæmt, að eins og á hafi staðið hafi skiptaráðanda verið skylt að gefa út innköllun til skuldheimtumanna samkv. 1. gr. op. br. 4. jan. 1861, þar sem skilyrðum 4. gr. hafi ekki verið fullnægt um frávík frá þessu. Skipti voru ómerkt og lagt fyrir skiptaráðanda að taka búið að nýju upp til skipta. 343.

Skjalafals.

J lagði inn ull hjá T verzlunarmanni. Í verzlunarbókum greindi afgreiðslumaður, að vigtin væri 2 lýsipund og 1 pd., en J breytti þessu svo, að þar stóð 2 lp. 9 pd. og heimti sér greidda fjárhæð samkv. því. Eitt vitni bar, að ullin hefði verið vegin, áður en J fór í kaupstað, og hefði þá átt vera að þyngd 2 lp 9 pd, og tvö vitni töldu sig hafa heyrt J segja, áður en hann lagði ullina inn, að hún vægi 2 lp. 9 pd. Leggja varð til grundvallar, að það eitt hefði vakað fyrir J með breytingu á verzlunarbók að færa vigtina til samræmis við það, sem hann var sannfærður um, að rétt væri, en ekki hins vegar að ná undir sig borgun, sem honum bar ekki eða hann teldi sér ekki bera. Var því ekki unnt að refsasamkv. 64. gr. tilsk. 11. apr. 1840 heldur bar að dæma eftir álitum með hliðsjón af grundvallarreglum 50. gr. tilsk. 1840. 8 rd. sekt. dæmd í fátækra sjóð. 172.

J skrifaði seðil heimildarlaust undir nafni S bónda, þar sem S gefur vinnumanni sínum leyfi til að taka út úr reikningi sínum hjá T 10 rd. J tók síðan fjárhæð þessa hjá T og kastaði eign sinni á, og sagði þá jafnframt rangt til um nafn sitt. Seðillinn var þannig úr garði gerður, að enginn varkár maður hefði þurft að villast á honum. Var tekið tillit til þessa við ákvörðun refsingar, svo og til þess, að J var einfaldur maður, sem ekki hafði fullan skilning á, hvað segðist á slíkum verknaði svo og að hann átti fé að S. Refsað samkv. 62., sbr. 60. gr. tilsk. 11. apr. 1840, 8 mán. betr.h.v., er samgildir 27 vh. refs. 184.

Skuldir, skuldamál.

- G kaupmaður krafði erfingja J um skuld, er hann taldi J hafa staðið í við sig. J hafði borgað G 100 rd. og einn erfingja hans 50 rd. G staðhæfði, að J hefði gefið út skuldabréf fyrir skuldinni, sem hefði numið röskum 900 rd., en skuldabréfið fannst ekki. Af hálfu G voru og lagðir fram útdrættir úr verzlunarbók hans, er greindi þessa skuld. Í kvittun, er málflutningsmaður afhenti erfingja J fyrir greiðslu 50 rd., sbr. að ofan, var vitnað til skuldabréfs, að fjárhæð röskar 900 rd. Gegn andmælum erfingja J þótti skuldin þó ekki sönnuð. Sýkna. 82.
- R skyldi greiða I húsverð innan tveggja ára frá því að kaup tókust. Fékk hann síðan framlengdan þennan greiðslufrest gegn því að greiða I þá samsumars áfallna vexti. Það gerði R ekki, og var því ekki fullnægt skilyrði, sem sett var, fyrir frekari greiðslufresti. Öll skuldin var gjaldkræf. 91.
- Við heimtu skuldar var m. a. lagður fram útdráttur úr verzlunarbók stefnanda, er var kaupmaður, og greindi hann, að stefndi skuldaði umkrafða skuld. Auk þess studdu vætti nokkurra verzlunarmanna stefnanda kröfu hans. Úrslit máls látnu velta á eiði stefnda samkv. N. L. 1—14—6. 124.
- A og B voru sammála um, að A hefði selt B jörðina M árið 1854 fyrir 320 rd. og að andvirðið hafi verið greitt næsta ár. A staðhæfði, að hann hefði fengið M aftur frá B fyrir sama verð og síðan selt honum jörðina að nýju fyrir 400 rd., en aldrei fengið andvirðið greitt. Sótti A B til greiðslu skuldar þessarar. A gat ekki lagt fram neitt skjal eða skilríki fyrir þessari síðastgreindu sölu. Hins vegar báru tveir menn þess vitni, að þeir hefðu verið viðstaddir, er kaupin gengu til baka og B afhenti A jörðina að nýju. Þá var sannað, að A hefði hirt arð af jörðinni frá 1855, er A taldi sig hafa fengið jörðina aftur, og til 1858, er hann taldi sig hafa selt B jörðina að nýju. Enn töldu tvö vitni sig hafa ritað sem vit-

undarvottar undir kaupsamning um M, þar sem A hefði selt B jörðina, að því er annað vitnið taldi 1858. Þá töldu 2 vitni sig hafa heyrt B viðurkenna, að hann skuldaði A 400 rd. eða a. m. k. ekki bera á móti því, og enn hafði B talið 400 rd. sannaða skuld til A í búi sínu við fjárnámsgjörð 1861. Gegn þessu var lagt fram skjal frá 1858, þar sem því er lýst, að A gefi frá sér eignar- og umráðarétt yfir M til B gegn því að hann „láni til sín“, þ. e. A, 440 rd. Samkv. N. L. 1—14—6, 7 var B dæmdur synjunareiður, og skyldi hann sýkn af kröfu A, ef hann synjaði þess með eiði, að hann skuldaði A umgetna skuld. 297.

Stefnur. Stef nubirting. Stefnuvottar.

Tvær dómsgerðir lágu fyrir. Bar þeim ekki saman m. a. um það, hverjir hefðu birt dómstefnu. Ómerking. 59. Stefnufrestur vegna vitnaleiðslu talinn ónógur samkv. N. L. 1—4—9. 73.

Þess var getið í úrskurði Lyfd., að stefnuvottar hefðu ekki sett innsigli sín undir vottorð um dómsbirtingu og gefið það í krafti stefnuvotta eiðs síns. 96.

Í stefnu í opinberu máli var hinum ákærða ekki stefnt til þess að líða dóm heldur einungis til þess að hlýða á ákæru og svara til sakar til strafts og málskostnaðarútláta. Þessir stefnuhættir voru ekki taldir viðhlítandi samkv. grundvallarreglunni í N. L. 1—4—1, og var hérð. ómerktur. 97.

Samskonar sakarefni. 139.

Áfrýjunarstefna var ekki birt fyrir stefndum heldur í hans stað Ó nokkrum „sem tilkvöddum votti“. Stefndi sótti ekki þing í Lyfd. Máli vísað frá, að því er hann varðaði. 133.

Hreppstjórnir í Á-hreppi áfrýjuðu til Lyfd. hérð., er felldi úr gildi lögbann gegn hjúskap Þ. Stefndu þeir til Lyfd. auk Þ einnig hreppstjórunum í S-hreppi til málskostnaðarútláta. Þar sem þeim hafði ekki verið stefnt

- í héraði, var máli vísað frá að því er þá varðaði, en þeir fengu sér tildæmdan málskostnað fyrir þingsókn. 198.
- Dómfelldi í lögreglumáli fékk hvorki fyrir kall né stefnu í máli. Dómur gekk því yfir honum óstefndum andstætt N. L. 1—4—1, sbr. tilsk. 24. jan. 1838, tilsk. 3. júní 1796, 22. og 29. gr. og konbr. 7. des. 1799 og aukatekjureglug. 10. sept. 1830, 63. gr. Varð að vísa máli heim. 200.
- S var stefnt til vitnaleiðslu með 8 daga fyrirvara. Lyfd. taldi, að samkv. N. L. 1—4—7, sbr. konbr. 2. maí 1732 væri stefnufrestur í einkamálum 14 dagar, þegar rétturinn er haldinn í þeirri þinghá, sem er eigið varnarþing stefnda. Að vísu var bent á, að 8 daga stefnufrestur samkv. D. L. 1—4—7 muni eiga sér oftast stað hér á landi við héraðsréttinn, en slík réttarvenja, þótt sönnuð væri, sem hér var ekki, gæti ekki tekizt til greina gegn gildandi lögum. 202.
- Í opinberu máli kom fram, að Þ hafði ekki verið stefnt til að mæta fyrir héraðsdómi. Hann mætti ekki þar, og ekki var hann yfirheyrður. Dómur ómerktur að því er hann varðaði. 238.
- Í opinberu máli kom upp, að ákærða hafði ekki verið stefnt í málinu í héraði. Héraðsdómur var ómerktur samkv. N. L. 1—4—1. 264.
- Ósannað var, að ákærða hefði verið birt stefna til Landsyfirdóms, sbr. tilsk. 31. maí 1805, 3. gr. Málinu frávísað til löglegrar stefnubirtingar. 265.
- Sjá við *Áfrýjun*. 273, 276.
- Stefna til vitnaleiðslu var birt fyrir vitnastefnda, 2. maí, en þinghald skyldi fara fram 28. s. m. Vitnið fékk því hinn lögboðna 14 daga frest, sbr. N. L. 1—4—7. Vitnið gat ekki mætt þá vegna forfalla, og var hérð. ekki talinn þurfa að stefna honum að nýju til þinghalds. Sagt, að orðið „thinglav“ í N. L. 1—4—8 merki lögsagnarumdæmi, en ekki þingsókn. Vitni dæmdar fallmálssektir fyrir útivist. 280.

Sönnun. Sönnunarbyrði. Sönnunargögn.

Sjá Eignarrétt. Eignarprætur 65, 396, 207, 349. Sjá Hilmingu 1, 100, 178—179. Sjá Hefð 350—351. Sjá Hjú 133. Sjá Skuldamál 82, 124, 297. Sjá Þjófnað 30, 390 sjá Ærumeiðingar 214.

3 vitni báru, að hundur hefði verið eign B á tilteknum tíma. Bent var á, að þau væru einstök og verði því ekki talin full vitni samkv. N. L. 1—13—1. 28.

Ósannað þótti, að P hefði viðhaft tiltekið illyrði um J. 29. Bent á, að sönnunarskylda fyrir hinn sérstaka eiganda jarðar gagnvart svæðum, sem teljist til almenninga, sé sérlega rík og ríkari en annars í landamerkjaprætum milli tveggja jarða. 69.

E bar á M, að hún hefði ráðið sér til að drepa barn þeirra, en það ódæðisverk vann hann síðar, og enn að hún hefði stolið frá sér tilteknum munum. Þessum áburði neitaði M alfarið, og var engin sönnun fram komin um þessi ákæruatriði. Sýkna fyrir frekari ákærum sóknarans, en dæmt til greiðslu málskostnaðar. 144.

Talið sannað, að I hefði látizt af misþyrmingum, sem hann hlaut í áflogum við J. 321.

Ákærði taldi sig hafa tekið buxur annars manns traustatki, en ekki í því skyni að kasta eign sinni á þær. Þessu þótti ekki hnekkt í málinu. 333, 401.

S var sakaður um að hafa neytt þýfis, en þetta var ósannað. 345.

Umboð.

Sjá Málflutningsmenn.

Útsvar.

2 bræður voru vinnumenn hjá föður sínum. Þeir áttu nokkurn útveg, er þeir sjálfir höfðu gagn af. Samkv. fátækra-reglug. 8. jan. 1834, 10. gr. mátti jafna aukaútsvari á

alla þá, er áttu með sig sjálfir. Lyfd. taldi andstætt hérð., að ekki væri unnt að leggja á útsvar vegna stöðu þeirra bræðra sem hjúa, en þeim bæri ekki réttur til að stunda sjálf tíundarbæran fjárstofn sinn, nema með samkomu-
lagi við húsbændur sína. Í hrd. var skoðun Lyfd. hrundið, og var talið óheimilt að túlka greint lagaboð svo, að það undanþægi tilteknar stéttir útsvarsgreiðslu, og skipti það í þessu efni öllu, hvort aðili væri fær til útsvarsgreiðslu eftir atvinnuvegi sínum og efnahag. 61, 398.

Um útsvarsskyldu er dómstólum heimilt að dæma, og sú krafa að vísa bæri máli frá vegna þess að það lyti úr-
lausn stjórnarvalda, var ekki á rökum reist. 130.

Varnarþing.

H höfðaði mál gegn Þ í V-kaupstað, þar sem hann dvaldi, en Þ var búsettur í R-sýslu. Stafaði skuld þessi af út-
tekt Þ hjá verzlun H. Þ andmælti skuldinni. Samkv. N. L. 1—2—16, D. L. 19 var það forsenda fyrir því, að notað yrði dvalarstaðarvarnarþing, að skuld, sem stefnt væri út af, sé vitaskuld. Þar sem því atriði var ekki full-
nægt, var mál ranglega höfðað í V og dómur ómerktur. Tekið fram, að ákvæði tilsk. 13. júní 1787 II, gr. 21 ætti hér ekki við. 317.

Veðskuld.

S fékk peninga að láni hjá D. Gaf S jafnframt út skulda-
bréf fyrir skuldinni, og var jörðin E veðsett til trygg-
ingar skuld samkv. veðleyfi eiganda hennar K. Var veð-
leyfi K í fyrstu bundið við ákveðið tímamark, þ. e. að jörð stæði að veði til nýárs 1859, en síðar (1857) fram-
lengdi K þetta svo, að leyfið skyldi vera ótímabundið. Þetta talið bindandi fyrir K. Tekið fram, að bréfi sé
að vísu ekki þinglýst, og geti því ekki haft skuldbind-
ingargildi fyrir aðra en útgefandann og K. K seldi jörð-
ina E án þess að geta um veðskuld, er á henni hvíldi. S varð gjaldþrota. K var í lyfd. skyldaður til að greiða

skuldina, 350 rd., en þó án vaxta, þar eð þá hafði hann ekki skuldbundið sig til að gjalda. Í dómi HR segir, að skjali K frá 1857 hafi ekki verið þinglýst, en þetta hafi verið nauðsynlegt til að halda við lýði veðréttinum þinglýsta. Hafi afsal K því ekki gengið í berhögg við gildan veðrétt D. 153, 407.

Vettvangsmál.

Í máli var um það deilt, hvort tiltekið landsvæði, sem útlutað hafði verið P til nýbýlis, væri hluti af dýrleika jarðarinnar H. Úrskurðaði hérð. ásamt 4 tilkvöddum mönnum sbr. tilsk. 15. apr. 1776, að land þetta væri ekki hluti af H (afbýli úr H) heldur skyldi álíta það sem nýbýli. Af hálfu fyrirsvarsmanns H var krafizt ómerkingar, með því að úrskurðurinn hafði ekki verið kveðinn upp á sjálfum staðnum heldur í kaupstað, þar sem embættissetur sýslumanns var. Þar sem sýslumaður og meðdómsmenn hans höfðu áður verið á vettvangi og gengið á löndin, gat þessi ástæða ekki leitt til ómerkingar, sbr. tilsk. 15. apr. 1776, 2. gr. Þá var þess krafizt, að fyrir þá yrði lagt að gjöra nýja áreið og fella nýjan úrskurð um það atriði, sem þeir höfðu áður leyst úr. Sagt, að slíkt hljóti að bera undir nýja álits- og skoðunarmenn, sem til þess séu kvaddir af hlutaðeigandi yfirvaldi. Þessari kröfu var vísað frá, þar sem hún heyrði undir yfirvald. 304.

Í máli út af laxveiði, sjá reifanir við það orð, var því haldið fram, að dóm skyldi kveða upp með meðdómsmönnum. Þessu var hrundið, þar sem málið fjallaði ekki um landaþrætu, heldur um réttindi jarðar til laxveiði fyrir landi sínu. Uppdráttur, sem fylgdi máli, hafði verið rannsakður á vettvangi með 5 þar til kvöddum mönnum. 41—42.

Vextir.

Skuldamál var höfðað með sáttakæru 3. sept. 1866, en samkv. N. L. 5—13—1 var skuld þessi ekki réttilega

heimt með lögsókn, eins og á stóð, fyrr en 8. sept. s. á. Vextir þóttu réttilega dæmdir frá 3. sept. Tiltekinni vaxtakröfu var ekki sinnt, þar sem hennar var ekki getið í sáttakæru. 331, 332.

Vitni. Vitnaleiðsla.

Hérd. skyldaður til að sinna beiðni stefnanda einkamáls um vitnaleiðslu. Hérd. bar m. a. fyrir sig, að ekki væri sýnilegt, að sátta hefði verið leitað með tilhlýðilegum hætti í aðalmáli. Þótt rétt væri, gat það ekki réttlætt réttarsynjun dómara. 71.

Vitni dæmdar fallmálssektir fyrir útivist. Sjá nánar um dóminn við *Stefnur, stefnubirting, stefnuvottar*. 280.

Þinglýsing.

Skuldabréfi með veði í jörð var ekki þinglýst. Tekið fram, að það sé aðeins skuldbindandi fyrir útgefanda þess og þann mann, er jörðina átti og hafði gefið útgefanda veðleyfi. Í hrd. segir, að veðleyfi, er framlengdi fyrra veðleyfi, sem var tímabundið, þurfi að þinglýsa, og tald- izt veðréttur ella ekki í gildi eftir lok greinds tímabils. 153, 407.

Þjófnaður.

J sló eign sinni á á, er tengdafaðir hans átti. Með því að ærin gekk innan um fé J í landi hans, varð hann ekki sakfelldur samkv. 6. gr. tilsk. 11. apr. 1840 heldur samkv. 1. gr., 20 vh. refs. dæmd. Sú vörn, að J hefði átt peninga hjá eiganda ærinnar, var haldlaus. 1.

Í fór nokkrum sinnum inn í læstan rimlahjall og tók þar að ófrjálsu brennivín. Atferlið metið sem innbrotspjófnaður og refsað samkv. 1. lið í 12. gr. tilsk. 11. apr. 1840, sbr. tilsk. 24. jan. 1838 4. gr. bókst. a, 3x27 vh. refs. dæmd. 4.

B var sannur að stuldi á 1 fjórðungi af hörðum fiski og 2

skeppum af baunum. Þjófnaður talinn framinn undir áhrifum örbrigðar og atvinnuleysis. Hérð. dæmdi 24 vh. refs., Lyfd. 10 vh. Refsiheimildar ekki getið. 6.

J var sannur að þjófnaðarverkum. Hann var talinn ósak-hæfur og því sýknaður í Lyfd. Sakfelldur í HR og refs-að samkv. tilsk. 11. apr. 1840, 1. og 12. gr., 3x27 vh. 16, 381.

H stal silfurskeið og smátt og smátt talsverðu af fiski frá ýmsum. Honum hafði ekki verið refsað áður. Háttsemi hans varðaði við tilsk. 11. apr. 1840 1. gr. Refs. 3x5 d. fang. v. vatn og brauð. 18.

Sjá *Hvinnsku*. 24.

G tók vöruklyf fyrir utan tjöld manna, er í þeim sváfu að næturlagi, og flutti þau nokkuð frá tjöldunum, þar sem leiti bar á milli. Hann kvaðst hafa verið drukinn og muni hafa aðhafzt þetta í því skyni að gera ferðamönn-unum hrekk. Lyfd. taldi ekki unnt að hnekkja þeirri staðhæfingu. Sýkna. Málskostn. felldur á G. 30.

H stal munum, rökra 7 rd. virði. H hafði áður sætt refs. fyrir þjófnað. Refs.: 3x5 d. fang. við vatn og brauð. 60.

I stal 5 sauðkindum frá ýmsum mönnum á þriggja ára bili, og síðan á einu og sama árinu 12 kindum. Það ár skip-aði hann og sonum sínum J og E að stela einni á. I stal kindunum ýmist úti í haga eða þar sem þær voru komnar saman við eigið fé hans, slátraði þeim og fénýtti sér, með tilstyrk og vitund konu sinnar V og sona J og E. Hann gekkst einnig við ýmsum smáþjófnaði og að hafa vanrækt að lýsa kindarræfli, er J fann. I var ekki refsað áður. At-ferli hans varðaði við tilsk. 11. apr. 1840, gr. 6, 2, gr. 1 og gr. 58, 2 ára betrh.v., er samgilti 3x27 vh. refs. V, kona I, veitti að nýtingu hins stolna fjár og var í vitorði og samverki með I. Auk þess var hún í ráði og verki með sonum sínum J og E í því að stela lambi, og eitt sinn hvatti hún J til að stela fiski. Enn var hún í vitorði, þegar þeir J og E stálu spýtum, er hún notaði síðar

til eldneytis. Refsað samkv. tilsk. 11. apr. 1840, gr. 6,1 gr. 21 og gr. 78, hegn.: 16 mán. betrhv., er samgilti 2x27 vh. refs. E var 17 ára. Honum var refsað með 15 vh. refs. 86.

Í hæstaréttardómi út af framangreindu sakarefni segir, að V hafi aðeins tekið þátt í framningu eins af þeim sauðapjófnuðum, sem málið fjallar um, og sé óglögg, hvort hann varði við tilsk. 11. apr. 1840, 6. gr. Þátttaka hennar í sauðapjófnaði I varð aðeins metin sem eftirfarandi hlutdeild, og varðaði atferli hennar í heild sinni við tilsk. 11. apr. 1840, 1., 21. og 22. gr. sbr. tilsk. 24. jan. 1838, 4. gr., refs.: 27 vh., mælt fyrir um umsjón lögreglustjórnar í 8 mán. E refsað samkv. tilsk. 11. apr. 1840, 1. og 22. gr. 382.

G afmarkaði lamb, sem rekið hafði verið inn í fjárhús föður hans og blandaðist þar með hans fé, undir mark föður síns í því skyni að eigna sér það. Hérð. refsaði G samkv. 6. gr. tilsk. 11. apr. 1840, en Lyfd. samkv. 58. gr. Refs.: 15 vh. Dómur Lyfd. staðfestur í HR. 94, 384.

S tók spesiur úr læstri kistu, er stóð í ólæstu framhýsi, og auk þess hnuplaði hún lítilræði af ull og sykri. Refsað samkv. 1. gr. tilsk. 11. apríl 1840, sbr. tilsk. 24. jan. 1838. Refs.: 10 vh. 98.

G framdi þjófnað með því að fara a. m. k. 9 sinnum að næturþeli inn í verzlunarhús, þar sem hann mөлvaði rúður og fór inn um gatið. Nam andvirði þýfis 100 rd. Þá fór hann og inn í læsta skemmu á bóndabæ og stal þar kjöti. Refsað samkv. tilsk. 11. apr. 1840, 12. gr. sbr. við 1.—4. gr. 5 ára betrh.v. dæmd. Faðir G, K, stóð á verði eitt sinn, er G fór inn í búð í þjófnaðartilgangi og liðsinnti G í tvö skipti við að koma þýfi heim til þeirra, og enn naut hann matvæla, er G stal, þótt hann vissi, hvernig þau væri fengin. Refsað samkv. sömu ákvæðum, 3x27 vh. refs. S fór með G í búð í eitt skipti og stal þar ýmsum munum. R, móðir G, var ákærð fyrir að hafa nýtt sér muni, er hún vissi þjófstolna. Lyfd. sýknaði hana vegna sannanaskorts. Refs.: 3x27 vh. 100.

- Ö stal peningabuddu úr vasa M, þegar M var staddur í verzlun. Refsað fyrir 3. sinni framinn þjófnað samkv. 15. gr. tilsk. 11. apr. 1840. Auk þess var Ó refsað fyrir að vanrækja að lýsa peningum, sem hann fann í umslagi, og kastaði eign sinni á. Beitt 58. gr. í sömu tilsk., 4 ára betr.h.v. dæmd. Staðfest í HR. 119, 386.
- P var talinn hafa stolið „ekki alllitlu“, en óupplýst hvað það var. Hann var ungur, er þetta gerðist. 3x5 d. refs. við v. og br. dæmd., refsheimildar ógetið. Staðfest í HR, 131, 386.
- K braut rimla í hjöllum með handafli og fór inn í þá og stal þaðan mat. Þetta var talið innbrotspjófnaður. Refsað samkv. 12. gr. 1. lið tilsk. 11. apríl 1840, 3x27 vh. refs. dæmd, háður tilsjón lögreglustjórnar í 2 ár. 137.
- J var í verki með E syni sínum um að slátra kind, er E tók að ófrjálsu. Refs.: 3 ára betr.h.v. Í hrd. var ekki talið sannað, að E hafi stolið kindinni, og J var refsað með hliðsjón af tilsk. 11. apríl 1840, 58., sbr. 77. gr. 20 vh. refs. 140, 390.
- G var í verki með bróður sínum E um að komast í læstar hirzlur M og taka þaðan ýmsa muni að ófrjálsu. Enn fremur hjálpaði G E til að koma þeim undan. Refs.: 40 vh. háður tilsjón lögreglustjórnar 1 ár. 140.
- Tveir karlar og ein kona voru talin sönn að þjófnaði á 7 eða 8 hrossum og 14 eða 15 sauðkindum, og voru þjófnaðarverk þessi framin á tveggja ára bili. Þau áttu að vísu við fátækt að búa og höfðu árangurslaust leitað liðsinnis hreppsfélags. Þetta gat þó ekki verið þeim til afbötunar. Refsað samkv. tilsk. 11. apr. 1840, 6. gr. sbr. 13. og 14. gr. Einum þeirra var refsað áður, honum dæmd 6 ára betr.h.v., hinum karlmanninum 4 ára og konu 3 ára betr.h.v. Premur börnum, sem ákærð voru, dæmd sýkna. 145.
- Í dómi HR út af framangreindu sakarefni var refs. eins karlmanns dæmd 5 ára betr.h.v., og hinna tveggja (karls og konu) 3 ára betr.h.v. 16 ára drengur var sýknaður,

enda veitti hann ekki liðsinni af eigin hvöt og lýsti þjófnaði fyrir sýslumanni. 387.

Feðgarnir J og E stálu 3 sauðkindum og fénýttu sér. Tóku þeir kindurnar úr kvífé J, sem þær voru komnar saman við. Lyfd. taldi, að háttsemi þeirra væri ekki sauðabjófnaður úti í haga og refsaði samkv. 6. gr. í tilsk. 11. apr. 1840. Hvorugur hafði sætt refsingu áður. J var á átræðisaldri, en E rösklega tvítugur, og þótti hann hafa farið að boði föður síns um þessi verk. Refs. J 27 vh. refs. (8 mán. betr.hv.), E 15 vh. 157.

J ekkja fór inn í fjárhús B, tók þaðan kind og slátraði henni og fénýtti sér hana. Hún taldi sig hafa átt skuld hjá B, er næmi hærri fjárhæð en kindarverði, en sú vörn var ekki haldbær. J fór að fyrrabragði til B og játaði brotið og bað hann fyrirgefa. Háttsemin þótti ekki verða metin sem sauðabjófnaður úti í haga samkv. 6. gr. tilsk. 11. apr. 1840 heldur átti hann undir 1. gr. tilsk. 1840. Játning hennar fyrir eiganda þótti eiga að lina refsingu, sbr. grundvallarreglu tilsk. 26. marz 1841, 8. gr. og 15. apr. 1840, 5. gr. 10 vh. refs. dæmd. 177.

I stal 51 rd. í peningum, en ekki er vikið að atvikum að tökunni í dómnum. Refsað samkv. tilsk. 11. apr. 1840, 1. gr., 10 vh. refs. 245.

G tók gimbur og lamb í rétt, afmarkaði þau og rak þau síðan heim, þar sem hann slátraði þeim og fénýtti sér þau. Þetta atferli varðaði við 1. gr. tilsk. 11. apr. 1840. Fyrir það og ólögmaeta meðferð fundins fjár sbr. sömu tilsk. 58. gr., var G, er ekki var refsað áður, dæmd 27 vh. refs. Háður eftirliti lögreglustjórnar í 8 mán. 247.

Sannað var, að B hafði fleirum sinnum stolið ýmsum munum og þar á meðal brotízt inn eða verið í verki með öðrum um að brjótast inn í læst og vel búin hús. B hafði þrisvar áður sætt refsingum fyrir þjófnað. Refs. ákveðin 8 ára tugthús samkv. 16. gr. tilsk. 11. apr. 1840, og var beitt vægustu refsingu, með því að andvirði þýfis var ekki mikið. HR ákvað refsingu 9 ár og vísaði til 12. gr. tilsk. 1840. 249, 400.

Framhaldsrannsókn fyrirskipuð til könnunar um það, hvort lás á geymsluhúsi hafi verið tryggilegur, en þær einar upplýsingar voru um þetta atriði, að sagt var í rannsóknargerðum, að hús hefði verið læst forsvaranlega. 279.

J fór á næturbeli inn í geymsluhús G, og braut hann upp hengilás, sem var fyrir dyrum móhúss, er áfast var við geymsluhús, og fór síðan úr móhúsinu inn í geymsluhúsið. Stal hann þar nokkrum smámunum, sem metnir voru á 1 rd. 40 sk. Lás sá, sem talinn var hafa verið fyrir móhúsinu, var sendur Lyfd., en hvorttveggja var, að ekki var fullsannað, að sá lás hafi verið þar, þegar brotízt var inn, og a. m. k. hafði lás þessi sætt viðgerð. Lyfd. heimfærði brot undir 13. gr. tilsk. 1840, 1 árs betrh.-vinna dæmd. J hafði áður sætt 10 vh. refs. fyrir þjófnað. J var mikið drukinn, þegar hann framdi verknað. HR mat verknað innbrotsþjófnað. Refsað var samkv. 13. og 14. gr. tilsk. 11. apr. 1840, 3 ára betrh.v. dæmd, svo sem verið hafði í hérð. 290, 399.

N var bláfátækur öreigi. Hann stal mestmegnis matvælum á alllögum tíma, en ekki er því lýst, með hverjum hætti þjófnaður var framinn. Nam verðmæti þýfis 7 rd. röskskum. Hann hafði að vísu „fyllilega lýst þjófgefni sinni“ með háttsemi sinni, en með hliðsjón af því að þetta var lítilræði og að N, sem ekki hafði áður sætt refsingu, gekkst fúslega við broti, var refsing samkv. tilsk. 11. apr. 1840 gr. 1 metin 2x5 d. fang. við v. og br. í hrd. var einnig vitnað til 43. gr. tilsk. 1840, refs. 3x5 d. fang. við v. og br. 296, 402.

M kvaðst hafa fundið á baðstofugólfi peningabuddu, eign G, með þremur og hálfum rd. í og stungið henni á sig. Í sama skipti kvaðst hann og hafa tekið frá sama manni buxur, fært sig í þær og farið síðan í þeim í kaupstað. M kvaðst hafa ætlað að standa G skil á hvorutveggja. Sú viðbára var að engu virt að því er varðaði peningana, sem hann var að mestu búinn að eyða. Um buxurnar þótti verða að leggja til grundvallar, að hann hefði einungis

tekið þær traustataki, enda fór hann ekki leynt með þær og upplýst var, að hann hafði áður fengið buxur að láni hjá G, og að G var á sjó, er þetta gerðist. Refsað samkv. tilsk. 24. jan. 1838 1. gr. með hliðsjón af tilsk. 24. jan. 1838 4. gr. stafl. a, 10 vh. refs. dæmd. Staðf. í HR 333, 401.

J tók ófrjálsri hendi ýmislegt smávegis, þ. á m. nokkuð af sykri, frá húsbónda sínum, og voru verðmæti þessi geymd á skemmulofti. Ekki brauzt hann inn í skemmuna. Þá stal hann og buddu með 4—6 rd. frá manni á bæ, þar sem hann var nætur sakar. J var nýbúinn að ná lögaldri sakamanna og ekki fermdur. Hafði hlotið miður vandað uppeldi. Refsað samkv. tilsk. 11. apríl 1840, gr. 1, sbr. tilsk. 24. jan. 1838, gr. 4 lit. C, 10 vh. refs. S tók einnig frá húsbændum sínum á sama bæ og J „tvisvar sinnum 2—3 sykurmola, vart svo stóra sem hnefa“ úr geymslu á skemmulofti, og hnuplaði enn fremur nokkrum rófum og jarðeplum og lítillræði af öðrum matvælum. Færði hún foreldrum sínum, sem bjuggu við mikla örbirgð, þessi matarföng. Gengu líkur að því, að foreldrar hafi eggjað hana til þessa. Hún var fákunnandi og barn að aldri. Sýkna, en hún skyldi þó borga málskostnað ásamt J. 335.

E var sannur að því að hafa farið inn í sjóbúð, sem jafnframt var geymsluhús, og tekið þar ófrjálsri hendi ásamt öðrum manni $\frac{1}{2}$ pd. af sykri og brennivín á flösku, alls virt á 32 sk. S synjaði fyrir það að hafa verið sjónarvottur að töku þessari og hafa neytt þýfisins með þeim félögum. Brot E varðaði við 30. gr. í tilsk. 11. apríl 1840, 5 rd. sekt dæmd og iðgjaldagreiðslur. S var sýknaður, en dæmdur til að taka þátt í greiðslu hálfis málskostnaðar á móts við E, þannig að $\frac{1}{3}$ kom í hlut S, en $\frac{2}{3}$ í hlut E. (sjá um þetta sakarefni lyfd. VIII 24, 399). 345.

Ærumeiðingar.

Ósannað þótti, að P hefði viðhaft tiltekið illyrði um M. P var sýknaður af refsikröfu M sbr. D. L. 6—21—3 og 6—21—1 og 2. 29.

K sagði, að S, kona A, hafi ánafnað dóttur K, G, tiltekna jörð, er G var á 8. ári, þannig að hún skyldi hljóta jörðina á giftingardegi sínum. A krafðist þess í máli gegn K, að orð þessi væru dæmd ómerk. Lyfd. taldi, að þessi orð séu ekki meiðyrði í sjálfu sér né sögð í niðrandi skyni fyrir S. Sýkna. 139.

J málflutningsmaður fann í blaðagrein að úrskurði, er X yfirdómari stóð að sem kjörstjórnarmaður, um kjörgengi eins frambjóðanda, Ja að nafni. Var fundið að því, að ekki hefði kveðið mikið að öruggleik og hreinskilni meirihluta kjörstjórnar, „heldur flensar hann í kringum augljóst kjörgengisleysi Ja . . . , eins og kisa í kringum heitan graut, er hana langar í, en er hrædd um, að hún brenni sig“. Í öðru lagi voru átalín ummæli, er lutu að því, að J hefði kveðið svo að orði um ástæður og röksemdir fyrir niðurstöðu, að ekki hefði þurft að fegra þær augljósri lygi né að pipra þær með helberum ósannindum, eins og meirihlutinn hefði gert. Grein þessi var nafnlaus, og með því að J hafði ekki tilgreint neinn höfund, bar honum að standa alla ábyrgð af henni sbr. tilsk. 9. maí 1855, 3. gr. Talið var, að fyrri ummælin væru ekki refsiverð, en hins vegar ósæmileg og óverðug, og voru þau dæmd ómerk. Refsað fyrir hin ummælin samkv. tilsk. 9. maí 1855, 9. gr. 2. lið, 10 rd. sekt til fátækra sjóðs R-víkur, og ummæli ómerkt. 159.

Stefndi í ærumeiðingarmáli viðhafði orðið blak um stefnanda í skjölum máls og auglýsti það síðan í blaði sínu. Lyfd. taldi, að þetta orð gæti ekki eftir sambandinu við önnur orð, sem raunar ekki er getið í dóminum, merkt það, að stefnandi hefði slegið stefnda, heldur væri það aðeins notað til málfyllingar um, að stefnandi hefði hallað rétti stefnda með málshöfðun. Sýkna. Þau ummæli

J um stefnanda, sem var yfirdómari, að „málshöfðun hans gengi því næst að gjöra tilraun til þess að gjöra sér leik að því að hafa lögin og dómarainstitutionina í fíflskaparmálum“, voru dæmd ómerk. 168.

Í blaðinu N birtist nafnlaus grein, þar sem farið var hörðum orðum um séra Ó bæði sem prest og mann. Ó reit síðan svargrein í N, og þriðja greinin birtist síðan, og var höfundur nafngreindur séra J. Gekkst hann við því í þessari grein að vera höfundur fyrstu greinarinnar. Hlaut hann því að svara til sakar einnig út af ummælum í henni í meiðyrðamáli, er Ó höfðaði gegn honum. Biskup hafði ritað héraðsprófasti út af greininni og óskað upplýsinga um þrjú tilgreind atriði. Taldi J, að Ó gæti ekki sótt sig til sakar út af öðrum atriðum. Lyfd. taldi Ó geta stefnt fyrir greinina í heild sinni. J bar Ó á brýn ósannsögli og líkti honum við Sölva Helgason. Hann var sagður hafa vanrækt að stunda spurningar, en legið í þess stað í spilum. Það var talið ósannað. Þá var honum borin á brýn megn drykkjuskaparóregla, er fæddi af sér ósæmilega framkomu og vanrækslu á embættisstörfum. Þetta ekki talið sannað, þótt gögn bentu til þess, að Ó drykki nokkuð. J var dæmdur í 20 rd. sekt til fátækra-sjóðs tiltekins hrepps fyrir ummælin og þau dæmd ómerk. Í gagnsök, er J höfðaði vegna greinar Ó, urðu þau málalok í lyfd., að sök var vísað frá, með því að mál hafði ekki verið lagt til reglulegra sætta. 214.

Ölvun.

Þ var sannur að því að taka ófrjálsri hendi ull, sem var til þerris á túni. Hann taldi sig hafa verið svo ölvaðan, að hann hefði ekki vitað skil gerða sinna. Á þessa vörn féllst Lyfd. ekki. 315.

Um sakhæfisskort vegna áhrifa áfengis á mann, er hafði sturlazt, sjá *Sakhæfi*. 174, 387.

Árið 1863, hinn 12. janúar

d ó m u r

í málinu nr. 17/1862: Réttvísinn

g e g n

Jóni Markússyni og Helgu Bjarnadóttur.

Með dómi gengnum 30. sept. f. á. að Hvítárvöllum í Borgarfjarðarsýslu er hinn ákærði Jón Markússon á Glammastöðum, sem aldrei hefur áður verið dæmdur né hegning hlotið fyrir nokkurt lagabrot, dæmdur til að þola 20 vandarhagga refsingu og lúka allan af sökinni löglega leiðandi kostnað, en kona hans Helga Bjarnadóttir, sem og hefur verið ákærð með manni sínum sem sek í sama broti, er í téðum dómi dæmd sýkn af ákærum sóknarans í málinu. Þessum dómi er af hlutaðeigandi amtmanni skotið til yfirdómsins.

Það, sem hinum dómfellda er gefið að sök, er, að hann veturinn 1861 hafi stolið hvíthyrndri á, sem virt hefur verið á 4 rd. 32 sk., frá tengdaföður sínum Bjarna Helgasyni og hefur hann sjálfur játað þetta á sig, eins og líka önnur rök ganga að því, en hann hefur viljað réttlæta sig með því, að tengdafaðir sinn hafi skuldað sér fyrir ýmislegt og þar á meðal fyrir töðu, sem hann hafði lofað sér kind fyrir, og

virðast nokkrar líkur til að svo hafi verið, og að honum hafi veitt tregt að ná þessari skuld sinni; en þetta gat samt engan rétt gefið honum til að taka kindina heimildarlaust á slíkan hátt sem hann gjörði og getur því eigi réttlætt töku hans á henni og það því síður, sem hann við fyrsta réttarhald í málinu bar á móti sökinni, svo þetta afbrot hans getur ekki skoðast öðru vísi en reglulegur þjófnaður, en með því kindin gekk innan um fé dómfellda og í hans landi, er hann tók hana, getur dómfelldi, eins og í undirréttardóminum stendur, eigi dæmzt eftir 6. gr. í tilskip. 11. apríl 1840, heldur aðeins eftir 1. gr. hennar, og virðist hegning sú, sem honum í undirréttardóminum er valin, eftir málavöxtum hæfilega ákveðin. Um hina ákærðu hefur þar á móti ekki vitnast, að hún hafi tekið nokkurn þátt í þjófnaðinum með manni sínum, nema hvað hann sagði henni nokkru áður en málið byrjaði frá óhappi sínu; brást hún þá að vísu eftir sögn hans reið við og veitti honum þung orð, en notaði samt á eftir það, sem óeytt var af kindinni, til heimilisparfa.

En þegar þess er gætt, að hinn ákærði kveðst hafa saltað kjötið af ánni í kerald, — sem líkur ganga að, að meira kjöt hafi verið í, úr því ákærða, eins og álíta verður eftir hinum framkomnu upplýsingum, ekki þegar í fyrstu tók eftir kjötinu af hinni stolnu á — þá virðast ekki næg ástæða til að álíta, að hún hafi gjört sig seka í hegningarverðri hilmingu með manni sínum, þó hún hefði hagnýtt það, sem eftir var af kjötinu af þessari stolnu kind, því hún hafði fullkominn rétt til að nota sitt eigið kjöt, er henni var

frjálst, og þann rétt gat hún eigi misst við það, þó saman við það blandaðist, henni óafvitandi, stolið kjöt, sem menn eigi geta ætlað til, að hún þekkti frá hinu, auk þess sem það leiðir af þessu atriði, að í framburði hinnar ákærðu virðist eigi liggja næg sönnun fyrir því, að nokkuð af hinu stolna kjöti hafi verið eftir í keraldinu, þegar hún fékk að vita af þessum stuldi manns síns, og ber því hina ákærðu að dæma sýkna af ákærum sóknarans í málinu.

Undirréttarins dóm ber þannig, hvað hegninguna snertir, að staðfesta. Allan af málinu löglega leiðandi kostnað ber hinum ákærðu eftir málavöxtum að greiða einu fyrir bæði og báðum fyrir eitt, og þar á meðal sóknara og svaramanni þeirra við landsyfirréttinn 5 rd. hvorum fyrir sig. Svo ber og hinum ákærða Jóni Markússyni að greiða eiganda hinnar stolnu kindar endurgjald fyrir hana 4 rd. 32 sk., þar það ekki er fráfalið. Rekstur og meðferð málsins í héraði hefur verið vítalaus og flutningur þess hér við réttinn lögmætur.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á hvað hegninguna snertir óraskaður að standa. Allur af málinu löglega leiðandi kostnaður greiðist af hinum ákærðu, einu fyrir bæði og báðum fyrir eitt, og þar á meðal laun til sóknara og svaramanns við landsyfirréttinn, málflutningsmannanna Jóns Guðmundssonar og Páls Melsteds, 5 rd. til hvors um sig. Í endurgjald hins stolna borgar hinn ákærði Jón Markússon 4 rd. 32 sk.

Hið ídæmda að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa

löglegri birtingu, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 12. janúar

d ó m u r

í málinu nr. 9/1862: Réttvísín

g e g n

Ísleifi Gunnlaugssyni.

Í máli þessu er það sannað bæði af eigin játningu hins ákærða, Ísleifs Gunnlaugssonar, sem og öðru, sem komið er fram í málinu, að hann sumarið 1861 hverja sunnudagsnótt frá sláttarbyrjun og til veturnátta hafi farið inn í læstan rimlahjall bóndans Jörundar Jónssonar á Grýtu, sem hann átti standandi í Grenivík, og stolið þaðan brennivíni úr tunnum, er þar stóðu, hér um bil 2 pottum í hvert skipti, og er hinn ákærði, sem kominn er yfir lögaldur í sakamálu og aldrei fyrr hefur verið dæmdur fyrir þjófnað, 16. marz þ. á. dæmdur af sýslumanninum í Þingeyjar-sýslu fyrir þetta brot sitt eftir tilskip. 11. apríl 1840, 12 gr. 1. mbr., í sambandi við tilsk. 24. janúar 1838, 4. gr., bókstaf a. til 3x27 vandarhagga refsingar. Svo er hann og dæmdur til að borga hið stolna með 20 rd., en þessum dómi hefur hinn ákærði skotið til yfirdómsins. — Yfirdómurinn hlýtur nú að álíta með undirdómaranum, að brot þetta sé innbrotsþjófnaður og að það beinlínis heyri undir 1. lið í 12. gr. tilsk. 1840, því hinn ákærði hefur játað, að hjallurinn í hvert

skipti, er hann í hann fór, hafi verið læstur og að hann til þess að komast í hann hafi með exi losað upp nokkra rimla í honum, og með því hegning sú, sem hinum ákærða í undirréttardóminum er valin, virðist eftir málavöxtum hæfilega ákveðin, þá ber undirréttardóminn að staðfesta hvað hegninguna snertir, en hvað endurgjald hins stolna þar á móti áhrærir, þá er það upplýst, að brennivínstunnan þar á verzlunarstöðum þá hafi kostað 25 rd., og getur því hið stolna eigi numið meira verði en 6 rd. og ber þess vegna í þessu atriði undirréttardóminum að breyta þessu samkvæmt.

Eins og ákveðið er í undirréttardóminum ber ákærða að greiða allan af málinu löglega leiðandi kostnað og þar á meðal 5 rd. sóknara og svaramanni sínum hér við réttinn hvorum fyrir sig.

Meðferð og rekstur málsins í héraði hefur verið vítalaus; þó ber þess að geta, að landsyfirrétturninn hafði krafizt nýrra upplýsinga í málinu, og að undirdómarinn til að útvega þær hefur tekið ýtarlegri rannsókn án þess þó um leið að leggja fram landsyfirréttarályktunina eða með einu orði að geta hennar, enda þótt þessi ýtarlega rannsókn byggist á ályktun landsyfirréttarins, sem því hefði átt að leggjast fram, eins og líka er vandi til. Flutningur málsins hér við réttinn hefur verið löglegur.

Því dæmist rétt að vera:

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa, þó þannig að hið ídæmda endurgjald færist niður í 6 rd. Sóknara og svaramanni hér við réttinn, málaflutn-

ingsmönnum Páli Melsted og Jóni Guðmundssyni, bera hvorum fyrir sig 5 rd. fyrir flutning málsins, er lúkest af ákærða.

Hið ídæmda að greiða innan 8 vikna frá lögbirtingu dóms þessa, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 12. janúar

d ó m u r

í málinu nr. 12/1862: Réttvísinn

g e g n

Birni Jónssyni.

Mál það, sem hér liggur fyrir, er höfðað í héraði gegn bóndanum Birni Jónssyni á Efri-Dálksstöðum í Þingeyjarsýslu fyrir þjófnað, og er í því tilliti upplýst með eigin játningu hins ákærða og öðrum framkomnum gögnum löglega sannað, að hann hafi stolið 1 fjórðungi af hörðum fiski frá bóndanum Jóni Laxdal á Neðri-Dálksstöðum og 2 skeppum af baunum úr vöruhúsi kaupmanns Havsteins á Akureyri tilheyrandi ritstjóra Sveini Skúlasyni, og er hann með dómi gengnum við Þingeyjarsýslu aukahéraðsrétt þann 24. apríl seinastl. dæmdur til að líða 24 vandargagga refsingu, að borga ígjald baunanna með 2 rd. 48 sk. og greiða allan af lögsókninni gegn honum leiddan kostnað og þar á meðal 2 rd. til svaramanns hans í héraði, og hefur hann skotið þessum dómi til landsyfirréttarins.

Fyrirfram athugast, að ekki er komið fram rannsóknarskjal það, sem sýslumaðurinn í Eyjafjarðar-sýslu virðist að hafa sent sýslumanninum í Þingeyjarsýslu með bréfi frá 3. des. 1859 út af baunastuldinum í vöruhúsi kaupmanns Havsteins, en eftir kringumstæðunum virðist þó þetta atriði ekki að geta verið því til fyrirstöðu, að dómur gangi í málinu nú þegar.

Hvað þar næst málið í aðalefninu áhrærir, fær landsyfirrætturinn ekki betur séð en að hegning sú, sem hinum ákærða er ákveðin, standi í miður sanngjörnu hlutfalli við afbrot hans, sem eins og þau liggja fyrir eru lítilvæg, og þar að auki, eftir því sem ráða er af réttargjörðunum, framin undir áhrifum örbirgðar og atvinnuleysis, enda var hið stolna matvæli ein.

Ákærða, sem kominn er yfir lögaldur sakamanna, og aldrei áður hefur sætt laga ákæru, virðist því hæfilega refsað með 10 vandarhöggum, og ber héraðsdóminum þessu samkvæmt, hvað hegninguna snertir, að breyta, en hvað málskostnað og endurgjald áhrærir þar á móti að staðfesta. Laun svaramanns í héraði samþykkjast, svo ber hinum ákærða einnig að borga til sóknara og svaramanns við yfirdóminn 5 rd. hvorum fyrir sig.

Hvað rekstur og meðferð málsins í héraði snertir, getur landsyfirrætturinn ekki leitt hjá sér að taka fram, að málið hefur staðið fjarska lengi yfir við héraðsréttinn án þess héraðsdómarinn hafi réttlætt þenna mikla drátt, sem á málinu er orðinn frá hans hálfu, og að öðru leyti er rannsókn málsins í ýmsum

atriðum ónákvæmari en skyldi, en eigi virðist þó alveg næg ástæða til, eftir öllum atvikum þessa máls að láta þetta varða undirdómaranum ábyrgðar, og því vitnast, að meðferð og rekstur málsins í héraði eigi hafi verið slík, að þar af eigi að leiða lagalega ábyrgð. Við landsyfirrættinn hefur sókn og vörn verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Héraðsdómurinn á óraskaður að standa, þó þannig að ákærði aðeins sæti 10 vandarhagga refsingu. Í endurgjald til ritstjóra Sveins Skúlasonar borgar hinn ákærði 2 rd. 48 sk.

Til sóknara og svaramanns hér við réttinn, mál-færslumanns Jóns Guðmundssonar og málfærslumanns Páls Melsteds, greiði hinn ákærði 5 rd. hvorum fyrir sig.

Hið ídæmda endurgjald að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa löglegru birtingu, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 12. janúar
d ó m u r
í málinu nr. 3/1862: Réttvísín
g e g n

Ólafi Ólafssyni.

Með dómi úr Vestmannaeyjum, kveðnum upp 22. maí í sumar, er leið, er Ólafur Ólafsson, vinnumaður

á Vesturhúsum, dæmdur til 10 vandarhagga refsingar og málskostnaðar útláta fyrir það, að hann hafi kastað steini hér um bil 1 pund að vigt inn um baðstofuglugga Halldórs nokkurs á Helgabæ þar á eyjunum, svo að ein rúðan í honum hafi brotnað við það og steinninn lent á kotta í rúmi í baðstofunni.

Með því það er nú viðurkennt undir málinu, að enginn annar skaði eður tjón hafi hlotizt af þessu tiltæki ákærða en rúðubrotið sjálft, hafi það að öðru leyti átt sér stað, sem eigi virðist fullsannað í þessu máli, að það þar að auki ekki er nægilega upplýst, að steinn sá, sem aðeins eitt vitni sá hann kasta í gluggann, hafi verið þess eðlis, að hann gæti ollið nokkurs frekari skaða eður tjóns en rúðubrotsins, virðist mál þetta, eins og það liggur fyrir, að vera einkamál og ber því hinn ákærða að dæma sýknan fyrir ákærum réttvísinnar. Allur kostnaður málsins bæði fyrir yfir- og undirréttinum greiðist úr opinberum sjóði og þar á meðal laun sóknara og svaramanns við yfirdóminn, sem ákvarðast til 4 rd. til hvors um sig. Flutningur málsins við landsyfirrættinn hefur verið lögmætur.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn ákærði, Ólafur Ólafsson, á fyrir réttvísinnar ákærum í þessu máli sýkn að vera. Allur af málinu löglega leiðandi kostnaður greiðist úr opinberum sjóði og þar á meðal laun sóknara og svaramanns við yfirdóminn, málaflutningsmannanna Jóns Guðmundssonar og Páls Melsteds, 4 rd. til hvors um sig.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 26. janúar

d ó m u r

í málinu nr. 16/1862: Eigendur Víðidalstungukirkju, stúdent Páll Jónsson Vídalín og húsfrú Ragnheiður Jónsdóttir

g e g n

eiganda jarðarinnar Syðri-Stapa, Jóni bónda Sigurðssyni.

Með landsyfirréttarstefnu, dags. 17. júlí f. á., hefur stúdent Páll Jónsson Vídalín og systir hans, prestsekkjan Ragnheiður Jónsdóttir, sem eigendur Víðidalstungukirkju, eftir gefins málssókn, áfrýjað dómi, gengnum að Geitaskarði í Húnavatnsþingi 28. dag febr. 1862, í máli milli þeirra og Jóns bónda Sigurðssonar á Syðri-Stöpum þar í sýslu út af hval, er vorið 1857 bar þar kvikur að landi og hann kastaði eign sinni á, en þau systkin álitu að Víðidalstungukirkja ætti. — Er Jón bóndi með dómi þessum dæmdur sýkn af ákærum áfrýjendanna í máli þessu, en málskostnaður látinn falla niður.

Hafa áfrýjendurnir gjört þá réttarkröfu, að héraðsdómurinn verði dæmdur ómerkur eða úr gildi felldur, og hinn stefndi skyldaður til að greiða sér fullt andvirði hvalsins með 600 rdl. eður þeirri annarri upphæð, er hann með eiði sínum treystist til að sanna, að hann hafi upp úr honum haft, og eigi meira, svo og einnig málskostnað með 109 rdl. 64 sk. — Þar á móti hefur hinn stefndi eigi mætt né mæta látið

hér við réttinn, og ber því málið að dæma eftir fram-
lögðum skjölum og skilríkjum.

Með því áfrýjendurnir alls enga ástæðu hafa til-
fært fyrir kröfu sinni um ómerkingu á héraðsdóm-
inum, og rétturinn ekki heldur fær séð, að neinir þeir
gallar séu á málsútbúningnum í héraði, er hljóti að
varða slíku, þá kemur aðalefni málsins til úrslita.

Áfrýjendurnir hafa nú viljað byggja rétt sinn til
hvals þess, sem mál þetta er risið út af, á tveimur
löggiltum máldögum fyrir Víðidalstungukirkju, sum-
sé á máldaga Péturs biskups árið 1394 og máldaga
Ólafs biskups Rögnvaldssonar árið 1461, er heimili
Víðidalstungu hvalreka fyrir Syðri-Stapa landi, með
því hval þenna beri að álíta rekahval, en í nefndum
máldögum er svo að orði kveðið, að Jón Hákonarson
hafi lagt til Víðidalstungu allan viðreka fyrir Þremi,
Sauðlauksdalsá, Illugastöðum og Geitafelli; hálfan
viðreka á Syðri-Stöpum, en fjórðung fyrir Ytri-
Stöpum. Hvalreka fyrir öllum þessum jörðum, eftir
því sem jörðunum hefur til borið, og Jón varð eigandi
að.

Á hinn bóginn hefur hinn stefndi farið því tvennu
fram í héraði, að hann fyrst og fremst hafi veitt hval-
inn, og því næst, að máldagarnir ekki heldur heim-
iluðu hann Víðidalstungukirkju, þó rekahvalur hefði
verið, og hefur héraðsdómarinn enn byggt sýknar-
dóm sinn á þessari síðargreindu ástæðu, án þess því
að álíta það nauðsynlegt ýtarlegar að rannsaka, hvort
hvalurinn hafi verið rekahvalur eður eigi.

Jafnvel þó nú landsyfirrétðurinn geti ekki fallizt á
skoðun héraðsdómarans á máldögum, sem nú var

getið, og fólgin er í því í raun og réttri veru, að þeir að vísu séu góðir og gildir, og þá að líkindum sjálf-sagt einnig heimili að landslögum Víðidalstungu-kirkju hvalreka fyrir Syðri-Stapa landi, eins og orð máldaganna hljóða, en séu þó á hinn bóginn svo óákveðnir, að enginn dómur eftir þeim eingöngu geti dæmt Víðidalstungukirkju nokkurn hval, er reki á Syðri-Stapa landi, eður nokkurn hluta úr honum, og séu þannig út af fyrir sig þýðingarlausir — þar sem þó annar og eðlilegri skilningur máldaganna auðsjá-anlega liggur mun nær, þá finnur landsyfirrætturinn samt sem áður eigi ástæðu til að rannsaka þetta atriði gjör, er hann verður að álíta að hvalur sá, er hér ræðir um, ekki hafi verið rekahvalur.

Eftir 4 af vitnum þeim, sem hinn stefndi hefur leitt í málinu, fann hann hvalinn kvikan í netalögum fyrir framan Syðri-Stapa land, umkringdan af ísum, og veitti honum þar þann áverka, sem álíta verður, að hvalurinn hafi beðið bana af, jafnframt og hann sökum hans, er hann rann á lagið, þokaðist svo nær landi, að hann varð landfastur og dó. — Að sönnu hafa áfrýjendurnir viljað hnekkja þremur af vitnum þessum fyrir þá sök, að þau samkvæmt N.L. 1-13-17 væru vildarvitni hins stefnda, en landsyfirrætturinn verður að álíta, að þau séu fullgild, þar eð málefni það, er hér ræðir um, sé einmitt þess eðlis að það heimili hlutaðeigendum að leiða þau vitni, sem af vita; og þó nokkur ósamkvæmni sé í skýrslum þeirra og vitnisburði, snertir hún samt ekki hin verulegu atriði málsins.

Að vísu segja nú landslögin, Jónsb. RB. Cap. VIII:

„Nú finnur maður hval í ísum, nær landi, og þó fyrir *utan* netlög, þá á hann hálfan, ef kvikur er, en landeigandi allan, ef dauður er“, og kynnu menn af þessari ákvörðun lögmálsins að vilja leiða, að önnur regla ætti að gilda, þegar hvalur finnst kvikur í ísum, *innan* netlaga, og að rekamaður, eins og áfrýjendurnir virðast að álíta, en ekki landeigandi, eigi því þá hvali, er þar finnst kvikir á þenna hátt, eður að krepptir í ísum, en gæti maður að því, að þessi ákvörðun Jónsbókarinnar er tekin úr Grágás; sjá L. Br. B. cap. LXX. að útlátnum þeim viðbæti: „og fer þá et sama, ef hvalur er kvikur í netlögum og í vökum“, verður það ljóst, að þessi ályktun frá greindum lagastað Jónsbókarinnar fær eigi staðizt.

Reyndar liggur sú athugasemd beint við, að löggjafinn kunni að hafa, með því að sleppa þessum viðbæti: „og þá fer et sama o.s.frv.“ í Jónsbókinni, viljað gefa til kynna, að sú regla væri numin úr lögum, sem í honum með berum orðum var tekin fram, en eins og löggjafinn, ef það hefði verið vilji hans, þá hefði að öllum líkindum gefið nýja og aðra reglu um þetta efni, sem fyrirsjáanlegt var, að oft hlaut að koma fyrir, og sama regla um langan aldur hafði gilt um, eins og það tilfelli, sem tekið var upp í Jónsbókina — þannig liggur og að réttarins áleti önnur og eðlilegri ástæða fyrir útlátning þessara orða í Jónsbókinni beint við, ef betur er að gáð. —

Þegar ræðir um réttan skilning Jónsbókarlaga á þessari, eins og svo mörgum öðrum greinum, ber að gæta þess, sem stendur í bréfi Magnúsar konungs, er hann sendi lögbókina með hingað út, og svo hljóð-

ar: „og af því höfum vér nú iðulega skoðað hana (þ.e. Grágásina eða hina þá gildandi lögbók) og lízt oss, sem víða mætti með færri orðum fullan úrskurð gjöra, þar sem hún talar áður geysilangt um; en í sumum stöðum þurfti hún sannlega tillögu, þar sem hún var áður hvergi ljósari en margir þyrftu, þeir sem áður voru fákunnugir“. — Þessi skýlausa bending löggjafans um sambandið milli Jónsbókarlaga og Grágásarinnar sýnir berlega, að það hafi verið, eins og eðlilegt var, aðalgrundvallarregla löggjafans, er hin nýja lögbók var samin, að bæta hin eldri lög og landsvenju hér á landi með hinum nýju lögum, og því sníða þau sem mest eftir hinum eldri lögum, og þó hún sé eigi í öllum greinum lögbókarinnar svo glögg og skýr sem skyldi, þá er hún það þó yfir höfuð að tala um öll einkamál manna, sér í lagi á þeim stöðum, þar sem heilir kaflar eru teknir upp úr hinum eldri lögbókum, sem aftur einmitt hvað helzt á sér stað um rekabálk Jónsbókarinnar, og virðist það þegar af þessum rökum auðsætt, að löggjafinn hafi sleppt orðunum: „og þá fer et sama, ef“ einungis í því skyni að forðast eftir hans skoðun óþarfa málalenging; en þetta sést þó enn gjör, beri maður þessa grein landslaganna í R.B. Cap. VIII, þýdda eins og nú var sagt, nfl. að landeigandi eigi helming þess hvals, sem fundinn er kvikur í ísum í rekamarki, hvort heldur sem er utan eður innan netlaga — saman við þær almennu grundvallarreglur í Jónsbókinni R.B. Cap. II og VIII cfr. Grág. L.Br.B. Cap. LIV, að *landeigandi eigi allar veiðar í netlögum*, og að *hver eigi veiði sína fyrir utan netlög* (sjá Jóns-

bók á hinum tilvitnuðu stöðum og Grágás L. Br. B. Cap. LXX) — Menn sjá þá nfl., að hin áður greinda regla er almenn lagasetning, jafnhliða þeim tveim, sem tala um hvalaveiðar í *opnum sjó*, og sem gefin er um það, þegar svo ólíkt stendur á, að kvikir hvalir finnast í *ísum*, og eins og nú veiðiréttur hvers eins fyrir utan netlög takmarkast, þegar hann finnur kvikan hval í ísum fyrir utan netlög, í hag landeiganda, þannig takmarkast og aftur hans veiðiréttur í netlögum, þegar eins stendur á í hag finnanda, og liggur þá í augum uppi að þessi seinni setning stendur í svo nánun og eðlilegu innbyrðis sambandi við hina fyrri að það enda væri óhugsandi, að löggjafinn hefði viljað nema hana úr lögum þegjandi, en haldi þó hinni fyrri, því við það kæmi meðal annars hin mesta ósamkvæmni inn í lögin. Að orðin: „*fyrir utan netlög*“ standa í Jónsbókinni eins og í Grágásinni á hinum tilvitnuðu stöðum, er nauðsynlegt, af því lögin tala líka um dauða hvali, sem finnast í ísum, án þess að vilja gefa um þá sérskilda reglu eður aðra en þá almennu, að landeigandi eigi það, sem flýtur í fiskhelgi utan netlaga, en rekamaður það, sem flýtur í netlögum; og er það þannig með öllu auðsætt, að orðin: „*fyrir utan netlög*“ máttu eigi missast sökum hinna dauðu hvala, þó þau eigi geti lotið að hinum kviku hvölum.

Samkvæmt öllu því, sem nú er talið, verður hinn stefndi, sem fann hval þann, er mál þetta er risið út af, kvikan í ísum fyrir landi eignarjarðar sinnar Syðri-Stapa og vann hann þar, að dæmast sýkn fyrir

kröfum áfrýjendanna í þessu máli. Eftir málavöxtum virðist málskostnaður fyrir báðum réttum eiga að falla niður. Hinum skipaða málsfærslumanni áfrýjendanna, sem er fastur málaflutningsmaður við landsyfirréttinn með sömu kjörum og málaflutningsmenn í Danmörku, verða eigi, eftir þessum úrslitum málsins, dæmd laun fyrir flutning þess. Málið hefur að því leyti sem það er gjafsóknarmál verið fyrir yfirdóminum löglega flutt.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn stefndi, Jón bóndi Sigurðsson á Syðri-Stöpum, á fyrir kröfum áfrýjendanna í þessu máli sýkn að vera.

Málskostnaður fyrir báðum réttum falli niður.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 26. janúar

d ó m u r

í sökinni nr. 3/1862: Mála færslumaður Jón Guðmundsson skipaður sóknari

g e g n

Jónathan Sigurðssyni.

(Hæstaréttardómur bls. 381)

Með Dalasýslu aukahéraðsréttardómi, kveðnum upp 13. jan. f. á., er hinn ákærði, Jónathan Sigurðsson, fyrir ýmsan þjófnað dæmdur í betrunarhús í 3 ár, til að endurgjalda constitueruðum amtmanni B. Thorarensen 1 rd., bónda Lofti Jónssyni 24 sk. og ekkjunni Margréti Sveinsdóttur 60 sk. og sömuleiðis

til að greiða allan af málssókninni leiðandi kostnað og þar á meðal í málsfærslulaun fyrrum hreppstjóra Jóni Oddssyni 1 rd., en dómi þessum hefur hlutað-eigandi amtmaður skotið til landsyfirréttarins.

Það er nú að vísu með eigin játningu hins ákærða, sem kominn er yfir lögaldur í sakamálum og eigi áður hefur verið ákærður né dæmdur fyrir lagabrot, og öðrum framkomnum upplýsingum nægilega sannað, að hann þrásinnis hafi gjört sig sekan í heimildarlausri töku á ýmsum munum, sem mestmegnis hafa verið matvæli og ætir hlutir, og það stundum úr lokuðum húsum og ílátum. En þegar meta skal saknæmi hins ákærða fyrir þessi afbrot sín, sem í sjálfu sér bera á sér öll þjófnaðar einkenni, ber þess að gæta, að sú spurning er komin fram undir málinu, hvort hinn ákærði muni hafa verið gjörða sinna ráðandi (tilregnelig). Hefur nú héraðslæknirinn, sem tvívegis hefur verið kvaddur til þess að gefa álit sitt um þetta atriði, að vísu komizt til þeirrar niðurstöðu, að svo væri. En þar sem landlæknirinn, sem þessi álit héraðslæknisins hafa verið borin undir, afdráttarlaust hefur lýst því yfir, að það eftir hinum framkomnu upplýsingum sé með öllu vafasamt, hvort hinn ákærði, er líði af Entozoider,¹⁾ sé gjörða sinna ráðandi, þá treystist rétturinn ekki til, eftir þessari skoðun landlæknisins, að kveða upp áfellsdóm yfir hinum ákærða, er því hlýtur að dæmast sýkn fyrir sóknarans ákærum í málinu, eins og líka kostnaður málsins ber að greiðast úr opinberum sjóði, og þar

1) Entozoer i dönsku þýðingunni, HRT. 1863, bls. 763.

á meðal til sóknara og svaramanns hér við réttinn 5 rd. til hvors um sig, og hin ídæmdu málsfærslulaun í héraði; hvað skaðabæturnar snertir, ber undirréttarins dóm að staðfesta, þó þannig, að iðgjald til setts amtmanns B. Thorarensens eftir ósk hans við réttinn falli burtu.

Meðferð og rekstur málsins í héraði hefur verið vítalaus og sókn og vörn þess hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn ákærði Jónathan Sigurðsson á fyrir sóknarans ákærum í þessu máli sýkn að vera. Allur af málinu löglega leiðandi kostnaður og þar á meðal til sóknara hér við réttinn, málaflutningsmanns Jóns Guðmundssonar, og svaramanns, organista P. Guðjohnsens, 5 rd. til hvors um sig, greiðist úr opinberum sjóði. — Um skaðabætur Lofts Jónssonar og Margrétar Sveinsdóttur á undirréttarins dómur óraskaður að standa.

Hið ídæmda að greiða innan 8 vikna frá lögbirtingu dóms þessa undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 2. marz

d ó m u r

í sökinni nr. 3/1863: Réttvísín

g e g n

Halldóri Jónssyni.

Með eigin játningu og öðrum atvikum er það löglega sannað, að hinn ákærði Halldór Jónsson, kenndur

Miðfirðingur, hafi í vetur stolið silfurskeið, virtri á 3 rd. 24 sk., er eigandinn hefur aftur fengið, auk þess sem hann hefur stolið smátt og smátt talsverðu af fiski frá ýmsum, og er hann fyrir þessi misferli sín dæmdur með bæjarþingsdómi gengnum í Reykjavík 21. dag janúarmán. þ. á. til að sæta fangelsi við vatn og brauð í 3x5 daga og borga í iðgjald járnsmiði Birni Hjaltested 60 sk. og sömuleiðis til að lúka allan af málinu löglega leiðandi kostnað, og hefur hann skotið þessum dómi til landsyfirréttarins.

Með því nú brot hins ákærða, sem kominn er yfir lögaldur í sakamálum og aldrei hefir fyrr verið ákærður eður dæmdur fyrir nokkur lagabrot, af undirdómaranum réttilega eru heimfærð undir tilsk. 11. apríl 1840 gr. 1 og hegningin einnig má álítast hæfilega matin til fangelsisvistar í 3x5 daga við vatn og brauð, ber undirrétttardóminn að staðfesta, bæði hvað hegninguna og eins hvað hið ídæmda iðgjald og málskostnað snertir. Svo ber hinum ákærða og að lúka sóknara og svaramanni sínum hér við réttinn fyrir flutning þeirra á málinu 5 rd. hvorum fyrir sig. — Meðferð málsins í héraði hefur verið forsvaranleg og sókn og vörn þess hér við réttinn lög-mæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa. Til sóknara og svaramanns hér við réttinn, málaflutningsmannanna Páls Melsteðs og Jóns Guðmundssonar, ber hinum ákærða að lúka 5 rd. hvorum fyrir sig.

Hið ídæmda iðgjald ber að greiða innan 8 vikna

frá dóms þessa lögbirtingu, og dóminum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 30. marz

d ó m u r

í málinu nr. 7/1863: Réttvísín

g e g n

Guðmundi Jónssyni og Ingveldi Jónsdóttur.

(Hæstaréttardómur bls. 384).

Með aukaréttardómi Árnessýslu uppkveðnum 24. des. f.á. eru hin ákærðu, giftur maður Guðmundur Jónsson og ógift stúlka Ingveldur Jónsdóttir, sem bæði eru komin yfir sakamanna lögaldur, hvort um sig dæmt til 15 vandarhagga refsingar og til að lúka allan af máli þessu löglega leiðandi kostnað fyrir þá sök, að þau bæði hafi óhlýðnast úrskurði stiftamtsins, dags. 7. febr. 1854, er var þeim löglega birtur og lagði svo fyrir, að hin ákærðu, eftir að ákærði Guðmundur Jónsson var orðinn hórsekur með hinni ákærðu Ingveldi Jónsdóttur, skyldu slíta samvistum, þannig að hún tæki sér aðsetur í annarri sókn en hinn hórseki í fjarlægð ei minna en 2 mílur vegar. Fórst það fyrir, að þau hlýðnuðust þessum úrskurði að fullu, og varð svo hinn ákærði hórsekur með hinni ákærðu, er þrátt fyrir téðan úrskurð dvaldi á heimili hans, í hverju tilefni og ákærða enn fremur í máli þessu er gefið að sök þetta annað hórdómsbrot hans.

Hvað nú fyrst það atriði málsins snertir, hvort hin ákærðu hafi gjört sig sek í slíkri óhlýðni gegn yfirvaldsskipun, er varði við lög, þá ber þess að gæta, að DL. 6-13-3 og tilskip. 21. des. 1831 V. skipa svo fyrir með berum orðum: að þegar persónur lifa saman í hneykslanlegri sambúð, skuli þeim skipað að *fjarlægjast hvort öðru*, svo að skilnaðarskyldan þannig samkvæmt lögunum og hlutarins eðli á að ná jafnt og á sama hátt til beggja þeirra, svo að þau bæði fái jafna hvöt til að fjarlægjast hvort öðru og jafna ábyrgð af því, ef þessu boði laganna er eigi fullnusta gjörð. Þessu lögmáli er yfirvaldinu ekki heimilt að víkja við þannig að það leggi skilnaðarskylduna einungis á annað þeirra, er skilja eiga, og láti þannig lenda á því einu afleiðinguna af hinni lögbönnuðu sambúð, því auk þess sem þetta brýtur niður réttlætishlutfall laganna, svo að það jafnvel gjörir skylduna fyrir þá persónuna, sem hún einungis er lögð á, örðugri en ef hún, eins og lögin ætlast til, lægi á báðum jafnt, þar sem persónan, sem skyldan eigi hefir verið lögð á, ekki er knúð til að stuðla til þess, að skilnaðurinn komist á, með því hún ekki brýtur skipunina — þá er það auðsætt, að slík skipun, er hér ræðir um, er í sjálfu sér þýðingarlaus, þar eð hin samseka persóna hefir jafnan í hendi sér að ósekju að gjöra skilnaðar viðleitni hinnar ónýta og árangurslausa með því einnig að breyta bústað, eftir því sem hin flytur.

Með því nú úrskurður amtsins 7. febr. 1854, sem hin ákærðu í þessu máli eru lögsótt fyrir að hafa brotið á móti, komst svo að orði: „að ákærðu skuli

fjarlægjast hvort öðru þannig, að Ingveldur Jónsdóttir innan 15. maí næstkomandi taki sér aðsetur í annarri sókn, að minnsta kosti í tveggja mílna fjarlægð frá heimili Guðmundar Jónssonar“ fær rétturinn eigi betur séð en að úrskurður þessi sé eigi lögunum samkvæmur, eins og nú var sagt, að það eftir þeim eigi að varða hinum ákærðu hegningar, þó sambúð þeirra þrátt fyrir hann héldist áfram, og ber hin ákærðu þannig að dæma sýkn af þessu atriði málsins, og að það þess heldur sem þau nú, eftir að amtið á ný skarst í málið, hafa slitið samvist sinni.

Hvað þar á móti snertir hórdómsbrot hins ákærða, ber hann samkvæmt tilsk. 24. jan. 1838 gr. 11 að dæma í sekt til hins íslenzka sakamálasjóðs, sem eftir málavöxtum hæfilega virðist matin til 28 rd.

Eftir þessum úrslitum málsins á helmingur málskostnaðarins að greiðast af hinum ákærða Guðmundi Jónssyni, en hinn helmingurinn úr opinberum sjóði, og á sama hátt greiðist laun til sóknara og svaramanns hér við réttinn 6 rd. hvorum fyrir sig.

Meðferð og rekstur málsins í héraði hefir verið vítalaus og sókn og vörn þess hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Hin ákærða Ingveldur Jónsdóttir á í þessu máli sýkn að vera. Hinn ákærði Guðmundur Jónsson á að greiða í sekt til sakamálasjóðsins á Íslandi 28 rd. r.m. Svo greiði hann og helming málskostnaðar, en hinn helmingurinn greiðist úr opinberum sjóði. Laun til sóknara og svaramanns hér við réttinn, máls-

færslumanns Páls Melsteðs og Jóns Guðmundssonar, 6 rd. til hvors um sig, lúkist á sama hátt.

Dæmda sekt að greiða innan 8 vikna frá lögbirtingu dóms þessa og honum að fullnægja undir aðför að lögum.

Jón Pétursson
(í forföllum justitiarii Jónassens).

Árið 1863, hinn 30. marz

d ó m u r
í málinu nr. 9/1863: Réttvísín
g e g n
Guðmundi Guðmundssyni.

Með dómi, sem sýslumaðurinn í Ísafjarðarsýslu hefur kveðið upp við téðrar sýslu aukahéraðsrétt þann 21. des. 1861, er ákærði, Guðmundur Guðmundsson, dæmdur í 13 vandarhagga refsingu, til að greiða iðgjald 56 sk. sem og til að borga allan af lögsókninni gegn honum leiddan kostnað og þar á meðal 2 rd. til svaramanns síns í héraði, og hefur hann skotið dómi þessum til landsyfirréttarins.

Það er með játningu hins ákærða og öðrum í málinu framkomnum upplýsingum sannað, að hann hafi í nóvemb. mánuði 1860 tekið úr opnum og ólæstum rimahjalli Ásgríms skipherra Guðmundssonar á Ísafjarðar verzlunarstað hákarlslykkju, fáeina kjötbíta og lítinn eldiviðarlurk, sem allt til samans er metið á 56 sk., og svo er honum einnig gefið að sök, að

hann undir prófinu í málinu hafi gjört sig sekan í röngum framburði fyrir rétti, er hann í því skyni að leiða gruninn frá sér fyrir töku hinna tilgreindu muna bar fram að hann hefði séð nafngreindan mann ganga frá hjallinum um sama leyti, sem munirnir hurfu þaðan, enda þó hann tæki þenna framburð sinn aftur, áður en sá, er hlut átti að máli, hafði nokkurt mein af því.

Héraðsdómarinn hefur heimfært brot hins ákærða undir 1. gr. í tilsk. 11. apríl 1840, en þegar athugast, að þeir teknu munir numdu svo litlu verði, og að ástæða er til að halda, að ákærði, eftir því sem talsmaður hans í héraði hefur tilgreint, hafi unnið verknaðinn undir áhrifum af svengd og sulti, að hann, eins og verjandinn að orði kveður, er skelfilega einfaldur og hefur haft á sér skikkanlegt orð fyrir breytni sína, virðist eigi betur en að brot ákærða sé hvinnska, en eigi reglulegur þjófnaður, er réttilega beri að heimfæra undir grundvallarregluna í 30. gr. í ofangreindri tilskipun þannig, að hann afpláni það með fjársekt til hlutaðeigandi sveitar-sjóðs, og virðist þessi fjársekt hæfilega metin til 4 rd. — Að því leyti héraðsdómarinn hefur ákært hlutaðeigandi fyrir rangan framburð fyrir rétti virðist eftir framkomnum málavöxtum ekki að hafa verið ástæða til þessarar ákæru. — Þessu samkvæmt ber héraðsdóminum að breyta, en hvað málskostnað í héraði og iðgjald snertir þar á móti að staðfesta. Svo borgar ákærði og þann af málinu leidda kostnað og þar á meðal til sóknara og verjanda við landsyfirréttinn 6 rd. til hvors um sig.

Hvað meðferð málsins í héraði snertir getur landsyfirrætturinn ekki leitt hjá sér að athuga, að rekstur þess hefur staðið mjög lengi yfir, þar sem ekkert var gjört við málið frá 19. nóv. 1860 til 10. sept. 1861, og að það fyrst eftir meir en 9 mánaða útivist frá því, er því var stefnt til landsyfirrættarins, er komið réttinum til handa. Að héraðsdómari (í sakamáli) hefur bundið alla fullnustugjörð dómsins við 15 daga frá hans löglegri birtingu, er heldur eigi samkvæmt D.L. 1-24-17 né tíðkanlegri réttarvenju. — En þrátt fyrir þessi atriði í meðferð málsins í héraði virðist þó eigi vera næg ástæða til þess að láta þau varða undirdómaranum ábyrgðar, með því hann að nokkru leyti hefur réttlætt dráttinn á rekstri málsins, og því vitnast, að meðferð málsins í héraði eigi hefur verið slík, að næg ástæða sé til (að) láta undirdómarann hafa ábyrgð af henni. Við landsyfirrættinn hefur sókn og vörn verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði Guðmundur Guðmundsson á að borga 4 rd. sekt til hlutaðeigandi sveitarsjóðs. Hvað málskostnað og endurgjald snertir á undirrættarins dómur óraskaður að standa. Sóknara og svaramanni hér við réttinn, málsfærslumönnunum P. Melsteð og J. Guðmundssyni, borgar ákærði 6 rd. hvorum fyrir sig í málsfærslulaun.

Hið ídæmda ber að greiða innan 8 vikna eftir dóms þessa löglega birtingu, og dóminum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 30. marz

d ó m u r

í málinu nr. 6/1863: Þorsteinn Helgason

g e g n

Markúsi Björnssyni.

Undirrótin til máls þessa er sú, að Þorsteinn bóndi Helgason á Hala í Ölfusi hafði árið 1859 misst frá sér hund sinn, er Tígull var nefndur; flæktist hundurinn að heimili prestsins síra Björns Jónssonar á Eyrarbakka og ílengdist þar; en í sumar, er var, 14. júlí, fór Þorsteinn að útibúi prestsins, er að Borg heitir, þar sem hundurinn var hjá syni hans, Markúsi Björnssyni, til að sækja hundinn; lýsir hann eign sína og hefur hann á burt með sér heimleiðis; en er hann er kominn á Eyrarbakka kemur Markús þar til hans og vill taka af honum hundinn, en er Þorsteinn eigi vildi láta hann lausan, urðu rýsingar millum þeirra út af hundinum. Þorsteinn stefnir út af þessu Markúsi fyrir pólitírétt og krefst þar, að hann fyrir ofríki það, er hann hefði sýnt sér við þetta tækifæri, yrði sektaður, en Markús heimtaði aftur á móti, að kærandinn beiddi sig fyrirgefningar á nokkrum illyrðum, er hann hefði í þetta skipti valið sér, og að hann bætti fyrir þau og eins fyrir högg, er hann þá hefði veitt sér. Í fyrsta sinni, sem þingað var í málinu, mætti og presturinn síra Björn, sagði, að Þorsteinn hefði látið sig fá hundinn og Markús, sonur sinn, hefði því eigi gjört annað en

gegnt skyldu sinni sem föður (svo), húsbónda og eiganda þess umþrætta rakka, þegar hann hefði viljað ná aftur hundinum frá Þorsteini, svo krafðist hann og, að Þorsteinn kallaði aftur nokkur illmæli, er hann 14. júlí f. á. hefði valið konu sinni, og sætti útlátum fyrir þau; jafnframt þessu leiddi hann þar á þinginu nokkur vitni um það, að Þorsteinn hefði fengið sér hundinn til eignar. Í máli þessu kvað sýslumaðurinn í Árnessýslu 30. okt. næst á eftir svolátandi dóm upp, að aðalákærandinn, Þorsteinn Helgason á Hala, ætti sýkn að vera af kæru Intervenientsins, prestsins síra Björns Jónssonar, en skyldi láta úti í sekt til Stokkseyrar fátækra sjóðs 5 rd. og greiða gagnsækjandanum Markúsi Björnssyni á Eyrarbakka málskostnaðinn með 2 rd. r.m., og ef hann innan réttarins treysti sér til með sáluhjálpareiði eftir undangangandi stefnu að synja fyrir, að hann 14. júlí f. á. hefði á Eyrarbakka kallað gagnkærandann Markús Björnsson „fant“, „þjóf“ eður lygara“, ætti hann í þessu atriði málsins sýkn að vera af ákæru gagnáfrýjandans, en treysti þar á móti aðalkærandinn Þorsteinn Helgason sér ekki til þess að vinna sveltan eið, ættu fyrirtéð illyrði að vera dauð og marklaus og ekki koma gagnkærandanum Markúsi Björnssyni til nokkurs skaða á hans góða mannorði, hvar að auki hann þá enn fremur ætti að greiða í bætur til Stokkseyrar fátækra sjóðs 5 rd. r.m.

Þessum dómi hefur nú Þorsteinn 22. desemb. f. á. stefnt fyrir landsyfirrættinn og gjört þá réttarkröfu, að hann yrði þannig úr gildi felldur, að hann alveg verði dæmdur sýkn af kæru og kröfum Markúsar í

máli þessu, en Markús dæmdur í hæfilegt sektargjald og til að borga málskostnað með 20 rd. Þar á móti hefur hinn stefndi Markús Björnsson krafizt þess, að dómurinn verði staðfestur og áfrýjandinn skyldaður til að greiða honum málskostnað fyrir yfirdómnum skaðlaust með 20 rd. r.m.

Þess ber fyrirfram að geta, að presturinn síra Björn Jónsson hefir eigi áfrýjað dóminum, hvað kæru hans gegn áfrýjandanum snertir, svo þetta atriði málsins kemur þannig eigi til álita yfirdómsins.

Að því leyti héraðsdómarinn þar næst dæmir áfrýjandann í 5 rd. sekt fyrir það, að hann, eins og hann sjálfur hefur viðurkennt og eitt vitni borið, hafi barið hinn stefnda 3 högg með svipuskaftri sínu, er Markús vildi taka af honum hundinn og vildi hindra för hans með því að taka í tauma hestsins, sem hann reið, þá er þetta byggt á þeirri skoðun undirdómarans, að Þorsteinn hafi verið búinn að fá síra Birni hundinn til eignar, og að því hafi verið í eðli sínu, að Markús veitti áfrýjandanum, er hann hafði tekið hundinn, eftirför til að ná honum aftur, og að Þorsteinn þá hefði barið Markús sem saklausan mann. Þessu getur yfirdómurinn eigi orðið samdóma, þar eð hann eigi getur álitid, að það verði óhult byggt á því í þessu máli, að hundurinn hafi verið orðinn eign síra Björns; því að vísu hefur hann leitt 3 vitni um þetta atriði, sem fyrr er greint, en vitnisburður þeirra eins og hann liggur fyrir verður samkvæmt N.L. 1-13-1 eigi álitinn sem fullt vitni þegar af þeirri ástæðu, að þau eru einstök, en þar af

leiðir þá aftur, að hundurinn eigi verður álitinn að hafa verið genginn út úr eign Þorsteins, þar sem það er viðurkennt, að hann áður hafi verið eign hans, eftir grundvallarreglunni í Jónsbók L.L.B. Cap. XXVI í endanum cfr. NL. 5-5-5 og DL. 5-5-3. En þegar nú rétturinn þannig verður eftir hinum framkomnu gögnum í þessu máli að byggja á því, að áfrýjandinn, er hann sótti hundinn að Borg, hafi leitað eignar sinnar, og það ekki heldur er upplýst eður sannað, að honum hafi verið veitt nokkur mótspyrna, er hann lýsti þar hundinn eign sína og tók hann með sér, þá fær rétturinn eigi séð, að þessi aðferð hans varði honum við lög eftir Jónsbók Kb. B. Cap. 1 og N.L. 1-2-3, og þar sem áfrýjandinn, er hinn stefndi veitti honum eftirför og ætlaði með ofbeldi að hindra för hans og taka af honum hundinn, barði hann, er það eigi sannað, að hann hafi gjört meira að en honum var nauðsynlegt og lög leyfa til þess að geta haldið áfram ferð sinni með eign sína, sem hinn stefndi eigi var bær um að hindra hann frá, og bar hann þá samkvæmt grundvallarreglunum í D.L. 6-12-1 að dæma sýknan af þeirri umræddu sekt, þar eð það heldur eigi gegn neitun áfrýjandans er fullsannað, að hann hafi viðhaft um hinn stefnda þau illyrði, er hann hefir borið upp á hann og ásakað hann fyrir, ber og eftir D.L. 6-21-3 og samanber 6-21-1 og 2 að dæma hann sýknan af sekt þeirri, er dómarinn út af þeim hefur dæmt hann í.

Hvað loksins þá kæru áfrýjandans snertir, að hinn stefndi ólöglega hafi hindrað för hans sem og sekt þá, er hann út af því krefst, að hann verði dæmdur í,

þá ber þess að geta, að síra Björn fyrir héraðsréttinum hefur lýst þar yfir, að Markús, sonur sinn, hafi eigi í þessu efni gjört annað eður meira en að fullnægja vilja sínum, og þar eð nú hinn stefndi er hjú hans, virðist sem presturinn hafi átt eftir landslögum að bera ábyrgðina af þessari gjörð hans og áfrýjandinn að stefna honum, ef hann áleit sig meiddan við aðferð hans gegn sér, en þetta er að öðru leyti eigi gjört, og hinn stefndi hlýtur þannig að dæmast sýkn af ákærum áfrýjandans í þessari grein. — Þessu samkvæmt ber undirréttarins dómi þannig að breyta, að báðir málspartar dæmist sýknir hvor fyrir annars ákærum í máli þessu; svo virðist og málskostnaður fyrir báðum réttum eigi að falla niður.

Því dæmist rétt að vera :

Málspartarnir eiga að vera sýknir hvor af annars ákærum í máli þessu. Málskostnaður fyrir báðum réttum falli niður.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 30. marz

d ó m u r

í málinu nr. 8/1863: Réttvísinn

g e g n

Gesti Jónssyni.

Það má álítast nægilega sannað í máli þessu, að hinn ákærði Gestur Jónsson á Syðra-Sýrlæk hafi riðið aðfaranótt sunnudagsins 6. júlí í sumar, er leið,

um lægst að tjaldi Sigurðar bónda Ingimundssonar frá Þykkvabæ, er stóð á Þjórsárbökkum, og kippti upp á hest sinn úr fansi Sigurðar við tjald hans, er hann og samferðamenn hans sváfu í, vöruklyfi, er virt hefur verið á 11 rd. 33 sk., farið síðan frá tjaldinu með klyf þetta spölkorn og lagt það þar sjálfkrafa af sér í lág nokkra, en lítið leiti bar þó á milli, og sótti eigandi klyfsins það þangað rétt á eftir hina sömu nótt um sólaruppkomu eftir tilvísun tveggja manna, er sáu hvað fram hafði farið, og var ekki haggð um neitt á vörupoka þessum. — Fyrir þetta var nefndur Gestur ákærður, mál höfðað gegn honum fyrir þjófnað eður í hið minnsta þjófnaðartilraun og 23. des. í vetur dæmdur af aukarétti Árneshöfðingja til að hýðast 15 vandarhöggum og greiða allan af málinu löglega leiðandi kostnað, en dómi þessum hefur hann skotið til yfirdómsins.

Að vísu hefur nú ákærði borið, að hann ekki gjörla muni, hvort hann hafi tekið hið umrædda klyf eða haft hönd á því, með því hann og hafi verið drukkinn, en þar á móti hefur hann stöðugt þverneitað því, að hann hafi ætlað sér að stela því, og hafi hann því, svo framarlega sem hann hafi tekið klyfið, hlotið að hafa gjört það af glettum einum og kerskni, er sér sé töm, þegar hann sé ölvaður. Þessum framburði ákærða finnur rétturinn ekki næga ástæðu til að hnekkja, þar eð ýmis atriði í málinu virðast að styrkja hann. Í þessu tilliti athugast einkum, að þessa sömu nótt var verið að ferja lestamenn yfir Þjórsá á mjög aðsóttum ferjustað, eins og alkunnugt er, þar sem ákærði vestanmegin árinna rétt á

bakkanum tók klyfið; og með því nú nóttin hér á landi um þann tíma, er þetta skeði, má heita björt sem dagur, hlaut ákærði, ef hann annars var með öllu viti, að sjá það í hendi sér, að þeir, er að flutningunum voru, hlytu, eins og raun varð á, að sjá allar tiltektir hans á árbakkanum, og eins og það þannig ekki ræður að líkindum, að ákærði hafi tekið pokann í þjófshuga undir þessum kringumstæðum og svo enginn vissi, eins er það líka næstum ósennilegt, að hann, ef hann hefði ætlað sér að fénýta sér pokann, skyldi leggja hann niður og alveg yfirgefa hann (því hann vitjaði hans eigi frammar), eftir að hann var kominn þangað, er leiti bar á milli hans og tjaldsins, án þess þó, að það sé upplýst, að nokkuð það nýtt hafi að höndum borið, er gat knúð hann til að breyta ásetningi sínum og láta pokann lausan. Á móti þessu virðist það eigi geta komið til greina, sem undirdómarinn þó hefir tekið fram hinum ákærða til áfellis, að hann bað hlutaðeiganda eftir á gott fyrir sig út af pokatökunni, því það vita allir, að það er álitid ljótt og ósæmilegt að hrekkja langferðamenn, og er það þannig mjög skiljanlegt, að ákærði vildi hafa þetta afgjört, einkum þar hlutaðeigandi var saklaus, án þess að í þessu liggi eður þurfi að liggja nokkur játning ákærða um stuld á pokanum. Af þessum ástæðum ber að dæma ákærða sýknan fyrir sóknarans ákærum í þessu máli, að öðru leyti ber undirréttarins dóm að staðfesta. Til sóknara og svaramanns við yfirdóminn ber ákærða greiða 6 rd. hvorum fyrir sig. Rekstur og meðferð

málsins í héraði hefur verið vítalaus og flutningur þess hér við réttinn lögmætur.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn ákærði, Gestur Jónsson, á sýkn að vera af ákærum sóknarans í máli þessu. Að öðru leyti á undirréttarins dómur óraskaður að standa. — Sóknara og svaramanni hér við réttinn, málaflutningsmennunum Jóni Guðmundssyni og Páli Melsteð, borgi ákærði 6 rd. hvorum fyrir sig fyrir flutning þeirra á málinu.

Dóminum ber að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 27. apríl

d ó m u r

í málinu nr. 5/1863: Gísli Jónsson

g e g n

settum sýslumanni Magnúsi Gíslasyni.

Með landsyfirréttarstefnu frá 24. nóvember f. á. áfrýjar sækjandi þessa máls til ómerkingar og ógildingar fógetaúrskurði og kyrrsetningar- (afsetningar-) gjörð framkvæmdri samkvæmt honum á tilteknum fjármunum áfrýjanda til tryggingar skuld þeirri, sem hann eftir undirréttardómi frá 16. ágúst f. á. er dæmdur til að greiða Guðbrandi Magnússyni á Hólmalátri. Svo hefur áfrýjandi einnig krafizt hæfi-

legra skaðabóta og málskostnaðar hjá fógeta leiðandi af ofantæðri réttargjörð. Innstefndi hefur þar á móti principaliter heimtað málinu frávísað og málskostnað með 50 rd., en til vara, að kyrrsetningargjörðin verði staðfest.

Hvað frávísunarkröfu hins innstefnda fyrst og fremst áhrærir, er hún byggð á því, að fógétanum einum sé stefnt, en hvorki kröfumanni né eiganda kröfunnar, en þar sem hér er spursmál um, hvort fógétinn eigi að hafa ábyrgð af úrskurði sínum og á honum byggðri afsetningargjörð eða ekki, og þannig ekki er spursmál um nokkra ábyrgð fyrir kröfumann eða eiganda kröfunnar, virðist ekki ástæða til að taka frávísunarkröfu hins innstefnda til greina, og ber því málið að taka undir dóm í aðalefninu.

Eftir Laganna 1-24-22 og tilskipun frá 13. jan. 1792 getur afsetning einungis átt sér stað í þeim tilfellum, að annaðhvort fleiri dómhafendur samtíða leiti borgunar, en einn eða fleiri af þeim af þeirri ástæðu, að málinu sé skotið til æðri réttar, ekki geti fengið fjárnám (útlag), eður og að áfrýjað sé dómi, sem út af kröfu, gegn hverri mótmæli eru komin fram, er upp kveðinn við þann rétt, sem beinlínis heyrir undir hæstarétt.

Þar eð nú engin af þessum skilyrðum eiga sér stað í þessu máli, getur afsetningargjörð sú, sem hér er áfrýjað, því aðeins staðizt, að héraðsdóminum hefði mátt veita fullnustu með aðför (execution), því ef svo væri, hefði ekkert getað verið því til fyrirstöðu að beita afsetningu, sem veitir minni rétt en aðför, þegar hlutaðeigandi lét sér það lynda.

Nú er þess getið í fógetaúrskurðinum og að öðru leyti sannað undir málsfærslunni, að áfrýjandi hafi, áður en afsetningargjörðin fór fram, verið búinn að lýsa því yfir við fógétann, að hann, eins og hann hefur líka gjört, ætlaði að áfrýja héraðsdóminum frá 16. ágúst f. á., hvers að framan er getið, og þar sem Kgsbréf frá 4. júní 1795 segir, að það nægi að taka út áfrýjunarstefnu innan þess tíma, sem fatalia appellationis renni út, og það ekki sé nauðsynlegt, að stefnan sé birt innan þess tíma, virðist, að áfrýjandi, því heldur þar sem hann, strax á eftir að héraðsdómurinn var fallinn, beiddist afskriftar af réttargjörðunum í málinu og stefndi því til landsyfirréttarins, löngu áður en fatalia appellationis runnu út, hafi haft gilda ástæðu til að bera sig upp undan þeirri afsetningargjörð, sem hjá honum er þannig farin fram, þar sem það, er lá fyrir áfrýjun dómsins frá 16. ágúst f. á., cfr. Laganna 1-24-54 mátti álítast nægilegt til þess að hindra afsetningargjörðina og bægja fógétanum frá að framkvæma hana, og það því fremur, sem hann um leið af þeirri ástæðu, að málinu sé áfrýjað, neitar um fjárnámsgjörð, en kyrrsetning eftir dóminum ekki, eins og að framan er tilgreint, gat hér átt sér stað, nema því aðeins að fjárnámsgjörð hefði mátt viðhafa.

Sú áfrýjaða afsetningargjörð hlýtur því að fellast úr gildi, en þar á móti virðist ekki næg ástæða til þess að taka áfrýjandans kröfu um skaðabætur út af afsetningargjörðinni til greina. Málskostnað borgar hinn stefndi áfrýjandanum með 10 rd.

Því dæmist rétt að vera :

Sú áfrýjaða kyrrsetningargjörð frá 21. okt. f. á. á úr gildi að falla. Í málskostnað borgar hinn innstefndi áfrýjandanum 10 rd.

Dóminum ber að fullnægja innan 8 vikna frá hans löglegu birtingu undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 27. apríl

d ó m u r

í málinu nr. 4/1863: Gísli Jónsson á Saurum

g e g n

Guðbrandi Magnússyni á Hlíð.

(Hæstaréttardómur bls. 386).

Með því yfirdómurinn eigi getur álitíð, að sátta-löggjöfinni sé í þessu máli fullnusta gjörð, þar sem áfrýjandinn Gísli Jónsson gaf sáttanefndinni hinn 10. dag apríl 1862, er sáttaumleitun milli hans og hins stefnda Guðbrandar Magnússonar átti eina stund af dagmálum að framfara, kl. 7 um morguninn, til vitundar, að hann sökum nauðsynja sinna eigi gæti mætt til sátta þann dag í skuldamáli því, er téður Guðbrandur hafði höfðað gegn honum, og áfrýjandinn enn fremur undir rekstri málsins í héraði hefir nægilega sannað þessar nauðsynjar sínar, hlýtur héraðsdómurinn, án tillits til þess að áfrýjandinn undir atvikum þeim, sem upplýst er að hér hafi átt sér stað, eigi sendi mann með umboð sitt til

sátta, að dæmast ex officio ómerkur og öll málsmeðferðin í héraði. Í kost og tæring borgi hinn stefndi áfrýjandanum 20 rd.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur og öll málsmeðferðin í héraði eiga ómerk að vera. Í kost og tæringu borgi hinn stefndi Guðbrandur Magnússon áfrýjandanum Gísla Jónssyni 20 rd. Dóminum að fullnægja innan 8 vikna frá lögbirtingu hans undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 27. apríl

d ó m u r

í málinu nr. 10/1863: John Ritchie & Son og sameigendur Klepps og Laugarness

g e g n

Kaupmanni H. Th. A. Thomsen.

(Hæstaréttardómur bls. 392).

Mál það, er hér ræðir um, er þannig undir komið, að aðili þess í héraði, kaupmaður H. Th. A. Thomsen, lét hinn 10. júní í sumar, er leið, leggja fullt forboð fyrir og í mót sérhverri veiði hinna stefndu John Ritchie & Son frá Peterhead í Skotlandi eður annarra fyrir landi jarðarinnar Kleppur í Seltjarnarneshrepp út af því, að kaupmaður Ritchie eftir leigusamningi við sameigendur Klepps og Laugarness, dags. 18. marz 1862, er meðal annars undir tölulið 2 heimili honum laxveiði fyrir beggja þessara jarða

landi innan frá Gelgjutanga og fram á móts við Kirkjusand, hafði lagt nokkur laxanet skammt fyrir norðan Gelgjutanga, er afmarkar svæði það að vestanverðu í Elliðaárvognum, sem sækjandinn í héraði eftir konunglegu afsalsbréfi, dags. 11. des. 1853, er orðinn eigandi að laxveiðinni á.

Eftir að sættatilaun því næst var gjörð í málinu framfylgdi sakaraðili, kaupmaður Thomsen, fyrrtæðu lögbanni til dóms með stefnu dagsettri 19. júní f. á. hvar á móti hinn stefndi kaupmaður Ritchie gagnstefndi honum til 2500 allt að 3000 rd. skaðabóta eður eftir mati dómkvaddra verzlunarfróðra manna, eins og líka heimildarmenn hans, hvað hina umpráttuðu laxveiði snertir, sameigendur Klepps og Laugarness, eftir að þeir sjálfir höfðu lagt laxanet á veiðistöðvum þeim, sem lögbann sakaraðila 10. júní f. á. hljóðaði um, og hlutaðeigandi sýslumaður eftir beiðni hans við pólitíréttargjörð 15. júlí næst á eftir hafði úrskurðað, að net sameigendanna skyldu samkvæmt lögbanni þessu tafarlaust upptekin — gengu sem intervenientes inn í málið og kröfðust að sínu leyti 500 til 800 rd. skaðabóta af sakaraðila auk 50 rd. í skaðlausan málskostnað fyrir sig og innstefnda kaupmann Ritchie.

Í svo vöxnu máli uppkvað héraðsdómarinn í Kjósar- og Gullbringusýslu við aukahéraðsrétt að Hafnarfirði 29. dag nóvember f. á. svofelldan dóm, að hið gjörða fógetaforboð ætti óraskað að standa, en málskostnaður skyldi falla niður, og hafa nú þeir kaupmaður John Ritchie & Son og sameigendur jarðanna Klepps og Laugarness, með landsyfirréttarstefnu,

dagsettri 13. febr., er næst leið, áfrýjað téðum héraðsréttardómi samt pólitíréttargjörð fyrir landsyfírréttinn og gjört þá aðalréttarkröfu 1. að pólitíréttargjörðin og þar á byggður úrskurður 15. júlí 1862 verði sem ólöglegum gjörsamlega hrundið eða úr gildi felldur og hinn stefndi, kaupm. H. Th. A. Thomsen í Reykjavík, skyldaður til að greiða áfrýjendunum, sameigendum Laugarness og Klepps, fyrir þar af leiðandi yfirgang skaðabætur 500—800 rd. auk málskostnaðar fyrir báðum réttum 50 rd. og ennfremur, ef héraðsdómurinn verði ex officio dæmdur ómerkur; 2. að forboðið 10. júní 1862 verði dæmt ógilt og marklaust og að hinn stefndi verði dæmdur að greiða hvorum tveggju áfrýjendunum skaðabætur að fullu í sérhverju tilliti og allan málskostnað skaðlaust sameigendum Laugarness og Klepps samkvæmt réttarkröfunni tölulíð 1., en kaupmanninum John Ritchie & Son 2000—3000 rd. skaðabætur, eður eftir mati dómkvaddra verzlunarfróðra manna og í málskostnað fyrir báðum réttum 50 rd. og 3. að hinn stefndi héraðsdómari verði álitinn sakfallinn samkvæmt N.L. 1-8-9 og þar að auki dæmdur til að skila áfrýjendunum aftur ofteknum skrifarapeningum 84 sk. — 1 rd. r.m., en krafðist jafnframt til vara 1. að héraðsdómurinn verði dæmdur ógildur og sömulíðis forboðið 10. júní 1862 og 2. að hinn stefndi kaupmaður H. Th. A. Thomsen verði dæmdur til að greiða áfrýjendunum hvorum fyrir sig skaðabætur og málskostnað samkvæmt aðalréttarkröfunni 1 og 2 og héraðsdómurinn samkvæmt 3. — Á hinn bóginn hefir hinn stefndi kaupmaður Thomsen krafizt hér

við réttinn fyrst og fremst, að málinu, hvað kaupmann John Ritchie & Son snertir, verði frávísað réttinum, og í annan stað, að héraðsdómurinn og forboðið 10. júní f. á. verði staðfest, þó þannig, að honum verði dæmt í málskostnað það, sem krafizt var fyrir undirréttinum, og eins og hinn stefndi héraðsdómari hefir gjört þá réttarkröfu, að hann verði frífundinn fyrir aðalréttarkröfu áfrýjenda nr. 3, en þeir dæmdir til að borga honum 20 rd. í kost og tæringu og í öðru lagi, að þau orð áfrýjanda, að undirdómarinn hafi búið til eður spunnið upp ástæður til að hrekja frávísunarkröfu sína, samt það fyrir undirdómarann meiðandi í aðalréttarkröfu mótpartsins nr. 1 verði dæmt dautt og maktarlaust, og mótparturinn fyrir það sektaður eftir strangleika laganna, þannig hefir og fógetinn, er framkvæmdi lögbannið 10. júní 1862 og einnig er stefnt til að sæta fullri lagaábyrgð fyrir fyrirtekt þessa, krafizt 10 rd. í kost og tæringu.

Hvað nú fyrst og fremst hina áfrýjuðu pólitíréttagjörð 15. júlí 1862 snertir, þá ber þess að gæta, að eins og hún er risin út af sérstakri gjörð sameigenda Klepps og Laugarness jarða, meir en mánuði seinna en forboðið fór fram, þannig stendur gjörð þessi auðsjáanlega eigi í því innra lagasambandi við veiðimál kaupmanns Ritchie né skyldur og réttindi sameigendanna, Klepps og Laugarness, sem heimildarmanna gagnvart honum, að hún geti samkvæmt hinum gildandi réttarfarsreglum um samdrátt mála (cumulation) dregizt inn í aðalmálið og orðið eitt með því, og ber því pólitíréttagjörð þessari og réttarkröfum þeim, sem á henni eru byggðar, ex officio

að frávísa yfirdóminum. — Hvað því næst viðvíkur réttarþrætu þeirri, sem í þessu mál er millum hinna upprunalegu og eiginlegu málsparta, áfrýjendanna John Ritchie & Son og hins stefnda H.Th.A. Thomsen, þá getur rétturinn eigi aðhyllzt frávísunarkröfu hins stefnda, sem byggð er á því, að umboðsmann Ritchies vanti næga fullmakt til áfrýjunar málinu fyrir yfirdóminum, því þar sem fastur málaflutningsmaður á hér í hlut, getur einföld neitun frá mótpartsins hálfu um það, að hann skorti umboð frá hlutaðeiganda eftir réttarvenju vorri eigi tekizt til greina. — Að því leyti sem áfrýjandinn aftur á hinn bóginn hefir tekið það ítarlega fram, að héraðsdómurinn eigi að dæmast ómerkur, bæði fyrir þá sök, að fyrir-mælum N.L. 1-16, frd. 31. marz 1719 og 11. júlí 1800 gr. 20 eigi sé fullnægt í málinu, og eins sökum hins, að málið eigi sé dæmt með meðdómsmönnum í héraði, fær rétturinn eigi heldur séð, að þessi skoðun sé á gildum rökum byggð. Því þar sem hin eiginlega réttarþræta í þessu máli engan veginn er eignarþræta né um takmörk, lögun eður víðáttu á Klepps landi eður sjónum, sem jörðin liggur að, gagnvart veiðistöðvum hins stefnda í Elliðaárósunum, heldur um það, hvort veiðirétturinn eður sér í lagi laxveiðarétturinn sé frá kominn sjávarjörðinni Kleppi í hag hinum stefnda fyrir utan ákveðið takmark og örnefni Gelgju- eður Geldingatanga, eður þá að minnsta kosti, hvort áfrýjandinn hafi viðhaft þá veiðiaðferð fyrir Klepps landi, er stríði gegn rétti hins stefnda fyrir utan þetta takmark, og þar sem báðir málspartar á hinn bóginn hafa *viðurkennt*, að hið fram-

lagða afstöðumálverk, sem að öðru leyti eftir tilsk. 11. júlí 1800 gr. 20 hefir verið rannsakað á staðnum og aftur seinna með áreiðargjörð 13. okt. f. á., en gjörr prófað af undirdómaranum með 5 þar til kvöddum mönnum, sé, hvað hið umgetna örnefni eður takmarkalínu, sem og stað þann, er laxanet áfrýjanda voru lögð á, snertir, í alla staði rétt og nákvæmt, þá virðist það atriði, að það eigi í byrjuninni er búið til við reglulega áreiðargjörð að báðum málspörtum viðstöddum, eigi réttilega geta orðið því til hnekkis í þessu máli, sjá gr. 20 í tilsk. 11. júlí 1800, eins og líka sá galli þess, að það eigi sýni takmörk Klepps lands að norðanverðu eður lokaltakmörk forboðsins 10. júní f. á., eins og áfrýjandinn að orði kemst, getur ekki að réttarins áliti til greina tekizt, með því í sama máli spurningin er um það, hvort Klepps landi fyrir norðan Gelgjutanga, hvort sem það nær langt eður skammt, tilheyri að lögum laxveiðiréttur eftir framlögðu afsalsbréfi fyrir Klepps landi, sem eigi heldur sjálfst tiltekur nein landamerki, er afstöðumálverk í þessa stefnu yrði byggt á. Þegar nú eftir þessu engin þræta er í þessu máli um það, hvílíkt eður hve mikið land jörðinni Kleppi beri að lögum, heldur um réttindi hennar yfir höfuð til laxveiði fyrir sínu landi fyrir utan oftnefndan Gelgju- eða Geldingatanga eftir framlögðum eignarskjöllum, getur landsyfirrætturinn heldur eigi álitið, að mál þetta sé þess eðlis, er lögin skipa að dóm skuli kveða upp í með meðdómsmönnum og kemur þannig aðal- efni málsins til yfirvegunar og úrslita.

Hinn stefndi kaupmaður Thomsen virðist byggja

alla málssókn sína fyrir réttlætingu forboðsins einkum á 2 aðalástæðum, 1. að hann heldur að Kleppslandi eigi fylgi að lögum neinn laxveiðiréttur fyrir Kleppslandi, bæði af þeirri ástæðu, að hann eigi hafi verið notaður í manna minnum og líka væri það gagnstætt afsalsbréfi sínu 11. des. 1853 fyrir veiðirétti í Elliðaám, og 2. á þeirri aðalástæðu, að þó Kleppslandi fylgdi hinn *fyrir hlýtti* laxveiðiréttur, þá hafi hann þó af áfrýjandanum, kaupmanni Ritchie, verið notaður veiðirétti sínum í Elliðaám til skaða lögum gagnstætt. — Hvað hina fyrrnefndu aðalástæðu snertir, þá getur rétturinn eigi aðhyllt hana, því þó laxveiðirétturinn fyrir Kleppslandi, sem þó í þessu máli eigi er fullsannað, eigi hefði verið notaður svo og svo lengi, gat jörðin auðsjáanlega eigi misst þann veiðirétt, sem henni annars bar, fremur en hver önnur réttindi sín við notkunarleysið eintómt og því síður álitid, að hann hafi öðlazzt nokkurn rétt eður réttindi Kleppslandi til skaða sökum þess eingöngu, því hefði þetta notkunarleysi átt að geta komið honum til góða, hefði hann að minnsta kosti orðið að sýna og sanna, að þessi réttur hefði verið notaður af honum eða heimildarmönnum hans, en þetta hefur hann með öllu látið ósannað, og þar sem hinn stefndi ennfremur hefur tekið það fram, að það sé alvenja hér á landi, að laxveiðin sé gengin undan jörðum, sem hún þó upprunalega hafi fylgt eftir landslögum, án þess nú á tímum verði sannað, á hvern hátt hún sé undan gengin, þá getur þetta, sem og er mótmælt, að því leyti sem það kemur í bága við Jónsbókina L.L.B. Cap. 26

ekki til greina komið í þessu máli, en þessi ákvörðun laganna gjörir berlega, eins og eðlilegt er, ráð fyrir, að ítak þetta sé og hafi verið notað, sem menn vilja gera tilkall til í annarra landi, en hafa eigi gögn fyrir, og hljóðar sízt af öllu um fyrningu eignarréttinda sökum notkunarleysis.

Að því leyti, sem hinn stefndi hefur í sambandi við hið nú téða talið ýmislegt, er eftir skoðun hans jafnvel ætti að lýsa því, að eigendur og ábúendur Kleppsjarðar hafi viðurkennt og skilið þannig stöðu sína gagnvart hinum stefnda, að Kleppsjarðu eigi fylgdi neinn laxveiðiréttur, þá er þetta byggt á því, að þeir við ýmis tækifæri, svo sem þegar afsalsbréf hins stefnda 11. des. 1853 var þinglesið, eigi hafi komið fram með mótmæli sín og framfylgt þeim síðan, en þvílíkar ályktanir eru með öllu rangar, þegar af þeirri ástæðu, að slíkur þinglestur og annað því um líkt eftir eðli sínu og lögum, sjá N.L. 1-4-37 cfr. 1-4-1, ekki gat skert í minnsta máta veiðirétt þann, sem þeim að öðru leyti bar fyrir sinni jörðu, svo þeir þess vegna enga ástæðu höfðu, fremur en þeir vildu, að gefa þessu nokkurn gaum. — Hvað þessu næst snertir það atriði, að Klepps eigendum eigi geti borið veiðiréttur fyrir sínu landi, þar eð það sé gagnstætt afsalsbréfi hins stefnda 11. des. 1853, þá getur rétturinn eigi heldur fallið á þessa skoðun. Þetta afsalsbréf, sem fram hefur verið lagt, heimilar sem sé hinum stefnda aðeins veiðirétt innan vissra fastákveðinna takmarka og alls enga veiði fyrir utan þessi takmörk hvorki í Elliða-ánum né í sjónum, og með því það alls eigi er sannað,

að nokkuð af Klepps landi liggi innan þessara takmarka, fellur sú ástæða hins stefnda fyrir því, að konungur eigi hafi selt laxveiði með Kleppslandi 1817, sem byggð er á því, að hann með afsalsbréfum 1853 hafi selt hana fyrir nokkrum hluta af því, burt af sjálfu sér; auk þessa verður nefnt konunglegt afsalsbréf fyrir Kleppi, sem fram hefur verið lagt af áfrýjendunum, að vera eins gilt og gott heimildarskjal fyrir Klepps jörðu, sem afsalsbréfið 1853 er fyrir laxveiðinni innan þar greindra takmarka. Með því nú Jónsbók L.L.B. Cap. 56 segir og tekur upp í því efni hin eldri lög, er hér giltu að fornu, áður en hún út kom, að hverr maður eigi vötn og veiðistöðu fyrir sínu landi og á, nema með lögum sé frá komið cfr. og R.B. cap. 1. og víðar, og aftur stendur í L.L.B. cap. 6, að ef maður vilji selja land sitt með veiði, þá skuli þar meðal annars vera getið, ef aðrir menn eigi þangað ítök, og eins eigi þar að geta þeirra ítaka, er jörðinni eigi að fylgja í annarra lönd. Þá liggur það í augum uppi, að jörðin Kleppur hlýtur að álítast eftir þessum skýlausu lagastöfum að hafa verið seld ítakalaus með hvers kyns veiðirétti fyrir sínu landi, þar sem það er svo langt frá því, að hann í áminnztu afsalsbréfi sé undan skilinn jörðinni, og það þvert á móti er tekið fram í almennum orðum í því, að hún sé seld með öllum hlunnindum og réttindum, og þessi orð innibinda einmitt eftir daglegu tali og fyrrnefndum lagastöðum einnig allan veiðirétt fyrir landi jarðarinnar, og þar sem hinn stefndi enn fremur hefur álitnið, að afsalsbréfið frá 1853 væri authentisk skýring af afsalsbréfinu 1817, þá er þessi

athugasemd þegar röng af þeirri ástæðu, að hvort heimildarskjalið verður að skiljast eftir sínu eigin innihaldi, og ef að hið síðara gjörði nokkra takmörkun á hinu fyrra, þá yrði það hið fyrra að sitja í fyrirrúmi; en auk þess er ekkert veiðiítak eður réttindi fyrir öðrum jörðum eður Klepps jarðar landi selt eður nefnt í afsalsbréfi hins stefnda frá 1853, heldur aðeins veiði fyrir innan þar nefnd takmörk, sem þó hefur hlotið að verða eftir áðurnefndum ákvörðunum, ef það ætti að heimila honum slík réttindi, og hvað þau stjórnarráða- og stiftamtsbréf snertir, sem hinn stefndi hefir vitnað til og viljað byggja rétt sinn á, þá geta þau alls engin áhrif haft á úrslit málsins fyrir dómstólunum, þar sem þau hvorki eru lög né innibinda neina aðra reglu, er skerði réttindi Klepps lands, eftir almennum landslögum. — Þegar það nú þannig hlýtur að álítast engum vafa undir orpið, að jörðin Kleppur hafi verið seld 1817 með öllum þeim veiðirétti, sem henni ber að fylgja, sem öðrum jörðum, og það heldur eigi er upplýst, að veiðiréttur sá sé síðar henni frákominn að lögum, og þar eð það enn fremur er víst og viðurkennt undir málinu, að áfrýjendurnir hafi lagt net sín fyrir Klepps landi og fyrir utan veiðistöðvar þær, er afsalsbréfið 1853 heimilar hinum stefnda laxveiði á, þá getur landsyfirrætturinn eigi fallizt á, að hið áfrýjaða forboð geti réttlætzt með því, að laxveiðin sé gengin undan jörðinni Kleppi hinum stefnda í vil, og kemur þá til álita enn önnur aðalástæða hans, að áfrýjendurnir hafi viðhaft slíka veiðiaðferð, sér til skaða, er lög eigi leyfi. — Í þessu tilliti ber þess þá

að geta, að það er nægilega sannað og upplýst í málinu, að áfrýjendurnir hafi lagt net sín þvert út í sjó frá Klepps landi þannig, að efri hálsar netanna hafi legið á þurru landi um fjöru. Eins er það ómótmælt af áfrýjanda hálfu, að laxinn, meðan net áfrýjanda lágu, hafi því nær sem enginn gengið upp í Elliðaárnar í veiðistöðvar hans þar, því þessu er engan veginn mótmælt með því, að áfrýjendurnir hafa sagt, að þetta atriði kæmi eigi þessu eignarréttarmáli þeirra við. Á hinn bóginn er það viðurkennt, að laxveiði áfrýjanda hafi horft vel, meðan net þeirra lágu. Með þessu virðist það aftur nægilega sannað, að netalagnir áfrýjanda hafi verið því til fyrirstöðu, að laxinn hafi gengið í veiðistöðvar hins stefnda, með því þetta og kemur heim með öllu bæði við framburð vitnanna um það, hvernig laxinn hagi göngu sinni úr sjó í vötn upp, að hann leiti með löndum fram, og við skýrslu þá frá Skotlandi, sem framlögð hefur verið í málinu um þetta efni og eigi hefur verið mótmælt af áfrýjendunum, hvað þetta atriði snertir, en sýnir þó, að öll stólpanet séu eyðileggjandi fyrir laxveiði. Hvað lögum vorum um þetta efni viðvíkur, þá tala þau að sönnu eigi um laxveiðar í sjó, en aðeins í ferskum vötnum, og er það þá grundvallarregla gefin í J.B. Llb. cap. 56, að ganga skuli guðs gjöf til fjalls sem til fjöru, ef ganga vill, og þessu samkvæmt er þar og strengilega bannað á eftir að setja þvergarða í veiðiár og þeim öllum, er ána eiga fyrir ofan, gefinn réttur til, meðal annars, að rífa slíkan garð úr, og þó lögin eigi nefni aðra veiði-aðferð þar en þvergarðana, sem ólögmæta, þá flýtur

það beinlínis af áminnztri grundvallarreglu, að sérhver sú veiði verður að vera ólögmæt í ám, sem veldur því, að fiskurinn eigi gengur upp eftir ánni, eins og líka Grágás Lbr.b. cap. 49 umtalar fleiri veiðibrellur sem ólögmætar og óhelgar, svo sem að leggja net um þvera á og sérhverja þá veiðiaðferð, sem banni fiskiför um ána, og í cap. 50 er sagt, að ef á rennur í fleiri kvíslum, megi enginn banna fiskiför í neinni þeirra, en þar á móti er það álitin lögleg veiði að leggja net strandlengis með sínu landi. Það er þannig víst, að lög vor banna alla slíka veiðiaðferð, er veldur því, að lax og aðrir fiskar eigi ganga eftir ám og leyfa aðeins slíka, sem eigi er þessu til fyrirstöðu, því þó Grágásin eigi lengur sé gildandi lög um þetta efni, eru þó hinar nákvæmari ákvarðanir hennar ekkert annað en setningar, sem beinlínis og eðlilega fljóta af áminnztri grundvallarreglu Jónsbókar, sem er alveg hin sama og grundvallarregla Grágásar. — Að vísu er það nú svo, að þessar ákvarðanir laganna, eins og áður er ávíkið, eigi tala um veiði nema í ám, en af ástæðum þeim, ratio legis, er liggja til grundvallar fyrir þessum ítarlegu ákvörðunum leiðir beinlínis auðsjáanlega, að öll sú veiðiaðferð frá landi í sjó, sem veldur því, að fiskar þeir, er í fersk vötn ganga, fælast frá göngu sinni upp í þau, hlýtur að vera óheilög og ólögmæt, enda væri og annars áður nefnd grundvallarregla Jónsbókarinnar, að ganga skuli guðs gjöf til fjalls sem til fjöru, ef ganga vill, með öllu þýðingarlaus, ef menn í sjónum fyrir framan árósa mættu að ósekju viðhafa slíkar veiðibrellur, er fældi fiska frá að ganga í ár upp.

Af þessum ástæðum, sem nú eru taldar, ber undirréttarins dóm, hvað hið umgetna forboð gegn áðurgreindri veiðiaðferð áfrýjendanna snertir, að staðfesta, en forboðið og héraðsdóminn að dæma ógilt að öðru leyti, en með því áfrýjandinn, kaupmaður Ritchie, eigi hefur lagt gagnkæru sína um skaðabætur til sátta, getur hún eigi né réttarkröfur þær, er á henni byggjast, tekizt til greina, heldur ber að vísa henni frá undirréttinum. — Að því leyti áfrýjendurnir hafa stefnt málaflutningsmanni P. Melsted, er sem settur fógeti framkvæmdi ofangreint forboð, til að bera ábyrgð af því, þá hafa áfrýjendur eigi lagt niður neina ákveðna réttarkröfu gegn honum, en þar sem hann eftir stefnunni þó hefur látið mæta fyrir sig hér við réttinn, ber áfrýjandanum Ritchie, samkvæmt kröfu Melsteds, að borga honum 5 rd. í kost og tæringu. — Hvað loks þá kæru áfrýjanda snertir gegn héraðsdómaranum, sýslumanni Clausen, að hann fyrst hafi lengt dómsgjörðirnar um $3\frac{1}{2}$ örk og þannig upp borið 84 sk. meiri borgun, en honum bar að lögum, og að hann í öðru lagi hafi dregið 7 vikum of lengi að gefa dómsgjörðirnar skrifaðar, þá verður landsyfirrætturinn að álíta, að með því undirdómarinn hefir upp í dómsgjörðirnar tekið protokolla afskriftir á þremur stöðum, tvívegis þær hinar sömu, eins og áfrýjendurnir hafa bent á, og þannig lengt réttargjörðirnar ónauðsynlega um $3\frac{1}{2}$ örk, hlýtur hann að borga áfrýjendunum eftir kröfu þeirra þá 84 sk., er hann þannig um of hefur upp borið, en hvað dráttinn á afgreiðslu dómsgjörðanna snertir, má það að vísu álítast sannað, að

áfrýjendurnir hafi beðið um þær 9. des. f.á., og þá borgað 6 rd. fyrir fram, en eigi fengið þær fyrr en 6. febr. næst eftir, en með því þessi borgun hvorki er, né við kvittun sýslumannsins viðurkennd að vera, fullur helmingur af þeim skrifara peningum, er dómsgjörðirnar að réttu lagi kostuðu, eður af 13 rd. 12 sk. ÷ áðurnefndum 84 sk., getur hinn stefndi hér- aðsdómari eigi dæmzt eftir N.L. 1-8-9, og ber hann því að fríkenna fyrir þessari kröfu áfrýjendanna.

Hvað þá kröfu hins stefnda loks snertir, að fyrr- téð ummæli um undirdómarann í sóknarskjali máls- færslumanns áfrýjanda hér við réttinn verði dæmd dauð og marklaus, fær rétturinn eigi séð, að næg ástæða sé til að taka þessa kröfu til greina, eftir því sem orðin liggja. Eftir öllum málavöxtum virð- ist málskostnaður fyrir báðum réttum eiga að falla niður.

Því dæmist rétt að vera :

Hin áfrýjaða pólitíréttargjörð frávisist yfirdóm- inum og gagnkrafa kaupmanns John Ritchies & Son undirréttinum. Hinn áfrýjaði undirréttardómur á, hvað hið niðurlagða forboð gegn þeirri af áfrýjanda John Ritchie & Son viðhöfðu veiðiaðferð áhrærir, óraskaður að standa, en að öðru leyti á hann og for- boðið ógilt að vera. Sýslumaðurinn í Kjósar- og Gull- bringusýslu, Haraldur Hugo Edvard Clausen, greiði áfrýjandanum 84 sk., en að öðru leyti á hann fyrir kærú áfrýjanda sýkn að vera. Málsfærslumanni P. Melsted borgi áfrýjandinn John Ritchie & Son í kost og tæringu 5 rd. Málskostnaður fyrir báðum réttum falli niður.

Hið ídæmda ber að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa lögbirtingu undir aðför að lögum.

Jón Pétursson

(í forföllum justitiarii Th. Jónassens)

Árið 1863, hinn 18. maí

d ó m u r

í málinu nr. 2/1863: Erfingjar conrectors Páls Jacobssonar og konu hans Þórunnar Brynjólfsdóttur

g e g n

síra Páli Ingimundarsyni í Gaulverjabæ.

Mál þetta er þannig undir komið, að árið 1811 brugðu þau hjón, Páll conrector Jacobsson og Þórunn Brynjólfsdóttir, búi á Esjubergi og fluttu sig til prófasts Jakobs Árnasonar að Gaulverjabæ í Flóa, og dvöldu þar síðan bæði í hans brauði, unz þau dóu. Áður höfðu þau gjört árið 1781 reciprok testamenti millum sín, þar eð þau áttu enga afkomendur, og fengið fyrir því konunglega staðfestingu; skyldi eftir því það hjónanna, sem lengur lifði, halda öllum eignum þeirra óskiptum, en við dauða þess skyldu þær skiptast millum erfingja beggja hjónanna, og þessu samkvæmt var og eignum þeirra eigi skipt við dauða Páls conrectors, er að bar 19. júlí 1816, og þegar kona hans, Þórunn, dó þann 29. ágúst 1829, var dánarþú þeirra þar á móti eigi heldur tekið til skipta, heldur stóð það inni hjá prófasti Jakobi Árnasyni, og bygði hann einlægt jarðir þær, er þau hjón höfðu

átt og eftirlétu sér, meðan hann lifði, og tók allar landskuldir af þeim án þess að gjöra nokkrum manni nokkur skil fyrir þeim eður grein fyrir þessari ráðsmennsku sinni.

Við dauða Jakobs prófasts Árnasonar þann 19. júlí 1855 tók eign hans eftir hann sem einkaerfingi presturinn Páll Ingimundarson, en afhenti jafnframt skiptaráðandanum í sýslunni skjal nokkurt, dagsett í Gaulverjabæ 14. júlí 1815 og undirskrifað af þeim P. Jacobssyni og Þórunni Brynjólfsdóttur. Lýsir Páll conrector því þar yfir, að það sé sinn síðasti vilji og ráðstöfun 1. áþekkt því og stóð í testamentinu, að hvort þeirra hjóna, sem lengur lifði, skyldi halda öllum þeim fjármunum til frjáls forræðis, er þau undir hendi hefðu, en þeir væru eigi teljandi nema nauðsynlegur fatnaður, 2. að þau hjón, presturinn síra Jakob Árnason og Elín Eiríksdóttir, er þá þegar hefðu veitt sér og sinni konu í 4 ár heiðarlega forsorgun, þægilegt húsnaði og alla aðra beztu umönnun, og hverjar skuldir daglega færu vaxandi, eftir sem líf og vanheilsa sín og konu sinnar viðvöruðu lengur, hvarvið bættist þeirra beggja útfararkostnaður á síðan, svo eigi kynni fyrirsjást, hve mikið allt þetta kynni að reiknast, skyldu, til að fyrirbyggja alla misklið og ágreining hér út af eftir sinn og konu sinnar afgang, hafa yfirráð og umsjón þeirra jarða, er þeim þá tilheyrðu eður við ævilok þeirra tilheyra kynnu, ásamt þeim fylgjandi kúgildum, svo hvort tveggja viðhélldist í svo góðu standi sem ske kynni, og skyldu þau auk þess eignast og uppbera allan ágóða og afrakstur áminnztra jarða um þeirra

(s: síra Jakobs og Elínar) lífstíð, án víðara reiknings eða uppátals af öðrum náungum sínum og konu sinnar, og 3. að við fráfall síra Jakobs og konu hans Elínar skyldi þessi fasteign sín og konu sinnar koma aftur til þeirra lögerfingja. — Þetta bréf hafa samþykkt tveir af erfingjunum sama árið, landfógeti Sigurður Thorgrímssen og presturinn, síra Guðmundur Magnússon.

Skiptaráðandinn tók nú þessar jarðir Páls conrectors og konu hans, og eru þær taldar 6, til skipta millum erfingja þeirra og gaf út 18. febr. 1856 proclama í búinu, með hverju aðeins voru innkallaðir erfingjar búsins, en ekki skuldheimtumenn þess, en 1861 kom fyrrnefndur Páll prestur Ingimundarson fram með kröfu í búíð að upphæð 2748 rd. 52 sk., er hann reiknaði, að sér sem einkaerfingja Jakobs prófasts Árnasonar bæri fyrir fæði, kost, umönnun og fleira, er síra Jakob og kona hans hefðu látið þeim hjónum í té til dauðadags fram yfir arð, er síra Jakob og hann hefðu uppborið af jörðunni frá fardögum 1812 til fardaga 1861, og felldi skiptaráðandinn um kröfu þessa þann 27. des. 1861 tvöfaldan úrskurð, að hún skyldi borgast úr búinu. Þessum úrskurði hafa erfingjarnir áfrýjað fyrir yfirdóminn og gjört þá aðalréttarkröfu, að úrskurðurinn verði dæmdur ómerkur eður ógildur og skuldakröfunni frávísað skiptaréttinum, en til vara, að úrskurðurinn verði felldur úr gildi og dánarbúið frídæmt af öllum kærum og kröfum hins stefnda eða að úrskurðinum verði þannig breytt, að skuldakröfu þessari verði alveg hrundið sem ástæðulausri og hún frá-

dæmd hinum stefnda, og hafa þeir ennfremur bætt því við aðalréttarkröfu sína og þá seinni vararéttarkröfu, að hinn stefndi verði skyldaður að borga sér 60 rd. í málskostnað. — Þar á móti hefur hinn stefndi Páll prestur Ingimundarson fyrst og fremst krafizt þess, að málinu verði vísað frá yfirdóminum og sér dæmt í kost og tæringu 60 rd., en til vara, að úrskurðurinn verði staðfestur og sér dæmdur málskostnaður með 80 rd. af áfrýjendunum.

Hvað nú fyrst þær tilgreindu frávísunarkröfur snertir, þá er áfrýjendanna byggð einkum á því, að proclama hafi verið runnið út, áður en hinn stefndi kom fram með kröfu sína, og hins stefnda á því, að málsfærslumaður áfrýjendanna hafi eigi sannað, að þeir hefðu gefið honum umboð að áfrýja málinu og færa það fyrir þá við yfirdóminn. En á hvoruga þessa frávísunarkröfu getur yfirdómurinn fallizt, því hvað hina fyrri snertir, þá voru með proclamatínu, eins og fyrr er getið, aðeins innkallaðir erfingjar búsins, en ekki skuldheimtumenn þess, svo það engin áhrif getur haft á skuldakröfu þeirra, þó þeir eigi kæmu fram fyrri en proclama var runnið út, og í tilliti til frávísunarkröfu hins stefnda ber þess að geta, að málafærslumaður áfrýjendanna bæði mætti fyrir þá við skiptaréttinn, án þess nokkrum mótmælum þar væri hreyft gegn honum, og líka hefur hann við yfirdóminn lagt fram fjölda af umboðsbréfum frá erfingjum Páls conrectors og konu hans um að halda uppi svörum þeirra. — Og ber því að dæma mál þetta að aðalefninu til.

Hvað þá því næst aðalefni málsins snertir, virðist

það engum vafa undirorpið, að það hafi verið mein-
ing Páls conrectors með því í hinu framlagða bréfi
14. júlí 1815 að afsala þeim hjónum Jakob Árna-
syni og konu hans Elínu, meðan þau lifðu, öll bygg-
ingarráð og ágóða af jörðum sínum, að afrakstur
þeirra skyldi vera fullt endurgjald fyrir allt það,
er hann og kona hans Þórunn hjá þeim nytu lífs og
liðin, og að prófastur Jakob enga aðra borgun
skyldi uppbera fyrir þetta; því fyrst og fremst
kvaðst hann gjöra þessa ráðstöfun til að fyrir-
byggja alla misklið og ágreining, er út af því kynni
að rísa eftir sinn og konu sinnar dag, ef farið væri
að reikna þegar áfallnar og síðar áfallandi skuldir
fyrir veru sína og konu sinnar hjá prófastinum og
útfararkostnað þeirra hjóna, og síðar í bréfinu
kveðst hann gjöra þetta í tilliti til þeirra velgjörða,
er þau hjón hafi sýnt og muni sýna sér og konu
sinni lífs og liðnum, að Jakob prófastur og kona
hans Elín skuli upp bera afrakstur jarðanna um
þeirra lífstíð án víðara reiknings eður uppátals af
öðrum náungum sínum og konu sinnar; fasteignir
og kúgildin þar á móti skuli viðhaldast í svo góðu
standi, sem skeð gæti, og síðar við fráfall síra Jak-
obs og Elínar, konu hans, falla aftur til þeirra réttu
lögerfingja, sem sé erfingja sinna og konu sinnar
Þórunnar.

Nú er það að vísu satt, að Jakob prófastur Árna-
son aldrei hefur skriflega látið í ljós, að hann vildi
taka þessu tilboði conrectors Páls, eður að hann léti
sér lynda þessa ráðstöfun hans, en þó hann eigi hafi
gjört þetta, þá lúta samt gjörðir hans á eftir fylli-

lega að því. að hann að sínu leyti hafi viljað gjöra sig ánægðan með þann gjörning, er conrector Páll hafði gjört í áminnztu skjali; því upp frá þeim tíma hafði hann, meðan hann lifði, full umráð yfir jörðum hans, og uppbar allan arðinn af þeim án þess að gjöra nokkrum manni skil eða grein fyrir afrakstri jarðanna; en til þessa gat honum enginn réttur eða heimild borið, nema eftir því áminnztu skjali, er veitti honum hann fyrir forsorgun þá og velgjörðir þær, er hann lét conrector Páli og konu hans í té, meðan þau lifðu, og að prófastur síra Jakob hafi einnig skilið skjalið þannig, sést fyllilega af því, að hann hélt jarðeigninni sem áður eftir dauða konu conrectors Páls, er lifði mann sinn, hvað hann ella ekki hefði mátt né getað gjört, að erfingjum þeirra hjóna fornspurðum, heldur hefði hann þá beinlínis verið skyldur til að framtelja jarðirnar til skipta millum erfingja þeirra sem og til borgunar skuld sinni út af forsorgun þeirra hjónanna. Að vísu virðist eins og hinn stefndi álíti, að prófastur síra Jakob sálugi hafi haft fullkominn rétt til að halda jörðum Páls conrectors og uppbera af þeim allan arðinn, svo lengi skuld conrectorsins til hans ekki væri borguð að fullu og það að fornspurðum erfingjum hans, og það enda þó fyrrnefnt skjal aldrei hefði verið til, en þessi skoðun hans virðist engan veginn rétt, því skuldin var ekki orðin til út af jarðagózinu og stóð ekki í nokkru sérstaklegusambandi við það, svo prófastinum gat enginn haldsréttur (retentions-réttur) borið á því sökum hennar; auk þessa hefði slíkur haldsréttur aðeins gengið út

á að uppbera arðinn af jörðunum, en ekki yfirgripið bæði byggingar og öll önnur umráð jarðanna, því slíkur réttur gat honum, eftir því sem á stóð, ekki borið nema eftir skjalinu.

Að prófastur Jakob einnig hafi viljað gjöra sig ánægðan með að fá forsorgun þeirra hjóna Páls og konu hans borgaða á þann hátt, sem skjalið hafði ákveðið, virðist fullkomlega mega ráða af því, að þó prófastur síra Jakob lifði þau hjón Pál conrector og konu hans í meir en 25 ár, hreyfði hann þó aldrei allan þenna tíma nokkurri kröfu eður tilkalli út af veru þeirra hjá sér öðru vísi en ákveðið var í skjalinu og eftirlét við dauða sinn engan reikning, er lyti að því, að sér eður sínum bæri nokkur viðbót í því tilefni hjá erfingjum þeirra hjóna, heldur þvert á móti geymdi hann skjalið í vörzlum sínum, sem hann í verkinu hafði farið eftir.

Um þetta virðist mega líta á það atriði, að conrector Páll var móðurbróðir Jakobs prófasts, og að allt að öðru leyti bendir til þess, að hvorugur hlutaðeigandi hafi viljað ganga í strangan reikningsskap við hvorn annan, eins og líka það var undir kasti komið, hvort Jakob prófastur mundi hafa ábata eður skaða af því tilgreinda fyrirkomulagi.

Samkvæmt því þannig tilgreinda fær rétturinn ekki betur séð en að Jakob prófastur hafi viljað gjöra sig ánægðan með það, sem skjalið ánafnaði honum, fyrir forsorgun og veru þeirra hjóna Páls conrectors og konu hans hjá honum og fyrir það annað, er hann lét þeim í té, og enda þó þessari skoðun á málinu yrði hafnað, yrði dánarbú conrec-

tors Páls þrátt fyrir það þó að dæmast sýknt fyrir kröfu hins stefnda, því frá því ekkja Páls conrectors dó og til þess hinn stefndi kom fram með kröfu sína eru liðin yfir 30 ár og krafan því með öllu fyrnd eftir Jónsbókar kaupab. kap. VIII og N.L. 5-13-2, því ef það var ekki ráðstöfun conrectors Páls, að Jakob prófastur hélt jörðum hans og uppbar arðinn af þeim eftir dauða beggja þeirra hjóna, þá var því meðferð hans án lagaleyfis, sem fyrr er sagt, og getur þegar af þeirri ástæðu engan veginn setzt í flokk með þeim gjörningum, sem í N.L. á hinum tilvitnaða stað er sagt að geti haldið uppi gildi skulda, svo þær fyrnist eigi.

Málskostnaður fyrir yfirdóminum virðist eftir kringumstæðum eigi að falla niður.

Því dæmist rétt að vera :

Dánarbú conrectors Páls Jacobssonar og konu hans Þórunnar Brynjólfsdóttur á fyrir kröfu stefnda, Páls prests Ingimundarsonar, sýknt að vera. — Málskostnaður falli niður.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 24. ágúst

d ó m u r

í málinu nr. 12/1863: Réttvísín

g e g n

Sigurlaugu Einarsdóttur.

Í máli þessu eru komnar fram tvær undirréttar-gjörðir, sem að eru svo ósamhljóða hverjar öðrum,

að enginn áreiðanlegur dómur í málinu sjálfu verður á þeim byggður. Þannig er meðal annars í öðrum réttargjörðunum sagt, að dómstefnan til undirréttarins sé útgefin 24. okt. 1859 að Marðareyri og birt af stefnuvottunum Fr. W. Gíslasyni og Gedion Bjarnasyni, en í hinum, að hún sé gefin út 26. okt. 1859 að Stað í Grunnavík og birt af stefnuvottunum Halldóri Jónssyni og Gedion Bjarnasyni. Þegar af þessum ástæðum hlýtur undirréttarins dómur að dæmast ómerkur og undirdómarinn að skyldast til að lúka allan af málinu löglega leiðandi kostnað og þar á meðal í málsfærslulaun til sóknara við landsyfirréttinn 7 rdl. og svaramanns 5 rdl. En að öðru leyti virðist þó ekki næg ástæða til að láta málsmeðferðina varða undirdómaranum sektum. Sókn og vörn við landsyfirréttinn hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur í máli þessu á ómerkur að vera. Undirdómarinn, Stefán Bjarnarson sýslumaður, á að greiða allan af málinu löglega leiðandi kostnað og þar á meðal til sóknara við landsyfirréttinn, málaflutningsmanns Jóns Guðmundssonar, 7 rdl. og til svaramanns, málaflutningsmanns P. Melsteds, 5 rdl.

Ídæmdan málskostnað að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 24. ágúst

d ó m u r

í málinu nr. 13/1863: Réttvísinn

g e g n

Halldóru Jónsdóttur.

Í máli því, sem hér er skotið til landsyfirréttarins frá Reykjavíkur aukabæjarþingsrétti, er Halldóra Jónsdóttir frá Lækjarkoti í téðu lögsagnarumdæmi, sem er komin langt yfir lögaldur sakamanna og ekki hefur áður verið ákærð eða felld til hegningar fyrir lagabrot, dæmd til að sæta 3x5 daga fangelsi við vatn og brauð fyrir þjófnað á ýmislegum munum, er til samans hafa verið virtir á 7 rd. 24 sk.

Þar eð nú bæði með eigin játningu hinnar dómfelldu og þeim í málinu fram komnu upplýsingum, er fyllilega sannað, að hún hafi stolið þeim munum, sem í bæjarþingsdóminum eru tilgreindir, og hegning sú, sem henni í þeim áfrýjaða dómi er ákveðin, virðist hæfilega matin, ber bæjarþingsdóminn bæði hvað hegningu og málskostnað snertir að staðfesta. — Svo borgar ákærða og þann af áfrýjun dómsins leidda kostnað og þar á meðal til sóknara og svaramanns síns hér við réttinn 5 rd. til hvors um sig.

Meðferð og rekstur málsins í héraði hefur verið forsvaranleg og sókn og vörn hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á í þessu máli óraskaður að

standa. — Svo borgar ákærða og allan af áfrýjun málsins löglega leiddan kostnað og þar á meðal til sóknara og svaramanns við landsyfirrættinn, málaflutningsmönnum (sic) Jóni Guðmundssyni og P. Melsted, 5 rd. hvorum um sig í málsfærslulaun.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 14. september

d ó m u r

í málinu nr. 14/1863: Bræðurnir Guðm. og Gísli Ívarssynir

g e g n

hreppstjórunum Ásbirni Ólafssyni og Jóni Erlindssyni.

(Hæstaréttardómur bls. 398).

Bræðurnir Guðmundur og Gísli Ívarssynir á Skjaldakoti á Vatnsleysuströnd hafa áfrýjað dómi sýslumannsins í Gullbringu- og Kjósarsýslum, gengnum 11. marz í vetur, er var, í máli, er þeir höfðu höfðað gegn hreppstjórunum þar í sveitinni, Jóni Erlindssyni og Ásbirni Ólafssyni, sökum þess, að téðir hreppstjórar höfðu í fyrrasumar gjört áfrýjendunum að greiða aukaútsvar til sveitar, öðrum 30 f., en hinum 20 f., og er þeir eigi vildu góðfúslega greiða þetta gjald, tekið hjá þeim lögtaki 200 stútungs saltfiska og selt þar af 160 fiska til lúkníngar gjaldi þessu; en með áminnztum dómi eru hinir stefndu dæmdir sýknir fyrir ákærum áfrýjendanna og málskostnaður látinn falla niður.

Undir málinu er það upplýst, að áfrýjendurnir eru heima hjá föður sínum og þjóna honum sem vinnu-menn, en eiga þó nokkurn útveg, er þeir sjálfir hafa gagn af, og þetta seinna atriði er það, sem komið hefur sýslumanninum til að álíta, að þeim réttilega hafi verið gjört aukaútsvar, þar eð þeir þannig fyrir eiginn reikning hefðu atvinnuveg, er gæfi þeim meiri arð en nokkurt vinnumannskaup væri, og yrði þeir því að þessu leyti að skoðast sem sjálfs síns menn, en á alla þá, er ætti með sig sjálfir, mætti jafna aukaútsvari á eftir fátækrareglug. 8. jan. 1834 10. gr. En þessi skoðun er með öllu skökk. Það er víða venja hér á landi, að vinnuhjú eigi tíundarbært lausafé bæði í skepnum og eins í bátum, og fyrir því, að svo kunni að vera, gjörir líka löggjöfin víða ráð, enda væri það og óeðlileg harka, skyldi lögin meina þeim það. Það gjörir og enga breyting á stöðu hjús-ins, hvort það hefir mikinn eða lítinn arð af þessu fé sínu og hvort það gæti lifað af arðinum eður ekki, þegar það þó eins fyrir því gefur sig í vinnuhjá-stétt. Að vísu kynni það nú sýnast svo í fljótu bragði sem menn með nokkrum rétti gæti sagt, að þau vinnuhjú, sem fá tóm hjá húsbændum sínum til að stunda sjálf tíundarbæran fjárstofn sinn, væru að því leyti sjálfs sín menn; en er menn gæta betur að, þá er þessu engan veginn þannig varið, því hjúinu getur engi réttur borið til þessa, nema eftir sam-komulagi við húsbónda, og þó það fái tóm hjá honum til að stunda meðfram sitt, þá heldur það allt eins áfram með að vera hjú hans fyrir þá sök, og verður þetta ljóst af því, að þrátt fyrir þessi hlunnindi hjá

húsbóndanum verður þó réttarsambandið milli hans og hjúsins að öllu öðru leyti óbreytt; sá, sem er sjálfs sín, þarf á móti ekki að sækja leyfi til þess, sem hann er til húsa hjá, að mega annast sitt og starfa að því, og staða hans gagnvart húsbóndanum er og að öllu leyti önnur en hjúsins. Út frá þessari skoðun, sem beinlínis liggur í hlutarins eðli, gengur og tilsk. 3. júní 1746 23. gr., sem gjörir húsbóndanum að skyldu að gefa hjúum sínum tóm til að gjöra sér kaupið arðsamt, einkum þegar þau fái það borgað í skepn-um, án þess að setja húsbændunum nokkrar skorður fyrir því, hvað langur tími sá skuli vera, sem þeir megi gefa hjúunum til þessa. Tilskipunin skoðar þannig stöðu hjúsins, þó það hjá húsbóndanum fái nægan tíma til að stunda sitt, engan veginn sem lausamannsins eður sem þess, er á með sig sjálfur, því til þess, að nokkur löglega geti átt með sig sjálfur að öllu eður nokkru leyti, heimtar hún í 15. gr., að hann skuli eiga í hið minnsta 10 hundraða í tíundarbærum aurum. Ennfremur hefur undirdómarinn byggt dóm sinn á því, að hann hefir álitið, að engi sonur gæti með því að dvelja alltaf hjá foreldrum sínum komizt undan hinum almennu skyldum, sem hvíla á borgurunum gagnvart hinu opinbera, þegar hann fyrir eiginn reikning hefði þann atvinnuveg, sem, ef hann hefði sjálfur búskap, bókstaflega kæmi honum inn undir ákvarðanirnar í fátækrareglug. 10. gr. En eins og þessi setning undirdómarans er langt frá því að vera á rökum byggð, þannig getur rétturinn engan veginn fallizt á, að á henni verði byggð sú niðurstaða, sem undirdómarinn hefir kom-

ízt að í þessu máli, því eftir henni yrði þá meðal annars leyfilegt að leggja aukaútsvar á hvern mann hér á landi, nema biskupinn og amtmennina, sem með berum orðum eru undanþegnir, þar eð allir aðrir, ef þeir hefðu búskap, bókstaflega kæmu inn undir áminnzta grein í fátækrareglugjörðinni; og loksins þó sú aðalregla sé gefin í 11. gr. fátækra-reglugjörðarinnar, að aukaútsvarið skuli fara eftir upphæð tíundarinnar, þá er regla sú að því leyti eðlileg sem tekjur búandmannsins helzt fara eftir lausafjártíundinni, en eins og búsaeld hans þó engan veginn alveg er komin undir henni, þannig er líka regla þessi nákvæmar einskorðuð við önnur atvik í enda greinarinnar, auk þess sem tíundin hvorki er gjörð að skilyrði fyrir því í 10. gr. að jafna megi útsvari á þá menn, sem þar eru nefndir, og eigi heldur leyft að jafna útsvari á aðra, þó þeir eigi tíundarbæra muni, svo aukaútsvarsskyldan er byggð á öðrum grundvelli en tíundin og gjöld þau, er á henni grundvallast.

Af fyrirtéðum ástæðum, og með því áfrýjendurnir ekki eru í þeirri stöðu, sem eftir fátækrareglugjörðinni 8. jan. 1834 10. gr. útkrefst, að þeir menn séu í, er aukaútsvar til sveitar verður lagt á, hlýtur yfirdómurinn að álíta, að þeim ranglega hafi verið gjört hið umrædda sveitarútsvar og að hinir stefndu, er tóku það með fjárnámi hjá þeim, því eigi að gjalda þeim í skaðabætur og málskostnað fyrir báðum réttum eftir kröfu þeirra 40 rd. Málaflutningsmanni Jóni Guðmudssyni, sem eftir skipun stiftamtsins hefir flutt málið fyrir hönd hinna stefndu bæði við

undirréttinn og yfirréttinn, er þeir hafa fengið gjafsókn við, ber í málsfærslulaun 20 rd., er greiðist úr opinberum sjóði. Að því leyti málið hefir verið gjafsóknarmál við yfir- og undirréttinn vitnast, að meðferð þess við undirréttinn hefir verið vítalaus og flutningur þess við báða rétti lögmætur.

Því dæmist rétt að vera :

Hinir stefndu, hreppstjórnarnir Jón Erlindsson og Ásbjörn Ólafsson, eiga að greiða áfrýjendunum, Guðmundi og Gísla Ívarssonum, í skaðabætur og málskostnað 40 rd. Hinum setta svaramanni stefndu við yfirréttinn og undirréttinn, málflutningsmanni Jóni Guðmundssyni, bera í málsfærslulaun 20 rd., er greiðist honum úr opinberum sjóði. — Hið ídæmda ber að greiða innan 8 vikna frá lögbirting dóms þessa undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 14. september

d ó m u r

í málinu nr. 11/1863: Jón Sölvason og Vigfús Pétursson

g e g n

Einari presti Hjörleifssyni.

(Hæstaréttardómur bls. 396).

Bændurnir Jón Sölvason og Vigfús Pétursson hafa stefnt fyrir yfirdóminn dómi, gengnum 30. okt. 1856 í Norðurmúlasýslu, er dæmir þá skylda til að borga,

annan fyrir báða og báða fyrir annan, prestinum Einari Hjörleifssyni sem eiganda jarðarinnar Skjöldólfsstaða í landskuld af nýbýlinu Háreksstöðum 12 rd. árlega frá 14. okt. 1854, ef ekki verði öðru vísi um samið; en að öðrum kosti voru þeir dæmdir skyldir að víkja frá jörðunni í næstu fardögum eftir, og er málskostnaður látinn falla niður.

Mál þetta er þannig undir komið, að áfrýjendurnir hafa tekið upp nýbýli á Háreksstöðum, er áður var í eyði, og fengið sér það útmælt við reglulega útvisunargjörð 2. sept. 1854 og síðan nýbyggjarabréf frá amtinu 14. okt. s.á. Á staðnum, er landið var útmælt áfrýjandanum Jóni Sölvasyni, mætti presturinn Einar Hjörleifsson og lagði fram nokkur þingsvitni, er hann hafði látið upp taka og sýna áttu, að landið lægi undir eður væri partur af landi jarðarinnar Skjöldólfsstaða, sem er þar nábúajörð og presturinn átti. Þó varð ekkert útgjört um það undir útmælingargjörðinni, hvort hið útmælda land væri partur af Skjöldólfsstaða landi eður ekki, heldur var eiganda Skjöldólfsstaða aðeins geymdur óskertur réttur sinn til þess, og eins er honum geymdur hann í nýbyggjarabréfi því, er amtið gaf Jóni Sölvasyni frá Háreksstöðum. Sökum þessa þingsvitis, sem nú var nefnt og sem segir, að Háreksstaðaland hafi áður stundum verið notað af Skjöldólfsstaðamönnum, sem og þeirrar ákvörðunar í Jónsb. Llbálk 52. kapítula, að landamerki millum byggðra jarða og almennings skuli vera þar, sem vitni bera, að þau hafi heyrt sér eldri skynsama menn segja, álítur nú hinn stefndi, að sér sem eiganda Háreksstaða beri landskuld af

nýbýli þessu. Áfrýjendurnir þar á móti neita að borga hinum stefnda landskuld af ábýli sínu af þeirri ástæðu, að þeir eigi vilja viðurkenna eignarrétt hans yfir því, heldur þykjast sjálfir vera eigendur þess eftir nýbyggjaratilskipuninni 15. apríl 1776.

Þegar menn nú nákvæmar gæta að tilskipun þessari, þá inniheldur hún fyrst nákvæmar ákvarðanir um það, hvernig sá skuli bera sig til, er stofna vill nýbýli með þeim réttindum, er hún ákveður, einkum hvernig hann skuli haga innkölluninni, svo hlutaðeigendur geti gætt réttar síns, og er innköllunin mismunandi eftir því, hvort landið, sem maður vill stofna nýbýlið á, liggur niðri í byggðinni (tilsk. 1. gr.) eður upp í afréttum eður óbyggðum fyrir ofan byggðina (4. gr.) eður í héruðum, sem fyrrum hafa verið byggð, en fallin eru í eyði (5. gr.). Þeir, sem þykjast hafa rétt til landsins, eiga þá, meðan innköllunarfresturinn líður, að skýra hlutaðeigandi amtmanni frá því, sem annast um að sýslumaðurinn skuli útmæla landið, þegar innköllunarfresturinn er á enda, hvort sem nokkur hefir gefið sig fram við amtmanninn á meðan sem eigandi þess eður ekki (1. og 3. gr.). Í því tilfelli, að nokkur hafi, á meðan á innköllunarfrestinum stóð, sannað fyrir amtmanninum óyggjandi eignarrétt sinn fyrir landinu, getur nýbýlismaðurinn ekki fengið það til eignar, heldur getur hann fengið sér það aðeins útvísað, ef það liggur óyrkt, til ábúðar með tilteknum hlunnindum, bæði gagnvart eigandanum og hinu opinbera (3., 10. og 11. gr.). Ef þar á móti engi á þessum tíma hefir

sannað fyrir amtmanninum óbyggjandi eignarrétt sinn til landsins, virðist mikið mæla með því, að fyrndar séu aðrar eignarsannanir hlutaðeiganda fyrir landinu en þær, sem umtalast í 2. gr. og byggðar eru á því, að landið, sem beðið er um, að útmælt sé, hljóti að liggja undir einhverja nábúajörðina eftir dýrleika hennar að dæma; og til þess að geta komið fram með slíkar sannanir á að stefna ábúendum næstu jarða til að mæta við útmælinguna. Þegar þannig engi í tíma hefir komið fram með óbyggjandi eignarrétt sinn til landsins, eður og sýnt, að landið hljóti eftir dýrleika jarðar sinnar að liggja undir það, fær nýbyggjarinn landið til óðals og eignar (9. og 11. gr.). Að vísu hafa nú áfrýjendurnir eigi viðhaft hina almennu innköllun, er tilskipanin fyrirskipar; en þetta getur þó varla komið þeim að бага gagnvart hinum stefnda, sem einmitt hafði fengið sérskipda stefnu til að mæta við ávísunargjörðina og líka mætti við hana. Þingsvitni það, sem hann framlagði þá og sem aðeins hljóðar um það, að landið hafi lítið eitt verið notað heiman að af Skjöldólfsstaðamönnum, og á stundum verið léð öðrum út í frá til grasatekju og álfta- og silungsveiða, virðist því síður geta verið slíkt óbyggjandi heimildarskjal fyrir Skjöldólfsstaðaeiganda til hins útmælda lands, sem umtalast í tilsk. 3. gr., sem með berustu orðum er sagt í tilsk. 2. gr., að það álítist eigi að vera nein sérleg eign, þó þeir í kringbúandi hafi verið vanir að reka kvikfé sitt á svoddan land svo lengi sem og vegna þess það hefir legið í eyði, því það skuli einasta álítast sem almenningur til hvaða brúkunar, sem þeir hafi haft

það á þeim tíma, og er þetta ekki gagnstætt Jónsb. Llb. kap. XXVI, því 20 ára notkun gefur ekki eftir henni neinn eignarrétt, heldur aðeins líkur fyrir því, að sá, sem svo lengi hefir haft hlutinn, kunni að eiga hann öðrum fremur; en er um landspart ræðir, sem liggur óyrktur, hefir löggjöfin álitid, að lítilfjörleg brúkun hans frá einhverri nábúajörð, er hann þó eigi gæti álitizt að tilheyra eftir dýrleika hennar, innihéldi svo litlar líkur um eignarrétt, að hún ætti ekki að geta verið því til fyrirstöðu, að þeir mætti nema og eignast landspartinn, er vildu yrkja hann upp. Ákvörðunin í Jónsb. Llb. LII. kap., er áður er nefnd, fær rétturinn eigi betur séð en að sé þessu máli óviðkomandi, því þar er aðeins ræða um landamerki millum almennings og jarðar, sem er sérstökum eignarrétti undirgefin, og sönnunarskyldan fyrir hinn sérstaka eiganda gagnvart almenningnum langtum linari en annars í landaþrætum milli tveggja jarða. Það virðast þannig engar nægar sannanir vera komnar fram fyrir því, að hinn stefndi sé eigandi nýbýlisins Háreksstaða, því slík sönnun getur eigi legið í því, þó honum væri við útmælinguna og nýbyggjarabréf það, sem amtið gaf Jóni Sölvasyni, geymdur óskertur réttur sinn til landsins, og þó sýslumaður og amtmaður þannig hafi geymt honum rétt sinn, þá getur þar í ekki heldur legið, að þeir hafi gefið hinum stefnda nokkurn meiri eða annan rétt yfir nýbýlinu, en honum af öðrum ástæðum mætti bera til þess, með því þeir og eigi voru bærir um að gefa honum nokkurn annan eða meiri rétt yfir því. En af þessu leiðir þá aftur beinlínis, að á meðan

eignarréttur hins stefnda yfir nýbýlinu er óviss, verður honum ekki dæmd sem eiganda landskuld af því; en að honum bæri landskuld af því af annarri ástæðu hefir hann ekki hreyft, því það sýnist liggja í augum uppi, að þegar rétturinn til að uppbæra landskuld af einni jörðu er afleiðing af eignarrétti eigandans, hlýtur sá, sem heimtar landskuldina, að sanna eignarrétt sinn yfir jörðunni, ef ábúandinn eigi vill kannast við, að hann sé eigandi hennar; og ef ábúandinn byggir þessa neitun sína, eins og áfrýjendurnir gjöra, á því, að þeir ætla sig eiga ábýli sitt, virðist með öllu nauðsynlegt, að þrætan um eignarréttinn fyrst sé útkljáð með dómi, og það verður þá að vera þess sök, sem landskuldina heimtar, að útvega dóm fyrir því, að hann sé eigandi ábýlisins, áður en hann gæti krafizt sér dæmda landskuld af því; því sá dómur, sem í þessu tilliti dæmdi honum rétt til landskuldar, hlyti að ganga út frá því, að honum bæri eignarrétturinn yfir ábýlinu, eður langtum meiri réttur yfir því, sem hann hefir höfðað málið um, en hinn hefir neitað, að honum bæri. Mál út af landskuld er og strangt tekið skuldamál; en mál um það, hver sé eigandi jarðar, er eignarþrætumál, og eiga í þeim málum eftir N.L. 1-7-1, sem hér gilda í því efni, að takast meðdómsmenn, en ekki í skuldamálum eður þeim málum, er rísa út af landskuld. Allar ákvarðanir laganna um það, að meðdómsmenn skuli takast í eignarþrætumálum, yrðu með öllu þýðingarlausar, ef menn gætu höfðað slík mál sem landskuldamál og látið undir þeim á óbeinlínis hátt dæma sér eignarréttinn.

Þar eð landsyfirrétturinn þannig af öllum fyrr téðum ástæðum engan veginn getur álitioð það svo fyllilega sannað, að hinn stefndi sé eigandi nýbýlisins Háreksstaða, að honum sem slíkum verði dæmd landskuld af býlinu, hljóta áfrýjendurnir að dæmast sýknir af ákærum hins stefnda í máli þessu. Málskostnaður fyrir báðum réttum virðist eftir kringumstæðunum eigi að falla niður.

Því dæmist rétt að vera :

Áfrýjendurnir eiga í þessu máli sýknir að vera af ákærum hins stefnda. Málskostnaður fyrir báðum réttum á að falla niður.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 21. september

d ó m u r

í málinu nr. 16/1863: kaupmaður P. L. Henderson

g e g n

kansellíráði sýslumanni Þorsteini Jónssyni.

Málaflutningsmaður við yfirdóminn hér á landi, Páll Pálsson Melsteð, hefir áfrýjað bréfglegri synjun kansellíráðs og sýslumanns í Þingeyjarþingi, Þorsteins Jónssonar, um að yfirheyra vitni þar í sýslu í máli millum kaupmanns P. L. Hendersons í Glasgow og skipherra P. Bisserrups, sem nú er fyrir yfirdóminum og áfrýjandinn þar flytur fyrir hönd hins fyrrnefnda, og hefir áfrýjandinn heimtað, að hinn

stefndi verði skyldaður til að fyrirtaka hina umbeðnu vitnaleiðslu og að hann greiði umboðsmanni sínum allan þann kostnað skaðlaust, sem leitt hefir og löglega leitt getur af ofanumgetinni réttarneitun. — Hinn stefndi hefir hvorki mætt né mæta látið við yfirdóminn, og ber því málið að dæma eftir hinum framlögðu skjölum og skilríkjum. — Hina áfrýjuðu neitun sína hefir sýslumaðurinn byggt á því þrennu: 1. að bréf áfrýjandans eigi lýstu því berlega, ivermig á málinu stæði. 2. að hann eigi fengi séð, hvort sáttalöggjafarinnar áður hefði verið gætt á tilhlýðilegan hátt, og 3. að stefnufrestur sá, er óskað væri, að málaflutningsmanni Jóni Guðmundssyni í Reykjavík væri gefinn fyrir hönd kaupmanns Hendersøns, væri of naumur. — Yfirdómurinn fær nú eigi séð, að þessar ástæður geti réttlætt hina umkvörtuðu synjun undirdómarans, því í bréfi til hins stefnda, dagsettu 24. febrúarmánaðar þ.á., þar sem hann beiðist vitnaleiðslunnar, virðist málið svo skýrt tilgreint, að gefa hefði mátt út vitnastefnuna í því; eins er það, að úr því málið var komið fyrir yfirdóminn, bar ekki sýslumanninum að rannsaka, hvort það hefði verið fyrir sáttanefndinni eður eigi eður hvort sáttalöggjöfinni í því efni hefði verið fullnægt; og loksins var það á ábyrgð áfrýjandans, hvort hinn umbeðni stefnufrestur væri nógu langur eður ekki. Yfirdómurinn verður því að álíta, að neitun hins stefnda sé eigi á nægum ástæðum byggð, og að honum því beri að upptaka hið umbeðna þingsvitni eftir kröfu áfrýjandans; en með því þó hinn umbeðni stefnufrestur fyrir málaflutningsmann Jón Guðmundsson í Reykja-

vík var eftir N.L. 1-4-9 með öllu ónógur, þar sem hinn stefndi fékk beiðnina um að upptaka þingsvitnið 18. marz þ. á. og óskað var, að réttardagur til að upptaka þingsvitni þetta væri ákveðinn 22. apríl næsta eftir, og þar eð stefna sú þannig hefði orðið ónýt, fær rétturinn eigi séð, að undirdómarinn með synjun sinni hafi valdið umboðsmanni áfrýjandans nokkurs tjóns, og ber hann því að dæma sýknan fyrir þessu ákæruatriði áfrýjanda.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn stefndi, kansellíráð og sýslumaður Þorsteinn Jónsson, á að upptaka hið umbeðna þingsvitni, en að öðru leyti vera sýkn af ákærum áfrýjanda í máli þessu.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 21. september

d ó m u r

í málinu nr. 19/1863: Árni Kristjánsson

g e g n

sýslumanni St. Thorarensen.

Árni bóndi Kristjánsson í Staðartungu í Vaðlaþingi hefir áfrýjað skiptum í dánarbúi Jóns Jónssonar á Auðnum þar í sýslu, er til lykta voru leidd af skiptaráðandanum þar, sýslumanni Stepháni Oddssyni Thorarensen. — Ástæða til þessa var sú, að áfrýjandinn hafði lýst eftir 200 rd. skuld í búinu

eftir veðskuldabréfi ásamt áfallinni leigu af skuldinni, 12 rd., en fékk aðeins sér útlagða til lúkningar kröfu þessari samtals 155 rd. 30 sk. — Þar eð hann nú aldrei kveðst hafa verið aðvaraður um skiptafundi í dánarbúinu og álítur, að krafa sín ranglega hafi verið látin sitja á hakanum fyrir nokkuð öðrum enn réttlægri kröfum, hefir hann hér við réttinn heimtað, að skiptin verði dæmd ómerk og hinn stefndi skiptaráðandi skyldaður til að viðreisa búið í sama ástandi, sem það var í fyrir 25. nóvember f.á., og taka það síðan til löglegrar skiptameðferðar að nýju á sinn kostnað, og enn fremur að hann verði skyldaður til að greiða áfrýjandanum áfrýjunarkostnaðinn með 50 rd. — Hinn stefndi skiptaráðandi hefir nú hvorki mætt né mæta látið hér við réttinn, og ber því málið samkvæmt N.L. 1-4-32 að dæma eftir hinum framkomnu skjölum og skilríkjum. — Þar eð nú af hinum framlagða skiptagjörningi eigi sést, að áfrýjandinn nokkurn tíma hafi verið aðvaraður um skiptin eður boðaður á skiptafundi í dánarbúi þessu né heldur að hann hafi mætt þar eða mæta látið — því þó það standi í skiptagjörningnum, að fyrir hans hönd hafi við skiptin verið mættur hreppstjóri S. Pálsson, þá stendur þetta þó eigi í annarri útskrift af skiptum þessum, sem áfrýjandinn hefir hér framlagt, og það verður ekki heldur séð, að hann hafi mætt þar eftir fullmakt frá áfrýjandanum — og með því auðséð er, að sumar þær skuldir, sem lagðar hafa verið út og látnar sitja í fyrirrúmi fyrir áminnstri skuld áfrýjandans, ekki hafa haft neitt veð fyrir

sér, þá verður ekki hjá því komizt að dæma hin áminnztu skipti eftir kröfu áfrýjanda ómerk, eins og skiptaráðandinn hlýtur að skyldast til að fyrir-taka skipti á dánarbúinu að nýju á löglegan hátt, svo ber honum og að greiða áfrýjandanum í máls-kostnað 20 rd.

Því dæmist rétt að vera :

Hin áfrýjuðu skipti eiga ómerk að vera, og ber skiptaráðandanum, sýslumanni Stepháni Oddssyni Thorarensen, að taka dánarbúið upp aftur til lög-legra skipta á sinn kostnað, svo ber honum og að greiða áfrýjandanum Árna Kristjánssyni 20 rd. í málskostnað. — Hið ídæmda að greiða innan VIII vikna frá dóms þessa lögbirtingu undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 5. október

d ó m u r

í málinu nr. 17/1863: Erfingjar Ingveldar Guð-mundsdóttur

g e g n

settum skiptaráðanda kammerráði Þórði Guðmunds-syni.

Erfingjar Ingveldar Guðmundsdóttur, er andað-ist að Odda á Rangárvöllum árið 1856, hafa á-frýjað úrskurði þeim, er hinn setti skiptaráðandi

í dánarbúi téðrar Ingveldar, kammerráð og sýslumaður Þórður Guðmundsson, felldi að Odda 13. apríl þ.á. og sem ákveður, að nefndu búi Ingveldar Guðmundsdóttur frávísist skiptaréttinum. — Hafa áfrýjendurnir, sem öðlazzt hafa gefins málsókn, krafizt, að skiptaráðandinn verði skyldaður til að taka málið fyrir að nýju og dæma það í aðalefninu. — Fyrir yfirdóminum hefur biskupinn yfir Íslandi, H. G. Thordersen, sem umsjónarmaður hins svonefnda prestsekknasjóðs, er hafi í haldi sínu eigur dánarbúsins, komið fram eftir þar til fenginni gjafsókn og krafizt fyrst og fremst, að málinu yrði vísað frá yfirdóminum og til vara, að hinn áfrýjaði skiptaréttarúrskurður verði staðfestur. — Skiptaráðandinn byggir nú frávísunarúrskurð sinn á því, að þar eð dánarbúið hafi verið eftir boði hlutaðeiganda skiptaráðanda skrifað upp og virt, síðan selt á uppboðsþingi, skuldir þess borgaðar og afgangurinn loksins sendur biskupinum sem forstöðumanni prestsekknasjóðsins og executor testamenti hinnar dáu, þá stríði það móti almennri laga hugmynd um skiptabú að álíta, að þessar skiptaréttarins gjörðir verði ónýttar eður þeim breytt af nokkrum jafnhliða dómstóli, heldur einungis af hlutaðeigandi yfirdómi. — En jafnvel þó sú setning sé rétt í sjálfri sér, að jafnhliða réttir yfir höfuð eigi geti breytt né hrundið hvers annars úrskurðum og að þessi lagasetning einnig fyllilega nái til skiptaréttar, þá getur yfirdómurinn þó eigi fallizt á, að hún eigi heima eftir því sem ástendur í þessu máli, þar sem ekkert skjal né skiptarréttargjörð er fram-

komin, er sýni að dánarbúið hafi verið undir skiptum, heldur þvert á móti staðfest eftirrit af vottorði, dagsettu 27. desember 1860, frá þáverandi sýslumanni þar í sýslu um, að skiptabækur Rangárvallasýslu ekki beri neinn vott um það, að búið eftir Ingveldi hafi verið tekið til skiptameðferðar; því þar sem þessu er þannig varið, geta þær gjörðir sýslumannsins á fé dánarbúsins, sem hinn áfrýjaði úrskurður fráskýrir að hafi átt sér stað, engan veginn skoðast sem gjörðir nokkurs skiptaréttar, er heimfærzt gæti undir áður greinda grundvallarreglu. — Þar eð þannig oftnefnt dánarbúið ekki hefur verið undir reglulegum skiptum né verið leitt til lykta af hlutaðeiganda skiptarétti, hlýtur hinn setti skiptaráðandi að taka búið fyrir til löglegrar skiptameðferðar. Hinum settu málaflutningsmönnum beri 10 rd. hvorum fyrir sig fyrir flutning málsins við yfirdóminn. Málsfærslan fyrir yfirdóminum hefir verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn setti skiptaráðandi í dánarbúi Ingveldar Guðmundsdóttur, kammerráð og sýslumaður Þórður Guðmundsson, á að taka nefnt dánarbúi til reglulegrar skiptameðferðar. Málaflutningsmönnum við yfirdóminn, Páli Pálssyni Melsted og Jóni Guðmundssyni, bera 10 rd. hvorum fyrir sig fyrir flutning málsins, er lúkist þeim úr opinberum sjóði.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 5. október

dom

i sagen nr. 15/1863: Kjöbmand Duus af Keflavík
c o n t r a

grosserer P. C. Knudtzon af Kjöbenhavn

o g

grosserer P. C. Knudtzon

c o n t r a

kjöbmand Duus.

Under nærværende sag har hovedcitanten kjøbmand Duus indanket for overretten Gullbringusyssels extrarets dom af 24. juni d.a., hvorved en af ham anlagt vindicationssag om et stykke tuun, der for tiden factisk medfølger indstævnte grosserer P. C. Knutzons handelsetablisement i Keflavík, er afvist, og har hovedcitanten paastaaet her for retten, at bemeldte afvisningsdom kjændes uefterrettelig og at sagen hjemvises til paakjendelse i realiteten ved herredsretten. Indstævnte har derimod ved sin mandatarius, factor Wulff, ved udtaget contrastævning principaliter paastaaet underretsdommen stadfæstet og in subsidium frifindelse for hovedcitantens tiltale i denne sag. Endeligen have sagens parter gjort paastand om at erholde processens omkostninger sig tildömte.

Med hensyn til det spørgsmaal, om forligelseslovgivningens forskrifter under nærværende sag er blevne tilbørligen iagttagne — paa hvis benægtende besvarelse den indankede afvisningsdom er bygget

— maa det bemærkes, at det i henhold til Jónsbogens LLB kap. 28 udtrykkelige forskrifter er hævet over al tvivl, at grosserer P. C. Knudtzon af Kjöbenhavn som prætenderet ejer af det omprocederede stykke tuun, er pligtig til at have en fuldmægtig inden fjerdingen der er forpligtet til at optræde ganske i hans sted med hensyn til de retsspørgsmaal, der muligen kan rejse sig af denne hans prætenderede ejendom da det fremdeles ingenlunde kan statu-eres, at denne forskrift i landsloven, sem er begrundet i landets locale forhold og indeholder et for samme ejendommeligt, ved selve loven umiddelbart ordnet fuldmagtsforhold, der ikke blot gaaer ud paa optrædelse i retstrætter, som om ejeren selv var tilstede, men ogsaa andre vigtige dispositioner, hvormed ingenlunde kan sammenlignes N.L. 1-4-13 og DL. 5-10-3, er bleven stiltiende ophævet ved indførelsen af Norske lov i rettergangssager eller den nyere forligelseslovgivning, saa meget mindre som denne forholdets ordning staaer i en systematisk forbindelse med andre vigtige bestemmelser i Jónsbogen, saa maa det antages, at contracitantens befuldmægtigede, factor Wulff, af hovedcitanten retteligen er bleven indkaldt for forligelsescommissionen som contracitantens lovbefalede mandatarius, og det saa meget mere, som bemeldte factor Wulff, der som en her i landet for contracitanten bosat factor maa betragtes baade ifølge den islandske handelslovgivning og praxis som hans her i landet almindelige forretningsfører, factisk har mødt under forligsprøven, og hans erklæring om, ikke at være

i besiddelse af den ham dog ifølge foranførte lovbud tilkommende myndighed til at indgaae forlig i sagen, kan naturligvis ikke komme i betragtning; thi vel staer det i Jónsbogen l. c., at den lovbefalede fuldmægtige, i tilfælde af paakommende ejendoms-trætte, kan ved at give ejeren underretning om samme, frie sig for sin forpligtelse til at træde i hans sted, men denne bestemmelse maa selvfølgelig fortolkes saaledes, at modpartens processuale stilling ikke noget derved forværres, hvortil bland andet hører, at sagens hurtige fremgang ikke forhales, hvoraf igen følger, at den af contracitanten paa-staaede udsættelse af sagen for forligelsescom-missionen for at indhente nærmere ordre fra eieren af den omtvistede grund, ikke kan antages at have været lovmedholdelig. — Hertil kommer at hoved-citanten under sagens drift for herredsretten har fremlagt en underretsact af 15. juni 1853, hvori findes at sagen i væsentlig den samme form, og den selvsamme hvad det rejste vindications-spørgs-maal angaaer, af hovedcitanten har været under-kastet forligsmægling 11. april 1853, mellem ham og en af contracitantens factorer, uden at det frem-gaaer af parternes procedure i den under nærvær-ende sag fremlagte underretsdomsact i sagen, som verserede mellem parterne i aaret 1853 og blev paa-dömt 15. juni 1853 ved herredsretten, hvilken dom af andre grunde blev kjent uefterrettelig af denne ret 25. sept. 1854, at contracitanten har haft nogen indvending at gjøre imod den da stedfundne forligs-mægling, som altsaa, hvad den nu for retten verser-

ende sag angaaer, maa have en saadan betydning, at hovedcitanten maa med hensyn til det reiste vindicationspørgsmaal, betragtes at have efterkommet forligelseslovgivningens forskrifter, selv om den af contracitanten paastaaede forligsmægling havde lidt af saadanne mangler, at sagen derfor burde afvises. — Som følge af foranførte, samt paa grund af at underrettsdommen er bleven afsagt af sysselmanden alene uden at de af ham tiltagne meddomsmænd have deeltaget i sagens paakjendelse, hvilken fremgangsmaade ikke skjønnes at kunne forenes med N.L. 1-7-1 cfr. 1-5-10, af hvilke lovsteder det klarligen fremgaaer, at det er retten i sin helhed, som skal dømme i sagen, hvilket begreb naturligvis involverer saavel dens formalitet som dens realitet — vil den indankede underrettsdom være at annullere og sagen at hjemvise til ny paakendelse i realiteten. Processens omkostninger blive efter omstændighederne at hæve.

Thi kjendes for ret:

Underrettens dom bör uefterrettelig at være og sagen hjemvises til paakjendelse i realiteten. Processens omkostninger hæves.

Jón Pétursson
(i justitiarii forfald)

Árið 1863, hinn 19. október

d ó m u r

í málinu nr. 20/1863: Gade kaupmaður

g e g n

Jakobi, Ólafi og Sigurði Steingrímssonum.

Mál þetta er þannig vaxið, að Jón heitinn Steingrímsson á Seli verzlafi sumarið 1858 við lausakaupmann Joys, er þá hafði verzlun hér við land fyrir kaupmann Gade í Björgvin í Noregi; varð Jón heitinn honum talsvert skuldugur að lokunum, og hafa vitni borið, að hann hafi gefið honum skuldabréf fyrir skuldinni um haustið, áður en Joys fór héðan frá landi. Árin eftir hafði Gade enga verzlun hér við land, og dó þá Jón heitinn haustið 1860, en bræður hans, hinir stefndu Jakob, Ólafur og Sigurður Steingrímssynir, tóku að sér bú hans, sem einkaerfingjar hans. Áður en Jón heitinn dó, var Gade farinn að krefja hann um skuldina, og höfðu þeir málaflutningsmaður Jón Guðmundsson og Fischer kaupmaður umboð hans að heimta skuldir hans af þeim, er bjuggu hér í Reykjavík og hér í grenndinni; borgaði þá Jón heitinn sjálfur um haustið, áður en hann dó, málaflutningsmanni Jóni Guðmundssyni 100 rd. af téðri skuld sinni, en bróðir hans Ólafur 50 rd.

Pegar Jón heitinn var dáinn og bræður hans höfðu tekið undir sig bú hans, lét Gade höfða mál gegn þeim til borgunar skuldinni, en tapaði málinu við bæjarþingsdóm Reykjavíkurkaupstaðar 23. október

1862; hefur nú Gade áfrýjað fyrir landsyfirrættinn dómi þessum og krafizt þar honum þannig breytt, að honum verði af hinum stefndu dæmdir 759 rd. 88 sk. með 4% leigu frá 27. febrúar 1861 og 80 rd. í málskostnað fyrir báðum réttum, en hinir stefndu hafa þar á móti eigi látið mæta fyrir yfirdóminum, og ber því málið, samkvæmt N.L. 1-4-30 og tilsk. 3. júní 1796 gr. 2, að dæma eftir hinum framlögðu skjölum og skilríkjum.

Áfrýjandinn hefur einlægt farið því fram, að skuld Jóns heitins hafi með fyrsta verið 909 rd. 88 sk., áður en hann borgaði hina áminnztu 150 rd. af henni, og hafi skuldabréf það, er hann hafi gefið út fyrir skuldinni, því hljóðað upp á 909 rd. 88. sk., en að skuldabréfið sé glatað, og geti hann því eigi framlagt það. Til sönnunar því, að skuldin öndverðlega hafi haft þessa upphæð, hefur hann 1. lagt fram reikning yfir skuldaviðskipti sín og Jóns heitins, dreginn út úr reikningsbókum sínum, og er skuldin þar, að frádregnum hinum 150 rd., talin 760 rd 1 m 8 sk.; 2. hafa vitni þau, er sem vitundarvottar skrifuðu undir skuldabréfið, borið, annað, að það 3: skuldabréfið hafi öndverðlega hljóðað upp á 800-900 rd. eður þó heldur 900 (níu hundruð), og eins hefur fyrrnefndur kaupmaður Fischer borið, að sig minni, að eftir skuldalista þeim, er Gade fékk honum, hafi skuld Jóns heitins verið þar talin að vera yfir 900 rd.; 3. hefir Jón heitinn í bréfi sínu til Gades, dagsettu 7. maí 1860, viðurkennt, að hann skuldaði honum þá yfir 400 rd. (því lengra nær ekki viðurkenning hans)¹, og loksins 4. hafa hinir stefndu eftir

áskorun áfrýjandans lagt fram kvittun af 18. júní 1860 fyrir því, að Jón heitinn hafi borgað málaflutningsmanni Jóni Guðmundssyni 50 rd. upp í skuld Jóns heitins til kaupmanns Gades samkvæmt skulda-bréfi 15. október 1858, að upphæð 909 rd. 5 m 8 sk. — Hinir stefndu hafa þar á móti ekkert sagzt vita um skuld Jóns heitins við Gade eður upphæð hennar, hvort hún væri sönn eður ekki, og einlægt heimtað, að skuldabréfið væri framlagt. — Þegar þær framkomnu upplýsingar í málinu athugast, virðist það að vísu sannað, að Jón heitinn Steingrímsson hafi upphaflega staðið í talsverðri skuld við kaupmann Gade, og eins eru eigi heldur fram komnar sannanir fyrir því, að meira hafi verið borgað af skuld þessari en 150 rd., en á hinn bóginn eru þó engar nægar sannanir fram komnar fyrir upphæð skuldarinnar, eður að hún, að frádregnum þessum 150 rd., sé, eins og áfrýjandinn hefur heimtað sér til dæmt af hinum stefnda, 759 rd 88 sk. Reikningur sá, sem dreginn hefir verið út úr verzlunarbókum Gades, er engan veginn einhlítur til að sanna skuldina eður upphæð hennar, og eins liggur minni sönnunarkraftur í kvittun þeirri, sem áður er áminnzt, þegar vel er aðgætt, en við fyrsta augnakast kynni að sýnast, því það er viðurkennt undir málinu af talsmanni áfrýjandans, málaflutningsmanni Jóni Guðmundssyni, að Ólafur, bróðir Jóns heitins, hafi borgað honum 50 rd. frá Jóni heitnum upp í skuldina, meðan Jón lifði, og hlýtur því kvittun þessi að vera sú, er hann gaf Ólafi fyrir þessum peningum, þó kvittunin aðeins hljóði upp á nafn Jóns heitins

og Ólafur sé ekki nefndur í henni. Þó nú því í kvittun þessari standi, að skuld Jóns sé 909 rd. 5 m 8 sk. eftir skuldabréfi 15. okt. 1858, liggur þar í engin viðurkenning frá hans hálfu fyrir því, að þetta sé satt, þar sem kvittunin var gefin Ólafi, en ekki Jóni heitnum, í sambandi við það, að Ólafur segist hafa haft kvittunina einlægt hjá sér og geymt hana sér til tryggingar fyrir þessum peningum, er hann lét út Jóns vegna. — Ekki heldur hafði Ólafur þá nokkra sérlega ástæðu til að rannsaka, hvort þessi sögu-sögn málaflutningsmannsins Jóns Guðmundssonar um upphæð skuldarinnar og skuldabréfið væri rétt eður ekki, og eins liggur engin viðurkenning hans fyrir þessu í því atriði, þó hann undir málinu hafi lagt fram kvittunina því hann hefur gjört það eftir áskorun áfrýjandans, en eigi til að sanna neitt fyrir sig, eður að þessir 50 rd. af skuldinni væru borgaðir, þar eð þetta áður var viðurkennt af áfrýjandanum. — Þó að hinir stefndu loksins eftir áskorun áfrýjandans ekki hafi lagt fram nokkur önnur skjöl, er hann hefur vænzt að verið hafi í vörzlum Jóns heitins og sem sanna mundi skuldina og upphæð hennar, þá virðist það, að þetta atriði eigi geti orðið beim til áfellis, þar sem þeir hafa borið, að þeir ekki hafi fundið það í vörzlum Jóns heitins, án þess að nokkrar líkur gangi að því að öðru leyti, að svo hafi verið.

Þar eð nú þannig krafa áfrýjandans um að fá sér tildæmda 759 rd. 88 sk. hjá hinum stefndu er byggð á skuldabréfi, sem ekki er fram komið, og skuldar-upphæðin þar að auki ekki er nægilega sönnuð né

dagsetning skuldabréfsins upplýst og hinn uppruna-
legi skuldunautur er dáinn, getur áfrýjandinn eftir
þessum málavöxtum og því, sem áður er frá skýrt,
ekki fengið dóm eftir kröfu sinni, né heldur eiður
partanna ráðið úrslitum málsins, og ber því að dæma
hina stefndu sýkna af kröfum áfrýjandans í málinu
og undirréttardóminn þannig að staðfesta. Máls-
kostnaður fyrir báðum réttum virðist eftir kring-
umstæðunum eigi að falla niður.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur í máli þessu á óraskaður að
standa. Málskostnaður fyrir báðum réttum falli
niður.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 9. nóvember

d ó m u r

í málinu nr. 21/1863: Réttvísinn

g e g n

Ingvari Einarssyni, Vilborgu Jónsdóttur og Einari
Ingvarssyni.

(Hæstaréttardómur bls. 382).

Í máli því, er hér liggur fyrir, er Ingvar bóndi
Einarsson á Bjallanum í Rangárvallasýslu, kona
hans, Vilborg Jónsdóttir, og 2 synir þeirra, Jón og
Einar, ákærðir fyrir sauða- og annan þjófnað, með-
verknað í þjófnaði og ólöglega meðferð á fundnum
munum, og eru hin ákærðu með dómi gengnum við

Rangárvallasýslu aukahéraðsrétt þann 28. júlímán. seinastl. dæmd þannig, að Ingvar er dæmdur til 3 ára betrunarhússvinnu, Vilborg í 3x27, Jón í 27, en Einar í 15 vandarhagga refsingu, sem og til að borga ígjöld hins stolna og allan af málinu lögleiðandi kostnað, og hafa þau ákærðu Ingvar, Vilborg og Einar áfrýjað héraðsdóminum til landsyfirréttarins, en Jón þar á móti látið sér lynda héraðsdóminn.

Hvað þá fyrst Ingvar Einarsson áhrærir, er það með hans eigin játningu og öðrum sönnunum, sem undir málssókninni eru komnar fram, löglega sannað, að hann á árunum 1854-1857 hafi stolið 5 sauðkindum, 3 fullorðnum og 2 lömbum, frá ýmsum eigendum, en sem hann að öðru leyti ekki veit, hverjir voru, og hafa kindur þessar, eftir því verðlagi, sem var á sauðfé þar í sveit, verið verðlagðar á 10 rd. 64 sk. — Þar næst hefur hann, frá því á sumrinu 1862 og til þess á útmánuðum þetta ár, stolið sjálfur 9 kindum veturgömlum og eldri og 3 haustlömbum, en skipað sonum sínum, þeim meðákærðu Jóni og Einari, að stela hinni 13. kindinni; þessar kindur eru til samans virtar á 57 rd. og 80 sk. Alls hefur hann þannig stolið og látið stela 18 kindum, sem til samans nema 68 rd. 48 sk. virði. Kindunum stal ákærði ýmist út í haga eður og úr hans eigin fé, sem þær voru komnar saman við, slátraði þeim og fénýtti handa sér og sínum með tilstyrk og vitund konu sinnar Vilborgar og sona sinna Jóns og Einars; en þar að auki hefur hann játað á sig ýmsum smáþjófnæði á spýtum og við og ullu af annarra fé, og loks er það af honum játað og að öðru leyti sannað, að

hann ekki hafi lýst eða haldið til skila kindarræfli, sem Jón sonur hans á næstliðnum vetri hafði fundið í læk skammt frá bænum.

Að vísu nemur nú þjófnaður ákærða talsverðri upphæð, jafnframt og hann hefur átt sér stað upp í mörg ár, án þess neyð eða verulegur bjargræðis-skortur væri annars vegar, sem tilknýjandi hvöt fyrir hann til verknaðarins, um leið og hann bæði hefur verið tregur til að meðganga brot sín, og sýnt mikið samvizkuleysi í því að leiða börn til þess að taka þátt í þjófnaði sínum og enda skipað þeim að stela, en þrátt fyrir þessi sakaratriði virðist þó landsyfirréttnum ekki betur en ákærða, sem er 57 ára að aldri og aldrei að undanfögnu hefur sætt lagaákæru, sé hæfilega refsað eftir tilskip. 11. apríl 1840, gr. 6,2, gr. 1 og gr. 58 með 2 ára betrunarhússvinnu, sem eftir tilskipun 24. jan. 1838 samgildir 3x27 vandarhagga refsingu, og þessu samkvæmt ber héraðsdóminum því hvað hegninguna snertir að breyta.

Hvað þar næst hina ákærðu Vilborgu Jónsdóttur, sem er 50 ára gömul og ekki hefur að undanfögnu verið ákærð fyrir nokkurt lagabrot, snertir, er það með eigin játningu hennar og öðrum framkomnum upplýsingum fullsannað, að hún hafi verið í vitorði og samverki með manni sínum í öllum hans sauða-þjófnaði, matreitt og hagtært því stolna; svo er það enn fremur sannað, að hún á næstliðnum vetri hafi verið í ráði og verki með sonum sínum, þeim meðákærðu Jóni og Einari, í því að stela haustlambi, að manni hennar Ingvari fjarverandi, frá hreppstjóra

Sæmundi Guðbrandssyni; ennfremur, að hún hafi hvatt Jón son sinn til að stela 4 fiskum úr fiskahlaða nágrannakonunni sinnar og að það hafi verið með vitorði hennar, að þeir synir hennar Jón og Einar stálu spýtum úr fénaðarhúsum nágrannanna, sem hún síðan brúkaði til eldsneytis, og loks hefur hún og játað, að hún, þegar svo bar undir, hafi tekið ull af annarra fé og mjólkað ær nágranna sinna, þó ekki nema einstaka í senn, og hagnýtt mjólkina.

Að öðru leyti er það upplýst, að hún fremur hafi latt en hvatt mann sinn til hans þjófnaðarverka, svo öll líkindi eru til þess, að hann upphaflega hafi leitt hana í þjófnaðinn með sér, en aftur sýnir það spillingu hennar, að hún sjálf af eigin hvötum hefur haft syni sína til að stela og enda einsömum gjört sig seka í smáhnupli og annarri þeirri óráðvendni, sem nú var tilgreind. — Hlutaðeigandi sóknarprestur hefur í vitnisburði sínum lýst því yfir, að hún við fermingu hafi verið álitin vel að sér í kristindómsþekkingu og skikkanleg, sem ennfremur virðist að sanna, að sambúð hennar við mann sinn sé aðalundirrótin til ógæfu hennar og misverknaðar. —

Þegar meta skal hegningu þá, sem hin ákærða hafi bakað sér, virðist með hliðsjón af öllum mála-vöxtum, að hegning hennar samkvæmt tilsk. 11. apríl 1840 gr. 6,1, gr. 21 og 78 sé hæfilega ákveðin til 16 mánaða betrunarhússvinnu, sem eftir tilsk. 24. jan. 1838 samgildir 2x27 vandarhagga refsingu, og með þessari breytingu í straffinu ber undirréttarins dóm, hvað þessa ákærðu snertir, að staðfesta. —

Hvað loks Einar Ingimundarson, sem er 17 ára

gamall og aldrei áður hefur gjört sig sekan í laga-broti, snertir, er það sannað, og af honum viður-kennt, að hann hafi með Jóni, bróður sínum, stolið lambinu í fyrra vetur frá hreppstjóra Sæmundi Guðbrandssyni, sem og ánni, sem faðir hans skipaði honum og Jóni að stela frá Sæmundi Thómassyni á Neðraseli; ennfremur, að hann hafi ásamt Jóni stolið lurkum úr fjárhúsum nágrannanna, og loks, að hann hafi verið föður sínum til aðstoðar við stuldinn á þeim 12 kindum, sem hann stal frá ýmsum eigendum á næstliðnu ári, og þangað til rannsókn hófst gegn honum. —

Með hliðsjón af ákærða unga aldri og því, að hann hlýtur að álítast leiddur til að stela af foreldrum sínum og bróður sínum Jóni, virðist sú hegning, sem undirdómarinn hefir dæmt honum, 15 vandarhagga refsing, hæfilega ákveðin, og ber því héraðsdóm-inn, hvað þenna ákærða snertir, að staðfesta.

Þann af áfrýjun málsins löglega leiðandi kostnað og þar á meðal laun til málsfærslumanna við lands-yfirréttinn 10 rd. til hvors um sig, ber þeim ákærðu Ingvari og Vilborgu að borga in solidum með 9/10 pörtum, en Einar borgi 1/10 part; að öðru leyti ber undirréttarins dóm að staðfesta, hvað iðgjöld og málskostnað í héraði snertir.

Meðferð málsins í héraði og sókn og vörn við landsyfirréttninn hefur verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera:

Héraðsdómurinn í þessu máli á óraskaður að standa, þó þannig að ákærði Ingvar Einarsson að-

eins sæti 3x27, en Vilborg kona hans 2x27 vandarhagga refsingu og séu háð lögreglustjórnarinnar sérlegri gæzlu, hann í 2 ár, en hún í 16 mánuði. — Allan af áfrýjun málsins löglega leiðandi kostnað og þar á meðal laun til sóknara og svaramanns hér við réttinn, málaflutningsmannanna Jóns Guðmundssonar og Páls Melsteds, 10 rd. til hvors fyrir sig, borga þau ákærðu Ingvar og Vilborg með 9/10, en Einar Ingvarsson með 1/10. —

Það ídæmda endurgjald fyrir hið stolna ber að borga innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu, og dóminum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 9. nóvember

d ó m u r

í málinu nr. 18/1863: Madama Ingibjörg Guðjohnsen

g e g n

Runólfi Runólfssyni..

Yfisetukonan Ingibjörg Jacobsdóttir, ekkja snikkara Odds Guðjohnsens, hefir áfrýjað til staðfestingar dómi gengnum 11. júnímán. í sumar við Reykjavíkur bæjarþingsrétt, er dæmir Runólf Runólfsson í Hólakoti til að borga henni 122 rd. ásamt áföllnum og ógreiddum rentum 4% þangað til lúkning skeður, svo og 3 rd. í málskostnað.

Hinn stefndi hefur kannazt við skuld þessa, og er hún eftirstöðvar af andvirði bæjarins Hólakots, sem maður áfrýjandans seldi honum 23. marz 1860, og átti bærinn að kosta 184 rd. og kaupverðið að vera allt goldið innan 2 ára með áfallandi leigu.

Hinn stefndi hefur nú viljað hafa sér til málsbóta, að áfrýjandinn hafi í bréfi til sín frá 17. júlí 1861 lofað að líða sig um skuldina, þangað til hann hefði betri hentugleika, en hentugleikar sínir leyfðu sér ennþá ekki að borga alla skuldina strax, heldur aðeins vissan hluta hennar árlega, og hefir hann því álitid, að hann ætti að dæmast sýkn af ákærum áfrýjandans í málinu.

Þó menn nú með undirdómaranum eigi vildu álíta, að áfrýjandinn þrátt fyrir þessa tilslökun hafi mátt krefja skuldarinnar, þar sem heilt ár var liðið frá því hún öll átti að vera greidd og til þess, hann krafðist hennar, þá getur þó áminnzt ívilnun eigi komið hinum stefnda að liði eður undanþegið hann frá að borga nú þegar það, sem eftir stendur af skuldinni með áföllnum leigum, þar loforð þetta um líðunina var með berum orðum bundið þeim skilmála, að hinn stefndi borgaði áfrýjandanum þá samsumars áfallna vexti af skuldinni, en það virðist hann ekki hafa gjört fyrr en sumarið 1862, því þá fyrst hefur hann fengið kvittun fyrir að hafa goldið 2 ára leigu af skuldinni með 10 rd. Undirréttardóminn ber því að staðfesta, og þar sem áfrýjandinn hefir skotið dóminum til yfirdómsins til staðfestingar, ber honum að borga hinum stefnda í málskostnað 5 rd. Hinn stefndi hefir á vítaverðan

hátt dregið málið fyrir yfirdóminum, þar sem hann, eftir að hafa fengið frest til að svara í því og skjölin sér léð, ekki mætti hinn tiltekna réttardag, án þess þó að forföll bönnuðu, svo að málinu varð fyrir þá skuld að fresta um lengri tíma, og getur hann því eigi komizt hjá að sektast fyrir þetta háttalag, og virðist hæfilegt, að sekt sú ákvarðist til 5 rd. og borgist dómsmálasjóði landsins.

Því dæmist rétt að vera:

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa. Í málskostnað fyrir yfirdóminum borgi áfrýjandinn hinum stefnda 5 rd. Svo ber og hinum stefnda að lúka 5 rd. sekt til Íslands dómsmálasjóðs. Dóminum ber að fullnægja innan 8 vikna frá lögbirtingu hans undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 9. nóvember

d ó m u r

í málinu nr. 22/1863: Runólfur Runólfssoon

g e g n

Madömu I. Guðjohnsen.

Þar eð þegar er genginn dómur í yfirréttinum í máli þessu, sem risið er út af 122 rd. skuld, er áfrýjandinn, Runólfur Runólfssoon, stóð í til hinnar stefndu, madömu Ingibjargar Guðjohnsen, ber málinu að frávísa. Hin stefnda hefir hvorki mætt né mæta látið fyrir yfirdóminum, og er henni því af málinu enginn kostnaður gjörður.

Því dæmist rétt að vera :
Málinu frávísast.

Th. Jónassen.

Árið 1863, hinn 21. desember

d ó m u r
í málinu nr. 23/1863: Réttvísinn
g e g n

Guðmundi Jónssyni.

(Hæstaréttardómur bls. 384).

Í máli þessu er það með eigin játningu sem og öðrum atvikum nægilega sannað, að hinn ákærði Guðmundur Jónsson hafi haustið 1861 afmarkað svarthöttótt geldingslamb, sem kom að í fé föður hans, og fært undir mark hans í því skyni að eigna sér það, og er hann fyrir þetta afbrot sitt dæmdur af sýslumanninum í Húnavatnssýslu 6. júlí 1863 eftir 6. gr. og 4. gr. í tilsk. 11. apríl 1840 til 40 vandarhagga refsingar, borga Torfustaðahrepp andvirði lambsins með 2 rd. og allan af málinu löglega leiðandi kostnað, en þessum dómi hefir hinn ákærði skotið til landsyfirréttarins.

Eftir framburði hins ákærða, hefir lambið verið rekið ásamt fénu á Skárastöðum inn í hús, án þess það sjáist af réttargjörðunum, að ákærði hafi rekið féð inn, og því síður að hann hafi gjört það í því skyni að afmarka lambið, er hann síðar gjörði þar í fjárhúsinu, en af þessu leiðir þó, að brot hins ákærða ekki getur, eins og þó héraðsdómarinn hefur gjört,

heimfærzt undir 6. gr. tilskip. 11. apríl 1840, heldur verður það að dæmast eftir grundvallarreglunni í 58. gr. téðrar tilskipunar, og virðist hegning sú, sem hinn ákærði hefur bakað sér, sem ekki hefur áður verið dæmdur fyrir lagabrot, hæfilega metin til 15 vandarhagga refsingar, og ber héraðsdóminum, hvað hegninguna snertir, þessu samkvæmt að breyta. Þar eð eigandi lambsins enn eigi er upp-spurður, verður honum af þeirri ástæðu ekki dæmt neitt endurgjald. Hvað málskostnað snertir, ber undirréttarins dóm að staðfesta, og ber hinum ákærða að borga sóknara og svaramanni við yfirdóminn hvorum fyrir sig 6 rd. í málsfærslulaun. Í héraði hefur orðið mjög langur dráttur á úrslitum málsins, því rannsókn í því var lokið í maímán. 1862, en þeim skipaða verjanda í héraði þó ekki send útskrift af prófinu fyrr en 7. ágúst næst á eftir, og ekki uppkveðinn dómur í málinu fyrr en hér um bil 11 mánuðum síðar eður 6. júlí 1863, en þar sem undirdómarinn að nokkru leyti hefur leitazt við að réttlæta þenna drátt, virðist ekki alveg næg ástæða til að sekta undirdómarann fyrir hann. Að öðru leyti hefur rekstur og vörn málsins í héraði verið vítalaus, eins og málsfærslan hefur verið hér við réttinn lög-mæt.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn ákærði Guðmundur Jónsson á að hýðast 15 vandarhöggum. Hvað málskostnað snertir, á undirréttarins dómur óraskaður að standa. Svo ber og hinum ákærða að borga sóknara og verjanda við

landsyfirréttninn, málsfærslumönnunum Jóni Guðmundssyni og Páli Melsted, 66 rd. hvorum fyrir sig í málsfærslulaun.

Dóminum ber að fullnægja undir aðför að lögum.
Th. Jónassen.

Árið 1864, hinn 17. maí

á l y k t u n
í málinu nr. 4/1864: Réttvísinn
g e g n
Ingibjörgu Torfadóttur.

Eins og verjandi fyrir yfirdóminum hefur tekið fram, hefir gengið ályktan hér við réttinn í máli þessu árið 1860, en þetta verður ekki séð af dómsgjörðunum; eins hafa stefnuvottarnir eigi heldur sett innsigli sín undir vottorð sitt um dómsbirtinguna, né gefið það í krafti stefnuvotta eiðs þeirra, sem með berum orðum þó er boðið, að þeir skuli gjöra, og loksins er það óljóst, hvort hin dómfellda hefur unað við undirréttardóminn eður ekki. En áður en allt þetta er upplýst, getur yfirdómurinn eigi fellt dóm um aðalmálefnið.

Þ v í á l y k t a s t :

Undirdómaranum ber að sjá um, að ráðin verði bót á framanskráðum göllum.

Th. Jónassen.

Árið 1864, hinn 17. maí

d ó m u r

í málinu nr. 1/1864: Réttvísín

g e g n

Jóni Einarssyni og Eggert Jónssyni.

Þar eð hinum ákærðu með stefnu þeirri, sem héraðsdómarinn hefur gefið út í máli þeirra og dagsett er 27. júlí 1863, ekki er stefnt til þess að líða dóm, með því þeim einungis er stefnt til þess að hlýða ákæru og að svara til sakar til straffs og málskostnaðar útláta, hlýtur, samkv. grundvallarreglunni í N.L. 1-4-1, sá yfir hinum ákærðu í héraði gengni dómur að dæmast ómerkur og málinu heimvísast til nýrrar dómsáleggingar, eftir að þeim hefir verið löglega stefnt. Undir málsins nýju fyrirtekt ber héraðsdómaranum að útvega skírnatteisti beggja hinna ákærðu. Meðferð málsins í héraði kemur að svo stöddu ekki til álita.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur í þessu máli á ómerkur að vera, og málinu heimvísast til nýrrar dóms áleggingar, eftir að hinum ákærðu hefir verið löglega stefnt og þau skírteini, sem áskilin eru, hafa verið útveguð.

Th. Jónassen.

Árið 1864, hinn 17. maí

d ó m u r

í málinu nr. 3/1864: Réttvísinn

g e g n

Sigurborgu Jónsdóttur.

Með dómi, gengnum að Húsavík í Pingeyjarþingi 17. októbermánaðar í haust, er var, er vinnukona Sigurborg Jónsdóttir dæmd fyrir þjófnað á spesíu úr læstri kistu, er stóð í ólæstu framhýsi, sem og fyrir hnupl á ullu og sykri, er hvort tveggja numdi litlu verði, til 10 vandarhagga hegningar og til að borga aftur þeim, er hún hafði stolið frá spesíunni, endurgjald hennar með 2 rd., samt verjanda sínum í varnarlaun 1 rd. og 48 sk. og loksins til að greiða allan af málinu löglega leiðandi kostnað.

Að vísu hefir hin ákærða, er skotið hefir máli sínu fyrir yfirdóminn, borið fyrir sig, að hún hafi átt 2 rd. eftir af kaupi sínu hjá húsbónda sínum, er hún stal spesíunni frá, en þó svo hafi verið getur það atriði þó ekki réttlætt töku hennar eða þegið hana undan hugmyndinni um þjófnað eftir hinum gildandi lögum.

Þar eð nú hin dómfellda er komin á lögaldur í sakamálum og hefir aldrei áður verið dæmd fyrir þjófnað, verður hún að dæmast eftir 1. gr. í tilsk. 11. apríl 1840, og virðist hegningin hæfilega metin eftir hinum upplýstu málavöxtum og samkv. tilsk. 24.

janúar 1838 af undirdómaranum til 10 vandarhagga refsingar, og ber því að staðfesta undirréttardóm-inn, bæði hvað hegninguna og eins endurgjald hins stolna og málskostnað snertir. — Svo ber og hinni dómfelldu að borga sóknara og svaramanni við yfirdóminn hvorum fyrir sig 5 rd. — Að því leyti sem sóknari við yfirdóminn hefir um leið og hann hefir tekið fram, að hin ákærða hafi ekki álitnið, að brot hennar varðaði líkamlegri hegningu, bætt við orðum millum sviga og efninu óviðkomandi, sem skilizt geta þannig, að hann með þeim vilji gefa í skyn, að rétturinn taki of lint á ófrjálsri töku, er nemur litlu verði, og sem því eru stöðu hans ósæmandi, þá finnur rétturinn fulla ástæðu til að taka þenna skeytingarlausu rithátt af sóknarans hálfu með berum orðum fram, án þess þó að hann finni fulla nauðsyn til að láta þetta varða hann sektar í þetta skipti. Að öðru leyti hefir málsfærslan hér við réttinn verið lögleg og rekstur og vörn þess í héraði vítalaus.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa; sóknara og svaramanni við yfirdóminn, málaflutningsmönnum Jóni Guðmundssyni og Páli Melsted, borgi hin dómfellda 5 rd. hvorum fyrir sig. — Hið ídæmda iðgjald að lúka innan 8 vikna frá lögbirtingu dóms þessa, og dóminum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1864, hinn 23. maí

d ó m u r

í málinu nr. 2/1864: Réttvísinn

g e g n

Gunnari Kristjánssyni o. fl.

Í máli því, sem hér ræðir um og höfðað er gegn hinum ákærða Gunnari Kristjánssyni, foreldrum hans, Kristjáni Hallssyni og Rósu Indriðadóttur, samt Sigurbirni Jóhannssyni og Jósep Gunnlaugssyni — sem öll eru komin á lögaldur í sakamálum og ekki hafa áður verið ákærð né dæmd fyrir lagabrot — sumpart fyrir innbrots- og annan þjófnað, sumpart fyrir hilmingu og aðra hluttöku í þessum glæp, uppkvað sýslumaðurinn í Þingeyjarsýslu fyrir auka-rétti 1. júlí 1863 að Húsavíkur verzlunarstað, svo-felldan dóm: að Gunnar Kristjánsson skyldi vinna 5 ár í betrunarhúsi, þau Kristján Hallsson og Sigurbjörn Jóhannsson og Rósa Indriðadóttir hýðast, þeir hvor um sig 3x27, en hún 10 vandarhöggum, en Jósep Gunnlaugsson vera sýkn fyrir frekari ákærum rétt-vísinnar, og að endurgjald hins stolna greiddist af Gunnari til verzlunarstjóra Schous með 2/3 pörtum eður 66 rd. 64 sk., til erfingja Nahemi Eyjólfsdóttur 20 rd. og til Árna í Garði Jónssonar 2 rd. 64 sk., en þau Kristján, Rósa og Sigurbjörn 1/3 part með 11 rd. og 10 2/3 sk., hvort um sig, allt in solidum með Gunnari, eins og sakarkostnaðinum er þannig jafnað niður á hin ákærðu, að hinn síðastnefndi auk

gæzlukostnaðar síns, borgi 16/24 parta og 4 rd. til svaramanns síns, Jóns bónda Ólafssonar, hjónin Kristján og Rósa 4/24 parta auk 4 rd. til talsmanns þeirra, Jóns hreppstjóra Bjarnasonar, og hvor þeirra Sigurbjörns og Jóseps 2/24, og hefir hinn dómfelldi Gunnar Kristjánsson og Rósa Indriðadóttir óskað téðum dómi áfrýjað til landsyfirrættarins, en amtmaðurinn í Norður- og Austuramtinu hefir áfrýjað dóminum bæði fyrir þeirra hönd og hinna dómfelldu Kristjáns Hallssonar og Sigurbjörns Jóhannssonar.

— Hvað nú fyrst viðvíkur hinum dómfellda Gunnari Kristjánssyni, þá er það bæði með hans eigin játningu og öðrum framkomnum upplýsingum löglega sannað, að hann hafi framið stórkostlegan og margbreyttan þjófnað, sem nákvæmlega er skýrt frá í undirrættardóminum, og þar á meðal sér í lagi, að hann, bæði meðan hann var hjá foreldrum sínum og til sjóróðra í Húsavík, hafi — eftir því sem hann sjálfur kveðst að sig minni — að minnsta kosti 9 sinnum farið á náttarþeli inn í svokallaða kornbúð og sláturhús Húsavíkur verzlunarstaðar með þeim hætti, að hann bar stiga frá öðru húsi þar í grennd að stafnglugga búðanna og mөлvaði svo ýmist gluggarúðurnar eður smeygði hendinni inn um hina brotnu glugga til þess að ljúka þeim upp að innan og komst þannig inn í húsið, sem hann síðan lauk dyrunum upp á að innanverðu og skellti svo á eftir sér, þegar hann hvert skipti var búinn að stela þar ýms-um munum samtals 100 rd. virði, eins og það líka er af honum játað og viðurkennt, að hann aðfaranóttina nýársdags 1862 hafi farið inn um vind-

auga í læstri skemmu í Garði í Aðaldal og stolið þar hér um bil 2 pundum af spaðkjöti, virtum 16 m., og með því nú þessi og hin önnur upplýstu brot hins dómfellda virðist réttilega heimfærð af undirréttardómaranum undir tilsk. 11. apríl 1840 gr. 12 fyrri málsgrein sbr. við 1.-4. gr. og hegningin þar að auki eftir þessum lagaákvörðunum virðist hæfilega metin, ber undirréttardóminn, hvað hana snertir, að staðfesta. — Viðvíkjandi því næst hinum ákærða Kristjáni Hallssyni, þá er það einnig nægilega sannað með játningu sjálfs hans, sem styrkist af framburði sonar hans Gunnars, að hann tvisvar hafi verið að innbrotspjófnaðinum í Húsavík með honum, þannig að hann bæði hélt vörð, meðan hinn fór inn í búðirnar og stal þar, og hjálpaði honum einnig að koma þýfinu heim að Yztahvammargerði, heimili sínu, þar sem hann bæði þá og endranær með fullri vitund um, að það var stolið, naut þess af matvælum til heimilisparfa, er sonur hans Gunnar dró að og áður er ávíkið, eins og hann líka hefir meðgengið, að hann hafi vitað um stuld Gunnars í Garði, er fundum þeirra feðga bar saman skammt þaðan, og að hann hafi flutt þýfið heimleiðis með honum og fénýtt sér það, eins og nú var sagt. Þar á móti er það gegn stöðugri neitun hans eigi sannað, hvorki að hann hafi farið inn í búðirnar á Húsavík með syni sínum Gunnari, né heldur að hann hafi verið meðverkandi honum að þjófnaðinum í Garði, áður eður meðan hann framdi hann, þó að því gangi nokkrar líkur, að svo hafi verið. — Hvað hegningu þá snertir, sem þessum dómfellda er ákveðin í hér-

aðsdóminum fyrir þessi afbrot hans, virðist hún hæfilega metin eftir hinum tilvitnuðu lagastöðum, og ber héraðsdóminn því einnig að þessu leyti að staðfesta. —

Áhrærandi ennfremur hina ákærðu Rósu Indriðadóttur, þá hafa hinir meðákærðu, maður hennar Kristján og sonur hennar Gunnar, að vísu staðið fastlega á því, að hún hafi vitað um þjófnað þeirra í Garði og sömuleiðis bæði er þeir stálu saman í Húsavík og eins, er Gunnar stal þar endranær og í Yztahvammi, en matreitt hið stolna samt sem áður og hagnýtt sér það, en þar sem þó játning hennar fyrir þessum framburði hinna meðákærðu eigi virðist verða með fullkominni vissu dregin út af því. að framburður hennar yfirhöfuð er talsvert á reiki, né heldur af því atriði, að hún undir prófum málsins, er hún var borin saman við mann sinn, um leið og hún bar fyrir sig minnisleysi, ekki kveðst vilja bera á móti því, að hún á þorranum hafi fengið vitneskju um þjófnað þeirra feðga í eitt skipti, og þar sem að öðru leyti aðrar sannanir gegn henni vanta eftir prófum málsins en nú voru taldar, þá álítur rétturinn eigi óhætt að dæma hana seka, og ber því að dæma hana sýkna saka, en þó aðeins fyrir sóknarans frekari ákærum. — Um hinn ákærða Sigurbjörn Jóhannsson er það loksins sannað með játningu hans og öðrum atvikum, að hann hafi farið í Húsavíkurbúðirnar í eitt skipti með Gunnari Kristjánssyni og stolið þaðan ýmsum munum, og virðist hegning sú, er dómariinn hefir valið honum, hæfilega metin eftir þeim lagagreinum, sem í dóminum eru nefndar, og

ber því héraðsdóminn einnig, hvað hann snertir, að staðfesta. — Hvað endurgjald hins stolna og málskostnað snertir, ber undirréttarins dóm að staðfesta, þó þannig að af endurgjaldi þess, er stolið var frá factor Schou, ber Rósu Indriðadóttur eigi að lúka neitt, en Kristjáni Hallssyni þar á móti 22 rd. 21 $\frac{1}{3}$ sk. — Hvað málskostnað þann snertir, er af áfrýjun sakarinnar leiðir, og þar á meðal laun til sóknara og svaramanna hér við réttinn, er ákvarðast 9 rd. til sóknarans og 6 rd. til hvors hinna, ber hinum ákærðu Gunnari Kristjánssyni, Kristjáni Hallssyni, Rósu Indriðadóttur og Sigurbirni Jóhannssyni að borga in solidum. — Undirdómarinn virðist að hafa nægilega réttlætt drátt þann, sem orðið hefir í héraði, og vitnast því að meðferð þess og rekstur þar hefir verið vítalaus, eins og sókn þess og vörn hér við réttinn hefir verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa þó þannig að hin ákærða Rósa Indriðadóttir á að vera sýkn fyrir sóknarans frekari ákærum og eins fyrir því að lúka endurgjald hins stolna, og að Kristján Hallsson greiði 22 rd. 21 $\frac{1}{3}$ sk. til verzlunarstjóra Schou. Allan af áfrýjun málsins löglega leiðandi kostnað og þar á meðal laun til sóknara við yfirdóminn, málaflutningsmanns Jóns Guðmundssonar, 9 rd. og til svaramanna, málaflutningsmanns Páls Melsteds og organista P. Gudjohnsens, 6 rd. til hvors um sig, borgi hin ákærðu Gunnar Kristjánsson,

Kristján Hallsson, Rósa Indriðadóttir og Sigurbjörn Jóhannsson in solidum.

Hið ídæmda endurgjald greiðist innan 8 vikna frá lögbirtingu dóms þessa, og ber honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1864, hinn 25. júlí

d ó m u r

í málinu nr. 5/1864: Kaupmaður E. Waage sem fjárhaldsmaður Reykjavíkur dómkirkju

g e g n

verzlunarmanni J. Stefensen.

Sökum þess, að það, sem þrætan er um í þessu máli millum málspartanna, aðeins er 46 sk., og þar sem staða hins stefnda þar að auki engan veginn er svo föst eða fyrir fram gefin, að af henni hljóti að fljóta fyrir sækjandanum viðvarandi réttindi gegn honum og málið þannig ekki nemur þeirri upphæð, að því verði stefnt fyrir landsyfirréttinn eftir tilsk. 11. júlí 1800, gr. 10, og með því ennfremur ekkert konunglegt leyfisbréf er fram komið fyrir áfrýjun málsins, ber málinu að frávísa. Hinum skipaða málsfærslumanni áfrýjandans ber fyrir flutning málsins fyrir yfirdóminum 8 rd. úr opinberum sjóði, og hinum stefnda, er einnig hefur öðlzt ókeypis málsfærslu og sjálfur hefur mætt þar, 6 rd., er borgist á sama hátt.

Því dæmist rétt að vera :

Málinu frávísast. Hinum skipaða málsfærslumanni P. Melsted ber í málsfærslulaun 8 rd. og hinum stefnda verzlunarmanni Jóni Stefensen 6 rd. í kost og tæringu, er hvort tveggja borgist úr opinberum sjóði.

Th. Jónassen.

Árið 1864, 1. ágúst

d ó m u r

í málinu nr. 6/1864: Réttvísinn

g e g n

Ólafi Þórðarsyni á Leirum, Ólafi Ólafssyni, Ólafi Magnússyni og Jóni Ólafssyni á Berjanesi.

Með Rangárvallasýslu aukaréttardómi, uppkveðnum þann 21. febr. þ. á., eru, fyrir ólögsmæta meðferð á fundnum reka eða rekabjófnað, hinir ákærðu Ólafur Ólafsson sektaður um 4 rd., Jón Ólafsson um 5 rd. og Ólafur Þórðarson um 2 rd., svo og til að greiða málskostnað, þeir tveir fyrrnefndu $\frac{3}{4}$ parts hans, einn fyrir báða og báðir fyrir einn, en hinn síðastnefndi $\frac{1}{4}$ part. Hinn ákærði Ólafur Magnússon er þar á móti frífundinn fyrir ákærum réttvísinnar, og hið opinbera dæmt til að greiða málsfærslulaun til talsmanns þess, er honum hefur verið settur.

Hvað nú fyrst viðvíkur hinum ákærða Ólafi Ólafssyni, sem er leiguliði á Berjanesi, og Jóni syni hans,

sem er vinnumaður hjá honum og fulltíða maður, þá er það upplýst og sannað með játningu þeirra og öðrum atvikum undir rannsókn málsins, að þeir hafa tekið með launung á Berjaneslandi ýmsa rekastaúra, sem ýtarlega eru tilgreindir í undirréttardómnum, og lagt fullar dulur á þá bæði gagnvart landeiganda og sambýlismönnum Ólafs í því skyni að fénytta sér þá. Að vísu verður rétturinn eins og héraðsdómarinn að álíta, að þessi verknaður hinna ákærðu ekki geti heimfærzt undir sakalaganna hugmynd um þjófnað, en þar sem það á hinn bóginn inniheldur bæði í sjálfu sér gróft brot á því trúnaðartrausti, sem landsdrottinn hlýtur að bera til leiguliða síns, eftir því sem tilhagar hér á landi, og þar að auki beinlínis heyrir undir ákvörðunina í tilsk. 11. apr. 1840 43. gr. sbr. 77. gr. fær rétturinn eigi séð, að sök þeirra geti afplánazt með fjársektum; því þó hinir ákærðu hafi borið það fyrir, að þeir hafi álitid, að leiguliði ætti þann reka, sem finnist fyrir ofan fjöru í leigulandi; þá getur þetta engan veginn orðið þeim til linkindar, þar sem bæði landslögin, eins og undirréttardómarinn tekur fram, með berum orðum aðeins veita þenna rétt landeiganda, og þar sem tiltæki hinna ákærðu, þó öðru máli hefði verið að skipta, samt sem áður hefði verið, eins og á stóð, brot gegn einkarétti sambýlismannanna, sem að lögum eru jafnréttbornir að því, sem annars heyrir undir leiguliðagagn af reka. Það virðist þannig hæfilegt, að hinn ákærði Ólafur Ólafsson sæti 15 vandarhagga refsingu, en að Jón Ólafsson þar á móti, með sérlegri hliðsjón af því, að hann var

vinnumaður hjá hinum meðseka, föður sínum, sem líklegt má virðast að hafi fremur hvatt hann en latt, og ungur að aldri, aðeins sæti 10 vandarhöggum. — Viðvíkjandi því næst hinum meðákærða Ólafi Þórðarsyni á Leirum þá hefur hann einnig meðgengið, að hann hafi tekið til geymslu af þeim feðgum, Ólafi og Jóni, sem nú voru nefndir, rekastaur, og hjálpað þeim til að fela hann í fjárhúsi sínu í því skyni eður með því skilyrði að fénýta sér hann með þeim í sameiningu, jafnvel þó hann grunaði og hlyti af aðferð þeirra að gruna, að staurinn væri þeim ófrjáls, og getur hann þannig eigi komizt hjá því að sæta hegningu samkvæmt grundvallarreglunni í lagastöðum þeim, sem undirdómarinn tilgreinir, og virðist með sérlegu tilliti til þess, að staur þessi aðeins er virtur 48 sk., að hér-aðsdóminn, hvað þetta atriði snertir, beri að staðfesta. — Hvað loks snertir hinn meðákærða Ólaf Magnússon, þá verður rétturinn að vísu að fallast á þá skoðun undirdómarans, að hann eigi verði eftir þeim upplýsingum, sem fram eru komnar í málinu, sakfelldur fyrir staur þann, sem hann tók í sameiningu með Jóni Ólafssyni á Berjanesi launungarlaust og hefur skýrt frá, að hann hafi ætlað til jarðarhúsa, eins og það líka gegn stöðugri neitun hans ekki er sannað, að hann hafi verið í verki með Ólafi Ólafssyni og Jóni, syni hans, í að taka, vinna og grafa tré það, sem fannst í tvennu lagi grafið niður í fjárhús þess fyrrnefnda og virt hefur verið á 2 rd., en þar sem báðir þessir meðákærðu, Ólafur og Jón, um leið og þeir sjálfir játuðu brot sitt, hafa

stöðugt og fastlega borið, að svo hafi verið, getur hann aðeins dæmzt frí fyrir réttvísinnar frekari ákærum. — Svo ber þeim ákærðu, öllum fyrir einn og einum fyrir alla, að lúka allan af þessu máli og áfrýjun þess löglega leiðandi kostnað og þar á meðal þau ákveðnu laun til hinna settu svaramanna í héraði, er að öðru leyti samþykkjast, samt til sóknara og verjanda hér við réttinn, 8 rd. til hvors um sig. — Meðferð og rekstur málsins í héraði hefur verið vítalaus og sókn og vörn þess hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirrættarins dómur á, að því leyti hegningu Ólafs Þórðarsonar áhrærir, óraskaður að standa; hinn ákærði Ólafur Ólafsson á að sæta 15, en Jón Ólafsson 10 vandarhagga refsingu. Ákærði Ólafur Magnússon á fyrir sóknarans frekari ákærum frí að vera. Svo greiði og hinir ákærðu, einn fyrir alla og allir fyrir einn, allan af máli þessu löglega leiðandi kostnað og þar á meðal laun til sóknara hér við réttinn, málsfærslumanns Jóns Guðmundssonar, og verjanda, málsfærslumanns P. Melsteds, 8 rd. til hvors um sig. — Hina ídæmdu sekt að greiða innan 8 vikna frá lögbirtingu dóms þessa og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Jón Pétursson

(í forföllum justitiarii Jónassens).

Árið 1864, hinn 19. september

d ó m u r

í málinu nr. 1/1863: P.L. Henderson kaupmaður
g e g n

Páli skipsherra Bisserup.

Í máli þessu, sem aðaláfrýjandinn, kaupmaður P. L. Henderson frá Glasgow á Skotlandi, hefur skotið til landsyfirréttarins, hefur hann gjört þá réttarkröfu hér við réttinn 1. að hinn stefndi, skipsherra P. Bisserup frá Kastrup á Amager, verði frádæmdur réttur til skipsleigu hjá sér fyrir briggsskipið „Kristine“, er hann hafði leigt honum með leigubréfi, dagsettu 15. apr. 1861, að upphæð 2214 rd. 86 sk. r.m., 2. að hann verði skyldaður til að greiða honum eftir framlögðum reikningi fyrir kostnaðarauka og í ýmsar skaðabætur, sem þar eru tilgreindar og síðar skal getið, 3523 rd. 74 sk. r.m. og 3. að hann verði dæmdur til að greiða málskostnað fyrir undir- og yfirrétti 150 rd. Þar á móti hefur hinn stefndi, sem hefur gagnstefnt málinu fyrir yfirdóminn, krafizt þess, að héraðsdómurinn í málinu, er felldur var fyrir gestarétti á Akureyri 19. dag ágústmánaðar 1861 og skyldar aðaláfrýjandann til að greiða gagnáfrýjandanum ofangreinda leigu og allan af málinu löglega leiðandi kostnað, verði staðfestur og aðaláfrýjandinn þar að auki dæmdur til að greiða sér bæði vöxtu af skipsleigu, 4% frá 19. ágústmánaðar 1861 til þess hún verður

greidd, og málskostnað fyrir landsyfirréttnum skaðlaust. —

Hvað nú fyrst viðvíkur hinni umbráttuðu skipsleigu, þá er í leigusamningnum, gjörðum í Kaupmannahöfn 15. aprílmánaðar 1861, sem áður er getið, svo um samið að aðaláfrýjandinn skyldi hafa brigggskipið „Kristine“ til leigu undir skipstjórn gagnáfrýjanda frá Kaupmannahöfn til Seyðisfjarðar og ýmsra annarra hafna á Íslandi fyrir austan og norðan og þaðan síðan aftur til Leith, Grangemouth, Hull eður Liverpool, með fullum og haganlegum farmi, móti 3552 rd. leigu og 5 rd. viðbót á hundraði hverju fyrir fram- og tilbakaferðina, og skyldi einn þriðjungur leigu þessarar, ef skipinu hlekkist á, vera fyrir ferðina frá Kaupmannahöfn til þess staðar á Íslandi, er skipið yrði fyrst affermt, annar fyrir dvöl þess í Íslandi og hinn þriðji fyrir ferðina frá Íslandi til affermingarstaða þeirra erlendis, er áður voru nefndir.

Með því nú ekkert er framkomið í málinu, er sýni eður sanni annað en að skipið hafi með heilu og höldnu komizt með vörufarm sinn til Seyðisfjarðar og síðan verið notað af aðaláfrýjandanum hér við land samkvæmt leigusamningnum, allt til þess það á innsiglingu sinni til Akureyrar hinn 31. júlí 1861 hljóp upp á svo kallaðan Toppeyrargrunn og stóð þar fast, og með því aðaláfrýjandinn ekki heldur hefur sérstaklega hreyft neinni mótbáru gegn upphæð hins ofangreinda hluta leigunnar, er gagnáfrýjandinn hefur heimtað, þá verður aðaláfrýjandinn að dæmast skyldur til að greiða hana gagnáfrýjandanum

samkvæmt leiguskilmálanum og eins og héraðsdómurinn hefur ákveðið og þar að auki samkvæmt kröfu hans hér við réttinn í vöxtu 4 rd. af hverjum hundrad ríkisdöllum, unz borgun skeður. — Þessari niðurstöðu getur það eigi haggð, að aðaláfrýjandinn hefur álitid og farið því fram í málsókn sinni, að gagnáfrýjandinn hafi fyrirgjört þessum rétti sínum til hinnar umsömdu leigu, bæði með því að hann sigldi frá Kaupmannahöfn án þess að rita nafn sitt undir farmbréfin og eins með því að skorast undan að flytja til Íslands verzlunarþjón hans, J. Blöndal, eftir leigusamningnum, þar sem gagnáfrýjandinn hefir framlagt farmbréf með aðaláfrýjanda kvittunum á, án þess hinn síðarnefndi hafi sýnt eður sannað, að hann hafi átt fleiri vörur í skipinu að undanteknum einum kassa, sem þó er ekki getið um, hvers virði hafi verið og engin sérskild krafa heldur er komin fram um og þar sem síðarnefnda atriði eigi virðist svo verulegt, að það geti valdið rofi á leigusamningunum, eftir innihaldi hans. —

Hvað nú því næst snertir þá kröfu aðaláfrýjandans, að gagnstefnandi verði dæmdur til að greiða sér 3523 rd. 74 sk., þá er hún byggð á og fólgin í því, 1. að verzlunarmeðalgangarar þeir, er leigusamninginn gjörðu fyrir hans hönd í Kaupmannahöfn við gagnáfrýjandann, hafi sökum burtfarar hans frá Kaupmannahöfn, sem áður er um getið, án þess að hann ritaði nafn sitt undir farmbréfin, neyðzt til að gjöra lögmótmæli 13. apr. 1861, er bakað hafi honum kostnað samtals 28 rd. 74 sk., — 2. að þessi burtför gagnáfrýjandans og töf sú, er hann viljandi

hafi gjört skipinu, gefi honum rétt til 600 rd. skaðabóta, 3. að undanfærsla hans að flytja hingað út verzlunarpjón sinn, J. Blöndal, hafi valdið sér 395 rd. kostnaðar og 4. að hann hafi gjört sér 2500 rd. skaða með verzlunartjóni og öðrum þar að lútandi kostnaði út af því, að skipið „Kristine“ fór upp á grunn í Eyjafirði. —

Með tilliti til nr. 1 ber þess að gæta, að þar sem gagnáfrýjandinn hefur borið fyrir, að hann tvisvar sinnum hafi verið við húsdyr verzlunarmedalgangaranna í Kaupmannahöfn í því skyni að skrifa undir farmbréfin, áður en hann fór af stað, og þessari mótbáru hans eigi er neitað undir málinu, þá er ekki næg ástæða til að dæma hann til að borga þessa kröfugrein, og til hinnar sömu niðurstöðu verður rétturinn að komast um kröfugreinina nr. 2, þar eð aðaláfrýjandinn hvorki hefur sannað, að hann hafi beðið tjón af hættu þeirri, er hann sökum þessa áleit vörum sínum búna, og það eigi heldur verður séð eftir því, sem nú var sagt og að öðru leyti er upplýst í málinu, að töf sú á skipinu, er af þessu skyldi hafa átt að fljóta, verði gefin gagnáfrýjandanum að sök. —

Hvað kröfugreinina nr. 3 því næst snertir, þá hefur gagnáfrýjandinn að vísu neitað því, að hann hafi skorazt undan að taka verzlunarpjón aðaláfrýjandans, J. Blöndal, til flutnings út hingað samkvæmt leigusamningnum, án þess full sönnun sé færð fyrir því; aftur á hinn bóginn frá aðaláfrýjandans hálfu, að svo hafi verið, en þar sem verzlunarpjónn J. Blöndal, er leiddur hefur verið sem vitni í málinu,

með eiði sínum hefur svarið, að hann hafi neitað sér um farið og þessi vitnisburður hans virðist og að styrkjast við eiðsvarinn vitnisburð vitnisins Rasmus Buchs í málinu, þá virðist réttast, að úrslitin um þessa kröfugrein séu samkvæmt N.L. 1-14-6, sbr. 1-13-7 látin vera komin undir neitunar-eiði gagnáfrýjandans.

Viðvíkjandi loksins atriðinu nr. 4 þá hefur að vísu gagnáfrýjandinn borið það fram, að hann, er skipið var komið inn undir Hrísey á Eyjafirði, hafi sett upp lóðsflagg en að hann, þar sem enginn hafnsögumaður hafi komið út til hans, hefði síðan haldið skipinu inn eftir miðjum firði, þangað til það kl. 12½ um daginn hefði staðið fast á Toppeyrargrunni, og þenna framburð gagnáfrýjanda hafa skipverjar hans,er voru á skipinu, staðfest með eiði sínum. — Þar á móti hafa aftur fleiri vitni borið, að ekkert lóðsflagg hafi verið uppi á skipinu, er það sigldi inn Eyjafjörð, allt þangað til það var komið inn undir Toppeyrargrunn, og skipið enga vísbendingu hafi gefið um, að það óskaði hafnsögumanns, en eitt vitnanna, sem leidd hafa verið, hefur borið, að flaggið hafi verið sett upp, er skipið steytti á Topp-eyrargrunninn; svo hefur vitnið Þórður Jónasson ennfremur vitnað, að hann sem tilskipaður hafnsögumaður hafi leitað út til skipsins, en er hann hafi verið kominn í hér um bil 200 faðma fjarlægð frá því, hafi það eins og beygt úr leið, rétt eins og það engan hafnsögumann vildi hafa. Framburður þessara vitna þarf engan veginn að standa í mótsögn við framburð gagnáfrýjanda og skipverja hans, þar

sem þeir aðeins hafa borið með honum, að hann hafi sett flaggið upp við Hrísey, en í því liggur engan veginn nauðsynlega, að flaggið hafi verið uppi á leiðinni þaðan og inn undir Toppeyrargrunn, enda hefði það þá hlotið að sjást úr landi á svo mjóum firði í björtu veðri um hádag, eins og upplýst er, að þá hafi verið, er skipið sigldi inn fjörðinn. Ennfremur virðist það nægilega sannað af aðaláfrýjanda, að gagnáfrýjandinn, er sjálfur var skipstjóri, hafi kallað á stýrimanninn niður í skipið til að borða skömmu áður en skipið hljóp upp á Toppeyrargrunn og einum af hásetum skipsins hafi verið, meðan þeir snæddu, trúað fyrir stjórn þess. — Þar sem nú er ljóst af skjölum málsins, eins og líka segir sig sjálft, að hafnsögumenn séu til bæði utan til á Eyjafirði og við Akureyrarkaupstað, þá virðist eftir löggjöfinni (conv. 2. apr. 1850 gr. 72 cfr. D.L. 4-3-23)', hlutarins eðli og öllum skynsamlegum varúðarreglum í slíkum efnum, sem hér ræðir um, að það hljóti að álítast að hafa verið ekki einungis sterk hvöt fyrir gagnáfrýjanda, heldur og beinlínis skylda hans, sbr. leigubrésið (undirréttarakt fs. 4), að viðhafa alla venjulega varúð og varkárni, er hann sigldi inn fjörðinn, þar sem hvorki veðrið né aðrar kringumstæður bönnuðu það, en hann sjálfur, eftir því sem talsmaður hans hér við réttinn hefur látið í ljósi, var leiðinni algjörlega ókunnugur, og þegar það því ekki er til hlítar sannað, að gagnáfrýjandinn hafi, þó svona stæði á sem nú var sagt, leitað hafnsögumanns, en öllu fremur líkur fyrir því, að hann hafi hafnað honum, er hann bauðst, og það

þar að auki er sannað, að hann hvorki sjálfur hafi gætt né látið gæta þess athyglis á leiðinni og stjórn skipsins, sem því fremur var ómissandi og sjálfsögð, sem hið fyrra var vanrækt, og þessi atvik aftur í sameiningu hljóta að skoðast sem orsök þess, að skipið í góðu veðri og um hjartan dag steytti á Topp-eyrargrunni, þá leiðir þar af, að gagnáfrýjandinn eftir almennum grundvallarreglum laganna D.L. 4-3-33 hlýtur að álitast skyldur til að bæta aðaláfrýjandanum allt það tjón á verzlun hans með vörur þær, er í skipinu voru, og annan skaða, sem þar af leiddi og sem aðaláfrýjandinn hefur, án þess gagnáfrýjandinn hafi gjört sérstaka mótbáru gegn þeirri upphæð, matið 2500 rd.

Að vísu hefur málsfærslumaður gagnáfrýjandans hér við réttinn gjört þær mótbárur, að sannanir aðaláfrýjandans fyrir áminnztum 2 kröfugreinum væru þýðingarlausar, einkum af þeim ástæðum, að þær bæði væri rangt fram komnar hér við réttinn, og eins sökum þess, að honum í stað sjálfs gagnáfrýjanda hefði verið stefnt til að heyra á vitnaleiðslur þær, sem málsfærslumaður aðaláfrýjandans hefur látið taka eftir að málið kom fyrir yfirdóminn. En þessar mótbárur getur rétturinn eigi álitnið á nægum rökum byggðar, því eins og aðaláfrýjandinn hefur útvegað sér konunglegt leyfisbréf til að leggja fram ný skjöl og skilríki í yfirdóminn, þannig virðist málsfærslumanni gagnáfrýjandans eftir almennum réttarfarsreglum, sbr. N.L. 1-4-20, að vera rétt stefnt í áminnztum vitnaleiðslum. —

Af ofangreindum ástæðum hlýtur gagnáfrýjand-

inn, sem að öðru leyti með því hann tók til svara í aðalefninu gegn gagnkröfum þeim, sem aðaláfrýjandinn gjörði í héraði, verður að álítast að hafa fráfallið mótbárum þeim, er hann annars hefði kunnað að geta gjört út af varnarþinginu, að dæmast skyldur til að borga aðaláfrýjandanum oftnefnda 2500 rd. í skaðabætur. —

Málskostnaður fyrir báðum réttum virðist eftir málavöxtum eiga að falla niður.

Því dæmist rétt að vera :

Aðaláfrýjandinn, kaupmaður P.L. Henderson, á að borga í leigu eftir briggskipið „Kristine“ 2214 rd. 86 sk. r.m. með vöxtum 4% frá 19. ágúst. 1861, og unz borgun verður greidd til gagnáfrýjandans skipsherra P. Bissersups. Þar á móti ber gagnáfrýjandanum, skipsherra P. Bissersup, að greiða aðaláfrýjandanum, P. L. Henderson, 2500 rd. r.m. í skaðabætur, en sé, svo framarlega hann með eiði sínum fyrir rétti að lögum synjar fyrir að hafa skorast undan að flytja verzlunarþjón áfrýjandans, J. Blöndal, frá Kaupmannahöfn til Íslands árið 1861, að öðru leyti sýkn af kærum aðaláfrýjandans í þessu máli, en borgi honum ella ennfremur 395 rd. skaðabætur.

Málskostnaður fyrir báðum réttum falli niður. Dóminum ber að fullnægja innan 8 vikna frá lögbirtingu hans undir aðför að lögum. —

Th. Jónassen.

Árið 1864, hinn 19. september

d ó m u r

í málinu nr. 7/1864: Þórarinn Hálfðánarson

g e g n

Metúsalem Magnússyni.

Þórarinn hreppstjóri Hálfðánarson á Bakka á Langanesi hefur áfrýjað fyrir landsyfirrættinn úrskurði, er felldur var fyrir fógetarétti Norður-Múlasýslu 1. dag júním. 1863 og sem ákvað, að kröfu hans um að hafa eftirleiðis undir höndum sjöttung jarðarinnar Bakka með því sem honum fylgir, er hann þá bjó á, en var eign hins stefnda Metúsalems Magnússonar, yrði ekki gaumur gefinn, heldur yrði nefndur jarðarpartur fenginn krefjanda í hendur til frjálsra umráða frá næstu fardögum. —

Mál þetta er þannig vaxið, að hinn stefndi Metúsalem, er eignast hafði að erfð eftir tengdaföður sinn jarðarpart þann í jörðunni Bakka, sem hér ræðir um, bygði áfrýjandanum út af honum með útbyggingarbréfi, dagsettu 8. des. 1862. En með því áfrýjandinn hafði ritað á útbyggingarbréfið að hann ekki slepti jarðarpartinum úr ábúð sinni, krafðist hinn stefndi, að hann næði jarðarpartinum fyrir tilhlutun sýslumannsins. — Þess ber enn fremur að geta, að áfrýjandinn ekkert byggingarleyfi hafði fyrir jarðarpartinum. — Með því nú að landslögin LL. B. kap. 1 segir leiguliði skal á jörðu búa til fardaga að öðru vori, nema þeir hafi lengri

máldaga á gjörvan, og á þessu er engin breyting gjörð við hina seinni löggjöf, þar sem tilsk. 15. maí 1705 ekki hljóðar um bændajarðir og tilsk. 22. júlí 1791 hljóðar um annað efni, og með því ennfremur vöntun byggingarbréfs hvorki eftir hlutarins eðli né eftir löggjöfinni getur gefið leiguliða lengri eða ríkari ábúðarrétt en flýtur af hinni almennu laga-setning, sem nú var nefnd, þá hlýtur rétturinn að álíta, að hinn stefndi hafi fullan rétt til að ganga að eign sinni, þar sem áfrýjandinn ekki hefur sannað, að hann hafi öðlazz slíkan ábúðarrétt yfir henni, sem eftir því sem nú var sagt gæti verið því til fyrir-stöðu, og ber því af þessum ástæðum að staðfesta hinn áfrýjaða fúgetaréttarúrskurð. Eftir málsfærsl-unni hér við réttinn fellur málskostnaður niður.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn áfrýjaði fúgetaréttarúrskurður á óraskaður að standa. Málskostnaður falli niður.

Th. Jónassen.

Árið 1864, hinn 7. nóvember

d ó m u r

í málinu nr. 10/1864: Réttvísín

g e g n

Ögmundi Ögmundssyni.

(Hæstaréttardómur bls. 387).

Í máli þessu, sem dæmt er við Vestmannaeyja aukahéraðsrétt þann 7. september seinastl., er Ög-

mundur Ögmundsson, vinnumaður á Stakkagerði á Vestmannaeyjum, dæmdur sem sekur í þjófnaði í 3. sinni í 5 ára betrunarhússvinnu, sem og til að greiða allan af lögsókninni gegn honum löglega leiðandi kostnað, og hefur hann skotið þessum dómi til landsyfirréttarins.

Með eigin játningu hins dómfellda, sem er samkvæm þeim upplýsingum, sem að öðru leyti eru komnar fram í málinu, er það löglega sannað, að hann seinast í júnímánuði, er næst leið, hafi stolið úr vasa Magnúsar nokkurs Magnússonar frá Rotum í Rangárvallasýslu, þegar maður þessi var staddur í eyjunum, peningabuddu með 4 rd. 2 sk., og að hann ennfremur hafi forsómað að lýsa 80 sk., sem hann í vor, sem leið, fann í peningum innan í bréfi við dyrnar á svokallaðri Miðbúð á Vestmannaeyjum, en keypt sér brennivín fyrir 32 sk., en týnt hinu. —

Dómfelldi, sem kominn er langt fram yfir lögaldur sakamanna, hefur 2 sinnum áður verið dæmdur fyrir þjófnað, fyrst með dómi frá 31. okt. 1862 til 27 vandarhagga og í 2. sinn með dómi frá 15. júní f. á. til 40 vandarhagga, hlýtur þannig nú að dæmast fyrir þjófnað í 3. sinni framinn samkvæmt 15. gr. í tilskipun 11. apríl 1840 og 58 gr., og virðist hegningin eftir málavöxtum hæfilega matin til 4 ára betrunarhússvinnu, og ber héraðsdóminum, hvað hegninguna snertir, þessu samkvæmt að breyta, en að öðru leyti, og eins hvað þau svaramanni við undirréttinn dæmdu varnarlaun áhrærir, að staðfesta. Til sóknara og svaramanns við landsyfirréttninn borgar ákærði 5 rd. til hvors um sig. Málið hefur

við héraðsréttinn verið rekið og flutt forsvaranlega, og hér við réttinn hefur sókn og vörn verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa þó þannig, að hegningartíminn sé aðeins 4 ár. Til sóknara og svaramanns við landsyfirréttninn, málsfærslumannanna Jóns Guðmundssonar og P. Melsteds, borgi hinn ákærði 5 ríkisdali til hvors um sig.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1864, hinn 7. nóvember

d ó m u r

í málinu nr. 8/1864: Jón Jónsson

g e g n

Birni Björnssyni.

Áfrýjandinn, Jón Jónsson, hefur skotið til landsyfirréttarins útburðarúrskurði fógetans í Kjósar- og Gullbringusýslu, kveðnum upp 7. dag júlímánaðar, er næst leið, sem eftir beiðni hins stefnda, Björns Björnssonar, ákveður, að áfrýjandinn skuli, ef nauðsyn gjörist, þegar í stað berast út með valdi af hálflendunni Breiðabólstað á Álftanesi, eignarjörð hins stefnda. — Þess ber að geta, að hinn stefndi, sem áður hefir verið hér og hvar í grashúsmennsku, en nú vildi sjálfur komast að nefndri jörðu sinni, hafði, áður en hann óskaði útburðarins, kallað áfrýj-

andann fyrir sáttanefnd til að fá hann með góðu til að standa upp frá sér, og síðan, er þetta ekki tókst, byggt honum skriflega út á reglulegan hátt fyrir nóttina helgu 1863. Einnig ber að geta þess, að áfrýjandinn hafði fengið byggingarbréf hjá hinum stefnda fyrir háflendunni, dags. 9. janúar 1859, sem framlagt er í málinu, og hlýtur það að leggjast til grundvallar fyrir úrslitum þess, þar sem áfrýjandanum eigi getur borið önnur eður meiri heimild til ábúðar á jörðunni en af því flýtur og lögin yfirhöfuð gefa leiguliðum, sjá Jb. LL.B. kap. 1. — Nú stendur í byrjun byggingarbréfsins þannig: að hinn stefndi byggi áfrýjandanum háflenduna frá næstu fardögum og svo lengi, sem þeim semdi og áfrýjandinn héldi skilmálana, sem síðar eru taldir upp í byggingarbréfinu; en af þessu virðist beinlínis að leiða, að áfrýjandinn, þó hann héldi byggingarskilmálana, eigi hafi verið veittur ábúðarréttur á háflendunni í fleiri ár en þeim semdi um og að hann því hafi verið skyldur til að standa upp af jörðunni, er hinn stefndi af einhverri ástæðu eigi vildi hafa hann þar lengur. Þessum skilningi á hinum skýlausu orðum byggingarbréfsins getur það alls eigi haggð, að hinn stefndi í 6. gr. byggingarbréfsins hefir áskilið sér, að hann mætti byggja sér sjálfum hæli á háflendunni, ef hann yrði húsvilltur og vildi fara að þessum ábýlisparti sínum, því þessi orð geta í sambandi við það, sem áður er sagt, eigi skilizt öðru vísi en svo, að hinn stefndi með þeim hafi áskilið sér sérstaklegan rétt til að mega byggja sér tómthús á jörðunni og flytja sig þangað án þess að haggja að

neinu ábúðarrétti áfrýjandans, og það var með öllu nauðsynlegt fyrir hann að taka þetta atriði fram í byggingarbréfinu, ef til þess hefði komið, að hann hefði viljað fara í tómthús þangað án þess að víkja ábúandanum burtu um leið af jörðunni, þar ábúandinn annars hefði getað sett sig á móti því, að hann færi í tómthús hjá sér þangað. — Hinn áfrýjaða fógetaúrskurð ber þannig að staðfesta. Eftir þessum málavöxtum hlýtur áfrýjandinn að greiða hinum stefnda málskostnað með 6 rd. Hinum skipaða svara-
manni hins stefnda greiðist í málsfærslulaun 15 rd. úr opinberum sjóði. Að því leyti málið hefir verið gjafsóknarmál vitnast, að málsfærslan hefir verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn áfrýjaði fógetaúrskurður á óraskaður að standa. Áfrýjandinn, Jón Jónsson, greiði hinum stefnda, Birni Björnssyni, 6 rd. í málskostnað. — Hinum setta talsmanni hins stefnda, málaflutningsmanni Jóni Guðmundssyni, bera fyrir flutning málsins við yfirdóminn 15 rd. r.m., er greiðist úr opinberum sjóði. Dóminum ber að fullnægja innan 8 vikna frá lögbirtingu hans undir aðför að lögum.

Jón Pétursson

(í forföllum justitiarii Th. Jónassens).

Árið 1864, hinn 7. nóvember

d ó m u r

í málinu nr. 9/1864: Stúdent A. Arasen

g e g n

kaupmanni Chr. Möller.

Í máli þessu áfrýjar stúdent A. Arasen á Flugumýri í Skagafjarðarsýslu héraðsdómi Hegranesþings frá 27. ágúst f. á., sem skyldar hann til að borga innstefnda 80 rd., með leigu 4 af 100, frá 17. ágúst 1860, unz borgun skeður, og 50 rd. í málskostnað, og hefur hann skotið þessum dómi til landsyfirréttarins og þar gjört þá réttarkröfu, að héraðsdómurinn verði felldur úr gildi og hann, áfrýjandi, frídæmdur af öllum kærum og kröfum innstefnda og hann skyldaður til að borga honum 60 rd. í málskostnað; innstefndi hefur þar á móti krafizt, að héraðsdómurinn yrði staðfestur og áfrýjandinn dæmdur til að borga málskostnað fyrir báðum réttum skaðlaust.

Upprunalega er mál þetta þannig til orðið, að innstefndi, sem þá var verzlunarfulltrúi á Grafarósi, hermdi upp á áfrýjandann loforð um 1 skpd. af tólk, sem hinn stefndi, eftir að loforðið átti að hafa gjörzt, skrifaði inn í reikning áfrýjandans við verzlunina á Grafarósi, en þegar áfrýjandinn ekki borgaði tólkinn, kallaði hinn stefndi áfrýjandann fyrir sáttanefnd, og er sættir eigi komust á, höfðaði hann mál á hendur honum til þess annaðhvort að borga

tólkinn eður andvirði hans 80 rd., og þessa kröfu hans tók héraðsrétturinn til greina í dómi sínum 14. okt. 1861, en áfrýjandinn stefndi málinu fyrir landsyfirréttninn, sem með dómi 8. des. 1862 dæmdi héraðsdóminn ómerkan sökum þess, að frd. 15. ág. 1832 gr. 10 eigi hefði verið fullnægt, og höfðaði hinn innstefndi málið þess vegna að nýju gegn áfrýjandanum, og lauk því í héraði á þann hátt, sem áður er sagt.

Eftir því, sem mál þetta nú er lagið í heild sinni til dómsúrslita, þá hefur hinn stefndi til að sanna kröfu sína til hinna 80 rd. skuldar hjá áfrýjandanum framlagt tvö sóknargögn, og er það fyrst og fremst skjal frá J. Blöndal, verzlunarfulltrúa í Grafarósi, þar sem hann lýsir því yfir, að hinn stefndi hafi ritað borgaða (crediteraða) af áfrýjandanum 80 rd. í höfuðbók verzlunarinnar vorið 1860, áður en hann tók við Grafarós verzlun, og að hann því aðeins hafi átt að ganga eftir 25 rd. 3 m. 19 sk. hjá áfrýjandanum, og að þessi 80 rd. skuld — sem mál þetta eiginlega ræðir um og þannig var borguð af innstefnda inn í reikning áfrýjanda — sé sér og principal sínum eður húsbónda alveg óviðkomandi, og eign hins stefnda. Í annan máta hefur hinn stefndi og framlagt staðfestan útdrátt úr verzlunarbókinni í Grafarósi, er fer því fram, að verzlunin hafi, er reikningur áfrýjandans var saminn í apríl 1860, átt hjá honum 105 rd. 58 sk., og að því aðeins hafi verið eftir 25 rd. 58 sk., eftir að hinn stefndi var búinn að rita greiðslu hinna umgetnu 80 rd. inn í reikning áfrýjandans.

Á hinn bóginn hefur áfrýjandinn framfært neitun

gegn verzlunarreikningi þeim, er nú var nefndur, og í sambandi við það komið fram með ýmsar gagnkröfur gegn verzluninni í Grafarósi.

Hvað nú þessu síðara málsvarnaratriði áfrýjandans viðvíkur, þá getur það eigi til greina tekizt í þessu máli, þar sem hinn stefndi hefur mótmælt þeim (gagnkröfunum), án þess áfrýjandinn hafi frekar framfylgt þeim, eður fært sönnur fyrir gildi þeirra. —

Þar sem nú hinn stefndi þannig eftir því fyrirtæða er genginn inn í rétt verzlunarinnar í Grafarósi, hvað þessa fyrirhlýttu 80 rd. skuld til hennar snertir, og hann ennfremur henni til sönnunar hefur framlagt staðfestan útdrátt úr verzlunarbókinni, þá virðist réttast — með sérlegri hliðsjón af því atriði, að áfrýjandinn eigi hefur neitað, að hann hafi fengið viðskiptabækur frá verzluninni nema seinasta árið, 1859—1860, en þó eigi lagt þær fram eftir ítrekaðri áskorun hins stefnda, sem og því, að nokkrar líkur eru fram komnar fyrir því, að hann hafi lofað hinum stefnda 1 skpd. tólkar að minnsta kosti að nokkru leyti upp í verzlunarviðskipti í Grafarósi — að mál þetta verði látið vera komið undir eiði áfrýjanda samkvæmt N.L. 1-14-6 þannig, að hann verði dæmdur til að borga hinum stefnda þá umtöluðu 80 rd. skuld með 4% leigu frá 17. ág. 1860, unz borgun skeður, nema hann með eiði sínum synji fyrir hana.

Eftir þessum úrslitum málsins ber áfrýjandanum að borga hinum stefnda málskostnað með 50 rd., ef hann eigi vinnur fyrirtéðan eið, en vinni hann eið-

inn, ber hinum stefnda að borga honum hann með 50 rd.

Því dæmist rétt að vera :

Vinni áfrýjandinn, stúdent A. Arasen, innandóms eið að því að lögum, að hann eigi skuldi hina umþráttuðu 80 rd. eftir hinum framlagða útdrætti úr verzlunarbók Grafaróss, ber hann að vera sýkn af kærur og kröfum hins stefnda, kaupmanns Chr. Möllers, í þessu máli og hinn stefndi þá að greiða honum 50 rd. í málskostnað, en treystist hann eigi til að vinna eið þenna, ber honum að greiða hinum stefnda 80 rd. með vöxtum 4 af 100 frá 17. ág. 1860, unz borgun skeður, og sömuleiðis í málskostnað 50 rd.

Dóminum ber að fullnægja innan 8 vikna frá lögbirtingu hans undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1865, hinn 27. marz

d ó m u r

í málinu nr. 1/1865: Guðni Guðnason

g e g n

Símoni Bjarnasyni.

Með því rétturinn eigi getur álitid, að sættalöggjöfinni í þessu máli hafi verið fullnægt, þar sem kæran til sáttanefndarinnar er birt 17. desember 1862, en sáttatilraunin haldin 20. s.m. án þess að hinn stefndi mætti á sáttafundinum og rétturinn eigi held-

ur getur fallizt á það, er hinn stefndi fyrir yfirdóm-inum hefir farið fram á og staðhæft, að dómstól-arnir hér á landi hafi staðfest það sem bindandi rétt-arvenju, að í 23. gr. í tilsk. 20. janúar 1797, sem gefur 4 daga frest til sættamóts, séu meðskildir bæði stefnudagur og mótsdagur, auk þess að það leiðir af eðli slíkra laga, að þau eigi geta breytt við réttar-venjur, þá hlýtur undirréttarins dómur í þessu máli þegar af þessari ástæðu og án tillits til þess, að með-dómsmennirnir eigi hafa verið teknir í eið, ex offi-cio að dæmast ómerkur.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur í þessu máli á ómerkur að vera.

Th. Jónassen.

Árið 1865, hinn 3. apríl

á l y k t u n

í málinu nr. 2/1865: Réttvísinn

g e g n

Jóhannesi Björnssyni m.fl.

Þar eð sá yfir hinum ákærða Jóhannesi Björns-syni áður gengni héraðsdómur fyrir framinn þjófnað ekki er fram kominn, en þetta virðist nauðsynlegt, áður en fullnaðardómur er lagður á það mál, sem hér liggur fyrir, ber undirdómaranum að útvega og senda dómsútskift.

Því ályktast:

Héraðsdómaranum ber að útvega framantéðan undirréttardóm yfir Jóhannesi Björnssyni.

Árið 1865, hinn 10. apríl

d o m

i sagen nr. 6/1865: Grosserer P. C. Knudtzon

c o n t r a

kjöbmand P. Duus.

Da appellanten i foreliggende sag ikke har efterkommet den ham ifølge lovgivningens bestemmelser i frd. af 3. juni 1796 § 5, cfr. D.L. 1-6-20 og frd. 16. jan. 1828 § 6 paahvilende forpligtelse, at fremkomme med sagens acter og endelige paastande den første rettens dag, og da den af ham paaberaabte omstændighed at sagens documenter vare beroende i Kjöbenhavn, ingenlunde kan sættes ved siden af de i nysnævnte bestemmelser hjemlede undtagelses-tilfælde, bör stævningen, ham ulovligen forfulgt afvises, og appellanten være at tilpligte at betale indstævnte ifølge hans begjæring billig kost og tæring af 15 rd.

Thi kjendes for ret:

Stævningen afvises. Appellanten grosserer P. C. Knudtzon, bör at betale til indstævnte P. Duus 15 rd. i kost og tæring. At efterkomme inden 8 uger efter dommens lovlige forkyndelse under adfærd efter loven.

Jón Pétursson

(i Justitiarii Th. Jónassens forfald).

Árið 1865, hinn 23. apríl

á l y k t u n

í málinu nr. 4/1865: Jakob og Ólafur Steingríms-
synir m. fl.

g e g n

bæjarstjórninni í Reykjavík.

Í máli þessu hafa hinir stefndu krafizt þess, að því verði vísað frá réttinum, en gæti yfirdómurinn eigi fallizt á þetta, hafa þeir áskilið sér frest til að svara í aðalmálefnninu. Ástæðurnar fyrir frávísunar-
kröfu þeirra virðist einkum að vera þær, að mál-
efni þetta eigi heyri undir dómstólana eftir reglu-
gjörð 27. nóvember 1846, 21. gr., og þó menn nú
vildu álíta, að það heyrði undir þá, yrði þó eftir
plak. 2. apríl 1841 eigi höfðað öðruvísi en sem hvert
annað skaðabótamál og yrði því fyrst að koma fyrir
sáttanefnd, og höfðast svo í héraði, en það tjáir eigi
að áfrýja fjárnámsgjörðinni fyrir yfirdóminn, eink-
um þar dómurinn eigi sé dreginn til ábyrgðar.

Hvað nú hina tilvitnuðu grein í reglugjörð 27.
nóv. 1846 snertir, þá virðist hún engan veginn vera
því til fyrirstöðu, að þeir, sem álíta sig ranglega
setta í útsvar til bæjarins, geti lagt það mál undir
úrskurð dómstólanna, hvort slík skylda hvíli á sér
eða ekki, og eins er það með plakatið 2. apríl 1841,
að það í 5. gr. aðeins leyfir þeim, er álítur, að fjár-
nám hafi ranglega verið gjört hjá sér, að höfða
skaðabótamál í héraði við varnarþing það, er fjár-

námið fram fór, og getur því engan veginn meinað honum að áfrýja fjárnámsgjörðinni, ef hann kys það heldur, fyrir yfirdóminn, er hlýtur að hafa fullkominn rétt til að dæma um lögmæti hennar sem hvers annars dómaraverks undirdómarans. Krafa hinna stefndu um málsins frávísun verður eigi til greina tekin, og ber því eftir kröfu þeirra að gefa þeim frest til að svara upp á málefnið sjálft.

Því ályktast:

Krafa hinna stefndu um málsins frávísun verður eigi til greina tekin. Þar á móti ber að veita þeim hæfilegan frest til að svara í aðalmálefniinu.

Th. Jónassen.

Árið 1865, hinn 23. apríl

d ó m u r

í málinu nr. 3/1865: Réttvísun

g e g n

Péttri Ásmundssyni.

(Hæstaréttardómur bls. 386).

Með dómi Reykjavíkurbæjar aukapingsréttar frá 9. febr. þ.á. er Pétur Ásmundsson, sem kominn er yfir lögaldur sakamanna og ekki hefur áður sætt ákæru eður áfellsdómi fyrir nokkurt lagabrot, dæmdur fyrir þjófnað til 4x5 daga vatns- og brauðs-hegningar, og er dómi þessum bæði af hálfu hins dómfellda og hins opinbera skotið til landsyfirréttarins.

Með játningu hins dómfellda og þeim upplýsingum, sem fram eru komnar undir málssókninni, er það löglega sannað, að dómfelldi hafi gjört sig sekan í þeim þjófnaði, sem í héraðsdómnum er frá skýrt, og nemur þessi þjófnaður hans ekki alllitlu, eins og hann líka að öðru leyti hefur verið fremur tregur til að meðganga misverknað sinn, en þar sem hann þó á hinn bóginn hefur verið í löngu varðhaldi og er á yngri árum virðist héraðsdóminn beri að staðfesta með þeirri linun í hegningunni, að hann aðeins sæti 3x5 daga vatns- og brauðsstraffi. Svo borgar hann og allan af málinu löglega leiðandi kostnað og þar á meðal til sóknara og svaramanns við landsyfirrættinn 5 rd. til hvors um sig. Rekstur og meðferð málsins við undirrættinn hefur verið forsvaranleg, og hér við réttinn hefur sókn og vörn verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirrættarins dómur á óraskaður að standa, þó þannig að hinn ákærði aðeins sæti 3x5 daga vatns- og brauðshegningu. Til sóknara og svaramanns við landsyfirrættinn, málsfærslumanns P. Melsted og J. Guðmundssonar, borgar hinn ákærði 5 (fimm) ríkisdali til hvors um sig. Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1865, hinn 12. júní

d ó m u r

í málinu nr. 8/1865: Gísli Ólafsson

g e g n

Vigfúsi Péturssyni og Pétri Sigurðssyni.

Áfrýjandi þessa máls, Gísli jarðyrkjumaður Ólafsson, hefir stefnt fyrir landsyfirrétinn bæjarþingsdómi Reykjavíkur, kveðnum upp 9. febr. þ.á., í máli millum hans og feðganna Péturs Sigurðssonar og Vigfúsar Péturssonar, sem hann hefur krafizt, að yrðu dæmdir til að borga sér, annaðhvort sameiginlega eður annar hvor 100 áln. smjörs eður 30 rd. í sumarkaup vinnukonu sinnar, Sigríðar Sigurðardóttur; sömuleiðs 4 rd. í skaðabætur fyrir ástæðulausan drátt á greiðslunni og þar að auki málskostnað fyrir yfir- og undirréttinum skaðlaust; einnig hefir hann heimtað, að téður Vigfús ennfreður yrði skyldaður til að greiða sér 8 rd. fyrir verkfall nefndrar vinnukonu sinnar og allan kostnað, er leitt hefur af barneign hans með nefndri stúlku. Með téðum undirréttardómi eru nefndir feðgar dæmdir sýknir fyrir réttarkröfum áfrýjanda og hann skyldaður til að borga Vigfúsi Péturssyni 5 rd. í málskostnað, en Pétri 3 rd. —

Þess ber að geta, að hvorugur hinna stefndu hefur mætt fyrir yfirdóminum, og ber því að dæma málið eftir hinum framkomnu gögnum og skilríkjum.

Hvað nú Vigfús Pétursson snertir, þá hefir lands-

yfirréttarstefnan ekki verið birt honum sjálfum, heldur í hans stað Ólafi dyraverði Ólafssyni sem tilkölluðum votti, efir því sem að orði er ákveðið í áritun stefnuvottanna á stefnuna; en af þessari ólöglegu birtingu stefnunnar og því, að Vigfús sem nú sagt ekki mætti fyrir yfirdóminum, leiðir beinlínis, að málinu ber, hvað hann snertir, að frávísa.

Hvað nú því næst viðvíkur máli þessu, að því er hinn stefnda Pétur Sigurðsson áhrærir, þá má það álítast sem víst og viðurkennt millum málspartanna, að nefnd Sigríður Sigurðardóttir hafi verið ráðin hjú áfrýjandans vinnuhjúaskildagann 1864, og verið þannig hjá honum fram að sláttarbyrjun í fyrra sumar, en farið, þegar sláttur byrjaði, að Steinastöðum til nefnds Péturs, dvalið þar um 12 vikna tíma og leitað síðan aftur heim til áfrýjandans.

Hinn stefndi hefir farið því á flot, að áfrýjandinn hafi eftirlátið sér vistarráðin yfir téðu hjúi sínu, en það hafi farið aftur úr vistinni í óleyfi og hafi hann því haldið eftir sumarkaupinu sökum þessara vistarsvika. En áfrýjandinn hefur harðlega neitað þessu og aðeins viðurkennt, að hann mundi hafa gefið eftir sumarkaupið, ef stúlkan og Vigfús hefðu gifzt um haustið, er eigi varð af.

Eins og það er nú almenn venja hér á landi, er styðst við eldri lög, að vistarráð eru ráðin árlangt, þannig verða menn að álíta, að nefnd Sigríður hafi verið ráðið árshjú hjá áfrýjandanum, eins og hann líka hefur staðhæft og vitnisburður hennar ennfremur bendir á; en af þessu leiðir, að þegar hinn stefndi fer því á flot, að áfrýjandinn hafi eftirgefið sér

vistarráðin, þá verður hann að sanna þessa breytingu, er hann segir, að orðið hafi sér í hag, á rétti áfrýjandans til að halda henni sem hjúi það, sem eftir var af vinnuhjúaskildagaári því, er hún, eftir því sem nú var sagt, var ráðin hjá áfrýjandanum; en fyrir þessu hefur hinn stefndi alls eigi fært sönnun í málinu, því þó hún dveldi hjá honum um sláttartímann, þá liggur í þessu atriði engin slík sönnun, og það því síður, sem það er alvenja í sjávarplássum, að hjú fari um þetta leyti árs eður um bjargræðistímann til þeirra, sem næga vinnu hafa handa þeim, til að vinna húsbændum sínum inn sumarkaup og hverfa svo heim aftur, þegar slátturinn er á enda.

Af því leiðir þá, að áfrýjandinn verður að eiga heimtingu á kaupum því, er nefnd vinnukona hans vann fyrir á áðurnefndum 12 vikna tíma hjá hinum stefnda Pétri Sigurðssyni.

Að vísu hefur nú undirdómarinn álitíð, að áfrýjandinn ekki ætti aðgang að hinum stefnda Pétri Sigurðssyni um sumarkaup þetta, þó honum annars kynni að bera það, heldur nefndri Sigríði hjúi sínu, en á þessa skoðun getur yfirdómurinn ekki fallízt, heldur verður að álíta, að sá, sem nýtur sumarvinnu hjúsins, verði að standa húsbónda þess skil á kaupinu, sé það eigi í fullri heimild afhent hjúinu eður öðrum; og þar sem nú hinn stefndi ekki hefur borgað hið umrædda sumarkaup, hlýtur hann að dæmast skyldur til að greiða það áfrýjandanum samkvæmt kröfu hans með 30 rd., sem líka nema almennu vinnukonu sumarkaupi nú um stundir; en

þar á móti á hann eigi lagaheimting á skaðabótum fyrir drátt þann, sem orðinn er á greiðslu þessa fjár. Eftir öllum þessum málavöxtum virðist hinn stefndi eiga að greiða áfrýjandanum málskostnað fyrir yfir- og undirréttinum, er hæfilega virðist matinn 16 rd.

Því dæmist rétt að vera :

Að því leyti hinn stefnda Vigfús Pétursson áhrærir frávisast málinu. Þar á móti ber hinum stefnda Pétri Sigurðssyni að greiða áfrýjandanum Gísla Ólafssyni 30 rd. í sumarkaup vinnukonu hans, Sigríðar Sigurðardóttur, og ennfreður 16 rd. í málskostnað fyrir yfir- og undirréttinum.

Hið ídæmda ber að greiða innan 8 vikna eftir þessa dóms lögbirtingu undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1865, hinn 12. júní

á l y k t u n

í málinu nr. 5/1865: Réttvísinn

g e g n

Einari Jónssyni m.fl. úr Húnavatnssýslu.

Þar eð réttargjörðirnar ekki bera með sér, að meðdómsmennirnir í máli þessu hafi verið teknir í eið, en rétturinn hins vegar verður að álíta, að þar sem eiðfesting meðdómsmanna skýlaust er lögboðin, þá hafi þetta átt sér stað, en aðeins gleymzt út úr réttargjörðunum að geta þess, að svo hafi verið. Undirdómaranum ber því að senda vottorð

sitt um eiðtöku meðdómsmannanna í máli þessu samkvæmt réttargjörðunum í héraði.

Því ályktast :

Undirdómaranum ber að annast um, að því framanskrifaða verði tafarlaust fullnægt.

Árið 1865, hinn 24. júlí

d ó m u r

í málinu nr. 12/1865: Réttvísín

g e g n

Knúti Guðmundssyni.

Með Reykjavíkur aukaréttardómi 10. maí þ.á. er hinn ákærði Knútur Guðmundsson dæmdur til að sæta 3x27 vandarhagga refsingu og að vera háður tilsjón lögreglustjórnarinnar í 2 ár sem og til að greiða allan af málinu löglega leiðandi kostnað og þar á meðal 4 rd. í málsfærslulaun til hins setta svaramanns síns fyrir undirdóminum.

Það er fullsannað bæði með eigin játningu hins ákærða og öðrum atvikum málsins, að hann, sem er kominn yfir lögaldur sakamanna og ekki hefur áður verið ákærður eða dæmdur fyrir lagabrot, nema í 2 sk. sekt fyrir óheimila brúkun á hesti, hafi seint að kvöldi hins 16. des. seinastl. brotízt inn í 3 læsta grindahjalla, þannig að hann braut rimla í hjöllunum með handafli, og stolið úr einum þeirra hér um bil 2 fjórðungum smjörs og gamalli léreftsskyrtu, en gripið úr öðrum ýsur hertar, en úr hinum 3 ekkert tekið. Hið stolna hefur til samans verið virt

á 5 rd. 60 sk., og hafa eigendurnir sumpart fengið þetta aftur, sumpart fallið frá borguninni fyrir það.

Yfirdómurinn verður nú að fallast á þá skoðun undirdómarans, að misverknaður þessi sé innbrotsþjófnaður og ber því að heimfæra undir 12. gr. í tilsk. 11. apríl 1840 1. lið, og með því hegning sú, er undirdómarinn hefur valið hinum ákærða, virðist hæfilega ákveðin, ber undirréttardóminn að staðfesta bæði að hegningunni til og hvað málskostnað snertir. Í málsfærslulaun til sóknara og svaramanns við yfirdóminn ber hinum ákærða að greiða 7 rd. til hvors um sig. Málsfærslan við yfirdóminn hefir verið lögmæt og meðferð og rekstur málsins í héraði víta-
laus.

Því dæmist rétt að vera:

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa. Í málsfærslulaun til sóknara og svaramanns við yfirdóminn, málaflutningsmanns P. Melsteds og Jóns Guðmundssonar, borgi hinn ákærði 7 rd. hvorum fyrir sig.

Dóminum ber að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1865, hinn 24. júlí

d ó m u r

í málinu nr. 11/1865: Hið opinbera

g e g n

Jens Gíslasyni á Köldukinn.

Þar eð það ekki finnst í réttargjörðunum, að hinum dómfellda Jens Gíslasyni, sem í þessu máli

er ákærður og dæmdur fyrir ólöglega brennivínssölu, hafi verið stefnt í málinu til að líða dóm, en dómur ekki má yfir neinum ganga til áfellis eftir fyrir-mælum Laganna 1-4-1, nema hann hafi verið löglega þar til kallaður, hlýtur sá yfir hinum ákærða þann 18. apríl seinastl. gengni dómur, samkvæmt hverjum hinn ákærði á að borga tíu ríkisdala sekt til Álf-tanesshrepps sveitarsjóðs, að dæmast ómerkur.

Meðferð málsins kemur að þessu sinni ekki til álita.

Því dæmist rétt að vera:

Sá í þessu máli gengni pólitírættardómur á ómerk-ur að vera.

Th. Jónassen.

Árið 1865, hinn 24. júlí

d ó m u r

í málinu nr. 13/1865

Karel Jónsson

g e g n

Adolph Petersen.

Mál þetta er risið út af því að bóndinn Karel Jónsson hefir sagt, að Sigríður Jónsdóttir, kona Adolphs Petersens á Stokkseyri, hafi ánafnað dótt-ur þeirra, Guðríði, er hún var á 8nda ári, jörðina Kakkarhjáleigu á giftingardegi, og hafa þessi orð Karels eftir kröfu Adolps verið dæmd dauð og ómerk með dómi kveðnum upp 18. des. 1864 á Litla

Hrauni í Árnessýslu, en þessum dómi hefir Karel skotið til yfirdómsins.

Þar eð nú hin umræddu orð áfrýjandans hvorki eru meiðandi í sjálfu sér né heldur verður séð, að hann hafi sagt þau í nokkru meiðandi skyni fyrir konuna Sigríði Jónsdóttur, er ekki næg ástæða til að dæma þau dauð og ómerk, og ber því að dæma áfrýjandann sýknan fyrir kröfum hins stefnda í þessu máli, en málskostnaður virðist fyrir báðum réttum eiga að falla niður.

Því dæmist rétt að vera :

Áfrýjandinn Karel Jónsson á sýkn að vera fyrir kröfum hins stefnda í þessu máli. Málskostnaður fyrir báðum réttum falli niður.

Th. Jónassen.

Árið 1865, hinn 31. júlí

d ó m u r

í málinu nr. 5/1865: Réttvísinn

g e g n

Einari Jónssyni m.fl. úr Húnavatnssþingi.

(Hæstaréttardómur bls. 391).

Með aukaréttardómi Húnavatnssýslu, kveðnum upp að Geitisskarði 12. nóvember 1864, eru hin ákærðu Einar Jónsson og Guðbjörg Guðmundsdóttir dæmd til að hafa fyrirgjört lífi sínu, og að höfuð þeirra beri að setjast á stjaka. Hinn ákærði Jón Einarsson er dæmdur til að sæta 3 ára betrunarhúserfiði, en að öðru leyti vera sýkn af frekari ákærum

réttvísinnar. Hinn ákærði Guðmundur Jónsson er dæmdur til að hýðast 40 vandarhögg og til að vera háður sérlegri umsjón lögreglustjórnarinnar um 1 ár. Hin ákærða Margrét Jónsdóttir til að líða 10 vand-
arhagga hegningu, og hinn ákærði Jón Jónsson til að borga 10 rd. sekt til Torfustaðahrepps fátækra-
sjóðs. Hin ákærða Margrét Gunnlaugsdóttir er dæmd sýkn af frekari ákærum réttvísinnar. Loksins eru hin ákærðu dæmd til að greiða allan af sökinni lög-
lega leiðandi kostnað, eitt fyrir öll og öll fyrir eitt, og þar á meðal málsfærslulaun til stúdents P. Vída-
líns og dannebrogsmanns O. Jónssonar 3 rd. til hvers um sig og til fyrrum hreppstjóra G. Hinriks-
sonar 1 rd. 48 sk.

Hvað nú hinn ákærða Einar Jónsson snertir, þá er það, eins og segir í undirréttardóminum, sannað með eigin játningu hans og öðrum upplýstum kring-
umstæðum, að hann sumarið 1863 að kvöldi dags, er kvenfólkið á Skárastöðum, þar sem hann var vinnu-
maður hjá föður sínum, var gengið til mjalta og enginn var heima nema einn veikur húsmaður, hafi gengið úr slægju sinni á túninu inn í bæinn og tekið barn, sem var á 5. viku gamalt og hin ákærða,
vinnukona Margrét Gunnlaugsdóttir, hafði kennt honum og sem þá var sofandi, af nefndum húsmanni, er móðirin hafði beðið fyrir að vera með það, meðan hún væri við mjaltirnar, borið það síðan inn í rúm hennar í hinum enda baðstofunnar, lagt það þar upp í loft og unnið síðan á því með þeim hætti, að hann lagði þumalfingur sinn á enni þess hægra megin utarlega fyrir ofan augabrúnina, en tók hinum fingr-

unum aftur fyrir hnakkann og þrýsti þannig höfðinu snögglega saman. Að þessu loknu gekk hann út aftur og skipaði niðursetudreng, er komið hafði ásamt öðrum ungling inn í baðstofuna, meðan hann var yfir barninu, og sem hann þá hafði skipað út í erindi nokkru, að fara inn og gæta að því, hvort barnið ekki hljóðaði. Þegar móðirin ásamt hinu kvenfólkinu kom aftur frá mjöltunum, er staðið höfðu yfir svo sem eina stund, var drengurinn yfir barninu; með því barnið þá þagði, fór móðirin að búa um annað rúm, sem hún ætlaði að leggja barnið í, meðan hún byggði um í rúmi sínu; en er hún síðan tók það upp, varð hún undir eins vör við, að barnið var örent, án þess hún eður konur þær, er hún þegar kvaddi til að skoða barnið, sæju nokkurn áverka á því nema litla holu á enninu hægra megin fyrir ofan gagnaugað, enda var og farið að dimma. Að vísu sá móðirin morguninn eftir ennfremur bláa bletti bæði á mjóhrygg barnsins, og að holið allt var blátt eða blárautt; en samt hélt hún, að það hefði orðið bráðkvatt, og var það jarðað, án þess nokkur grunur legðist á, að það mundi hafa dáið af mannavöldum, því grunur um það kviknaði fyrst síðar meir. Ennfremur hefur greindur Einar Jónsson jatað upp á sig ýmsan þjófnað á sauðfé og öðrum munum, sem og hroðalegt dráp á einni kind, sem annar maður átti.

Hvað því næst viðvíkur hinni ákærðu Guðbjörgu Guðmundsdóttur, þá er það með játningu hennar og öðrum atvikum fullsannað, að hún krossmessuárið 1862-1863 varð þunguð að völdum húsbónda síns,

Jóns Einarssonar á Skárastöðum, og fór þaðan í burtu að Ytri-Reykjum í Miðfirði, áður en hún ól barnið, og er hún hafði verið þar 3 eður 4 vikur og er hún merkti, að hún ætlaði að fara að fæða, fór hún einsömul út í haga án þess að láta nokkuð á bera og fæddi þar meybarn, sem eftir fæðinguna gaf hljóð af sér, sleit naflastrenginn, vafði barnið í klútrýju og sat síðan undir því, þangað til það andaðist. Síðan huldi hún líkið með höndunum einum. Nokkrum dögum þar eftir tók hún aftur líkið og gróf það á öðrum stað og hafði þá til þess spaða, er var við beitarhúsin, þar sem hún gróf barnið.

Þá er það og á sama hátt löglega sannað, að hinn ákærði Jón Einarsson á Skárastöðum hafi sumarið 1863 verið í verki með syni sínu, nefndum Einari, í því að slátra kind, er Einar færði heim til hans frá kvíunum á Skárastöðum, þótt hann vissi, að hún eigi væri með Einars marki, og notaði síðan kjötið af henni í ferðanesti, eins og líka líkur ganga að því, að hann hafi verið þess hvetjandi, að barnsmóðir hans Guðbjörg, sem áður er getið, fæddi barn sitt í dul, þó að hann hafi leitazt við að gefa orðum sínum í þessu tilliti aðra þýðingu.

Ennfremur hefur hinn ákærði Guðmundur Jónsson frá Huppahlíð meðgengið, eins og það líka er með öðrum atvikum sannað, að hann var í verki með hinum meðákærða Einari, bróður sínum, í því að komast í læstar hirzlur barnsmóður Einars, Margrétar Gunnlaugsdóttur, og taka úr þeim ýmsa fjármuni, smíðað verkfæri til að komast í hirzlurnar og hjálpað til að koma fjármuninum undan.

Um hin ákærðu Jón Jónsson og bústýru hans, Margréti Jónsdóttur á Gilsbakka, er það einnig á löglegan hátt sannað, að þau hafi tekið til geymslu og falið fjármuni þá, er bræður hennar, Einar og Guðmundur, höfðu tekið úr hirzlum Margrétar Gunnlaugsdóttur, eins og nú var sagt.

Loksins hefur barnsfaðir Margrétar Gunnlaugsdóttur, hinn ákærði Einar Jónsson, borið það stöðugt upp á hana, að hún tvívegis hafi átt að ráða honum til, áður en hann drap barn þeirra, að fremja þetta ódæði, eins og hann líka hefur staðhæft, að hún hafi stolið frá sér 5 álnum klæðis og fóðurlérefti, og þar að auki 12 rd. í peningum, en fyrir allt þetta hefur hún stöðugt synjað, og að öðru leyti er fyrir þessu engin sönnun framkomin.

Hvað nú hegningu þá snertir, er hin ákærðu Einar Jónsson og Guðbjörg Guðmundsdóttir, sem bæði hafa náð lögaldri sakamanna, hafa bakað sér með ofangreindum ódádaverkum sínum, þá ber undirréttardóminn að staðfesta í þessu tilliti, hvað Einar áhrærir samkvæmt D.L. 6-9-1, tilskipun 4. okt. 1833, samanber tilsk. 24. sept. 1824, og með tilliti til Guðbjargar samkvæmt D.L. 6-6-7, samanber tilskipun 4. okt. 1833 10. gr.

Eins ber undirréttardóminn að staðfesta, bæði hvað snertir hin ákærðu Jón Einarsson, Guðmund Jónsson, Margréti Jónsdóttur, Jón Jónsson og Margréti Gunnlaugsdóttur, sem einnig eru öll komin á lögaldur sakamanna, og af hverjum Guðmundur Jónsson áður hefur verið dæmdur með landsyfirréttardómi fyrir þjófnað til 15 vandarhagga refs-

ingar, en sem þó af amtinu er skotið til hæstaréttar, og þetta allt af ástæðum þeim og eftir þeim laga-ákvörðunum, sem í undirréttardóminum eru tilgreindar, eins og líka undirréttardóminn ber að staðfesta, hvað þann dæmda málskostnað áhrærir. Svo ber og hinum ákærðu einum fyrir öll og öllum fyrir eitt að borga í málsfærslulaun fyrir yfirdóm-inum til sóknarans 20 rd. og til svaramanna sinna þar 15 rd. hverjum fyrir sig.

Rekstur og meðferð málsins í héraði hefur verið forsvaranleg, og sókn og vörn þess hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur í þessu máli á óraskaður að standa. Til sóknara við yfirdóminn, málaflutningsmanns P. Melsteds, ber hinum dómfelldu einu fyrir öll og öllum fyrir eitt að borga 20 rd. í málsfærslulaun og á sama hátt til svaramanna sinna þar, málaflutningsmanns Jóns Guðmundssonar og organista P. Guðjohnsens, 15 rd. til hvors þeirra um sig.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1865, hinn 14. ágúst

d ó m u r

í málinu nr. 2/1865: Réttvísín

g e g n

Jóhannesi Björnssyni og Katrínu Jónsdóttur m.fl.
(Hæstaréttardómur bls. 389).

Með dómi gengnum í Borgarfjarðarsýslu 2. dag nóvember 1864 eru hin ákærðu, Jóhannes Björnsson

í Grafardal dæmd til betrunarhússvinnu í 7 ár, Jón Sæmundsson í 4 ár og Katrín Jónsdóttir í 3 ár, en Árni Sæmundsson dæmdur sýkn fyrir sóknarans ákærum í málinu, hvar á móti þau öll eru skylduð til in solidum að greiða allan málskostnað. Aftur á móti eru þau hin ákærðu Kristján Sæmundsson og Guðrún Þorbjörg Sæmundsdóttir dæmd með öllu sýkn saka.

Eins og nákvæmar er frá skýrt í undirréttardóm-inum, er það með eigin játningu hins dómfellda Jóhannesar, Katrínar og Jóns, samt öðrum atvikum löglega sannað, að þau árin 1862 og 1863 hafi í Grafardal gjört sig sek í stuldi á 7 eða 8 hrossum og 14 eða 15 sauðkindum, sem eigendur ekki nema að nokkru leyti hafa getað uppspurzt að.

Að vísu má það nú með sérlegri hliðsjón af því atriði, að hin ákærðu hafa yfir höfuð verið auðsveipin í játningu afbrota sinna, álítast nægilega upplýst, að þau hafi haft við mikinn bjargarskort að búa og jafnvel leitað bjargarstyrks hjá hreppstjóranum, en svo að kalla árangurslaust. En þegar hins vegar er gætt að því, að hin dómfelldu hafa sem fyrr greinir svo lengi legið á þessari stórkostlegu þjófnaðarlist og þar að auki áttu eins og upplýst er í málinu sjálf sams konar skepnur til að bæta úr nauðsyn þeirra, sem þær voru, er þau stálu frá öðrum, eins og líka ekkjan Katrín Jónsdóttir átti hlut í ábýli sínu, er selja eður hagnýta hefði mátt til bjargræðis á svo löngu tímabili, þá getur þetta atriði engan veginn gjört afbrot þeirra að neyðarþjófnaði eður leitt til sýknar þeirra, heldur aðeins

verið þeim til nokkurrar linkindar, og er það þannig auðsætt, að verknaður þeirra, eftir því sem komið er fram í málinu, heyrir beinlínis undir 6. grein í tilsk. 11. apríl 1840.

Af þeim ákærðu hefir Jóhannes Björnsson áður verið dæmdur innan Húnavatnssýslu 26. ágúst 1842 til 2x27 vandarhagga refsingar fyrir sauðapjófnað, en hin tvö dómfelldu, sem og eru komin á lögaldur í sakamálum, hafa ekki áður verið dæmd né sakfelld fyrir nokkurt lagabrot, og fær rétturinn ekki betur séð, að athuguðum öllum málavöxtum, en að hegning sú, sem þeim hverju fyrir sig er ákveðin í undirréttardóminum, sé hæfilega matin eftir málstað hvers eins, og ber því eftir ofangreindri lagagrein, sbr. 13. til 14. gr. í sömu tilsk., undirréttarins dóm að staðfesta, hvað hegningu þessara 3ja dómfelldu snertir, þó þannig að sú Jóhannesi ídæmda hegning sé lækkuð til 6 ára betrunarhússvinnu.

Af þeim ástæðum, sem tilgreindar eru í undirréttardóminum, ber hann einnig, hvað hin meðákærðu, Árna, Kristján og Guðrúnu Þorbjörgu, börn Sæmundar snertir, að staðfesta, og til sömu niðurstöðu hlýtur rétturinn að komast í tilliti til þess ídæmda iðgjalds og málskostnaðar. Sömuleiðs ber hinum ákærðu in solidum að borga til sóknara við yfirdóm-inn 10 rd. og til hvors af svaramönnum sínum þar 8 rd. fyrir flutning málsins.

Hvað rekstur og meðferð málsins í héraði snertir, þá hefur að vísu orðið talsverður dráttur á því, en þar sem undirdómarinn þó að miklu leyti hefir réttlætt hann, virðist eigi nægileg ástæða til að láta hann

varða undirdómaranum ábyrgðar. Að öðru leyti hefir meðferð málsins í héraði og málsfærslan verið vítalaus og flutningur þess við yfirdóminn lögmætur.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa, þó þannig að hegning hins dómfellda Jóhannesar Björns-sonar sé lækkuð til 6 ára betrunarhússvinnu. Svo ber og hinum dómfelldu, öllum fyrir eitt og einu fyrir öll, að borga til sóknara við landsyfirrættinn, málaflutningsmanns Jóns Guðmundssonar, 10 rd. og til svaramanna sinna, Páls Melsteds og organista P. Guðjohnsens, 8 rd. til hvors um sig.

Hin ídæmdu iðgjöld ber að lúka innan 8 vikna frá lögbirtingu dóms þessa, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum. Th. Jónassen.

Árið 1865, hinn 14. ágúst

d ó m u r

í málinu nr. 4/1865: Jakob og Ólafur Steingrímsson m. fl.

g e g n

bæjarstjórninni í Reykjavík.

Með landsyfirrættarstefnu, dagsettri 7. febr. 1865, hafa bræðurnir Jakob og Ólafur Steingrímssynir á Seli, Snorri Þórðarson á Steinsholti og Sveinn Ingi-mundsson á Seli, að fenginni gjafsókn frá 31. jan. s. á., áfrýjað fjárnámsgjörð, er fram fór yfir þeim 22. nóv. 1864 út af skuldum til Reykjavíkurbæjar, er þeir ekki höfðu borgað. Var þessi skuld Jakobs 2 rd. 87 sk., Ólafs 45 sk., Snorra 22 sk. og Sveins 23 sk. auk lögtakslauna 24 sk. á hvern þeirra. Hafa

áfrýjendurnir krafizt þess fyrst og fremst, að þeir verði dæmdir sýknir af kröfum mótpartsins, bæjarstjórnarinnar í Reykjavík, er og einnig hefir fengið gefins málssókn, þannig að þeim verði skilað aftur fé því, er hjá þeim var tekið lögtaki ásamt lögtaks-kostnaðinum, og til vara, að fógetagjörðin verði dæmd ómerk, sökum formgalla þess, að úrskurður eigi hafi verið felldur af fógetanum, og þeim til-dæmdir hjá mótpartinum 15 rd. í málskostnað, hver heldur sem niðurstaðan yrði.

Þess ber þá fyrst að geta, að formspurning sú, sem þannig er fram komin í málinu, verður eigi til greina tekin, þar sem áfrýjendurnir hafa gjört hana að vararéttarkröfu sinni, en réttarfarslögin eigi heimila málspörtum að véfengja tilbúning málsins eftir að þeir hafa krafizt dóms um aðalefni þess.

Hvað því næst viðvíkur aðalréttarkröfu áfrýjend-anna, þá byggja þeir hana á því, að þeir eigi þykjast skyldir til að greiða flatarmálsskatt af timburhús-um sínum, þar sem þau standi á jarðarinnar Sels landi, sem sé fyrir utan landareign fornu Reykja-víkur jarðar, en sér í lagi ekki heyra undir kaup-staðarlóð þá, sem útmæld var 1792, þar sem reglu-gjörðin fyrir Reykjavíkurkaupstað frá 27. nóv. 1846, 19. gr. aðeins leggi skatt á timbur- og múr-byggingar þær, sem standa á þessari síðastnefndu lóð, og þessa meiningu sína styðja þeir í aðalatrið-unum á því: Í fyrsta máta, að téð lagagrein segir, að gjaldinu skuli fyrst um sinn jafna eftir sama mælikvarða, sem þangað til (1846) hafi verið við-hafður, en það sé alkunnugt, að áður hafi engu gjaldi

verið jafnað á aðrar byggingar en þær, er stóðu á kaupstaðarlóðinni; í annan stað, að þegar greinin fari að fyrirskipa um hinn meiri hluta gjaldsins, þá víkki hún gjaldsvæðið til allra á kaupstaðarlóðinni, en fari ekki út fyrir hana; og í þriðja lagi, að það sé auðsætt, að ef þeir, sem búa á annarlegri lóð, sem kaupstaðurinn eða jörðin Reykjavík aldrei hafa átt, ætti að gjalda sama flatarmálsskatt sem þeir, er á kaupstaðarlóðinni búa, þá yrðu þeir miklu harðara úti en kaupstaðarbúarnir, með því þeir að auki verða að gjalda lóðarleigu landsdrottni sínum, og að einmitt fyrir þenna ójöfnuð vilji opið bréf 26. sept. 1861 girða. Í fjórða máta hafa áfrýjendurnir farið fram á, að orðið kaupstaðarbygging geti aðeins þýtt þá byggingu, sem standi á bæjarins lóð.

Hvað nú fyrstu ástæðuna snertir, þá er það auðsætt, að orðið „mælikvarði“ í 10. gr. reglugerðarinnar af 1846, er lýtur til hinnar fyrri venju, ekki ákveður neitt um, hvað skilja eigi við kaupstaðarbyggingu, eður að eigi megi jafna gjaldinu niður á fleiri eður aðrar byggingar en þá var títt, þar sem það aðeins hefir tillit til, *hvernig* gjaldinu skuli deilt millum bygginga þeirra, er greinin nefnir, og hvað hinni annarri ástæðunni viðvíkur, þá verður rétturinn að álíta, að með orðunum „á alla búendur á kaupstaðarlóðinni“ sé meint hið sama sem rétt á undan er meint með orðunum „á bæjarins innbúa“, er auðsjáanlega verður að vera allir þeir, sem eru í lögsagnarumdæminu, þar þeir eftir 1. gr. eru eitt sveitarfélag, því á alla þessa, ef þeir annars eftir lögunum eru þess umkomnir, má leggja aukaútsvar

til fátækra. En af þessu sést aftur, að með orðinu „kaupstaðarlóðinni“ er meint allt lögsagnarumdæmið og að orðið „kaupstaðarbygging“ í þessari hinni sömu grein eðlilega verður eftir sambandinu að skiljast um allar þær byggingar, er skatturinn er lagður á eftir 4. gr. innan lögsagnarumdæmisins, enda er það og auðsætt, að þar sem orðið „kaupstaður“ í 1. gr. er sett í mótsetningu við Seltjarnarneshrepp sem sveitarfélag út af fyrir sig, og þar sett takmörkin fyrir því sveitarfélagi, þá hlýtur það að tákna allt lögsagnarumdæmið, og þess vegna verður að álíta, að allar þær múr- og timburbyggingar, sem í lögsagnarumdæminu eru, þó þær séu fyrir utan kaupstaðarlóðina eftir útmælingunni frá 1792, séu eftir reglugjörðarinnar skoðun að álíta kaupstaðarbyggingar og því skattskyldugar eftir 4. og 19. gr., og það flýtur þannig af sjálfu sér, að hugmynd sú, sem áfrýjendurnir hafa lagt í orðið kaupstaðarbygging, ekki getur samþýðzt reglugjörðinni.

Þessari niðurstöðu haggar alls eigi samjöfnuður sá, er áfrýjendurnir hafa viljað leiða út af opnu bréfi 26. sept. 1861 um tómthússkattinn, því auk þess sem þessi skattur er ekki með öllu samkynja hinum, þá er hann lagður á með seinna lagaboði. Að vísu hafa áfrýjendurnir ennfremur borið það fyrir sig, að þeir ekki ættu lóðina undir húsum sínum og væru því aðeins superficiarii, en með því skatturinn eftir reglugjörðinni er lagður á byggingarnar sjálfar, sem þeir eru eigendur að, hlýtur rétturinn að álíta, að gjaldið sé rétt heimtað af þeim, og það

Því fremur sem þeir, er hafa þær eignir til umráða, er skattur hvílir á, eru skyldir til að greiða hann eftir almennum lögum vorum, þó þeir ekki sjálfir séu eigendur þeirra eigna, en að öðru leyti liggur það með öllu fyrir utan þetta mál að rannsaka réttarsambandið, hvað toll þenna snertir, millum áfrýjendanna og þess eður þeirra, sem eiga lóðirnar undir húsum þeirra.

Málskostnaður á eftir málavöxtum að falla niður. Svaramönnum málspartanna, er báðir, eins og þegar er sagt, hafa fengið gjafsókn, ber 8 rd. hvorum fyrir sig í málsfærslulaun, sem greiðist úr opinberum sjóði. Málið hefir sem gjafsóknarmál verið flutt lögum samkvæmt fyrir yfirdóminum.

Því dæmist rétt að vera :

Hin áfrýjaða fógetagjörð á óröskuð að standa. Málskostnaður falli niður. Málsfærslumönnum málspartanna, Jakobi Steingrímssyni og málaflutningsmanni Jóni Guðmundssyni, ber 8 rd. hvorum fyrir sig fyrir flutning málsins við yfirdóminn, er greiðist úr opinberum sjóði.

Árið 1865, hinn 14. ágúst

d o m

i sagen nr. 15/1865: Gymnastiklærer Stenberg

c o n t r a

gjæstgiver Jörgensen.

Da den indstævnte gjæstgiver Jörgensen har produceret fra appellantens sagfører, der har ført sagen for ham baade for over- og underretten en skriv-

else af 26. mai sidstl., hvorved han under trussel af execution er bleven opfordret til at betale de ham ved underretsdommen idömte procesomkostninger med 8 rdl., samt i forbindelse dermed en kvittering af 31. s.m. for modtagelsen af dette beløb, og indstævnte saaledes ifølge appellantens opfordring har efterkommet dommen for appellantens vedkommende, vil sagen ifølge indstævntes paastand være at afvise og indstævnte at tildømme af appellanten 5 rd. i kost og tæring.

Thi kjendes for ret:

Denne sag afvises. Til indstævnte gjæstgiver Jörgensen betaler appellanten gymnastiklærer Stenberg 5 rd. i kost og tæring.

At efterkommes inden 8 uger fra denne doms lovlige forkyndelse under adfærd efter loven.

Árið 1865, hinn 14. ágúst

d ó m u r

í málinu nr. 7/1865: Hinn íslenzki dómsmálasjóður
g e g n

Katli Sigurðssyni.

(Hæstaréttardómur bls. 407).

Í sök þessari hefir áfrýjandinn eða stiftamtmaðurinn yfir Íslandi sem forstöðumaður hins íslenzka dómsmálasjóðs látið stefna héraðsdómi frá Eyjafjarðarsýslu, dags. 10. sept. f.á., fyrir yfirréttninn til þess að dómur þessi verði alveg úr gildi felldur, og hinn stefndi Ketill Sigurðsson skyldaður til þess að greiða dómsmálasjóðnum 350 rd. með vöxtum

4% frá 11. júní 1857, til þess borgun skeður, samt allan málskostnað skaðlaust, en í héraðsdóminum var Ketill Sigurðsson frifundinn fyrir réttarkröfum dómsmálasjóðsins, málafærslumanni dómsmálasjóðsins tildæmdir 5 rd. í málsfærslulaun af hinu opinbera og innstefnda sjálfum 22 rd., sem borgist af sækjandanum.

Sök þessari er þannig varið, að prestur Sveinbjörn Hallgrímsson þann 17. sept. 1856 fékk til láns hjá dómsmálasjóðnum 350 rd. og gaf sama dag veðskuldabréf sitt fyrir þessari upphæð ásamt áfallandi vöxtum. Til tryggingar þessari skuld veðsetti hann 20 hundruð í jörðinni Eyrarlandi, sem var eign Ketils Sigurðssonar, og framseldi um leið heimildarskjal frá honum til þess, að jörðin skyldi standa í veði til nýárs 1859, en skuldbatt sig þó jafnframt með áteiknan á skuldabréfið sama dag og það var útgefið til þess að afhenda skilríki fyrir ótakmörkuðum tíma í veðsetningu jarðarinnar Litlaeyrarlands. Í sök þessari er nú og framkomið slíkt heimildarskjal, dags. 15. jan. 1857, og framlagt af eiganda skuldarinnar, en sem útgefandinn Ketill Sigurðsson neitar, að geti verið til tryggingar fyrir hinni stefndu skuld.

Það er nú að vísu svo, að skjal þetta ekki er áteiknað framsali til dómsmálasjóðsins, en á hinn bóginn þá virðist það vera gefið með áteiknun séra Sveinb. Hallgrímssonar á veðskuldabréfið samdægurs og hans gaf það, að ótakmörkuð trygging fyrir skuldinni skyldi verða gefin með veðsetningu á Litlaeyrarlandi, og þar sem nú skjalið er dagsett

15. jan. 1857 og þannig gefið áður en hið eldra veðleyfi var gengið úr gildi, hlýtur rétturinn að álíta, að dómsmálasjóðurinn, sem engin ástæða er til að halda að hafi orðið handhafi hins síðara veðleyfis, nema til tryggingar fyrir skuldinni, eins og í upphafi var áskilið — hafi fengið hreina og beina tryggingu fyrir hinni umræddu 350 rd. skuld frá Katli Sigurðssyni í jörðunni Litlaeyrarlandi. Það sést og heldur ekki, hvorki á hinum umgetnu veðleyfisbréfum né heldur af nokkru því, sem fram er komið í sökinni, að Ketill Sigurðsson hafi áskilið sér neina ávísun um það, hvort eða hvernig síra Sveinbjörn Hallgrímsson mundi nota sér slíkt leyfi, og þar af leiðir, að hinn stefndi hlýtur að vera skyldur til að fullnægja þeim skuldbindingum, sem presturinn Sveinbjörn Hallgrímsson eftir hinni gefnu heimild hefir ollað honum.

Þar eð veðsetningarskjal prestsins síra Sveinbjarnar Hallgrímssonar ekki finnst að vera þinglesið, svo að það ekki getur haft skuldbindandi kraft fyrir aðra en útgefandann sjálfan og Ketil Sigurðsson, er auk annars ekki nægileg ástæða til þess, að dómur verði gefinn á veðinu sem slíku, en á hinn bóginn hlýtur Ketill sem sá, er hefir undirgengizt, að eignarjörð sín, Litlaeyrarland, skyldi vera veð og trygging fyrir láni, er síra Sveinbjörn tæki, en síðan hefir selt jörðina eftir hans eigin frásögn og tekið fram þessa gjörð sína sem frífinningarástæðu án þess þó að geta þess, að hann við söluna hefði getið þeirrar skuldbindingar, sem hann þó hlaut að vita eftir áminnztu veðleyfi, að á henni

kynni að minnsta kosti að hvíla, að vera skyldur sjálfur til að standa dómsmálasjóðnum, sem eigi hefir sökum gjaldþrots síra Sveinbjarnar sáluga getað fengið skuld sína af eigum hans, skil á og borga hina umpráttuðu 350 rd., en á hinn bóginn er engin ástæða til þess að skylda hann til að greiða nokkra vexti af skuldinni, því það hefir hann ekki tekizt á hendur. Málskostnaður falli niður, en hér fyrir réttinum bera hinum skipaða sækjanda, yfirréttarmálsfærslumanni P. Melsted, í málsfærslulaun 10 rd. r.m., er greiðist úr opinberum sjóði.

Að því leyti gjafsókn hefir verið veitt í sök þessari, hefir meðferð sakarinnar verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ketill Sigurðsson á að greiða hinum íslenska dómsmálasjóði 350 rd. Í málsfærslulaun til hins skipaða sækjanda hér við réttinn, yfirréttarmálaflutningsmanns P. Melsteds, greiðist 10 rd. r.m. og til umboðsmanns A. Sæmundssonar 6 rd., er borgist úr opinberum sjóði. En að öðru leyti falli málskostnaður niður.

Dóminum að fullnægja innan 8 vikna frá lögbirtingu hans undir aðför að lögum.

Jón Pétursson

í justitiarii Th. Jónassens forföllum.

Árið 1865, hinn 11. september

d ó m u r

í málinu nr. 16/1865: Réttvísín

g e g n

Jóni Einarssyni og Eggert Jónssyni.

Í máli því, sem hér liggur fyrir, er Jón Einarsson og sonur hans Eggert Jónsson ákærður fyrir stuld á 3 kindum, og eru þeir með dómi sýslumannsins í Eyjafjarðarsýslu frá 31. marz, er næst leið, dæmdir hinn fyrrnefndi til að líða 2x27, en síðastnefndi 27 vandarhagga refsingu, og hefur hlutaðeigandi amtmaður skotið téðum héraðsdómi til landsyfirréttarins.

Eftir játningu hinna dómfelldu, og eftir þeim upplýsingum, sem í málinu eru komnar fram, er það löglega sannað, að þeir ákærðu hafi um haustið 1862 stolið þeim 3 sauðkindum, sem í héraðsdóminum eru tilgreindar. Svo er það einnig að álíta sannað, að þessar 3 kindur hafi af þeim ákærðu verið teknar úr kvífé Jóns Einarssonar, sem þær voru komnar saman við, en þar af leiðir aftur, að þjófnaður þessi ekki getur álitizt sem sauðþjófnaður úti í haga, er 6. gr. í tilskip. 11. apríl 1840 talar um, heldur heyrir brotið undir 1. gr. í téðri tilskip., og ber að dæma eftir henni aðeins.

Pegar þar næst skal meta straff hlutaðeigenda, sem aldrei hafa áður sætt lagaákæru eða hegningu og komnir eru langt yfir lögaldur sakamanna, þar sem Jón er á áttræðis aldri, en Eggert, sonur hans, kominn yfir tvítugt, virðist hegningin fyr-

ir hinn fyrrnefnda eftir málavöxtum hæfilega matin til 8 mánaða betrunarhússvinnu, sem eftir tilskipun 24. jan. 1838, gr. 4 samgildir 27 vandarhagga refsingu, en fyrir hinn síðarnefnda, sem má álitast, að hafi farið að boði föður síns, virðist hegningin réttilega ákveðin til 15 vandarhagga refsingar. Svo borga þeir ákærðu báðir fyrir einn og einn fyrir báða allan af lögsókninni leiddan kostnað og þar á meðal laun til sóknara og svaramanns við landyfirrétttinn 10 rd. til hvors um sig. Laun til svaramanns hinna ákærðu við undirréttinn samþykkjast.

Hvað meðferð og rekstur málsins í héraði snertir, hefur hvoru tveggja verið ábótavant, og sér í lagi hefur verið mjög svo langur dráttur á málinu í héraði án þess undirdómarinn hafi réttlætt hann með einu eður neinu, sem hann þó eftir boði tilskipunar 3. júní 1796 átti að gjöra, ef hann vildi komast hjá ábyrgð af slíkum drætti, en þar sem það þó er mögulegt, að undirdómarinn hefði getað réttlætt þenna orðna drátt á málinu í héraði, álitur landsyfirrétturinn það áhorfsmál að láta hann varða sektum, og því vitnast, að meðferð og rekstur málsins í héraði hafði ekki verið slíkur, að fullnæg ástæða sé til þess að láta hann varða undirdómaranum ábyrgðar og sektar. Við landsyfirrétttinn hefur sókn og vörn verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Þeir ákærðu Jón Einarsson og Eggert Jónsson eiga að hýðast hinn fyrrnefndi 27 og hinn síðarnefndi 15 vandarhöggum. Svo bera þeir in solidum

allan af málssókninni gegn þeim leiðandi kostnað og þar á meðal til sóknara og svaramanns við landsyfirréttinn, málafærslumannanna P. Melsteds og Jóns Guðmundssonar, 10 ríkisdali til hvors um sig. Um skaðabætur á undirréttarins dómur óraskaður að standa. Hin ídæmdu iðgjöld ber að greiða innan 8 vikna frá lögbirtingu dóms þessa, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1865, hinn 18. september

d ó m u r

í málinu nr. 8/1865: Yfirdómari Jón Pétursson

g e g n

ritstjóra Þjóðólfs, málaflutningsmanni Jóni Guðmundssyni, og land- og bæjarfógeta Árna Thorsteinson.

Út af meiðyrðum, er blaðið Þjóðólfur 17. ár, nr. 3-4, 10. nóv. 1864 í grein nokkurri, er hefur þá fyrir sögn: Meira um alþingismannskosninguna í Reykjavík, hafði viðhaft um úrskurð þann áhrærandi kjörengi kaupmanns Sveinbjarnar Jakobsens, er meiri hluti kjörstjórnarinnar í Reykjavík, í hverjum yfirdómari Jón Pétursson var, felldi á næstliðnum kjörfundi þar þ. 29. sept. 1864, höfðaði þessi við bæjarþingið í Reykjavík mál á hendur málaflutningsmanni Jóni Guðmundssyni, sem er ritstjóri og ábyrgðarmaður blaðsins Þjóðólfs, og krafðist fyrir

bæjarþingsréttinum, að meiðyrði þessi, er hljóða þannig:

1. (Á blaðsíðu 10, 1. dálki) „Nei, ekki kvað svo mikið að öruggleik og hreinskilni meiri hlutans, heldur flensar hann í kringum augljóst kjör-gengisleysi Jakobsens, eins og kisa í kringum heitan graut, er hana langar í, en er hrædd um, að hún brenni sig“, og aftur
2. (Á blaðsíðu 11, 1. dálki) „Og hvað sem um þær (þ: athugasemdir höfundarins) er að segja að röksemdaleiðslunni til og ástæðum, ef þær eru veilar eða skakkar, þá bitnar það á oss, en eigi meira hlutanum, — þá þurfum vér samt ekki að fegra þær með augljósri lygi né að pipra þær með helberum ósannindum, eins og meiri hlutinn gjörir“,

yrðu dæmd dauð og ómerk, hvað hann snertir, og ritstjóri Þjóðólfs látinn sæta fyrir þau hæfilegum sektum samkvæmt eðli þeirra og tilskipun af 9. maí 1855, og að sér yrði dæmdur af honum málskostnaður, svo hann sé skaðlaus.

Með dómi Reykjavíkur bæjarþingsréttar 9. febr. þ.á. eru þau undir tölulið 2 viðhöfðu orð: „augljós lygi, og helber ósannindi“, dæmd dauð og marklaus, svo þau ei skerði æru og gott mannorð sækjandans, yfirdómara Jóns Péturssonar, hvar að auki mála-flutningsmanni Jóni Guðmundssyni, sem útgefanda og ábyrgðarmanni tímaritsins Þjóðólfs, er gjört að greiða í sekt til Reykjavíkur fátækra sjóðs 10 rd. ríkismyntar, auk 5 rd. í málskostnað til sækjandans.

Þessum bæjarþingsréttar dómi hefur yfirdómari

Jón Pétursson með stefnu af 2. maí þ.á. áfrýjað hingað til réttarins til ógildingar, breytingar og til þess betri réttar að verða aðnjótandi, og hefur aðal-áfrýjandinn, sem seinna hefur öðlzt gjafsókn fyrir yfirdóminn í málinu, í sóknarskjali af 20. maí þessa árs krafizt, að ofan nefnd klausa undir tölulið 1 í blaðinu Þjóðólfi verði dæmd dauð og marklaus, svo hún eigi komi mannorði sínu til nokkurs hnekkis, og að hinn stefndi ritstjóri Þjóðólfs, málaflutningsmaður Jón Guðmundsson, verði auk nægilegs málskostnaðar fyrir undirréttinum hér fyrir látinn sæta hæfilegum sektum, eins og að undirdómarinn, land- og bæjarfógeti Árni Thorsteinson, sem stefnt er til að ábyrgjast nefndan dóm sinn, einnig verði fyrir tilgreinda klausu í undirréttardóminum, er áfrýjandanum þykir ærumeiðandi fyrir sig og því hefur heimtað, að einnig verði dæmd dauð og marklaus, verði fyrir tilhlýðilegum bótum, og enn fremur, að báðir hinir stefndu verði solidarískt skyldaðir til að greiða sér áfrýjunarkostnaðinn með nægilegri upphæð og loksins, að undirréttardómurinn að öðru leyti verði staðfestur.

Þar eð áfrýjandinn hefur í skjali til réttarins af 14. ágúst þessa árs tilkynnt, að hann, eftir að hafa yfirvegað útlistan undirdómarans af dómsástæðum hans í varnarskjali frá honum af 24. júlí þessa árs, fráfalli öllum sínum réttarkröfum gegn honum í þessu máli, og undirdómarinn hefur álitid þessa yfirlýsingu áfrýjandans fullnægjandi fyrir sig og hefur einnig þess vegna sleppt öllum sínum kröfum í málinu gegn áfrýjandanum, er málið milli aðal-

áfrýjandans og undirdómarans þannig algjörlega útkljáð með samkomulagi þeirra í millum.

Eftir gagnstefnu hefur hinn stefndi málaflutningsmaður Jón Guðmundsson, ritstjóri og ábyrgðarmaður Þjóðólfs, þar á móti í varnarskjali af 24. júlí þessa árs krafizt, að bæjarþingsdómurinn í þessu máli verði felldur úr gildi, en hann frídæmdur undan kærum og kröfum aðaláfrýjandans, en þessi skyldaður til að greiða sér málskostnaðinn fyrir báðum réttum samtals með 50 rd. ríkismyntar.

Gagnáfrýjandinn hefur líka þ. 14. ágúst þessa árs til gjörðarbókar yfirdómsins gjört kröfu um, að öll málsfærsla aðaláfrýjandans fyrir yfirdóminum verði ónýtt af þeirri ástæðu, að áfrýjandinn hafi flutt málið sjálfur fyrir yfirdóminum, hvar Justitiarius, yfirboðari hans, haldi sæti sínu eftir yfirdómsins undangengnum úrskurði. En þessa kröfu gagnáfrýjandans, enda þótt hún ei yrði álitin of seint fram borin, getur rétturinn ekki tekið til greina, þar eð það hvorki eftir hlutarins eðli eða andanum í tilskipun af 8. janúar 1802 eða Canselli-bréfi af 27. febr. 1838 gat verið fyrirmunað aðaláfrýjandanum, *sem ekki persónulega hefur mætt fyrir yfirdóminum í þessu máli*, er varðar hann *sjálfan*, að láta skipaðan málsfærslumann við yfirdóminn framleggja þar sóknargögn sín í málinu, sem aðaláfrýjandinn hafði undirskrifað, með því yfirdómendunum einungis er bannað að mæta fyrir yfirdóminum sem málsfærslumönnum, þar eð stjórnarráðið hefur álitid persónulegt mót þeirra þar í því skyni ei eiga við.

Að því leyti gagnáfrýjandinn hafði fyrir bæjarþingsréttinum krafizt, að þar eð málinu hefði verið stefnt þangað, án þess gætt hefði verið fyrir mælanna í tilskipun af 3. júní 1796, gr. 4, yrði því frávísað bæjarþingsréttinum, þá ber þess að geta, að þar eð gagnáfrýjandinn ekki hefur sérstaklega áfrýjað hingað til yfirdómsins úrskurði bæjarþingsréttarins af 8. des. 1864, er synjaði honum um frávísun málsins frá undirréttnum og um 10 rd. í kost og tæring, getur yfirdómurinn ekki heldur tekið þessa kröfu til greina, því gagnáfrýjandinn má álítast að hafa fráfallið henni. Gagnáfrýjandinn hefir enn fremur fyrir undirréttnum krafizt, að málinu yrði vísað þaðan, fyrst af þeirri ástæðu, að hann ekki sé höfundur að grein þeirri í Þjóðólfi, sem hin ákærðu meiðyrði standa í, heldur annar maður ónafngreindur, en að hann hvorki sé ákærður eða stefndur sem ábyrgðarmaður Þjóðólfs, heldur sem Jón Guðmundsson málaflutningsmaður, þar næst hins vegar, að hin ákærðu meiðyrði hvorki hafi verið tiltekin í kæruskjalinu til sáttanefndarinnar, svo álíta meg, að málið eigi hafi verið lagt til sátta, né í stefnunni. Þar eð bæjarþingsdómurinn ei tók þessar frávísunarástæður til greina, hefur gagnáfrýjandinn krafizt að dómur þessi verði ónýttur af yfirdóminum; en yfirdómurinn getur ekki fallizt á þessar kröfur gagnáfrýjandans, því hvað hina fyrri ástæðu snertir, þá væri hún eftir eðli sínu ei frávísunar- heldur sýkunarástæða, ef sannað yrði, að honum hefði verið ranglega stefnt, en þetta spursmál viðkemur ekki formi málsins, heldur aðalefni

þess. En hvað viðvíkur hinni seinni frávísunar-
 ástæðu gagnáfrýjandans, þá getur yfirdómurinn
 ekki fundið að hún sé á rökum byggð eða að málið
 eigi hafi verið löglega lagt til sætta, því gagnáfrýj-
 andinn var af aðaláfrýjandanum kallaður fyrir
 sáttanefndina út af meiðyrðum, er þessi þóttist hafa
 orðið fyrir í þeirri áminnztu grein í blaðinu Þjóð-
 ólfi nr. 3-4 10. nóv. 1864, en hún inniheldur vafa-
 laust þau meiðyrði, er aðaláfrýjandinn hefur sér í
 lagi gjört að kæruefni og krafizt, að yrðu dæmd
 dauð og marklaus og gagnáfrýjandinn sektaður
 fyrir, og því hafa þau einnig hlotið að vera umræðu-
 efni milli málspartanna í sáttanefndinni. Málið ber
 því að dæma í aðalefninu.

Með tilliti til þess ber þá fyrst að geta, að þar eð
 málaflutningsmaður Jón Guðmundsson er ritstjóri
 og ábyrgðarmaður tímaritsins Þjóðólfs, er inni-
 heldur þau fyrrgreindu meiðyrði, og hann ei hefur
 eftir áskorun aðaláfrýjandans tilgreint neinn
 höfund téðrar ritgjörðar, ber honum samkvæmt til-
 skipun af 9. maí 1855, 3. grein að standa alla ábyrgð
 af henni, finnist hún saknæm, og er því mál þetta
 réttilega höfðað á hendur honum og honum löglega
 stefnt.

Þegar því næst aðalefni málsins eða meiðyrði þau,
 sem aðaláfrýjandinn átelur, koma til yfirvegunar,
 og þá fyrst þau, sem tekin eru fram í undirréttar-
 dóminum undir 1. tölulið, fær rétturinn ekki álitid,
 að þau séu þess eðlis, að gagnáfrýjandinn með þeim
 geti álitizt að hafa bakað sér lagalega ábyrgð, því
 það virðist auðsætt eftir því sambandi, sem orðin

standa í við það, sem á undan og eftir fer í greininni, að þau ekki séu viðhöfð í þeim tilgangi að meiða aðaláfrýjandann sem góðan og ráðvandan mann eða að drótta að honum, að hann hafi breytt móti betri vitund og sannfæringu, er hann, sem var í meiri hlutanum, felldi í kjörstjórninni þann úrskurð, sem gefið hefur tilefni til þessa máls, heldur að gagnáfrýjandinn með þessum ummælum sínum hafi einungis viljað lýsa því álitinu sínu yfir, að það, sem aðaláfrýjandinn í svari sínu í blaðinu Íslendingi frá 29. okt. fyrra árs upp á það, sem staðið hefði í Þjóðólfi 12. okt. næst á undan í greininni: „alþingiskosningin í Reykjavík“, hefði tekið fram til réttlætningar þessum úrskurði sínum, væri í raun og réttri veru að engu hafandi og markleysa ein, þar sem aðaláfrýjandinn hefði leitt hjá sér að fara inn í aðalefnið, en flensað, eins og hann komst að orði, utan um kjörgengisleysi Jakobsens og þar að lútandi úrskurð kjörstjórnarinnar meiri hluta eins og köttur utan um heitan graut, sem að hans álitu lýsti skorti á öruggleik og hreinskilni í röksemdaleiðslu aðaláfrýjandans; en þessi lýsing á röksemdum og ástæðum aðaláfrýjandans, eins og hún er orðuð, þó hún í sjálfu sér sé ósæmileg, virðist þó ekki þess eðlis, að hún geti skert hans borgaralega álit, og því ekki heldur bakað gagnáfrýjandanum lagalega ábyrgð, en þrátt fyrir það eru ummæli þessi, eins og nú var sagt, ósæmileg og óverðug, einkum samlíking sú, sem hann hefur tekið af kettinum, og alkunnugt er í málinu og jafnan viðhöfð og skilin, eins og gagnáfrýjandinn hefur tekið fram, um þann, sem

fikrar utan við málið og ekki segir hreint og beint meiningu sína eða það, sem í brjósti býr. Það virðist því fullt tilefni til að taka kröfu aðaláfrýjandans til greina, að þessi ummæli verði dæmd dauð og ósögð, þó ekki finnist ástæða til að láta þau varða gagnáfrýjandann sekta.

Þar á móti eru ummæli þau, sem aðaláfrýjandinn hefur tekið fram undir 2. tölulið, ekki einungis ótilbærileg, heldur mjög svo nærgöngul og meiðandi í lagalegum skilningi. Gagnáfrýjandinn ber sig hér saman við aðaláfrýjandann á þá leið, að hann lýsir því yfir, að hann þurfi ekki, eins og aðaláfrýjandinn hafi gjört, að fegra ástæður sínar og röksemdaleiðslu með augljósri lygi né heldur að pipra þær með helberum ósannindum. Hann dróttar því með berum orðum að aðaláfrýjandanum, að hann hafi gjört sig sekan í hvoru tveggja, en slík ummæli yrðu, ef þau væru sönn, að rýra mjög svo álit og traust á aðaláfrýjandanum, bæði sem embættismanni og manni yfir höfuð.

Sú réttlæting, sem gagnáfrýjandinn hefur viljað finna þessum orðum sínum í því, að aðaláfrýjandinn í greininni í Íslendingi hafi sagt og ranghermt, að gagnáfrýjandinn, þegar hann ritaði greinina í Þjóðólfi, sem hér ræðir um, hafi verið æfur út af alþingismannskosningunni í Reykjavík og bálreiður kjörstjóranum og þeim, sem kusu Jakobsen fyrir þingmann, getur sem öldungis ónóg ekki til greina komið, því enda þótt svo væri, að þetta væri ranghermt upp á gagnáfrýjandann, sem þó ekki er sannað að sé, þá gat það ekki gefið gagnáfrýjandanum neinn

rétt til þess að fara slíkum meiðyrðum út af því um aðaláfrýjandann, þar sem þessi ummæli á engan hátt geta verið meiðandi fyrir gagnáfrýjandann, eins og það virðist auðsætt, að aðaláfrýjandinn ekki hafi viljað segja eða sagt annað með þeim en það, að greinin í Þjóðólfi frá 12. okt. fyrra árs „alþingiskosningin í Reykjavík“ beri á sér þann blæ, að hún sé ekki orðuð með þeirri stillingu og jafnaðargeði, sem sé skilyrði fyrir óvilhöllum dómi, og rétturinn verður að álíta, að greinin sýni það sjálf. Gagnáfrýjandinn getur því ekki komizt hjá ábyrgð af þessum ummælum sínum, og virðist, þar sem orðin eru svo mjög ósæmileg og meiðandi, að sú sekt, sem hann hér með hafi bakað sér, sé samkvæmt tilskipun 9. maí 1855 gr. 9, 2. lið, hæfilega metin eins og af undirdómaranum til 10 rd. til Reykjavíkur fátækra-sjóðs, svo ber og eftir téðum lagastað að dæma þau tilgreindu ummæli dauð og ósögð.

Málskostnaður við landsyfirréttinn virðist eftir kringumstæðunum eiga að falla niður.

Málsfærslan hefur, að því leyti málið hefur verið gjafsóknarmál, verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa, þó þannig að þau af gagnáfrýjandanum um aðaláfrýjandann í blaðinu Þjóðólfi, nr. 3-4 frá 10. nóv. fyrra árs, blaðsíðu 10 viðhöfðu ummæli: „Nei, ekki kvað svo mikið að öruggleik og hreinskilni meiri hlutans, heldur flensar hann í kringum augljóst kjörgengisleysi Jakobsens, eins og kisa í kring um heitan graut,

er hana langar í, en er hrædd um, að hún brenni sig“, eiga dauð og marklaus að vera og ekki að koma aðaláfrýjandanum til nokkurs hnjóðs eða vansa.

Málskostnaðurinn við landsyfirréttinn falli niður.

Það ídæmda ber að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1865, hinn 18. september

d ó m u r

í málinu nr. 9/1865:

Yfirdómari Jón Pétursson

g e g n

ritstjóra Þjóðólfs, málaflutningsmanni

Jóni Guðmundssyni, og land- og bæjarfógeta

Árna Thorsteinson.

Með stefnu frá 2. maí þessa árs hefur yfirdómari Jón Pétursson áfrýjað til landsyfirréttarins til ógildingar og til þess að verða betri réttar aðnjótandi dómi gengnum við bæjarþing Reykjavíkurkaupstaðar 9. febr. þessa árs í máli, er hann hafði höfðað gegn innstefnda, málaflutningsmanni Jóni Guðmundssyni, út af því, að þessi hefði fyrir bæjarþingsréttinum krafizt, að áfrýjandinn yrði skyldaður til að borga sér 10 rd. fyrir að hafa viðhaft orðið „blak“ með fleiru og auglýst þetta síðan í blaðinu Þjóðólfi, en við téðan bæjarþingsdóm er innstefndi, útgefandi og ábyrgðarmaður Þjóðólfs, dæmdur sýkn af kröfum áfrýjandans og málskostnaður látinn falla niður.

Áfrýjandinn, sem fengið hefur gjafsókn við yfirréttinn, hefur nú krafizt, að þessi dómur yrði felldur úr gildi og innstefndi dæmdur til hæfilegrar hegningar m.m., og svo, að undirdómarinn, sem stefnt hefur verið til að ábyrgjast dóm sinn, yrði látinn sæta hæfilegum sektum, hvar á móti innstefndi hefur gjört þá aðalkröfu, að bæjarþingsdómurinn verði dæmdur ómerkur eða felldur úr gildi og málinu vísað frá yfirréttinum, en áfrýjandi skyldaður til að borga honum í málskostnað 40 rd. og látinn sæta sektum fyrir ástæðulausa málsýfingu, en til vara hefur hann krafizt að hann verði alveg frídæmdur undan kærnum og kröfum áfrýjandans, en þessi dæmdur í málskostnað og sektir.

Þess skal fyrir fram getið, að áfrýjandinn hefur undir málsfærslunni við landsyfírréttinn algjörlega fallið frá réttarkröfu sinni, hvað undirdómarann snertir, og að undirdómarinn, sem hafði mætt til þess að halda svörum uppi fyrir sig við landsyfírréttinn, hefur einnig að sínu leyti gjört hið sama, og er hann þannig genginn úr málinu.

Að því leyti, sem innstefndi hefur viljað leiða sönnur að því, að sóknaraðferð sé ekki lögum samkvæm af þeirri ástæðu, að hann sjálfur hafi undirskrifað sóknarskjölin til landsyfírréttarins, getur rétturinn ekki álitíð, að þetta sé á rökum byggt eða að þetta komi í stríð við grundvallarreglur laganna í tilskipun frá 8. janúar 1802.

Eigi fær rétturinn heldur álitíð, að frávísunarkrafa innstefnda gæti til greina tekizt, því auk þess, að krafan um frávísun málsins er komin of seint

fram við undirréttinn, hlýtur rétturinn að álíta, að áfrýjandinn hafi fullan rétt til að höfða sérstakt mál út af orðinu „blak“, sem innstefndi hafði viðhaft í bæjarþingsréttinum þ. 27. nóv. fyrra árs, án þess að þurfa þegar í stað að áskilja sér rétt til slíkrar málshöfðunar.

Þegar því næst réttarkrafa áfrýjandans um, að undirréttarins dómur verði felldur úr gildi og innstefndi hæfilega sektaður fyrir orðið „blak“, kemur til yfirvegunar, þá fær rétturinn ekki séð, að þetta orð í því sambandi, sem það stendur í og er viðhaft af innstefnda, geti verið meiðandi fyrir áfrýjandann, því það virðist fyrst og fremst auðsætt, að innstefndi hafi með þessu orði alls ekki viljað gefa í skyn, að áfrýjandinn hafi blakað við sér eða slegið sig, sem er orðsins eðlilega þýðing í málinu, heldur virðist að liggja beint við, að orðið sé af innstefnda viðhaft einungis til málfyllingar og að hann með því og orðunum „gabb“ og „kost og tæring“ hafi viljað sýna og sanna, að áfrýjandinn hafi með því að stefna sér, eins og hann gjörði, með að hans áliti rangri stefnu fyrir lög og dóm, hallað rétti sínum eða gengið honum of nærri, sem hann þykist eiga fulla heimtu á að fá bætur á hjá áfrýjandanum, en slík ummæli geta ekki bakað innstefnda lagalega ábyrgð, en þessi yfirlýsing af málstilbúningi áfrýjandans á hendur innstefnda getur ekki verið meiðandi eða skert borgaralegt álit eður virðingu áfrýjandans á nokkurn hátt.

Rétturinn finnur því ekki ástæðu til að taka réttarkröfu áfrýjandans um, að innstefndi verði sektaður

fyrir að hafa viðhaft orðið „blak“ og að það verði dæmt dauðt og marklaust, til greina.

Aftur í annan stað fær rétturinn ekki betur séð en að orðin, sem innstefndi lét bóka eftir sér í bæjarþingsréttinum 22. des. fyrra árs „að þessleiðis : áfrýjandans ástæðulaus málsýfing og málshöfðun gengi því næst að gjöra tilraun til þess að gjöra sér leik að því að hafa lögin og dómarainstitutionina í fíflskaparmálum“, séu svo ósæmileg og nærgöngul áfrýjandanum í hans stöðu, að réttarkrafa hans um, að þau verði dæmd dauð og marklaus, eigi að takast til greina, en þar á móti virðist ekki ástæða til að láta þau varða sektum. Þar á móti getur réttarkrafa innstefnda, að áfrýjandinn verði sektaður sem temere litigans eftir kringumstæðunum ekki til greina komið. Með þessari breytingu ber undirréttarins dóm að staðfesta. Málskostnaður hér við réttinn virðist eftir kringumstæðunum eiga að falla niður.

Að svo miklu leyti, sem málið hefur verið gjaf-sóknarmál, hefur málsfærslan verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa, þó þannig að þau orð, sem hinn innstefndi lét bóka eftir sér í Reykjavíkur bæjarþingsrétti þ. 22. des. fyrra árs um áfrýjandann „að þessleiðis ástæðulaus málsýfing og málshöfðun gengi því næst að gjöra tilraun til þess að gjöra sér leik að því að hafa lögin og dómarainstitutionina í fíflskaparmálum“, eiga dauð og ómerk að vera.

Málskostnaður við landsyfírréttinn falli niður.

Th. Jónassen.

Árið 1865, hinn 22. október

d ó m u r

í málinu nr. 17/1865: Réttvísín

g e g n

Jóni Jónssyni á Kóreksstöðum.

Það er í því máli, sem hér liggur fyrir og dómur er genginn í við Norður-Múlasýslu aukahéraðsrétt þann 12. jan. þ.á., upplýst og viðurkennt af hinum ákærða, Jóni Jónssyni á Kóreksstöðum, að hann í viðskiptabók sinni við verzlunarfulltrúa Thomsen á Fjarðaröldu hafi breytt upphæðinni á ullarvigti þeirri, sem hann lagði inn hjá téðum verzlunarmanni og sem í viðskiptabókinni var talin 2 lýsipd. 1 pd. af hvíttri ullu, í 2 lýsipd. 9 pd., og að hann samkvæmt þessari síðasttöldu upphæð hafi heimtað sér borgað andvirði ullarinnar, er með þessum hætti var orðið 3 rd. 32 sk. meira.

Fyrir þetta afbrot er hinn ákærði við héraðsréttinn dæmdur í 20 vandarhagga refsingu, og hefur hann áfrýjað dóminum.

Ákærði hefur nú skýrt frá og borið það stöðugt fyrir sig, að ullin hafi vegið heima hjá sér, áður en hann fór af stað með hana í kaupstaðinn, 2 lýsipd. 9 pd., eða eins og hann breytti vigtinni í viðskiptabókinni, og eitt vitni, sem viðstatt var, þegar ullin var vegin heima á Kóreksstöðum, hefur borið, að ullin hafi, eftir því sem hann bezt geti munað, vegið 2 lýsipd. 9 pd., og 2 vitni hafa borið, að þau hafi

heyrt ákærða segja, áður en ullin fór af stað, að hún væri 2 lýspd. 9 pd. að vigt.

Það virðist nú ekki næg ástæða til að kasta þessari skýrslu hins ákærða, því þó hann, sem er lýst sem mjög einföldum manni, ekki strax og búið var að leggja ullina inn, gæti um það við kaupmanninn, að ullin hefði vegizt minna en hann hefði getað ætlazt til, þá getur þetta hafa orðið af því, að hann ekki strax hafi veitt mismuninum á ullarvigtninni eftirtekt eða ekki fyrr en heima hjá sér, og þá kveðst hann ogsvo hafa sagt kaupmanninum frá því. Þegar þessi skoðun á málavöxtum, sem miklar líkur hafa við að styðjast, er lögð til grundvallar, verður verknaður ákærða ekki annað en tilraun til að fá þá uppbót, sem hann áleit sér bera hjá verzlunarfulltrúa fyrir ullina eftir þeirri vigt, sem hún hafði heima hjá honum, eða eins og hann sjálfur orðar það, hann vildi með því að breyta ullarvigtninni í bókinni „ná upp þeirri vigt, sem hann hélt að ullin hefði haft heima hjá sér“, og þannig laut tölubreytingin í bókinni eftir skýrslu hins ákærða ekki að því að ná undir sig borgun, sem honum ekki bar eða þótti sér bera, en þar af leiðir aftur, að brot hans verður ekki, eins og undirdómarinn hefur gjört, heimfært undir 64. gr. í tilskipun 11. apríl 1840, heldur ber þetta brot ákærða að dæma eftir álitum, og með sérlegri hliðsjón af grundvallarreglum téðrar tilskip. 50. gr., og virðist þeim samkvæmt hæfilegt, að ákærði sé látinn sæta fjársekt, sem hæfilega virðist metin til 8 rd. til hlutaðeigandi fátækra sjóðs. —

Hvað málskostnað í héraði snertir, ber undir-

réttarins dóm að staðfesta, hvar að auki ákærða ber að greiða málsfærslulaun til sóknara og svaramanns hér við réttinn með 5 rd. til hvors um sig. Rekstur og meðferð málsins í héraði hefur verið vítalaus og sókn og vörn hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn ákærði Jón Jónsson á að borga 8 rd. til hlutaðeigandi fátækra sjóðs. Að öðru leyti á undirréttarins dómur óraskaður að standa. Sóknara hér við réttinn, málsfærslumanni Jóni Guðmundssyni, og verjanda, málsfærslumanni P. Melsted, borgi hinn ákærði 5 rd. hvorum fyrir sig.

Dóminum ber að fullnægja innan 8 vikna frá lögbirtingu hans undir aðför að lögum.

Th. Jónassen

Árið 1865, hinn 22. október

d ó m u r

í málinu nr. 18/1865: Réttvísir

g e g n

Sveini Hjaltasyni.

(Hæstaréttardómur bls. 388).

Mál þetta er þannig undir komið, að einhverju sinni í fyrra sumar voru þeir báðir, sýslumaðurinn í Vestmannaeyjum og hinn ákærði, staddir undir eins inni í sölubúð nokkurri þar í eyjunum; var hinn ákærði þá mjög drukinn og lá, eftir því sem ráða er af vitnaleiðslunni, með höfuðið fram á búðar-

borðið. Tók sýslumaður þá brennivínsflösku, er ákærði hafði keypt, og hellti nokkru úr henni ofan í höfuðið á honum, en steypiti hinu niður. Ærðist þá hinn ákærði og tók að atyrða sýslumann, sem þá bauð tveim mönnum, er þar voru viðstaddir, að taka hann og setja hann inn í fangahúsið þar á eyjunum. Hinn ákærði stökk þá út úr búðinni, en sýslumaður og mennirnir veittu honum eftirför, unz þeir náðu honum inni í húsi, hvar þeir tóku hann og fluttu í fangelsi, og þar sat hann, eftir því sem hann hefir frá skýrt, í 24 tíma; en á leiðinni, er sýslumaður og mennirnir voru að elta ákærða, greip hann upp hnefastóran stein og kastaði að sýslumanni, þannig að steinninn stefndi á vangann á honum, en með því sýslumaður beygði sig niður, flaug steinninn fram hjá honum án þess að gjöra nokkurt mein. — Út af þessu er nú höfðað mál gegn ákærða fyrir ofríki veitt yfirvaldinu, er það gegndi embættisköllun sinni, og er ákærði 6. júlí í sumar, er leið, með aukaréttardómi Vestmannaeyja dæmdur til að hýðast 10 vandarhöggum og til að greiða allan af sökinni löglega leiðandi kostnað, en þessum dómi hefir hann skotið til yfirdómsins.

Það má nú álitast nægilega upplýst undir málinu, að hinn ákærði sé spakur utan öl, vel látinn og ráðvandur, en að hann sé að öðru leyti mjög veikur á geðsmunum og hafi einu sinni orðið vitskertur, svo orðið hafi að binda hann og varðveita um lengri tíma, og síðan þetta skeði, líti svo út, sem hann ekki hafi fullt vald á sjálfum sér, þegar hann verði mjög drukkinn, eins og hann hafi verið í hið um-

rædda skipti. Þegar nú á þá einu hlið hins ákærða ráðvendni og spaklyndi, þegar hann er fyrir utan öl, og á hina geðsmunabrestur hans, og hversu hann verður, síðan hann fékk hann, sem stjórnlaus, þegar hann verður mjög drukkinn, er tekin til hæfilegra greina, og ennfremur er litið á aðdraganda til uppþots ákærða í hið umrædda skipti, virðist ekki betur en að allt lúti að því, að hann ekki hafi verið sér meðvitandi og ráðandi gjörða sinna á þann hátt, að þær geti reiknast honum til hegningar, er hann greip steinninn og kastaði að sýslumanni, hvað ogsvo virðist að vera samkvæmt skoðun vitnanna, einkum fyrrverandi hreppstjóra Sigurðar Torfasonar, eins og líka því, að ákærði stöðugt hefir borið, að hann ekki myndi eftir því, að hann hefði kastað steini að sýslumanninum. Þessari skoðun á málinu hrindir það ekki þó ákærði væri ferðafær, eftir þeim æsingi, sem í hann var kominn.

Ákærða ber þannig að dæma sýknan í máli þessu og málskostnaðinn að greiða úr opinberum sjóði, þar á meðal sóknara og svaramanni við yfirdóminn, 6 rd. hvorum fyrir sig. Meðferð málsins í héraði hefir verið vítalaus og málsfærslan við yfirdóminn lög-mæt.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn ákærði Sveinn Hjaltason á fyrir kærnum sóknarans í þessu máli sýkn að vera. Allan af málinu löglega leiðandi kostnað ber að borga úr opinberum sjóði og þar á meðal til sóknara við yfirdóminn, málaflutningsmanns Jóns Guðmundssonar, og svara-

manns hins ákærða þar, málaflutningsmanns Páls Melsteds, 6 rd. hvorum fyrir sig í málaflutningslaun.

Th. Jónassen.

Árið 1865, hinn 13. nóvember

d ó m u r

í málinu nr. 19/1865: Réttvísín

g e g n

Jóhönnu Guðlaugsdóttur og Björgu Guðmundsdóttur.

Með aukaréttardómi, kveðnum upp að Húsavík í Þingeyjarsýslu 19. dag október 1864, er hin ákærða, ekkja Jóhanna Guðlaugsdóttir, dæmd fyrir sauðabjófnað, auk iðgjalds og málskostnaðar útláta af $\frac{3}{4}$ hlutum, til að hýðast 2x27 vandarhöggum og til að vera háð sérlegri tilsjón lögreglustjórnarinnar í 16 mánuði, hvar á móti dóttir hennar, meðákærða Björg Guðmundsdóttir, er með téðum dómi dæmd sýkn af frekari ákærum réttvísinnar og til að greiða málskostnað að $\frac{1}{4}$ hluta, en dómi þessum hafa báðar hinar ákærðu skotið til landsyfirréttarins.

Það er með eigin játningu hinnar ákærðu Jóhönnu, sem er nær sextug að aldri og ekki hefur áður verið dæmd fyrir lagabrot, og öðrum atvikum, sem upplýst eru undir rannsókn þessa máls, löglega sannað, að hún á jólaföstunni 1861, er hún var á heimleið úr Axarfirði að Arnarstöðum, þar sem hún átti heima, hafi nálægt miðri vöku farið inn í fjárhús Björns bónda Jónssonar í Lækjardal, stolið þar 1 kind vetur-

gamalli og ætlað að leiða heim með sér, en er kindin var svo treggeng, að annað hornið brotnaði af henni, þá hafi hún skorið hana með hníf, er hún hafði á sér, borið hana heim á bakinu og fénýtt síðan.

Að vísu hefur nú hin ákærða viljað færa sér það til málbóta, að hún hafi átt skuld hjá Birni bónda Jónssyni, er numið hafi kindarverði, og sem hún ekki hafi getað fengið, og í annan stað, að hún ekki hafi verið með sjálfri sér um það leyti, er hún framdi kindarstuldinn, en hvorugt þetta atriði getur eftir því, sem framkomið er og upplýst í málinu, orðið henni til afsökunar eða linkindar. Á hinn bóginn getur afbrot hinnar ákærðu ekki, eins og héraðs-dómarinn hefur álitit, orðið heimfært undir 6. gr. í tilskipun 11. apríl 1840, sem aðeins hljóðar um sauðapjófnað *út í haga*, heldur ber að heimfæra það undir nefndrar tilskipunar 1. gr., og með því það þar að auki er upplýst undir málinu, að hin ákærða hafi *af sjálfsdáðum*, áður en nokkur réttarrannsókn var hafin gegn henni, gjört sér ferð til Björns bónda, sem hún stal kindinni frá, meðgengið afbrot sitt fyrir honum og beðið hann fyrirgefningar á því, hlýtur hún eftir grundvallarreglunni í tilskip. 26. marz 1841 8. gr. og 15. apríl 1840 5. gr. að verða að-njótandi sérlegrar linkindar í hegningu þeirri, sem afbrot hennar ella hefði bakað henni, og virðist þessu samkvæmt hæfilegt, að hún aðeins sæti 10 vandarhagga refsingu. —

Hvað því næst viðvíkur hinni meðákærðu Björgu Guðmundsdóttur, sem og er komin á lögaldur sakamanna og aldrei hefur að undanfögnu sætt laga-

ákæru fyrir nokkurt lagabrot, þá hefur hún að vísu játað, að móðir sín Jóhanna hafi sagt sér frá ásetningi sínum að stela kindinni fyrirfram og eins skýrt sér frá, hvar komið væri, þegar búið var, en þar sem hún stöðugt hefur synjað fyrir, að hún á nokkurn hátt hafi tekið þátt í verknaði móður sinnar eða notið neins af hinni stolnu kind, og þessi framburður hennar alveg kemur heim við sögusögn móður hennar, og ekkert er að öðru leyti komið fram, er gæti vakið efa um, að þetta sé rétt hermt, þá getur hvorki það atriði, að hún ekki ljóstraði þjófnaðinum upp um móður sína, sem þar að auki hræddi hana með hótunum frá því, né heldur það, að hún ekki strax kannaðist við, að móðir sín hefði sagt sér frá áformi sínu fyrirfram, orðið henni til áfellis, og það því síður, sem ekkert það er upplýst í málinu, er bendir á, að hún hafi verið við málið annað riðin, og ber hana því að dæma alveg sýkna af sóknarans ákærum í máli þessu, og þessu samkvæmt ber héraðsdóminum að breyta, en þar á móti hvað iðgjald hins stolna snertir að staðfesta. Eftir þessum málavöxtum virðist hæfilegt, að $\frac{3}{4}$ hlutar málskostnaðar og þar á meðal málsvarnarlaun í héraði, sem samþykkjast, og laun til sóknara og svaramanns við landsyfirréttninn 6 rd. til hvors um sig, greiðist af hinni ákærðu Jóhönnu Guðlaugsdóttur, en $\frac{1}{4}$ hluti úr opinberum sjóði.

Hvað meðferð og rekstur málsins í héraði snertir, þá hefur að vísu orðið mjög langur dráttur á honum, þar sem rannsókn í málinu er þegar hafin 14. ágúst 1862, en dómur eigi felldur fyrr en 19. okt.

1864, en þar sem undirdómarinn þó sumpart hefur réttlætt þenna drátt og sumpart virðist ekki næg ástæða til að vefengja skýrslu hans um atvik þau, er valdið hafa enn frekari drætti á málinu, þá vitnast, að meðferð og rekstur málsins í héraði eigi hafi verið slík, að hún eigi að varða undirdómaranum lagaábyrgðar. — Sókn og vörn við landsyfirréttinn hefur verið lögmæt. —

Því dæmist rétt að vera :

Hin ákærða Björg Guðmundsdóttir á fyrir ákærum sóknarans í þessu máli sýkn að vera. Jóhanna Guðlaugsdóttir á að sæta 10 vandarhagga refsingu. Svo ber og henni að greiða allan af máli þessu löglega leiðandi kostnað og þar á meðal laun til sóknara við yfirdóminn, málsfærslumanns Jóns Guðmundssonar, og verjanda, málsfærslumanns P. Melsteds, 6 rd. hvorum fyrir sig að $\frac{3}{4}$ hlutum, en $\frac{1}{4}$ hluti málskostnaðar greiðist úr opinberum sjóði. Um iðgjald hins stolna á undirréttarins dómur óraskaður að standa. —

Hið ídæmda ber að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1865, hinn 13. nóvember

d ó m u r

í málinu nr. 20/1865: Verzlunarmaður L. Knudsen
g e g n
gestgjafa J. Vedholm.

Með landsyfirréttarstefnu frá 15. júní þ.á. hefur verzlunarmaður L. Knudsen í Reykjavík áfrýjað gestaréttardómi, gengnum við Ísafjarðarsýslu gestarétt þann 10. febrúar seinastl., með hverjum gestgjafi J. Vedholm á Ísafirði er frídæmdur fyrir kröfu áfrýjandans út af skuld, er áfrýjandinn telur til hjá honum að upphæð 23 rd. 4 sk., og málskostnaður látinn falla niður.

Hér við réttinn hefur nú áfrýjandinn gjört þá aðalréttarkröfu, að innstefndi verði dæmdur til að borga þá umgetnu skuld og þar að auki in solidum með undirdómaranum allan málskostnað fyrir báðum réttum skaðlaust, en til vara, að undirdómarinn verði dæmdur til á sjálfs síns kostnað að taka málið fyrir að nýju til löglegrar meðferðar og dómsáleggingar samkvæmt skjölum þeim, er nú hafa verið lögð fram hér við réttinn, samt til að greiða skaðlaust allan af áfrýjun málsins leiðandi kostnað. —

Innstefndi J. Vedholm hefur, þótt löglega stefndur, ekki mætt né mæta látið, og hlýtur því málið, hvað hann snertir, að dæmast samkvæmt Laganna 1—4—30, og tilsk. 3. júní 1796 2. gr. eftir þeim fram-

lögðum skjölum og skilríkjum; þar á móti hefur undirdómarinn mætt og gjört þá réttarkröfu, að hann verði frídæmdur fyrir kærum og kröfum áfrýjandans og sér dæmdir 20 rd. hjá áfrýjanda í málskostnað.

Af skriflegri viðurkenningu hins innstefnda, sem eftir þar til veittu leyfisbréfi hefur verið lagt fram af áfrýjanda við landsyfirrættinn og dagsett er 25. júlí 1861, sést, að hann telur sig að vera skuldugan áfrýjandanum um þá uppástefndu 23 rd. 4 sk.; það sést einnig af réttargjörðunum, að þessi viðurkenning innstefnda ekki hefur verið lögð fram í gestaréttinum af þeirri ástæðu, að áfrýjandinn gleymdi að leggja hana fram þann dag, sem málið kom í rétt, og vegna þess, að innstefndi mótmælti því, að hún fengist lögð fram næsta réttardag, hvers mótmæli gestaréttardómarinn tók gild, og byggir svo á eftir frifinningardóm sinn á því, að áfrýjandinn hafi enga sönnun fært eða komið fram með, hvorki reikning né annað skriflegt fyrir skuldakröfu sinni.

Rétturinn fær nú eigi betur séð en þessi meðferð á málinu sé beinlínis gagnstæð þeirri, sem tilskip. frá 15. ágúst 1832 ætlast til og fyrirskipar, þar sem undirdómarinn algjörlega hefur leitt hjá sér að láta málspörtunum þá leiðbeiningu í té, sem hann eftir téðrar tilskip. 10. gr. var skyldur til, því ef hann hefði gjört það, þá hefði komið fram við gestaréttinn sú sönnun fyrir kröfu áfrýjandans, sem málssóknin er risin út af og sem dómarinn hafði því fremur ástæðu og tilefni til að láta sækjandann sýna og leggja fram, sem hann bæði vissi af skjal-

inu, er þess er getið í kæruskjalinu, sem lagt var fram í gestaréttinum og markað er nr. 1, og einkum vegna þess innstefndi ekkert þóttist vita, hvernig á skuldakröfunni stæði eða hvort allt væri komið til greina, sem farið hefði milli hans og áfrýjandans, og að hann yfir höfuð, eins og hann kveður að orði, ekkert vissi, frá hvaða skuld þetta bevís (2: það bevís, sem vitnað er til í kæruskjalinu nr. 1) stafaði, og þar sem undirdómarinn þannig ekki hefur gætt lögboðinnar skyldu sinnar að leiðbeina málsþórtunum, eins og fyrir er skipað í tilskipun 15. ág. 1832 gr. 10, í því að láta þá gefa vissar, skilmerkilegar og sannorðar skýrslur um þær kringumstæður, undir hverjum málssóknarinnar gildi er komið, né heldur leiðbeint áfrýjandanum til að útvega þær sannanir, sem í neitunartilfelli voru nauðsynlegar, verður ekki hjá því komizt að dæma gestaréttardóminn ómerkan og að vísa málinu heim aftur í hérað til nýrrar og löglegrar meðferðar og dómsáleggingar, eftir að sóknaranum hefur verið gefin leiðbeining og kostur á því að leggja fram viðurkenningarskjal innstefnda frá 25. júlí 1861 og innstefnda hefur verið gefið tækifæri og tilefni til að koma fram með mótbárur sínar gegn skuldinni eftir því tilefni, sem framburður hans í gestaréttinum þann 4. febr. seinastl. gefur tilefni til.

Málkostnaður fyrir landsyfirréttnum virðist eftir kringumstæðunum eiga að falla niður.

Því dæmist rétt að vera:

Þessu máli heimvísast til nýrrar meðferðar og

dómsáleggingar, eftir að áfrýjandanum hefur af gestaréttardómaranum verið gefin lögboðin vegleiðsla til þess að leggja fram skuldaviðurkenningu innstefnda frá 25. júlí 1861 og innstefnda til að koma fram með mótbárur sínar gegn skuldabævisinu og í málinu yfir höfuð undir dómarans leiðbeiningu. Málskostnaður við landsyfirréttinn falli niður.

Th. Jónassen.

Árið 1865, hinn 18. desember

d ó m u r

í málinu nr. 21/1865: Réttvísinn

g e g n

Jóhannesi Jónssyni.

Í máli því, sem hér liggur fyrir, er Jóhannes Jónsson á Langhúsum í Fljótsdal settur undir lagaákæru fyrir „falsklega að hafa skrifað eftir annars manns nafni“.

Með ákærða eigin játningu og öðrum undir málinu framkomnum upplýsingum er það löglega sannað, að hann hafi þann 16. marz þ.á. skrifað seðil undir nafni Stefáns bónda Kjartanssonar á Húsavík, hvar með hann gefur vinnumanni sínum til leyfis að taka út í sinn (Stefáns) reikning 10 rd., sem hinn ákærði, sem þá kvaðst heita Sveinbjörn Einarsson, fékk borgaða út úr reikningi Stefáns hjá verzlunarfulltrúa Thomsen á Seyðisfirði þann 20. s.m.

Fyrir þetta tiltæki sitt er ákærði, sem er fæddur 1833 og ekki hefur áður verið ákærður eða dæmdur fyrir nokkurt lagabrot, með dómi gengnum við Norður-Múlasýslu aukahéraðsrétt þann 20. júlí, er næst leið, dæmdur til 3x27 vandarhagga refsingar, og hefur ákærði skotið þessum dómi til landsyfirréttarins.

Héraðsdómarinn hefur að landsyfirréttarins áliti réttilega heimfært brot hins ákærða undir 62. gr. í tilsk. 11. apríl 1840, eins og hann af þeirri ástæðu, að ávísunarseðillinn var þannig úr garði gjörður, að enginn varkár maður hefði þurft að villast á honum, einnig réttilega hefur ákveðið hinum ákærða samkvæmt téðum lagastað nokkru vægari hegningu en hún er í minnsta lagi eftir sömu tilsk. 60. gr., en þegar allar kringumstæður málsins eru athugaðar og sér í lagi það atriði, að hinn ákærði er mjög einfaldur maður og sem slíkur ekki virðist hafa haft ljósa hugmynd um það, hvað sagðist á verknaði hans, og að hann ennfremur, undir eins og hann var kominn í réttan skilning um það ólög-mæta í breytni sinni og áður en lagaákæru væri farið að hreyfa gegn honum, fór til hlutaðeigandi verzlunarstjóra, jataðist fyrir honum og vildi borga honum aftur peningana og loks er höfð hliðsjón af því, sem farið hafði þeim ákærða og Stefáni á milli í viðskiptum þeirra, og meðal annars af því atriði, að ákærði átti hjá Stefáni að minnsta kosti 4 rd., ef ekki fulla 10 rd., þá virðist ekki betur en að í þessum atriðum í heild sinni sé fólgin heimild fyrir því að meta hegningu ákærða eftir 62. grein oft-

nefndrar tilskipunar, samanborna við 60. gr., talsvert vægara en héraðsdómurinn hefur gjört, og að hinum ákærða eftir málavöxtum megi virðast hæfilega hegnt með 8 mánaða betrunarhússvinnu, sem eftir tilsk. 24. jan. 1838 samgildir 27 vandarhagga refsingu.

Héraðsdóminum ber því þessu samkvæmt, hvað þá ídæmdu hegningu snertir, að breyta, en hvað málskostnað, og þar á meðal þau dæmdu varnarlaun við héraðsréttinn áhrærir, að staðfesta.

Ákærða ber að greiða allan af áfrýjun málsins löglega leiddan kostnað og þar á meðal til sóknara og svaramanns síns hér við réttinn 6 rd. til hvors um sig. Rekstur og meðferð málsins í héraði hefur verið forsvaranleg og sókn og vörn hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Héraðsdómurinn í þessu máli á óraskaður að standa, þó þannig að ákærði aðeins sæti 27 vandarhagga refsingu.

Til sóknara og svaramanns við landsyfirréttninn, málsfærslumannanna P. Melsteds og J. Guðmundssonar, borgi hinn ákærði 6 ríkisdali hvorum fyrir sig.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 26. febrúar

dom

i sagen nr. 14/1865: Enkefru Lucinde Knudtzon

contra

kjöbmand Duus.

Ved hovedstævning af 22. april og continuationsstævning af 24. i samme maaned f.a. paaanker citantinden P.L. Knudtzons enke, Lucinde Knudtzon, födt Gottschalk af Kjöbenhavn, en inden Kjosar- og Gullbringusyssels extraret, i en sag mellem indstævnte kjøbmand P. Duus af Keflavík paa den ene og citantinden paa den anden side betræffende ejendomsretten til et ved sidstnævntes handelsetablisement i Keflavik beliggende tuun eller græsmark, under 10. maj 1864 afsagt dom, hvorved citantindens afdöde mand, grosserer Knudtzon i Kjöbenhavn, eller hans befuldmægtigede, factor Sivertsen i Havnefjord paa hans vegne, under en daglig mulkt er tilpligtet at aflevere til indstævnte, kjøbmand Duus det tæt vestenfor förstnævntes handelsetablisement i Keflavík beliggende, med steengjærde indhegnede tuunstykke eller græsmark i aabodsfri stand, eller med saadan aabod, som af retten dertil udmeldte, uvillige mænd bestemme, samt at betale en aarlig leje af tunet fra fardag 1853 til aflevering skeer, med et saadant belöb, som ligeledes af retten udmeldte mænd fastsætte, dog at den aarlige leje ikke overstiger 50 rd. om aaret.

Denne dom har citantinden, mellem hvis afdöde

mand, grosserer P.L. Knudtzon og indstævnte, der allerede 2 gange tilforn har verseret sag om samme qvæstion, og hvori den under 24. juni 1863 sidst-afvigte underretsdom, ved denne rets dom af 5. okt. s.a. blev kjendt uefterrettelig, paastaaet underkjendt og saaledes forandret, at hun frifindes for indstævntes tiltale, og at den af indstævnte iværksatte executionsforretning underkjendes og aldeles ophæves, og *in subsidium*, at den indstævnte ved underretsdommen tilkjendte leje af tunet ikkun regnes fra klagens dato den 2. juni 1862, og endelig at indstævnte i ethvert tilfælde tilpligtes at betale citantinden processens omkostninger for begge retter.

Derimod har indstævnte paastaaet, at underretsdommen kjendes ved magt at stande i alle sine puncter og clausuler, at den paaankede executionsforretning 22. oct. 1864 bliver stadfæstet, og at citantinden tilpligtes at betale ham processens omkostninger for begge retter med 120 rdl.

Med hensyn til afgjørelsen af det hovedspørgsmaal, hvorom nærværende sag drejer sig, nemlig hvilken af de procederende parter, overensstemmende med det fra begge sider i sagen anbragte, ejendomsretten til det omtvistede tuun eller græsmark der maa antages at tilhøre, maa det bemærkes, at det er in confesso, at der i aaret 1825 blev oprettet en contract mellem daværende ejer af jorden Keflavik, kjøbmand C. A. Jacobæus paa den ene og factor ved det nu for tiden citantinden tilhørende handelsetablissement O. Sandholt paa den anden side, hvisfølge

der blev tilladt sidstnævnte at opdyrke det stykke jordbund af förstnævntes ejendomslod Keflavík til tuun, som han da i sidstafvigte foraar have ladet indhegne i nærheden af sit vaaningshuus, hvorhos dette grundstykke — der efter nærværende sags procedure maa antages at være identisk med tunet qvæstionis — tilstaaes ham, eller hans arvinger fri for al afgift til modcontrahenten kjøbmand C. A. Jacobæus eller hans arvinger i de næstpaafølgende 28 aar, eller til fardag 1853, fra hvilken tid forbemeldte tuunlod aldeles skulde hjemfalde til ham eller hans arvinger, eller hvosomhelst da maatte være ejer af jorden Keflavík, saaledes, at den siden kunde efter godtbefindende afbenyttes af ejeren selv, eller af ham bortbygelses efter overeenskomst.

Ligesom nu denne contract, der udgjör hovedgrundlaget for indstævntes prætenderede ejendomsret til den omtvistede græsmark, eftersom dens gyldighed af citantinden er indrømmet, utvivlsomt medfører, ved siden af en til bestemt aaremaal begrænset, en anden indrømmet brugs- og benyttelsesret, dels anerkjendelsen af kjøbmand C. A. Jacobæus uomtvistede ejendomsret til tunet qvæstionis i aaret 1825 som ejer af jorden Keflavík, dels existencen af et i meget tydelige og bestemte udtryk affattet forbehold fra ejerens side, i kraft af hvilket hiin brugsret ved udløbet af det bestemte aaremaal, skulde bortfalde, og *eo ipso* hjemfalde til ejeren — saaledes skjønnes det ikke rettere end at den saaledes af bemeldte kjøbmand C. A. Jacobæus forbeholdte frie og fuldstændige dispositionsret over

den omtvistede græsmark, lovmedholdelig nu er gaaet over til indstævnte som den, der overensstemmende med den i contracten udtalte eventualitet, om end ved flere mellemliggende kjøb og salg, er bleven lovlige ejer af jorden Keflavík, hvilken synsmaade i høj grad bestyrkes dels ved en under 12. sept. 1842 optagen, og af indstævnte fremlagte syns- og vurderingsforretning, hvor tunet qvæstionis af selve Keflavíks forrige ejer kjøbmand H. Jacobæus, som den gang factor for afdöde kjøbmand J. Benedictsen, til hvem han tidligere havde solgt denne ejendom, just opgives som hørende til hans principals dödsbo, ligesom indstævnte her for retten har produceret et af afdöde sysselmand Abel, skifteforvalteren i bemeldte kjøbmand Benedictsens stervbo ved en aabningsforretning 20. juni 1842 forefundet og i denne retning paategnet document, der udgiver sig for at være en copi af ovenanmeldte contracts original, og som saadan maa antages at være i sin tid overleveret den afdöde som adkomstdocument til tunet qvæstionis, dels navnlig ved den omstændighed, at den til den næstpaafølgende ejer, indstævntes umiddelbare hjemmelsmand kjøbmand M. Smith i aaret 1846 udfærdigede skjøde bestemt, om end middelbart, blev baseret paa bemeldte syns- og vurderingsforretning, idet de foregaaende, i skjödet optagne auctionsconditioner ligefrem henvise til samme, ligesom det saaledes affattede skjøde under 18. juni 1846 ved forum rei sitae befindes at være thinglæst. — Foreløbig erindret, at den af citantinden senere hen under sagens gang her for retten

rejste indvending imod identiteten af tunet qvæstionis ikke kan efter den stedfundne procedure, som ovenfor antydet, tages til følge, maa det vel bemærkes, at hun som grunde for sin her for retten nedlagte frifindelsespaastand imod indstævntes vindication af tunet qvæst. först og fornemmelig har inhæreret en contract af 1. juni 1830, hvorved det i contracten af 1825 som vilkaarstillede forbehold af ejendomsretten til fordel for Keflavíks ejer formeentlig maatte betragtes bortfaldet, og i overeensstemmelse med hvilken de forrige ejere af det hende nu for tiden tilhørende handelsetablisement, kjøbmændene Jensen & Schmidt, formeentlig har kjøbt den omprocederede græsmark af ovennævnte factor Ole Sandholt, i hvilken henseende hun paaberaaber sig en fidimeret extract af bemeldte kjøbmands authoreserede handelsbog, hvorhos citantinden har fremlagt en mægler-sedel af 3. marts 1848 som et til hendes afdöde mand udstedt adkomstdocument for det forhen Jensen & Schmidt tilhørende handelsetablisement, tunet qvæst. derunder udtrykkelig indbefattet. Derhos har citantinden gjort gældende, at der ialfald maatte ved en tyveaarig besiddelse ulæst og ukjært til thinge antages at være vunden hævd paa tunet.

Vel bestemmes det nu i ovennævnte under 1. juni 1830 affattede hovedsagelig saaledes af citantinden paaberaabte document, der udgiver sig for en contract mellem C. A. Jacobæus og H. Jacobæus paa den ene og agent H. C. Jensen & P. P. Schmidt paa den anden side, medens den dog kuns befindes at være undertegnet af sönnen H. Jacobæus, af D Herrer

agent H. Jensen & P. P. Schmidt, skal saalænge de ere ejere af bemeldte handelshuse være fritagne for at betale nogensomhelst grundleje eller afgivt, af hvad navn nævnes kan, det være sig af huse, have, stakstædernes plads, *eller dersom* nogle om og ved etablisementet beliggende pladser f.ex. det af Sandholt indhegnede stykke land, eller saakaldte *tuun* etc. tilkjøbes samme, hvilket af jordejeren tillades, forpligter samme sig til at lade bortfalde eller (sic) paa disse ejendomme havde rettigheder og privilegier (Contractens 1. post). Fremdeles hedder det i contractens 4. post at: „i tilfælde af at dette handels-etablisement bortsælges af foranførte nuværende ejere, da ophæves denne contract i henseende til grundlejen, dog maa intet af den efter fastsatte mærker (cfr. 3. post) udviiste plads af grundejeren bortsælges eller forandres uden vedkommendes samtykke“.

Men selv om der nu ikke tages hensyn til de af indstævnte rejste vistnok grundede indvendinger imod denne contracts formelle gyldighed paa grund af, at samme kuns er underskrevet af sønnen H. Jacobæus, uden at det er bleven gotgjort af citantinden, at han var i besiddelse af den til at afhænde eller give afkald paa faderens ejendomme tilstrækkelige myndighed saa vil der end ikke paa selve documentets indhold kunne begrundes den af citantinden prætenderede afstaaelse af tunet qvæstonis; thi foruden at contracten saavel efter dens *almindelige* begyndelses som slutningsbestemmelser med tilstrækkelig klarhed og bestemthed limiterer det ved

samme stiftede retsforhold til de contraherende parter, saaledes, at det kun skulde vedvare saalænge som C. A. Jacobæus og H. Jacobæus eller nogen af deres efterlevende kan gjøre krav paa de i contracten ommeldte indtrader, hvorhos det i 4. post cfr. 1. post ogsaa bestemmes, at contracten med hensyn til disse ophæves i tilfælde af salg fra H. C. Jensen og Schmidts side — skjønnes det heller ikke hvorledes den af citantinden forfægtede fortolkning af 1. og 4. post kan forenes med de deri brugte udtryk og affattelsesmaade, samt det för contractens oprettelse efter det ovenfor udviklede bestaaende retsforhold med hensyn til tunet qvæstionis. Det indsees saaledes ikke, hvorlunde C. A. Jacobæus og H. Jacobæus, som ejere af de i 1. post 2. membr. ommeldte pladser, fornuftigvis kan antages at tillade, at disse som en eventualitet, tilkjøbes det H. C. Jensen & P. P. Schmidt tilhørende etablissement, naar denne transaction ikke skulde forstaaes om en allerede til en anden afstaaet rettighed, hvilken med hensyn til tunet qv. netop var begrundet ved contracten 1825, medens renunciationen paa de hidtil havde rettigheder og privilegier meget naturlig forklares ved den omstændighed, at det for denne contracts varighed bestemmende tidsrum efter dens slutningsmembrum meget let kunde extenderes langt udover det i contracten 1825 bestemte aaremaal. Hertil kommer at modsætningen mellem 1. og 2. membrum tilkjendegives ved ordforbindelsen: „det være sig af huse, have, stakstædernes plads, *eller dersom* etc“. vilde erholde en større vægt end en

sund tænkning tilsteder, hvis den forstodes anderledes; medens den falder ganske naturlig paa ovenantydnet maade, eftersom der for tiden ikke existerede nogen afgift af de i 2. membrum ommeldte pladser, ligesom ogsaa en lignende modsætning fremtræder i 4. post med hensyn til de efter fastsatte mærker udviste pladser, uagtet grundejeren til disse dog bestemt forudsættes at vedblive den samme.

Da det nu efter det saaledes udviklede maa antages, at contracten af 1. juni 1830 ikke kan omstøde det ovenfor antagne resultat eftersom den meget mere paa grund af de gjensidig indtraadte ejerskifter end ikke vedkommer nærværende sag, idet den endog efter dens eget indhold allerede factisk var ophævet inden udløbet af det i contracten 1825 bestemte tidsrum med hensyn til tunet qvæstionis, kunne selvfølgelig de paa denne contract begrundede overdragelser af samme ikke ansees som retskraftige ligeoverfor indstævnte, og det bliver saaledes unødvendigt nærmere at prøve de andre af citantinden for disses gyldighed anførte grunde ligesaaalidet som der, uanseet de særegne for dette land gjældende lovbestemmelser om hævde, kunde være tale om samme för udløbet af den ved contracten af 1825 indrømmede brugsrettighed.

Den paaankede underrettsdom vil saaledes med hensyn til ejendomsretten til det omtvistede tuun overeenstemmende med den af indstævnte nedlagte paastand være at stadfæste, til hvilket resultat retten ogsaa maa komme anbelangende den indankede executionsforretning, eftersom en attest fra rettens

justitskontoir for at citantinden havde indgivet begjæring om overretsstævning, selv om gebyhret for sammes authorisation samtidig hermed var bleven deponeret ikke skjønnes at kunne sættes i klasse med selve appelstævningens udfærdigelse da en saadan begjæring end ikke er noget processuelt skridt. eller endog indeholder nogen afgjørende garanti for at stævningen senere vil blive udtaget, da det deponerede gebyhr vistnok uden vanskelighed vilde kunne fordres tilbagebetalt ifald vedkommende vilde træde tilbage.

Hvad derimod den af citantinden nedlagte subsidære paastand om, at den indstævnte ved underretsdommen tilkjendte leje af tunet ikkun regnes fra klagens dato, 2. juni 1862, angaar, skjønner retten ikke bedre end at samme maa tages til følge, thi som i motiverne til denne retsdom af 25. sept. 1854 udtalt, blev den i aaret 1853 fra indstævntes side rejste vindicationssag for tidlig anlagt, hvilken omstændighed der synes at kunde tillægges fuld betydning i den heromhandlede retning, om endskjönt underretsdommen i hiin sag blev kjendt uefterrettelig af en anden grund, og det saameget mere, som der end ikke under hiin sag blev gjort nogen paastand om leje af tunet.

Processens omkostninger for begge retter ville efter omstændighederne være at ophæve.

Thi kjendes for ret:

Den paaankede executionsforretning samt underretsdom bör ved magt at stande, dog saaledes at den

i dommen ommeldte aarlige leie af tunet bör regnes fra 2. juni 1862 indtil aflevering skeer. Processens omkostninger for begge retter ophæves.

At efterkommes inden 8 uger efter denne doms lovlige forkyndelse under adfærd efter loven.

Jón Pétursson

(i Justitiarii Jónassens forfald).

Árið 1866, hinn 19. marz

d ó m u r

í málinu nr. 2/1866: Hreppstjórnir í Álftaneshrepp
g e g n

Þóru Jónsdóttur.

Með landsyfirréttafstefnu dags. 11. sept. 1865 hafa hreppstjórnir í Álftaneshrepp áfrýjað dómi gengnum við Kjósar- og Gullbringusýslu aukahéraðs-rétt 2. s.m., er hóf lögbann það, er téðir hreppstjórnar höfðu þann 3. júlí s.á. lagt gegn því, að ekkjan Þóra Jónsdóttir í Engey í Seltjarnarneshrepp yrði gefin saman í hjónaband við Guðmund nokkurn Guðmundsson á Hóli á Garðahverfi, og hafa þeir krafizt þess, að téður héraðsdómur verði felldur úr gildi, og greint lögbann gegn giftingu téðrar Þóru staðfest, hvar á móti hún hefur gjört þá réttar-kröfu, að dómurinn verði staðfestur. —

Áfrýjendurnir hafa viljað byggja lögmæti lögbannsins á þessum tveimur aðalástæðum 1. að Þóra hafi þegið fyrir og börn sín sveitarstyrk af Sel-

tjarnarneshreppi, sem þeir efast um, að sé endurgoldinn sveitinni, 2. hafi sambúð hennar og Guðmundar verið slitið og þeim sundrað hverju frá öðru eftir yfirvaldsúrskurði og Guðmundur þar að auki sektaður fyrir ólöglega tómthúsmennsku, og svo hafa áfrýjendurnir enn fremur lagt fram skýrslu um það, að Guðmundur eigi hafi goldið fátækraútsvar sitt til Álftaneshrepps, hvorki fyrir árið 1864 né 1865, og eigi heldur vegabótagjald fyrir árið 1864, eins og hann eigi heldur hafi goldið 2 rd. sekt til hreppsins, er hann hafi átt honum að greiða eftir amtsúrskurði frá 27. marz 1865.

En ástæður þessar virðast þó eigi að lögum að geta verið til fyrirstöðu þeirri áformuðu giftingu, eftir því sem á stendur, því undir málinu er komin fram viðurkenning hreppstjóranna í Seltjarnarneshreppi frá 16. júní f.á. fyrir því, að styrkur sá, er hún á sínum tíma hafði þegið af hreppnum, sé sveitinni endurborgaður, svo ekkert sé frá sveitarinnar hálfu því til fyrirstöðu, að hún inngangi nýtt hjónaband, og þó viðurkenning þessi eigi sé útdráttur úr sjálfri sveitarbókinni, hvað áfrýjendurnir sýnast að heimta, virðist hún eigi að síður, eftir því sem á stendur, næg sönnun fyrir því, að styrkurinn sé endurgoldinn hreppnum og að hreppstjórnarnir hafi veitt honum móttöku sem slíkum, og meira heimta eigi heldur lögin, og það virðist hér því þýðingarlaust, hvort hreppstjórnarnir hafi verið búnir að geta þessa í sveitarbókinni eður eigi. Eftir áminnztri viðurkenningu er þannig eigi ástæða til að álíta annað en að styrkur sá, er Þóra hefir þeg-

ið, hvort heldur fyrir sjálfa sig eður börn sín, sé endurgoldinn sveitinni. Það atriði, að yfirvaldið áður hefur skipað Þóru og Guðmundi að skilja að samvistum, meðan þau voru ógift og sambúð þeirra vitanlega var orðin hneykslanleg, inniheldur enga ástæðu fyrir því að meina þeim að giftast og þannig að byrja löglega sambúð, og eins er um hitt, að þó Guðmundur hafi verið sektaður fyrir ólöglega húsmennsku, þá leiðir þar af engan veginn, að það sé lögum gagnstætt, að Þóra giftist honum. Og hvað loksins það atriði snertir, að Guðmundur eigi hafi galdið í nokkur ár sveit sinni gjöld þau, er honum ber að gjalda henni, þá er þetta allt annað en að hann hafi þegið sveitarstyrk og eigi hann enn óendurgoldinn, og honum verður því eigi af þessari ástæðu fyrirmunnað, svo sem þeim, er hafi þegið óendurgoldinn sveitarstyrk, að kvongast, auk þess sem lögbannið eigi heldur hefur verið lagt niður gegn honum.

Af fyrirtéðum ástæðum ber því að staðfesta undirréttardóminn.

Áfrýjendurnir hafa stefnt fyrir yfirdóminn hreppstjórunum í Seltjarnarneshrepp, Árna Björnsyni og Einari Einarssyni, ásamt fyrrnefndri Þóru til málskostnaðarútláta, en þar sem hreppstjórunum eigi hefir verið stefnt fyrir undirréttinn, leiðir þar af, að stefnunni til landsyfirréttarins verður að frávísa, hvað þá snertir, eins og heldur ekki, úr því þeir hafa látið mæta hér við réttinn, verður komizt hjá að dæma þeim eftir kröfu þeirra kost og tæringu, sem hæfilega virðist ákveðin til 5 rd.

til hvors um sig. Við yfirdóminn virðist málskostnaður eftir kringumstæðunum eiga að falla niður. Þeim í málinu skipuðu málsfærslumönnum við yfirdóminn bera í málsfærslulaun hverjum fyrir sig 8 rd., sem greiðist þeim úr opinberum sjóði. Að því leyti sem málið hefur verið gjafsóknarmál vitnast, að meðferð þess í héraði hefur verið forsvaranleg og málsfærslan hér við réttinn lögmæt. —

Því dæmist rétt að vera:

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa. — Að því leyti hreppstjórana í Seltjarnarneshrepp, Árna Björnsson og Einar Einarsson, snertir, vísast yfirdómsstefnunni frá réttinum, og ber áfrýjendunum að lúka þeim í kost og tæringu 5 rd. hvorum fyrir sig. Málskostnaður við landsyfirréttinn falli niður. Hinum skipuðu málsfærslumönnum við yfirdóminn, málsfærslumönnunum Jóni Guðmundssyni og Páli Melsted, bera hvorum fyrir sig 8 rd. í málsfærslulaun, sem greiðist úr opinberum sjóði.

Hið ídæmda að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa lögbirtingu undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 19. marz

d ó m u r

í málinu nr. 3/1866: Hið opinbera

g e g n

Halli Sigmundssyni.

Þar eð dómfelldi hvorki hefur fengið fyrirkall né stefnu í máli þessu, og dómur þannig er genginn

yfir honum til áfellis óstefndum gagnstætt Laganna 1—4—1., sbr. tilsk. 24. jan. 1838, 3. júní 1796 gr. 22 og 29 (cfr. kbr. 7. des. 1799) og aukatekju-reglugjörð 10. sept. 1830 gr. 63, leiðir þar af, að málinu hlýtur að heimvísast til nýrrar og löglegrar meðferðar, eftir að ákærða hefur verið löglega stefnt til að þola ákæru og dóm í málinu.

Meðferð málsins við landsyfirréttinn hefur verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera:

Þessu máli heimvísast til pólitíréttarins til nýrrar og löglegrar meðferðar.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 23. apríl

d ó m u r

í málinu nr. 10/1866: Sigurður Arason á Gesthúsum
g e g n

Halldóri Kr. Friðrikssyni.

Málaflutningsmaður við yfirdóminn hér á landi, Jón Guðmundsson, hefir fyrir hönd sækjanda þessa máls með yfirréttarstefnu frá 10. marz þ.á. áfrýjað til ómerkingar og ógildingar tveimur vitnaleiðslu-úrskurðum, sem af héraðsdómaranum í Gullbringu- og Kjósarsýslu þann 24. febrúar þ.á. eru uppkveðnir í vitnamáli því, er stefndi hefir látið fyrirtaka til upplýsingar í máli því, sem yfirdómari Benedikt

Sveinsson eftir fyrirmælum löggæzlustjórnarinnar hefir hafið gegn honum út af klögun hans yfir nefndum yfirdómara til stjórnarinnar haustið 1865. Svo hefir og áfrýjandi krafizt skaðlausrar lúkningar alls kostnaðar við áfrýjun þessa máls. Stefndi hefir þar á móti heimtað, að téðir úrskurðir verði staðfestir og áfrýjandi skyldaður að greiða allan af áfrýjuninni löglega leiðandi kostnað.

Mál þetta er þannig vaxið, að héraðsdómarinn í Gullbringu- og Kjósarsýslu, að fyrir lagi stefnda, sem vitnadómari með vitnastefnu frá 8. febrúar þ.á. innkallaði áfrýjandann til þess að mæta fyrir auka-rétti Gullbringu- og Kjósarsýslu að Hafnarfirði hinn 24. s.m. til þess að bera vitni í máli því, er hafið er af yfirdómara B. Sveinssyni gegn innstefnda, og er stefna þessi birt áfrýjanda hinn 12. febrúar. Áfrýjandi, sem var mættur á þeim tilstefnda stað og tíma, krafðist þá úrskurðar réttarins um það, hvort stefnufrestur sá, er gefinn hafði verið, væri nægilega langur eftir löggjöfinni, þar eð hann ella mundi mótmæla vitnaleiðslunni, hvað sig áhrærði, og felldi þá rétturinn úrskurð sinn á þá leið, að mótmæli vitnisins gegn vitnaleiðslunni ekki gætu tekizt til greina, þar eð stefnan væri birt hinn 12. febrúar, og fresturinn þannig væri lengri en 8 dagar, sem væri vanalegur fyrirvari til héraðspings. Því næst neitaði áfrýjandinn að bera nokkurn vitnisburð, þar eð hann vegna þess, hvað langt væri frá liðið, ekki áleti sér skylt að vitna um þá viðburði og þau orð, er um var spurt, og krafðist hann úrskurðar réttarins hér að lútandi; um þetta atriði

úrskurðaði rétturinn, að mótmæli vitnisins ekki gætu tekizt til greina, þar eð ákvörðunin í N.L. 1—13—22 um þann frest, út yfir hvern ekki má leiða vitni um orð eða orðatiltæki, alls ekki virtist að standa í sambandi við hið fyrirbyggjandi mál, í hverju einungis væri ætlazt til, að borið væri um rykti og facta.

Hvað nú hinum fyrra úrskurði vitnadómarans viðvíkur, þá hlýtur yfirrétturinn að álíta, að hann ekki sé á nægum rökum byggður; því konungsbr. 2. maí 1732 lögleiðir hér á landi Norsku laga 1. bók, og N.L. 1—4—7 ákveður, að stefnufresturinn í einkamálum í héraði skuli vera 14 dagar, þegar rétturinn er haldinn í þeirri þinghá, sem er hins stefnda eigið varnarþing. Þessi ákvörðun í N.L. er ennþá ekki úr lögum numin, því þó það kunni að mega fullyrða, að 8 daga stefnufrestur eftir D.L. 1—4—7 eigi sér oftast stað hér á landi við héraðsréttinn, þá virðist það auðsætt, að slík réttarvenja, þó hún væri, sem ekki er, sönnuð að eiga sér stað, ekki getur, þegar mótmæli koma fram, verið skuldbindandi eða tekizt til greina gegn gildandi lögum.

Réttarkrafa áfrýjandans um, að úrskurður sýslumannsins, sem fer í gagnstæða átt við þessa skoðun, verði úr gildi felldur, hlýtur því að takast til greina.

Hvað hinum síðara áfrýjaða úrskurð snertir, þá ber vitnastefnan með sér, að hún er birt yfirdómara B. Sveinssyni hinn 15. febrúar eða með 8 daga fyrirvara, þar sem vitnamálið féll í rétt hinn 24. s.m.,

og hann getur þannig samkvæmt því, er að ofan er tekið fram, ekki álitizt að hafa verið löglega stefndur, en þar af leiðir aftur, með því hann heldur ekki mætti við þá ákveðnu vitnaleiðslu, að vitna-stefnan fyrir hans leyti og sá uppkveðni úrskurður eftir N.L. 1—4—1 ex officio hlýtur að dæmast ó-merkur.

Í málskostnað bera áfrýjandanum 8 rd. r.m., sem eftir kringumstæðum og þar eð hinn stefndi hefir öðlazzt gjafsókn í aðalmálinu borgast úr opinberum sjóði.

Því dæmist rétt að vera :

Hinir áfrýjuðu úrskurðir eiga úr gildi að falla. Málskostnaður greiðist áfrýjanda með átta ríkisdöl-um r.m. úr opinberum sjóði.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 7. maí

d ó m u r

í málinu nr. 6/1866: Réttvísinn

g e g n

Bjarna Þorsteinssyni.

Með dómi, gengnum við Þingeyjarsýslu aukahéraðs-rétt þann 22. desember seinastl., er Bjarni Þorsteinsson á Raufarhöfn í sömu sýslu, sem kominn er langt yfir lögaldur sakamanna og aldrei að undanfögnu hefur verið ákærður né dæmdur fyrir nokk-

urt lagabrot, dæmdur til að líða 3x27 vandarhagga refsingu sem valdur að dauða unglingsmanns Sigurgeirs Jóhannssonar, og hefur hinn dómfelldi skotið þessum dómi til landsyfirréttarins.

Kringumstæður málsins eru eftir réttargjörðunum þessar:

Þann 20. des. 1864 kom ákærði, sem er verzlunarmaður á Raufarhöfn, inn í sölubúð verzlunarfulltrúa Sigvalda Salomonssonar sama staðar, og var hann þegar hann kom þangað nokkuð ölvaður, og svo drakk hann þar að auki nokkur staup af brennivíni í búðinni; eftir stutta viðdvöl fór hann út aftur og tók með sér hlaðna byssu, sem hann átti þar í geymslu. Fylgdust þeir S. Salomonsson og fyrrverandi verzlunarstjóri Lund og Sigurgeir heitin, sem átti heima í öðrum bæ, en var staddur í búðinni, með honum út úr búðinni og gengu allir á leið heim að bæ ákærða, sem liggur skammt þaðan; en þegar þeir Salomonsson og Sigurgeir voru komnir lítinn spöl, skildu þeir við ákærða, en Lund fylgdist með honum og bar byssu hans, en á leiðinni, eða þegar ákærði og Lund voru komnir upp á melbakka, sem liggur lítið eitt frá stafni verzlunarhúss Salomonssons, tók ákærði byssuna frá Lund og fór að sikta með henni í þá átt, sem þeir S. Salomonsson og Sigurgeir voru fyrir; kallaði Lund þá til þeirra og bað þá, sem sneru bakinu við, að forða sér, og vék Salomonsson sér þá óðar við niður að fjörunni frá Sigurgeiri rétt í það, sem skotið reið af. Strax á eftir hittust þeir aftur úti á melbakkanum, Salomonsson, Lund og ákærði, og sáu þeir þá Sigurgeir á leið

heim eftir að verzlunarhúsinu og héldu því, að honum hefði ekki orðið meint við skotið. Þeir Salomons-son og Lund, sem þannig ekki uggðu Sigurgeiri nokkurs meins, skildu svo aftur við ákærða og gengu út á svo kallaðan Höfða, er liggur allskammt austur frá verzlunarhúsinu, en á heimleiðinni urðu þeir þess áskynja, að Sigurgeir aðeins með naumindum hafði komið heim aftur að verzlunarhúsinu, sett þar á útidyratröppuna, og verið þungt haldinn, svo hann hafði verið fluttur eða studdur út í hús ákærða og svo þaðan til Salomonssons og síðan daginn eftir aftur til ákærða, hvar hann eftir að hafa legið með óráði og mest af rænulaus og mállaus, andaðist um morguninn þann 23. des. næst á eftir. Á höfði hans sást lítið gat ofanvert við annað eyrað, á stærð og að ummáli, eins og það væri eftir hagl, og við líkskurðargjörðina, sem seinna fór fram á líkinu af héraðslækninum, fannst einnig eitt selahagl í heila Sigurgeirs heitins, sem eftir áliti læknisins hafði orðið hans banamein. Eftir þeim upplýstu kringumstæðum virðist ekki að geta verið neinn vafi á því, að Sigurgeir hafi fengið þetta hagl í höfuðið, þegar ákærði hleypti skotinu úr byssunni, eins og áður er sagt, og eins hlýtur það að álítast sannað, að þetta hafi verið Sigurgeirs dauðamein, en þegar meta skal ábyrgð þá, sem ákærði þar með réttilega hafi bakað sér, fær rétturinn, að athuguðum öllum málavöxtum, ekki betur séð en að hér sé aðeins um voðaverk frá hendi hins ákærða að ræða, því ekkert það er komið fram, hvorki í framburði vitnanna né heldur í skýrslu ákærða, sem gefi

ástæðu til að álíta, að ákærði hafi viljað gjöra Sigurgeir heitnum eða öðrum nokkurt mein með því að hleypa af byssunni, eins og hann gjörði. Hann hefur stöðugt borið fram, að hann hafi ætlað að sikta svo hátt, að skotið næði hæð á móts við þakskegg verzlunarhússins og að hann hafi ekki heldur vitað af eða munað eftir því, að þeir Salomonsson og Sigurgeir voru á eftir sér í skotmáli, enda þótt hann hafi vitað af þeim á eftir sér, og hann hefur heldur ekki getað gjört neina grein fyrir því, hvers vegna hann hafi beint skotinu fremur í þá stefnu sem hann gjörði en í einhverja aðra átt, og þegar athugast, að ákærði var mikið drukinn, og að hann, eftir því sem vitnin hafa borið, er, þegar svo á stendur, ófyrirlátsamur og athugalaus í aðtektum, þá eru öll líkindi fyrir því, að framburður hans að þessu leyti sé réttur, að hann hafi hvorki viljað né ætlað að gjöra nokkrum mein eða skaða með skotinu, og hann getur því ekki álitizt vísvitandi og með ásetningi að hafa verið orsök í dauða Sigurgeirs. En þar á móti hefur hann gjört sig sekan í hegningarverðu athugaleysi með því að hleypa af hlaðinni byssu svo nærri mönnum, eins og hann gjörði, en þessi verknaður hans virðist þó eftir hinum upplýstu kringumstæðum að geta orðið heimfærður undir fyrri lið í tilskip. 4. okt. 1833, gr. 29 þannig, að hann greiði 50 rd. bætur til hlutaðeigandi sveitarsjóðs, og ber undirréttardóminum, hvað hegninguna snertir, þessu samkvæmt að breyta, en hvað málskostnað og þar á meðal laun til svaramanns hins ákærða í héraði, sem samþykkjast, snertir að staðfesta. Svo borgar

ákærði og þann af áfrýjun málsins leiðandi kostnað og þar á meðal til sóknara og svaramanns við landsyfirréttninn 8 rd. til hvors um sig. Meðferð og rekstur málsins í héraði hefur eftir kringumstæðum verið forsvaranleg og sókn og vörn hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði Bjarni Þorsteinsson á að greiða fimmtugi ríkisdala sekt til hlutaðeigandi sveitarsjóðs. Í málskostnaðarins tilliti á héraðsdómurinn óraskaður að standa. Til sóknara og svaramanns við landsyfirréttninn, málsfærslumannanna Jóns Guðmundssonar og P. Melsteds, borgar ákærði 8 rd. hvorum fyrir sig. Það ídæmda að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa löglegu birtingu undir aðför að lögum.

Árið 1866, hinn 7. maí

d ó m u r

í málinu nr. 1/1866: Eigendur Hamra

g e g n

Gísla Guðmundssyni.

Í sök þessari, hvar báðum málspörtunum hefur verið veitt gjafsókn við yfirdóminn, hafa áfrýjendurnir skotið til landsyfirréttarins héraðsdómi Árnessýslu, uppkveðnum af hinum reglulega dómara með tilteknum meðdómsmönnum þann 11. ágúst f.á.,

með hverjum dómi hinum stefnda Gísla Guðmunds-syni, er hafði fengið gjafsókn, er tildæmt þrætulandið Hamratunga, sem tilheyrandi eignarjörðu hans Vatnsnesi, samt enn fremur áfrýjendurnir við þenna rétt eða eigendur Hamra skyldaðir til að greiða 12 rd. til hins skipaða málsfærslumanns.

Þenna dóm hafa nú áfrýjendurnir krafizt að fá úr gildi numinn og breytt og hafa því hér við réttinn krafizt þess, að þeim verði tildæmdur eignarréttur yfir þrætulandinu Hamratungu og að þeir verði frídæmdir af réttarkröfum Gísla Guðmundssonar, en hann skyldaður til að svara málskostnaði skaðlaust og hefur hinn stefndi aftur á móti gjört þá réttarkröfu, að héraðsdómurinn verði staðfestur og sér tildæmdur málskostnaður.

Þar eð jörðunni Hömrum hefur fylgt, eftir því sem upplýst er í sök þessari, hinn umþrætti landskiki, sem kallaður er Hamratunga, til fullkominna afnota og umráða, og ekki virðist hafa verið véfengt fyrr en nú, og hinn stefndi, sem í héraðsréttinum hefir sótt sök á hendur eigendum Hamra til þess að fá sér tildæmda hina umræddu Hamratungu, ekki hefur sannað eignarrétt sinn til þessa lands, þá leiðir af því, að áfrýjendurna, eigendur Hamra, ber að frífinna fyrir réttarkröfum hins stefnda hér við réttinn, eiganda jarðarinnar Vatnsness, og ber þess einnig að geta, að þau vottorð, sem eigandi Vatnsness hefur lagt fram til að færa nokkrar sönnur á, að Hamratunga hafi verið brúkuð á stundum frá Vatnsnesi, ekki gegn neitun mótparts-

ins um gildi þeirra geta tekizt til greina, úr því þau eru ekki eiðfest og því ekki geta hrundið þeim eignarumráðum, er eigendur Hamra eftir þeim yfirlýsingum, er frá þeirra hlið eru komnar, hafa haft. Þetta getur og heldur ekki breytt, þó tillit sé haft til kaupbréfs, dags. 20. júlí 1859, fyrir jörðunni Vatnsnesi, hvar landamerki þessarar jarðar eru talin „Hestlækur að ofanverðu fram í Hvítá, svo Hvítá fram í garð þann, er liggur frá ánni upp undir klettana, og þaðan þvert yfir eyrun (s: Hestseyru) og í Þrengslahól“, því hver svo sem meining um þessi landamerki kann að vera, og þar um hefir málspartana greint á, þá getur slík einhliða úttölun um landamerki frá seljandans hlið ekki gefið neinn rétt á móti ótilkölluðum þriðja manni, og hið sama má og álíta með tilliti til hins framlagða landamerkjaskýrings milli Vatnsness og Gíslastaða, dags. 26. okt. 1857, að öðru leyti en því, að þar í virðist að felast einhvers konar yfirlýsing frá eigandanum að Vatnsnesi um takmörk þessa lands og Gíslastaða, sem sýnir að Hamratungan ekki er talin með því landi, er heyri undir Vatnsnes, og styrkir þetta, sem er alveg samkvæmt niðurstöðu þeirri, er viðtekin var í áreiðargjörð þeirri, er fram fór í sökinni þann 19. ágúst 1863, hvar ályktað er að Hestlækur hafi runnið á vesturtakmörkum Hamratungunnar í Snoppuós, þá niðurstöðu, sem rétturinn hlýtur að aðhyllast, úr því að eigandinn að Vatnsnesi gegn þeim, er hafa Hamratunguna í eignarhaldi, ekki hefur fullnægt þeirri sönnunarbyrði, er hlaut að

hvíla á hans hendi, og sem er að sanna, að Hamratungan skýlaust tilheyri Vatnsnesi. —

Málskostnaður við báða rétti virðist eftir kringumstæðunum eiga að falla niður, og ber hinum skipuðu málsfærslumönnum, að því leyti málið hefur verið gjafsóknarmál, að greiða hæfileg laun úr opinberum sjóði, er ákveðast til 16 rd. til málsfærslumannanna við yfirdóminn, en til málsfærslumannsins við undiréttinn 8 rd.

Rétturinn hlýtur að álíta meðferð sakarinnar og málsfærsluna í héraði löglega að því undanskildu, að héraðsdómarinn samkvæmt réttargjörðunum hefur tekið málið upp til útnefningar meðdómsmanna þann 5. okt. 1864, og uppkveðið dóminn þann 11. ágúst 1865, með þeim meðdómsmönnum, er hann tveim dögum áður hafði tilnefnt. Þessi langi frestur á sökinni virðist samt ekki geta bakað dómaramum sekt, úr því hvorugur málsparturinn hefur átalið hinn langa drátt, sem sökin hefir orðið fyrir og sem er mjög vítaverður. Málsfærslan hér við réttinn hefur verið lögmaet.

Því dæmist rétt að vera :

Áfrýjendurnir, eigendur jarðarinnar Hamra, Snorri Jónsson, Guðrún Þorvarðardóttir og Bjarni Sigurðsson, eiga fyrir réttarkröfum hins stefnda, eiganda jarðarinnar Vatnsness, Gísla Guðmundssonar, í sök þessari fríir að vera. Málskostnaður falli niður. Hinum skipaða málsfærslumanni við héraðsréttinn, Þorleifi Kolbeinssyni, greiðist 8 rd. í málsfærslulaun. Hinum skipuðu málsfærslumönnum hér

við réttinn, yfirréttarmálsfærslumönnum P. Melsted og J. Guðmundssyni, greiðist hvorum 16 rd. í málsfærslulaun úr opinberum sjóði.

Jón Pétursson

í justitiarii Th. Jónassens forföllum.

Árið 1866, hinn 28. maí

d ó m u r

í málinu nr. 4/1866: Magnús Þorvaldsson

g e g n

Daníel Guðnasyni.

Með landsyfirréttarstefnu, dagsettri 27. nóv. f.á., áfrýjar Magnús Þorvaldsson á Arngeirsstöðum, eftir þar til fenginni gjafsókn, dómi kveðnum upp fyrir aukarétti Rangárvallasýslu að Velli 27. apríl s.á., sem ákveður, að hann í næstkomandi fardögum 1865 ætti að fara með alla sína búslóð, kvika og dauða, af eignarparti hins stefnda, Daníels Guðnasonar, í jörðunni Arngeirsstöðum í Fljótshlíð, en borga ella 2 rd. r.m. í sekt til fátækra fyrir hvern dag, sem hann óhlýðnist dómi þessum og sitji á greindum jarðarparti eftir þess árs seinasta fardag, en málskostnaður er látinn falla niður. — Hefur hinn skipaði svaramaður áfrýjandans hér við réttinn gjört þá réttarkröfu, að héraðsdómurinn verði felldur úr gildi og áfrýjandi dæmdur sýkn undan kröfum og kærum hins stefnda, en þessi skyldaður til að greiða honum málskostnað fyrir báðum rétt-

um og þar á meðal hæfileg málsfærslulaun fyrir sókn sakar. Þar á móti hefur hinn stefndi krafizt, að héraðsdómurinn verði staðfestur og stefnandinn verði skyldaður til að greiða honum allan málskostnað fyrir báðum réttum skaðlaust. — Mál þetta er risið út af því, að áfrýjandinn, sem síðan árið 1849 hafði haft til afnota og búið á 5 hundruðum í jörðunni Arngeirsstöðum, sem er eign hins stefnda, skoraðist undan að víkja frá þessu jarðnæði í fardögum 1864, þrátt fyrir það þó hinn stefndi bygði honum út á lögformlegan hátt með skjali 18. des. 1863, þar sem hann til sönnunar því, að hann hafi haft rétt til framvegis að vera á jarðarpartinum, hefir borið fyrir sig, jafnframt því að hann þannig í fleiri ár hefði haft óátalið afnot hans og goldið eigandanum sjálfum eftir hann, skjal undir hendi hins stefnda 29. maí 1850 í sambandi við vottorð hreppstjórans í Fljótshlíðarhreppi árið 1850, er bæði lúti að úttekt jarðarpartsins í höndur áfrýjanda og þar að auki beri þess ljósan vott, að hann hafi fengið fulla heimild til hans af hálfu eigandans, hins stefnda, eins og hann líka hefir lagt fram vottorð hlutaðeigandi prests og hreppstjóra um það, að hann í hrepps- og prestsþjónustubókunum hafi verið talinn búandi, en ekki húsmaður. — En þar sem það verður að álítast sannað, að Auðunn bóndi Ásmundsson hafi, er áfrýjandi 1849 flutti inn á Arngeirsstaða partinn, haft hann í reglulegri byggingu, og að hann enn fremur hafi fyrst sagt þessum sínum ábúðarrétti lausum við hinn stefnda með skriflegri uppsögn 21. desember 1863, þá hlýtur réttur-

inn að fallast á þá skoðun undirdómarans, að áfrýjandinn hafi, eins og hinn stefndi hefir farið fram á og leiguliða hans, Auðuni Ásmundssyni, hefir borið saman við hann um, aðeins verið að álíta sem þann, er sat í annars byggingu, eður sem húsmann eftir þeim skilningi, sem málspartarnir virðast leggja í það orð, en að vísu með samþykki hins stefnda, sem þannig eðlilega gat tekið á móti jarðarafgjaldi af honum án þess þar fyrir að missa rétt sinn gegn aðalleiguliðanum, ef vanskil hefðu átt sér stað frá áfrýjandans hálfu. Þessari niðurstöðu haggar það alls eigi þó ráða sé af áðurnefndum skjölum, sem að öðru leyti, eins og undirdómarinn hefir tekið fram, eru svo löguð, að eigi verður byggð á þeim lagasönnun, að það jafnvel hafi verið meining hins stefnda eður ætlun hans árið 1850, að jarðarparturinn yrði tekinn út af Auðuni í höndur áfrýjanda, þar sem þetta þó aldrei átti sér stað, og Auðunn því hélt áfram að vera í forsvari fyrir jörðunni eftir sem áður. — Auk alls þessa hlaut hinum stefnda að standa það frítt fyrir að byggja áfrýjandanum út af jarðarpartinum, þó menn af áðurnefndum gögnum gætu álitid, sem þó alls ekki er, að hann hefði verið leiguliði, þar sem hann ekki hefur sannað, að hann hafi haft heimild til að sitja á jarðarpartinum lengur en hinn stefndi vildi líða hann þar. Eftir þessum málavöxtum hlaut því áfrýjandinn, er Auðunn sagði lausri ábúð sinni og honum sjálfum var byggt út af hinum stefnda, að vera skyldur til að víkja burt af jörðunni, og ber því undirréttarins dóm að staðfesta, þó þannig að dagsektir falli niður,

en áfrýjandinn víki frá jörðunni í næstu fardögum eftir dóms þessa löglegu birtingu. — Svo ber og hinum stefnda í málskostnað fyrir yfirdóminum 10 rd., sem greiðist úr opinberum sjóði. Hinum skipaða talsmanni áfrýjandans bera 10 rd. í málsfærslulaun, sem einnig greiðist úr opinberum sjóði. — Málið hefur sem gjafsóknarmál hér við réttinn verið flutt löglega.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa, þó þannig að áfrýjandinn Magnús Þorvaldsson víki frá ábýli sínu á jörðunni Arngeirsstöðum í næstu fardögum eftir lögbirtingu dóms þessa. Úr opinberum sjóði greiðist hinum stefnda Daníel Guðnasyni 10 rd. í málskostnað hér við réttinn og hinum skipaða svaramanni áfrýjandans, málsfærslumanni Jóni Guðmundssyni, 10 rd. — Dóminum ber að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 25. júní

d ó m u r

í málinu nr. 11/1866: Jakob prestur Guðmundsson
g e g n
prestinum Ólafi Ólafssyni.

Í máli því, sem hér liggur fyrir, stefnir áfrýjandinn, prestur Jakob Guðmundsson, dómi gengnum við

Skagafjarðarsýslu gestarétt þann 1. sept. f.á. í máli, sem prestur Ólafur Ólafsson, áður prestur að Reynistað, en nú að Mýrum í Ísafjarðarsýslu, eftir áskorun stiftsyfirvaldanna höfðaði gegn áfrýjandanum út af meiðandi ummælum viðvíkjandi embættishegðun og breytni hins innstefnda í ritgjörð nokkurri í blaðinu Norðanfara nr. 9—10, dags. Ríp 12. jan. 1864, og hefur áfrýjandinn, sem með ofantéðum dómi fyrir þessi sín meiðandi ummæli er dæmdur í 20 rd. bætur til Staðarhrepps fátækra sjóðs og til að greiða réttartekjur til héraðsdómarans með 33 rd. 16 sk. og til innstefnda 20 rd., eins og þau viðhöfðu og átöldu meiðandi ummæli eru dæmd dauð og ósögð og innstefndi frídæmdur fyrir áfrýjandans gagnsókn, gjört þá réttarkröfu, að dómur þessi verði alveg felldur úr gildi og hann (áfrýjandinn) frídæmdur af öllum kröfum og kærur innstefnda, en hann látinn svara hæfilegri sekt til hlutaðeigandi fátækra sjóðs fyrir umyrði þau, er hann hafi viðhaft í ritgjörð sinni í Norðanfara nr. 41—44 fyrir árið 1863 og í sóknarskjölunum fyrir héraðsréttinum, svo og að þessi umyrði verði dæmd dauð og ómerk, og loksins, að innstefndi verði skyldaður til að borga áfrýjandanum allan málskostnað skaðlaust fyrir undir- og yfirrétti.

Hinn stefndi, sem hefur fengið löglega stefnu, hefur hvorki mætt sjálfur né mæta látið, og hlýtur því samkvæmt Laganna 1—4—30 málið að dæmast eftir þeim í rétt lögðu skjölum og skilríkjum.

Upptökum og undirrót þessa máls er þannig háttað, að í blaðinu Norðanfara kom út í aprílmán.

1862, nr. 7—8, nafnlaus ritgjörð með yfirskrift: „Þess verður getið, sem gjört er“; snýst ritgjörð þessi í hennar fyrri hluta um óánægju þá, sem Hofstaða- og Flugumýrarsóknarmenn skyldu hafa látið í ljósi út af því, að téðar sóknir, sem uppí langan aldur hefðu verið sameinaðar og brauð fyrir sig, væru nú með stjórnarúrskurði aðskildar og lagðar sín til hvers af nábúabrauðunum, en seinni hluti ritgjörðarinnar tekur fram annmarkana á slíkum brauðasameiningum, einkum hvað barnauppfræðingu og húsvitjanir snertir, sem prestastéttin eða ýmsir meðal hennar að öðru leyti hvergi nærri leggi eins mikla stund á og skylda þeirra standi til.

Í nóvembermán. 1863 birtist aftur ritgjörð í Norðanfara með yfirskrift „Hvaðan kennir þef þenna, Þórður andar hér handan“ undir merkinu Ó.Ó., og er þessi ritgjörð stíluð gegn ritgjörðinni, sem að ofan er getið, en svo kom út í oftnefndu blaði þriðja ritgjörðin, dags. á Ríp 12. jan. 1864 og undirskrifuð Jakob Guðmundsson. Ritgjörð þessi, sem ber yfirskriftina „Þess skal enn getið, sem gjört er“, er svar upp á ritgjörðina undir merkinu Ó.Ó., sem innstefndi er höfundur að, og eftir að áfrýjandinn er búinn að svara þeim atriðum í téðri ritgjörð, sem honum þótti tilefni til, snýr hann orðum sínum beinlínis að hinum innstefnda og lýsir því yfir, að það, sem hann í fyrstu ritgjörðinni, sem hann nú játar sig höfund að, hafi sagt viðvíkjandi hirðuleysi sumra presta í verki köllunar sinnar, eigi í fyllsta skilningi heima hjá hinum innstefnda sem

presti, og að hann (áfrýjandinn) hafi haft hann í huganum og fyrir augum sér, þegar hann samdi ritgjörðina, og tekur hann, eftir að hann þannig er búinn að gjöra þessa yfirlýsingu, því næst fram ýms atriði í fari og prestskap hins innstefnda, sem sýni það og sanni, að innstefndi standi miklu miður en vera beri í skyldusporum sínum, og þar sem stiftsyfirvöldunum virtist sú lýsing af prestþjónustu innstefnda, sem áfrýjandinn þannig dró upp, og þau atriði, sem hún styddist við, væri þess eðlis, að hún, ef hún reyndist sönn og á rökum byggð, yrði að kasta dimmum skugga á hinn innstefnda bæði sem prest og mann yfir höfuð og svipta hann nauðsynlegri virðingu og trausti bæði sóknarmanna sinna og annarra út í frá, skipuðu þau honum að hreinsa sig með dómi frá þeim honum í ritgjörðinni bornu sakargiftum, og þannig er þá mál þetta, sem í héraði hefur verið gjafsóknarmál á báðar hliðar, orðið til.

Áfrýjandinn og hinn innstefndi hafa í héraði látið leiða mörg vitni í málinu, fyrrnefndi til þess að færa sönnur fyrir þeim ýmsu sakaratriðum, sem hann í ritgjörð sinni hafði borið innstefnda á brýn, og þessi til þess að hrinda af sér ámælum áfrýjandans, en það, sem hann í ritgjörðinni telur innstefnda til sakar og ámælis, er í öllum aðalatriðum það, sem hér greinir.

1. Að innstefndi hafi hjá mörgum, sem þekkja hann, þann orðróm á sér, að það sé líkast til allt satt, sem hann segi vera ósatt, en þar á móti engin tilhæfa í hinu, sem hann segi eins og sannleika, og

kastar áfrýjandinn því fram þeirri spurningu, hvort innstefndi ekki muni náskyldur hinum alþekkta flækingi, Sölva Helgasyni.

2. Að sá orðrómur liggi á honum, sem áfrýjandinn spyr innstefnda um, hvort hann muni geta hreinsað sig af, að hann stundum *aldrei*, stundum *einu sinni*, en aldrei oftari en *3 sinnum* hafi spurt börn á föstunni, en þær spurningar kynnu þó að vera fram yfir þessa tölu, þegar hann að sögn hafi látið *bændur*, *vinnumenn* og *vinnukonur* spyrja börnin, en setið sjálfur á meðan að spilum og tafli án þess að hlýða á spurningarnar, en það sé ekki fyrir það, því þeir menn hafi verið og séu enn til í sókn innstefnda, sem áfrýjandinn vilji heldur láta spyrja börn sín en hinn innstefnda, þegar hann sé ölvaður, því þá geti hann skjaldan þagað yfir sinni utanstóls trúarfræði, sem svo margir hneykslist á.

3. Að hann sum ár, að undanteknum hinum seinustu, aldrei hafi húsvitjað og stundum ekki til annars en að ná nöfnum og aldri þeirra, sem komið hafi inn í sóknina.

4. Að stundum hafi það viljað til, að innstefndi hafi boðað fermingarbörn til sín, sem hann svo á eftir ekki hafi getað spurt vegna drykkjuskapar. Hann sé heldur ekki þesslegur, þegar hann sé drukkinn, að geta spurt börn.

5. Að drykkjuskapur innstefnda sé að öðru leyti svo viðbjóðslegur bæði innan sóknar og utan, að hann hljóti að missa alla sína virðingu sem prestur, þó hann rækti prestsverk sín langtum betur en hann gjörir. —

6. Að það liggi í augum uppi, að slíkt athæfi innstefnda hafi hinar skaðlegustu afleiðingar hjá hans eigin sóknarbörnum, ekki sízt vegna þess, að honum verði það oftár á, þegar hann sé *fullur*, að tala þau orð, sem veki hjá mönnum grun um, að hann sjálfur trúí ekki ýmsum aðalatriðum kristinnar trúar, þó hann ekki kenni slíkt í stólnum.

7. Að hann oft láti sjá sig og heyra *út úr drukkinn* á fjölmönnum mannsamkomum, t.a.m. í kaupstöðum, og að þannig enskir ferðamenn hafi séð hann í sínu viðbjóðslega ölæði á Hofsós-verzlunarstað og muni hafa gefið á að líta, þegar þeir hafi komizt að því, að þetta væri íslenzkur prestur, en verzlunarstjórinn á Grafarósi, sem hafi verið viðstaddur, hafi leynt þessa ferðamenn því, að „slíkur gripur“ væri prestur á Íslandi.

8. Að innstefndi í ölæði sínu tali allt af óvarlega um altarissakramentið og virðist með eftirdæmi sínu að sanna, að hugur fylgi máli hjá honum, því hann muni aðeins einu sinni hafa verið til altaris, síðan hann vígðist, og það þó ekki eftir margítrekaða áminningu frá héraðsprófastinum og umkvörtun safnaðarins yfir þessu til prófastsins, og að út af þessu dæmi innstefnda, sem hann þannig hafi gefið af sér, sé komið, að mestur hluti safnaðarins í Reynistaðasókn sé gjörsamlega hættur að vera til altaris.

9. Að það hafi stökum sinnum átt sér stað, að innstefndi hafi ekki komið til kirkjunnar, þó fólk væri komið, stundum hafi hann líka legið í *fullirí* í kaupstöðum um helgar, og það enda þó hann hafi

verið búinn að ákveða að vera til staðar um þá sömu helgi til að gjöra aukaverk, og einu sinni hafi hann, að sögn, komið svo drukkinn heim að Reynistað úr kaupstaðarferð á jóladagsmorgun, að hann hafi ekki þekkt hreppstjóra sinn og afsagt að messa um daginn, þó fjöldi fólks væri kominn, enda hafi hann haft reynsluna fyrir sér í því, að honum sé ekki hollt að fara druknum í stólinn.

10. Að það sé haft eftir innstefnda, að komi í sig hryllingur, þegar hann eigi að fara í messufötin, og að hann gjörði þessi prestsverk utan við sig.

Aftan við þessa lýsingu á prestskap og hegðun hins innstefnda, sem áfrýjandinn segist ætla, þó ófögur sé, muni trúrri en nokkur önnur, sem hann hafi áður fengið til þess að skoða sig í, bætir hann þeirri athugasemd, að hann hafi þó sleppt ýmsu, sem ekki kallist kristnum leyft að kveða, þegar dagsett er.

Af því, sem þannig er tekið fram úr ritgjörð áfrýjandans, sem málið er risið út af, viðvirkjandi embættislegri hegðun og breytni hins innstefnda, virðist það vera í augum uppi, að hinn innstefndi sé með því skemmdur mjög svo á mannorði sínu, og það svo mjög, að það yrði að varða honum, ef lögleg sönnun kæmi fram fyrir öllum þessum áburði, hinna alvarlegustu afleiðinga fyrir mannorð hans og embættisstöðu eftirleiðis, og kemur því þessu næst til yfirvegunar, hvort áfrýjandinn hafi með vitnaleiðslu þeirri, sem hann hefur látið taka í málinu í héraði eða á annan hátt, sannað upp á innstefnda þau embættisafglöp, yfirsjónir og ókosti, sem hann hefur svo margvíslega borið honum á brýn. Að

vísu hefur áfrýjandinn álitð, að hinn stefndi eigi gæti undir máli þessu lögsótt sig fyrir önnur atriði í téðri ritgjörð en þau 3, sem biskupinn í bréfi til prófastsins í Skagafjarðarsýslu 30. júní 1864 hafði óskað upplýsingar um, en þessi krafa áfrýjandans verður eigi tekin til greina, þar í fyrrnefndu bréfi stiftsyfirvaldanna liggur sú skipun, að hinn stefndi skuli með dómi fría sig fyrir þeim meiðandi ákærum, er ritgjörð áfrýjandans innihéldi um hann sem mann og prest.

Hvað þá fyrst nr. 1 snertir, að innstefndi sé svo óáreiðanlegur í orðum sínum, að allmargir, sem þekki hann, álíti, að ekkert orð hans sé að marki hafandi, þá er ekki komin fram í réttargjörðunum frá áfrýjandans hálfu hin minnsta sönnun fyrir svo niðrandi og ærumeiðandi ámæli, sem inniheldur svo fullkomna yfirlýsingu sem orðið getur á því, að innstefnda skorti allan trúverðugleika, sem, ef satt væri, yrði að svipta hann öllu trausti og tiltrú með-bræðra sinna og með engu móti gæti staðizt með hans embættisstöðu. Að áfrýjandinn í sambandi hér við hefur vakið máls á því, hvort hinn innstefndi mundi ekki vera í ætt við hinn alþekkta Sölva Helgason, alræmdan og dæmdan ósannsöglis- og fjölmælimann, eykur líka mjög svo það meiðandi í þessum áburði.

Viðvíkjandi nr. 2, að hinn innstefndi ekki hafi spurt börnin nema fáeinum sinnum á föstunni og stundum aldrei og látið bændur, vinnumenn og vinnukonur spyrja börnin fyrir sig, en setið sjálfur á meðan að spilum og tafli, þá eru að vísu komnar

nokkrar líkur fyrir því, að forsómun nokkur muni hafa átt sér stað, hvað yfirheyrslu og spurningar barnanna á föstunni snertir, og eins fyrir því, að hann einstökum sinnum hafi látið einkum meðhjálpara sinn og aðra heiðvirða og greinda menn hlýða börnunum yfir fyrir sig, en það er jafnframt upplýst, að hann oftast nær hafi spurt börnin út úr þeim kafla, sem þau höfðu verið yfirheyrð í, á eftir, um leið og hinn stefndi hefur skýrt svo frá, hverju ekki er mótmælt né mótsannað, að þetta hafi þó aðeins átt sér stað, þegar hann innkulsa orðinn hafi komið úr kirkjunni, sem á vetrum, eftir því sem undir málinu er upplýst, er mjög köld, meðan hann hafi verið að láta sér hlýna, en engin sönnun er þar á móti komin fram fyrir því, að innstefndi hafi falið þennan starfa vinnukonum eða vinnumönnum á hendur, og allra sízt eru nokkur rök komin fram fyrir þeim svívirðilega áburði, að innstefndi hafi, á meðan aðrir þannig hlýddu börnunum yfir fyrir hann, setið sjálfur að spilum og dufli.

Um 3. sakaratriðið eru engar upplýsingar komnar fram í réttargjörðunum, enda er það í sjálfu sér ekki eins nærgöngult hinum innstefnda sem mörg hinna.

Viðvíkjandi 4. atriðinu, að innstefndi hafi orðið að láta fermingarbörn, sem hann hafi verið búinn að boða til sín til yfirheyrslu, fara stundum svo búin heim aftur vegna drykkjuskapar er með öllu ósannað.

Hvað þann undir nr. 5 hinum innstefnda borna

drykkjuskap snertir, þá er að vísu á fleiri stöðum í vitnaaktinum sveigt að því, að hinn innstefndi sé allt of mjög hneigður til nautnar áfengra drykkja, og það er enda komið fram, að honum einu sinni fyrir fleirum árum síðan, hafi sem kenndum fatazt lítið eitt í messugjörð, þótt ekki yrði neitt verulegt hneyksli úr því, en þar á móti hefur áfrýjandinn ekki leitt neina sönnun fyrir þeim „viðbjóðslega drykkjuskap utan sóknar og innan“, sem hann í ritgjörð sinni hefur borið ákærða á brýn og fullyrt, að hlyti að svipta hann sem prest allri virðingu manna.

6. ákæruatriðið inniheldur ekki annað en það, sem er náttúruleg afleiðing af ofnautn áfengra drykkja, að hlutaðeigendur þá ekki hafi gát orða sinna, en að öðru leyti eru engin þau atriði né orð tilgreind eða upplýst í málinu, er styðji, því síður sanni, þann áburð áfrýjanda, að hinum stefnda, þegar hann hafi verið kenndur, hafi farizt þannig orð, að vakizt geti grunur um það, að hann trúí ekki ýmsum aðalatriðum kristilegrar trúar.

Fyrir þeim áburði áfrýjandans í oftnefndri ritgerð, eins og tekið er fram undir 7. tölulið, að innstefndi oft hafi verið *út úr drukkinn* á mannfundum, t.a.m. í kaupstöðum, er engin sönnun komin og fyrir því „viðbjóðslega öläði“ innstefnda á Hofsós, þegar ensku ferðamennirnir voru þar staddir, engin önnur átylla, því síður sönnun, en sú, sem fólgin er í framburði verzlunarfulltrúa Blöndals og þetta vitni hefur borið fram, að innstefndi hafi í þetta

skipti aðeins *verið nokkuð ölvaður*, sem er allt annað en að vera í viðbjóðslegu ölaði, eins og áfrýjandinn hefur orðað það í ritgjörð sinni.

Hvað nr. 8 snertir, þá er það með vitnaleiðslunni og erklæringu héraðsprófastsins sannað, að innstefndi hafi ekki verið til altaris árlega, meðan hann var prestur í Reynistaðabrauðinu, en hitt er þar á móti gagnsannað, að sóknarmenn hans hafi að hans dæmi hætt að vera til altaris, eins og það einnig er mjög svo orðum aukið og nær engum sanni, að mestur hluti Reynistaðasafnaðar sé hættur altarisgöngu.

Nr. 9. Að fólk stundum hafi komið til kirkju á Reynistað, en innstefndi ekki komið til embættisgjörðar, hvað að öðru leyti getur að borið, án þess þar til liggi vítaverðar ástæður, er alls ekki sannað, og enn síður það, að innstefndi hafi, eins og áfrýjandinn kveður að orði, legið „í fyllirí“ í kaupstöðum á helgum dögum, og það enda þótt hann fyrirfram hafi verið búinn að ákveða að vera til staðar og gjöra aukaverk sama sunnudaginn. Að einu sinni hafi orðið messufall á jóladaginn á Reynistað, enda þótt innstefndi væri kominn á staðinn, er að vísu upplýst í réttargjörðunum, en það er jafnframt komið fram, að innstefndi þann dag kom að kirkjunni, hrakinn og innkalsa úr Staðaránni, sem og að hann, áður en hann fór af stað jóladagsmorguninn frá Kárastöðum, ekki hafi viljað smakka brennivín, svo það getur engan veginn álitizt sannað, að messufallið þann umrædda jóladag hafi verið því að kenna, að innstefndi hafi verið drukkinn, heldur

virðist allt lúta að því, að það hafi verið náttúruleg afleiðing af hrakningi þeim, sem hann á leiðinni að Reynistað sama morguninn hafði orðið fyrir.

Hvað 10. atriðið, sem í sjálfu sér ekki þarf að vera meiðandi, snertir, þá hefur hinn stefndi gefið þá skýringu af þessum ummælum sínum, að þau alls enga rýrð geta fellt á hann.

Samkvæmt því, sem þannig hefur verið tekið fram, er svo langt frá því, að þær sakargiftir, sem áfrýjandinn í ritgjörð sinni í Norðanfara hefur borið hinum innstefnda á brýn og teknar eru fram undir tölulið 1—10 hér að framan, geti álitizt löglega sannaðar, að fyrir allflestum þeirra ekki er komin fram í réttargjörðunum hin minnsta átylla og fyrir sumum þeirra ekki einu sinni sveitarómur. Það eitt virðist sannað, að innstefndi hafi, síðan hann vígðist, ekki verið nema 2 sinnum til altaris, og eins eru talsverðar líkur komnar fyrir því, að innstefndi sé talsvert hneigður til nautnar áfengra drykkja, en hitt er líka í augum uppi, að áfrýjandinn hefur mjög svo affært og orðum auk-ið þenna brest eða ástriðu hins innstefnda, hvað eð bæði er ljóst af réttargjörðunum sjálfum og af erklæringu hlutaðeigandi héraðsprófasts til biskupsins, sem augskýrnilega bendir til þess, að sakaráburður áfrýjandans á hinn stefnda ekki sé á réttum rökum byggður. Eftir þessum málavöxtum og með hliðsjón af þeim meiðandi áburði, sem greinin inniheldur um hinn stefnda, virðist landsyfirréttnum, að ekki geti orðið spursmál um að setja niður þá sekt, sem héraðsdómurinn ákveður, og ber því héraðs-

dóminn í þessu efni, sem og hvað málskostnað snertir, að staðfesta.

Hvað gagnkröfu áfrýjandans viðvíkur, þá hefur hún ekki, eins og vera bar og eðli hennar útheimti, verið lögð til reglulegra sætta, en þar af leiðir aftur, að hún getur ei tekizt til greina.

Málskostnaður við landsyfirrættinn virðist eftir kringumstæðum eiga að falla niður.

Málið hefur sem gjafsóknarmál verið rekið og flutt við héraðsrættinn forsvaranlega.

Því dæmist rétt að vera :

Sá í þessu máli gengni dómur á að því leyti honum hefur verið áfrýjað bæði hvað hina ídæmdu sekt og málskostnað snertir óraskaður að standa. Málskostnaður við landsyfirrættinn falli niður.

Það ídæmda að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 25, júní

d ó m u r

í málinu nr. 8/1866: Síra Magnús Bergsson

g e g n

prestsekkju Þuríði Hallgrímsdóttur.

(Hæstaréttardómur bls. 402).

Með landsyfirrættarstefnu 11. sept. 1865 hefur presturinn til Kirkjubæjar í Hróarstungu, Magnús Bergsson, áfrýjað dómi gengnum í Norður-Múla-sýslu 12. apríl s.á., er dæmir, að hin stefnda, prestsekkja Þuríður Hallgrímsdóttir, eigi réttilega heimt-

ingu á 1/10 parti af föstum tekjum Kirkjubæjar brauðs, og að áfrýjandanum beri að greiða henni hluta þenna frá dánardegi manns hennar, uppgjafaprestsins Jóns Þorsteinssonar, er þar var áður prestur í kallinu til 8. júlí 1864, en málskostnaður er látinn falla niður.

Áfrýjandinn hefur nú krafizt þess, að hann verði frídæmdur fyrir kröfum hinnar stefndu, þar hann álitur, að konungsbr. 5. júní 1750 aðeins heimili ekkju eftir þá presta, er deyja í embættum, eftirlaun af brauðum þeim, er þeir þjónuðu, er þeir féllu frá, en ekki ekkjum uppgjafapresta, þannig sem hin stefnda hefir viljað skilja nefnt konungsbréf.

Það er nú að vísu svo, að orðið „prestsekkja“, sem konungsbréfin einlægt viðhafa, getur náð til allra prestsekkna yfirhöfuð, bæði til ekkna eftir þjónandi presta, uppgjafapresta og kapellána, sem líka eru prestvígðir menn, og þessu samkvæmt hefir seinni hluti konungsbréfanna eður frá byrjun 7. greinar og út til endans einlægt verið skilinn, og hafa því ekki aðeins ekkjur eftir þjónandi presta, heldur og eftir uppgjafapresta og kapellána, ætíð orðið í sameiningu aðnjótandi tekna þeirra, sem þar eru nefndar. En þó orðið prestsekkja sé svona yfriegripsmikið í sjálfu sér, er það samt auðsætt, að löggjafinn í fyrri hluta konungsbréfanna eður 6 fyrstu greinum þeirra eigi hefur getað meint til allra prestsekkna yfirhöfuð, heldur aðeins til viss flokks þeirra, eður til ekkna eftir vissa presta, því það er meðal annars með öllu óhugsandi, að löggjafinn hafi viljað veita ekkjum kapellána vissan hluta af tekj-

um prestakallsins, því hvorki ber þeim sjálfum nein eftirlaun af því, þó þeir sökum heilsuleysis eður af öðrum þeim ótilreiknanlegum kringumstæðum verði að segja af sér, og þá væri því óeðlilegra skyldu ekkjur þeirra hafa meiri rétt en menn þeirra höfðu; og líka væri það í alla staði óeðlilegt að ímynda sér, að löggjafinn hafi viljað, að nokkur prestur skyldi geta gjört kjör eftirmanns síns í brauðinu lakari eður lagt þyngsli á það út yfir embættistíð sína, þó hann sökum hrumleika hafi orðið að taka sér kapellán.

En fyrst menn nú þannig verða að takmarka orðið „prestsekkja“ í 6 fyrstu greinum konungsbréfunna, verða menn að rannsaka, til hvaða flokks prestsekkna löggjafinn þar hafi meint, og er þá fyrst að skoða, hvort konungsbréfin sjálf eigi bendi á þetta.

Þegar menn þá fyrst gæta að ástæðunum fyrir konungsbréfunum 5. júní 1750, þá sjá menn, að löggjafinn kveðst þar hafa merkt, að ástand prestsekknanna hér á landi væri mjög aumkunarlegt; svo þegar prestur dæi og búið væri að skila stað og kirkju með álagi o.s.frv. (þ: af dánarbúinu) hefðu þær mjög lítið og stundum ekki neitt eftir, svo að þær hefðu þá ekkert til að lifa af í framtíðinni, þar þessar fátæku ekkjur engin eftirlaun hefðu eftir dauða manna sinna og enga jörð til að flytja á, þar bændurnir í sókninni ógjarnan vildu láta þær fá ábúðarjörð þar, svo að þær oft neyddust til að flytja burt úr sókninni eður til að setja sig niður á þeim stöðum, þar sem þær eigi gætu lifað. —

Það getur nú engum vafa verið undirorpið, að löggjafinn hér hvorki hefur haft fyrir augum sér ekkjur eftir uppgjafapresta né heldur kapellána, því meðal annars eru uppgjafaprestar búnir að skila af sér bæði stað og kirkju, áður en þeir deyja, og kapellánar hafa hvorugt í sinni ábyrgð, og þurfa því dánarbú hvorugra þeirra að skila af sér stað og kirkju eður eru þeirri byrði undirorpin, sem löggjafinn hér í kgsbréf. leggur svo yfirgnæfandi áherzlu á; eins er það, að hvorki ekkjur uppgjafapresta né kapellána þurfa að verða húsvilltar við dauða manna sinna fremur en ekkjur annarra manna yfirhöfuð, og er það þannig með öllu auðsætt, að löggjafinn í *ástæðunum* fyrir konungsbréfunum aðeins getur talað um ekkjur eftir *þá sóknarpresta, sem deyja í embættum*, og því fyrir dauða sinn hvorki eru búnir að skila af sér stað og kirkju, né heldur sjá ekkjum sínum fyrir jarðnæði að þeim látnum.

En með því menn nú þannig verða að álíta, að löggjafinn í *ástæðunum* til lagaboða þessara aðeins hafi haft fyrir augum sér *ekkjur eftir þá sóknarpresta, sem deyja í embættum*, og að hann sé þar aðeins að tala um þessar ekkjur og það hjálparlausa ástand, sem þær komist í við dauða manna sinna, og með því menn ennfremur, eins og áður er sýnt, engan veginn geta álitid, að löggjafinn í *6 fyrstu greinum sjálfra lagaboðanna hafi haft fyrir augum sér allar prestsekkjur, heldur vissan flokk þeirra*, þó orðin séu þar svo almenn, að þau sýnist geta náð til þeirra allra yfirhöfuð, þá liggur það langnæst, að hann líka á þessum seinna stað aðeins

hafi haft fyrir augum sér sömu ekkjurnar, sem hann er að tala um rétt á undan í ástæðunum, og hverra hjálparlausa ástandi við fráfali manna þeirra hann þar er að lýsa sem því, er ráða þurfi bót á.

Þetta verður enn ljósara, þegar menn gæta að ákvörðununum sjálfum í 6 fyrstu greinum konungsbréfanna, sem auðsjáanlega standa í nánustu samkvæmni við ástæðurnar og í heild sinni með öllu eiga við ekkjur eftir þá presta, sem deyja í embættum, og eru lagaðar eftir því ástandi, sem þeir komast í við dauða manna sinna, en alls ekki við ekkjur uppgjafapresta. Það er sumsé auðséð, að þegar prestur, sem er í embætti, deyr og brauðið aftur er veitt öðrum, sem bæði hefir heimtingu á og er skyldur að flytja að prestssetrinu, verður ekkjan að víkja burtu þaðan með allt sitt og stendur þá uppi jarðnæðislaus, oft og tíðum bláfátæk, og ef til vill með fjölda barna í ómegð, og eru þá allar líkur til, eins og stendur í ástæðunum, að hún af sjálfsdáðum eigi muni geta útvegað sér nokkurt lífvænlegt jarðnæði, og að fáir, sem þekkja ástæður hennar, muni verða til að byggja henni jörð sína. Það er því næsta tilhlýðileg ákvörðun og á mjög vel við, að hið opinbera hlutist þá til að útvega prestsekkjum þessum, eins og gjört er í lagaboðinu, eitt hvert lífvænlegt jarðnæði, en þar á móti *þarf það engan veginn þessa við*, þó uppgjafaprestar deyi, því bæði þurfa ekkjur þeirra, eins og áður er sagt, ekki að verða jarðnæðislausar við dauða þeirra, er ganga má út frá því, að þeir hafi búið svo um, að ekkjur þeirra megi vera kyrrar, þó sín missi við,

og líka á það sér oft stað, sem eðlilegt er, að uppgjafapresturinn, sem lengi hefir þjónað embætti, hefur safnað sér dálitlum eigum, og að börn hans þar að auki eru flest orðin uppkomin, er hann deyr.

En það er ekki búið með það, að það sem oftast vildi vera *með öllu óþarft* fyrir hið opinbera að hlutast til að útvega ekkjum uppgjafapresta jarðnæði, er menn þeirra deyja, heldur yrðu ákvarðanirnar í konungsbréfunum 1750 um þetta efni þar að auki með öllu *ranglátar*, því það væri alveg *ónauðsynleg harka* og þess vegna ranglátt, að skylda bændur til að standa upp af ábýlum sínum, svo-leiðis sem konungsbréfin gjöra, fyrir prestsekkjum við lát manna þeirra, og það þó þeir hafi fengið þar lífsábúð og goldið festu, nema *full vissa* sé komin fram fyrir því, að þær við dauðsfallið hafi misst jarðnæði sitt og því þurfi nýs jarðnæðis við, en þó uppgjafaprestur falli frá, þá er við það *engin vissa* fengin fyrir því, að ekkja hans við það hafi orðið húsvillt, eins og fyrr er sagt, því dauði uppgjafaprestsins hefir engan veginn í för með sér, að ekkja hans við hann missi ábúðarrétt sinn; þegar þar á móti prestur sá, sem í embætti er, deyr, þá er það víst, að ekkja hans við það missir ábúðarrétt sinn á prestsetrinu, og einungis *nauðsynin* að verða að útvega henni þá aftur lífvænlegt jarðnæði, svo hún ekki verði húsvillt, getur afsakað og réttlætt hina hörku.

Þegar undirdómarinn álítur og *leggur þá setningu til grundvallar fyrir dómi sínum*, að hin stefnda þegar við það, að manni hennar var veitt

Kirkjubæjarbrauð, hafi áunnið sér rétt til eftirlauna af því, þá getur rétturinn eigi fyllilega aðhyllt þessa skoðun. Rétt til eftirlauna fær ekkjan fyrst við dauða manns síns; svo maður getur aðeins sagt, að hún við það, að maður hennar fékk brauð, komst í þá stöðu, að hún á sínum tíma undir *viss-um skilyrðum* gat komið til að fá rétt til eftirlauna; og eins og það þannig er við gjörð mannsins eður gegnum hann, að ekkjan komst í þessa stöðu, eins er það eðlilegt, að þessi staða hennar aftur verði að geta breytt við vissar gjörðir hans, og að ekkjan jafnvel gæti komizt út úr henni; þannig er það og, að ef presturinn fær annað brauð, kemur ekkjan aldrei til að fá rétt til eftirlauna af því brauði, sem presturinn fór frá; og sé það brauð tekjuminna en hitt var, verða eftirlaun ekkjunnar við þessi skipti mannsins á sínum tíma minni en þau hefðu orðið, hefði hann eigi haft brauðaskiptin, og jafnvel alls engin, ef hið nýja brauð hans er eitt af þeim, hvar af ekkjan fær engin eftirlaun; og ef presturinn enn fremur gjörir eitthvað það, að hann verði settur af embættinu, þá kemst ekkjan og með öllu út úr þeirri stöðu að geta fengið eftirlaun.

Það er nú þannig ekki einungis auðsætt, að réttur prestsekkjunnar til eftirlauna er fyrst unnin við það, að maður hennar á dauðadægri hafi notið þeirra embættislauna, hvar af henni eru veitt eftirlaun, heldur er hitt jafnauðsætt og fyrir utan allan efa, að *upphæð* þessara eftirlauna fara eftir launaupphæð hins látna. En af þessu flýtur aftur það tvennt, að eftirlaun ekkna eftir uppgjafaprest, ef þau væru

nokkur, ættu, eftir hlutarins eðli og anda áminnztra laga, að miðast við þau laun, sem þeir sjálfir nutu af kallinu á dauðadægri, en eigi við *allar* tekjur þess, eður einnig þann hluta þeirra, sem hinn *þjónandi* prestur nýtur, og í annan stað, með því að laun uppgjafaprestsins eftir lögunum eru miklum mun minni en hins þjónandi prests, þá hlytu og eftirlaun ekkjunnar eftir uppgjafaprestinn að vera að því skapi minni en ekkjunnar eftir þann prest, sem deyr í embættinu, og þar sem nú þessi eðlilegi, réttláti og grundvallarreglum sjálfra laganna samkvæmi greinarmunur alls eigi er heimilaður í hinum oftnefndu greinum kgbréfanna, þá verður það því síður álitid, að ekkjur uppgjafapresta hafi eftir *þeim* hinn *sama aðgang* til eftirlauna sem ekkjur eftir þjónandi presta, eður þá að þeim með þessum ákvörðunum sé veittur sá eftirlaunaréttur, sem eigi verður leiddur út af hlutarins eðli og þeim grundvallarreglum, sem lögin eru byggð á.

Þeim skilningi á konungsbréfunum 5. júní 1750 hefir og einlægt verið *fylgt í praxis*, í hið minnsta allt fram að seinustu tímum, að ekkja uppgjafaprests engin eftirlaun hafi haft af brauðinu, enda er það auðsætt, að annaðhvort verða 6 fyrstu greinarnar í heild sinni að ná einnig til ekkna uppgjafapresta — en sem eftir hinu fyrrtéða eigi getur átt sér stað, eður að þær alls ekki geta náð til þeirra. Það er og því eðlilegra, þó þessum skilningi hafi verið fylgt í *praxis*, því auk þess sem konungsbréfin eigi virðast á skynsamlegan hátt verða skilin öðru vísi, eins og áður hefur verið sýnt, þá var svo

langt frá því, að ekkjur nokkurra uppgjafaembættismanna hér á landi fengju eftirlaun, er konungsbréfin komu út og lengi eftir það, að því nær engra embættismanna ekkjur fengu þá eftirlaun, þó menn þeirra dæju í embættum.

Þó ekkjur uppgjafapresta njóti í Danmörku sömu eftirlauna og ekkjur þjónandi presta, þá er slíkt auðsjáanlega engin gildandi regla þar fyrir hér á landi, en gæti samt verið til hliðsjónar til að leysa úr spursmálinu, ef hún á nokkurn hátt gæti samþýðzt konungsbréfum 5. júní 1750, sem sérstaklega eru gefin sem lög um þetta efni hér á landi, en það getur hún eftir hinu fyrr sagða alls eigi. Það er og aðgæzluvert, að *eins og launum presta í Danmörku* allt öðru vísi er reglað niður en hér á landi, eins eru og engan veginn hinar sömu reglur *gildandi þar um prestsekkna eftirlaun sem hér*, því þar hafa meðal annars allar ekkjur eftir þjónandi presta eftirlaun af prestaköllum þeim, er menn þeirra seinast þjónuðu, en hér á landi bera prestsekkjum á lökustu brauðunum engin slík eftirlaun af þeim. Menn geta því engan veginn sagt, að ekkjur uppgjafapresta hafi hér á landi nokkuð að kvarta, þó konungsbréf 1750 eigi hafi veitt þeim eftirlaun af brauðunum, þar sem þau þó ekki veita eftirlaun öllum ekkjum eftir þjónandi presta, því það virðist þó auðsætt, að þessum síðarnefndu þó fremur ætti að bera eftirlaun en hinum fyrrnefndu, þar sem þó meðal annars þjónandi presturinn óneitanlega stendur í nánara sambandi við hið opinbera en uppgjafapresturinn; eins virðist það og óeðlilegt, er hin reglan þó

hér á landi iðulega hlyti að færa með sér, að ekkja eftir uppgjafaprest skyldi fá eftirlaun, en ekkja eftir þjónandi prest engin, þó laun uppgjafaprests-ins, er hann deyr, séu minni en þess þjónandi; slíkt geta menn ekki álitíð án þess positiv lög beinlínis heimili það, og þó slíkt leiði nú af ákvörðunum tilskip. 15. des. 1865, þá getur það ekki haft neinn tilbakaverkandi kraft.

Sama er að segja um það, að þó það nú kunni að vera orðin almenn grundvallarregla í lögnum fyrir Danmörku, að ekkjur uppgjafaembættismanna fái eftirlaun, þá er þetta þó enn ekki orðin fyllilega almenn regla hér á landi, og það ekki einu sinni um allar ekkjur þjónandi presta sjá tilskip. 15. des. 1865, og hvað sem öðru líður, þá er slík regla gagnstæð því, er hér gildi í því efni, er konungsbréf 1750 kom út, eins og fyrr er getið, og getur því engan tilbakaverkandi kraft haft við útskýringu téðra lagaboða.

Orðin „prestsekkja í brauðinu“, sem koma fyrir í konungsbréfum 1750 lúta aðeins til prestsekkju þeirrar, sem eftir þessum lagaboðum nýtur eftirlauna af því, en þar á móti verður ekkert ráðið af þessu orðatiltæki um það, hverjum prestsekkjum beri eftirlaun.

Af öllu hinu fyrrsagða leiðir þannig, að áfrýjandann ber að dæma sýknan fyrir kærum hinnar stefndu. Málskostnaður fyrir báðum réttum virðist eftir kringumstæðum eiga að falla niður. Málsfærslumönnum málspartanna fyrir yfiréttinum, sem báðir hafa fengið þar gjafsókn, bera í málsfærslu-

laun hvorum fyrir sig 10 rd., er greiðist þeim úr opinberum sjóði. — Að því leyti málið hefur verið gjafsóknarmál fyrir yfirdóminum vitnast, að málsfærslan hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Áfrýjandinn, Magnús prestur Bergsson, á fyrir kærum hinnar stefndu, prestsekkju Þuríðar Hallgrímsdóttur, í þessu máli sýkn að vera. Málskostnaður fyrir báðum réttum falli niður. Hinum skipuðu málsfærslumönnum málspartanna við landsyfirréttinn, málsfærslumönnunum Páli Melsted og Jóni Guðmundssyni, bera í málsfærslulaun 10 rd. hvorum fyrir sig, sem greiðist úr opinberum sjóði.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 25. júní

d ó m u r

í málinu nr. 5/1866: Hið opinbera

g e g n

verzlunarmanni H. Duus m.fl.

(Hæstaréttardómur bls. 394).

Mál þetta er þannig vaxið, að sýslumaðurinn í Kjósar- og Gullbringusýslum skipaði eftir boði stiftamtmannsins hreppstjóranum í Rosmhvalaneshreppi með bréfi 4. október f.á. að gjöra ráðstafanir til þess að baða féð í nefndum hreppi, sökum þess að það væri kláðasjúkt. En með því í lok nóvembermán. ekkert ennþá hafði verið gjört í þessu efni af

hreppsþændum, skipaði sýslumaður á ný með bréfi 29. nóvember hreppstjóranum að halda fjáreigendum í hreppnum til að baða fé þeirra og hafa allt svo undirbúið, að böðunin gæti fram farið 14. des. næsta eftir og fylgjandi daga undir umsjón lög-reglustjórans og Magnúsar Jónssonar í Bráðræði, er stiftamtmaðurinn hafði þar til kvaddan. En er hinn ákveðni dagur kom, og sýslumaður ásamt með Magnúsi í Bráðræði voru komnir, var svo langt frá, að bændur böðuðu féð, að þeir þar að auki 24 höfðu ritað sýslumanni bréf 7. s.m. og tjáð honum þar í, að þeir yrðu neyddir til að sýna mótþróa, ef farið yrði að baða fé þeirra á þeim árstíma. Gegn þessum 24 mönnum var því höfðað opinbert lög-reglumál fyrir óhlýðni gegn boði yfirvaldsins, og voru þeir af sýslumanninum 15. dag janúarmán. þ.á. allir dæmdir til sekta og málskostnaðar útláta þannig, að 2 af þeim, Sveinbjörn Þórðarson í Sandgerði og Helgi Helgason á Lambastöðum, voru dæmdir í 25 rd. sekt, 10 í 15 rd. sekt, sumsé verzlunarmaður H.P. Duus og kaupmaður Sveinbjörn Ólafsson í Keflavík, Eivindur Pálsson á Stafnnesi, Eyjólfur Árnason í Gerðakoti, Snorri Snorrason í Miðkoti, Sigurður Sigurðsson á Klöpp, Einar Pálsson á Kirkjubóli, Pétur Jónsson á Gufuskálum, Pétur Halldórsson á Litlahólmi og Magnús Magnússon á Stórahólmi, og 12 í 5 ríkisdala sekt, bændurnir Jakob Jakobsson og Guðmundur Halldórsson á Hvalsnesi, Tómas Hákonarson á Nýlendu, Helga Brynjólfssdóttir og Steingrímur Jónsson á Nesjum, Jón Jónsson í Fuglavík, Oddur Bjarnason á Býja-

skerjum, Símon Eyjólfsson á Báruhaugsgærði, Þorvaldur Þorsteinsson á Flankastöðum, Jón Pálsson á Kirkjubóli, Jón Þórðarson á Þórustöðum og Ingjaldur Tómasson á Kolbeinsstöðum. Þessum dómi hafa allir hinir dómfelldu, nema Helga Brynjólfsdóttir og Steingrímur Jónsson á Nesjum, Tómas Hákonarson á Nýlendu, Jón Jónsson í Fuglavík, Jón Pálsson á Fitjum (sic), Jón Þórðarson á Þórustöðum og Ingjaldur Tómasson á Kolbeinsstöðum skotið til yfirdómsins.

Hvað nú áhrærir fyrrnefndan Þorvald Þorsteinsson á Flankastöðum, þá ber að dæma undirréttardóminn ómerkan, að því leyti hann snertir, þar honum hvorki hafði verið stefnt til að mæta fyrir undirréttinum né hann mætt þar eður verið yfirheyrður, og kemur hér því aðeins málsstaður hinna áfrýjendanna til yfirvegunar.

Það getur ekki verið neinn vafi á því, að yfirvaldið hafði fullan rétt til þess að fyrirskipa, eins og það gjörði, almenna fjárböðun í Rosmhvalaneshreppi, þar sem féð þar yfir höfuð var grunsamt, og enda eftir því sem segir í böðunarskipuninni frá 4. okt. seinastl. víða kláðaveikt, og eins er það engum efa undirorpið, að hlutaðeigandi fjáreigendur, til hverra böðunarskipunin gekk út, voru, hvort heldur þeir áttu ósjúkt fé eður ekki, skyldir til að hlýðnast slíku yfirvaldsboði. — Það liggur fyrir utan réttinn að dæma um það, hvort sá tími, sem yfirvaldið ákvað til böðunarinnar, var, þegar komið var svona fram á vetur og veður farið að spillast, hagfelldur eða ekki. Rétturinn á hér einungis að skera úr því

spursmáli, hvort eða að hvað miklu leyti þeir, sem hér eiga hlut að máli, áfrýjendurnir, hafi með því að skeyta ekki skipun yfirvaldsins frá 29. nóv. seinastl., sem ítrekar böðunarskipunina frá 4. okt. næst á undan, hafi bakað sér þá ábyrgð, er varði við lög, og rétturinn hlýtur að álíta, að áfrýjendurnir með því algjörlega að láta það ógjört, sem fyrir þá hafði verið lagt til undirbúnings og framkvæmda böðun fjárins þann tiltekna 14. des. og dagana þar á eftir, hafi bakað sér slíka lagalega ábyrgð, því þó þeir að vísu ekki hafi sýnt neinn verklegan mótþróa, en einungis lagt fram vilja- eða aðgjörðaleysi gagnvart skipun yfirvaldsins, þá kemur hins vegar til greina, að aðgjörðaleysi í því, sem hlutaðeigandi yfirvöld fyrirskipa í slíku máli sem því, er hér ræðir um, sem er svo mikils um varðandi fyrir allan almenn-ing, getur að sínu leyti haft jafnskaðlegar afleið-ingar eins og verklegur mótþrói, og að minnsta kosti tálmar slíkt aðgjörðaleysi öllum framkvæmd-um í málinu eigi síður en verklegur mótþrói. Áfrýjendurnir geta því ekki komizt hjá lagalegri ábyrgð af því aðgjörðaleysi, sem hér ræðir um og þeir eru orðnir berir að, og í þessu tilliti kemst landsyfirrætturinn því að sömu niðurstöðu og hér- aðsdómarinn hefur komizt.

Það eru ekki í réttargjörðunum komnar fram nein- ar upplýsingar um það, að einn fremur en annar af áfrýjendunum hafi gengizt fyrir því að afbiðja böð- unina, sem ákveðin var í næstliðnum desembermán. í öllum Rosmhvalaneshreppi, og landsyfirrætturinn getur því ekki fallizt á að gjöra þann mun á sekt-

inni, sem í héraðsdóminum er gjörð, en álítur, að fjárbæturnar eigi að koma, eftir því sem á stendur og fram er komið í málinu, hér um bil jafnt niður á öllum, þó þannig að Helgi Helgason, Sigurður Sigurðsson og Sveinbjörn Þórðarson borgi hver um sig 3 rd., Oddur Bjarnason og Snorri Snorrason 1 rd., en hinir af áfrýjendunum hver um sig 2 rd. Með þessari breytingu ber héraðsdóminn, hvað þær ídældu fjárbætur snertir, að staðfesta.

Svo borga áfrýjendurnar einn fyrir alla og allir fyrir einn að sínu leyti þann kostnað, sem leitt hefur af höfðun málsins í Keflavík, en þar á móti er ferðakostnaður dómarans út af ferð hans þangað fram og aftur áfrýjendunum óviðkomandi, þar sem sú ferð var gjörð í allt öðru tilefni og dómariinn ekki framkvæmdi eða lét framkvæma á hlutaðeigandi kostnað það erindi, sem hann var kominn í þangað; svo liggur og þessi kostnaður fyrir utan stefnuna til réttarins í málinu. Þann kostnað, sem leitt hefur af áfrýjun málsins, ber áfrýjendunum einnig að greiða in solidum, og þar á meðal laun til sóknara og svaramanns við landsyfirrættinn 8 rd. til hvors um sig. — Rekstur málsins í héraði hefur verið vítalaus og málsfærslan hér við réttinn lög-mæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirrættarins dómur á, hvað Þorvald Þorsteinson á Flankastöðum snertir, ómerkur að vera, en að öðru leyti á héraðsdómurinn að því leyti, sem honum er áfrýjað, óraskaður að standa, þó þannig að

bændurnir Helgi Helgason, Sigurður Sigurðsson og Sveinbjörn Þórðarson borgi hver um sig 3 rd., Oddur Bjarnason og Snorri Snorrason 1 rd. hvor, en hver hinna ofangreindu tvo ríkisdali til hlutaðeigandi sveitarsjóðs. Svo borga og allir áfrýjendurnir að sínu leyti in solidum kostnað þann, er reis af rannsókn málsins í Keflavík, og sömuleiðis in solidum allan af áfrýjun málsins löglega leiddan kostnað og þar á meðal til sóknara og svaramanns, málsfærslumanna P. Melsteds og J. Guðmundssonar, 8 rd. til hvors um sig í málsfærslulaun. Hinar ídæmdu fjárbætur ber að greiða innan 8 vikna frá lögbirtingu dóms þessa, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 25. júní

d ó m u r

í málinu nr. 13/1866: Hið opinbera

g e g n

Jens Gíslasyni.

Með dómi gengnum við pólitírétt Gullbringu- og Kjósarsýslu þann 24. apríl þ.á. er Jens Gíslason á Köldukinn dæmdur í 10 rd. sekt til hlutaðeigandi sveitarsjóðs, og hefur hann skotið þessum dómi til landsyfirréttarins.

Að vísu hefur sóknarinn við landsyfirrétttinn tekið fram nokkra formgalla á meðferð þessa máls við

pólitíréttinn, en landsyfírrétturinn getur þó ekki álitð, að þeir séu slíkir, að málið geti ekki orðið dæmt, eins og það liggur fyrir, og ber því að dæma málið í aðalefninu.

Það er með þeim við prófin í málinu fengnu upplýsingum nægilega sannað, að hinn dómfelldi hafi gjört sig sekan í því að selja brennivín í smáskömmtum eða eftir því, sem næst verður komizt, til samans fyrir hér um bil 1 rd. 32 sk., og þó þetta sé í sjálfu sér lítilræði og þetta sums staðar í sjávarsveitunum kunni að eiga sér stað óátalið, þá er þó slík brennivínssala í sjálfu sér bæði óleyfileg og jafnframt skaðsamleg og má hvorki né á að haldast átölu-laust uppi. Landsyfírrétturinn verður því að fallast á þau úrslit málsins, sem pólitíréttardómarinn hefur komizt að, en þar sem hér aðeins er um mesta lítilræði að gjöra, virðist sektin hæfilega metin til 2 rd., er greiðist til hlutaðeigandi sveitarsjóðs. Svo ber og hinum ákærða að borga sóknara og svaramanni hér við réttinn 5 rd. hvorum fyrir sig.

Málið hefir við landsyfírréttinn verið flutt for-svaranlega, og rekstur þess í héraði verið vítalaus.

Því dæmist rétt að vera:

Pólitíréttardómurinn á óraskaður að standa, þó þannig að sú hinum ákærða ídæmda sekt sé lækkuð til 2 rd. til hlutaðeigandi sveitarsjóðs. Í málsfærslulaun við landsyfírréttinn bera sóknara og svaramanni hins ákærða, málsfærslumanni P. Melsted og J. Guðmundssyni, 5 rd. hvorum fyrir sig, sem greiðist af hinum dómfellda.

Dóminum ber að fullnægja innan 8 vikna frá lög-
birtingu hans undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 25. júní

d ó m u r

í málinu nr. 7/1866: Sýslumaður Ólivarius

g e g n

ritstjóra Birni Jónssyni.

Það er upplýst í þessu máli, að innstefndi hafði þann 28. febr. f.á. beðið um frest til þess að fá tekið upp þingsvitni til sönnunar þeim sakaratriðum, sem í greininni í Norðanfara nr. 7—8 1864 „Lögreglustjórnin í Suður-Múlasýslu“, sem málið er risið út af, eru borin sækjanda, sýslumanni Ólivarius á brýn, og að hlutaðeigandi amt hafði falið sýslumanninum í Norður-Múlasýslu, Smith, að taka þetta þingsvitni, en að því var ekki orðið framgengt, þegar fresturinn, sem til þess var veittur, var útrunninn.

Þegar svona stóð á, virðist það auðsætt, að héraðsdómarinn hefði eftir grundvallarreglunni í tilskipun 15. ág. 1832, gr. 10 átt að leiða athuga hins stefnda að því, að hann ætti og þyrfti að biðja um að fá frestinn hæfilega lengdan, svo hinu ofangreinda þingsvitni, sem eftir kringumstæðunum og með sérlegri hliðsjón af því, að sá, er ritað hafði greinina og sem málið er út af, hafði (sjá Littr. C. í undirréttargjörðunum) lýst því yfir, að hann mundi, ef

til þess kæmi, geta fundið orðum sínum fullan stað, hlaut að álitast algerlega nauðsynlegt, til þess hinn stefndi gæti komið nokkurri vörn fyrir sig, gæti orðið framgengt, áður en dómur gengi í málinu, en þar sem héraðsdómarinn hefur leitt þetta hjá sér og hinum innstefnda þannig ekki hefur gefizt neinn kostur á að bera hönd fyrir höfuð sér, fær rétturinn ekki betur séð en að dóminn beri að dæma ómerkan og að málinu beri að heimvísa til nýrrar dómsáleggingar, eftir að það ofangreinda þingsvitni er tekið og fengið, og ber héraðsdómaranum samkvæmt 10. gr. tilskip. 15. ág. 1832 að láta hinum stefnda þá nauðsynlegu vegleiðslu í té viðvíkjandi þeim atriðum, sem hinn stefndi með þingsvitninu þarf að fá upplýst.

Málskostnaður hér við réttinn virðist eftir kringumstæðunum eiga að falla niður. Hinum skipuðu svaramönnum áfrýjandans við undir- og yfirrættinn bera í málsfærslulaun respective 6 og 10 rd. úr opinberum sjóði.

Því dæmist rétt að vera :

Undirdómaranum ber að taka þetta mál fyrir að nýju og að setja það í það ásigkomulag, sem það var í þann 28. febr. f.á., þegar hinn stefndi lýsti því yfir, að þingsvitni það, sem hann hafði beðið um, að tekið yrði í málinu, ekki hefði, áður en sá þar til veitti frestur útrann, getað orðið framkvæmt, og síðan þegar þetta þingsvitni, um hvers fyrirtekt, sem og um þau atriði, sem með því þarf að upplýsa, undirdómarinn á að láta honum sína vegleiðslu í

té, er fengið, að fella dóm í málinu. Málskostnaður hér við réttinn falli niður. Hinum skipuðu svara-
mönnum áfrýjandans, umboðsmanni Ara Sæmunds-
syni og málaflutningsmanni Jóni Guðmundssyni,
bera í málsfærslulaun hinum fyrrnefnda 6 rd. og
hinum síðarnefnda 10 rd., er greiðist úr opinberum
sjóði.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 23. júlí

d ó m u r

í málinu nr. 15/ 1866: Réttvísín

g e g n

Ingibjörgu Torfadóttur.

Það er með eigin meðkenningu hinnar ákærðu,
Ingibjargar Torfadóttur, sem er komin yfir lögald-
ur sakamanna og ekki hefur áður verið ákærð né
dæmd fyrir nokkurt lagabrot, og þeim í málinu
framkomnu upplýsingum löglega sannað, að hún sé
völd að þeim peningaþjófnaði, að upphæð 51 rd.,
sem hún er ákærð og dómfelld fyrir, og þar sem
hegning sú, sem héraðsdómurinn hefir ákveðið
henni, virðist eftir kringumstæðum hæfilega metin
samkvæmt tilsk. 11. apríl 1840, gr. 1 til 10 vandar-
hagga refsingar, ber héraðsdóminn, hvað hegning-
una og sömuleiðis hvað málskostnað og málsfærslu-
laun til svaramanns hinnar ákærðu í héraði snertir,
að staðfesta.

Svo ber henni einnig að borga til sóknara og svaramanns við landsyfirrættinn 4 rd. til hvors um sig. Þar á móti er kostnaður sá, sem risinn er af frávísun málsins frá yfirrættinum árið 1864 til löglegrar áfrýjunarstefnu, hinni ákærðu óviðkomandi, og hlýtur því sá kostnaður og þar á meðal málsfærslulaun til sóknara og svaramanns hér við réttinn, 6 rd. til hvors um sig, að borgast úr opinberum sjóði.

Meðferð málsins hefur frá upphafi í mörgum greinum verið ábótavant og það valdið þeim fjarskalega drætti, sem á því er orðinn, en málið hefur staðið yfir síðan 1857, en þó finnst ekki algjörlega næg ástæða til að láta það varða sektum, og því vottast, að meðferð málsins í héraði hafi ekki verið slík, að full ástæða sé til þess að láta það varða héraðsdómaranum ábyrgðar. Við landsyfirrættinn hefur sókn og vörn verið lögmat.

Því dæmist rétt að vera :

Héraðsdómurinn á óraskaður að standa. Til sóknara og svaramanns hér við réttinn, málaflutningsmannanna P. Melsteds og Jóns Guðmundssonar, borgar hin dómfellda 4 rd. til hvors um sig. Þar á móti greiðist sá kostnaður, sem risinn er af frávísun málsins til löglegrar áfrýjunar fyrir landsyfirrættinn, úr opinberum sjóði og þar á meðal laun til ofantéðra málsfærslumanna í það skipti, 6 rd. til hvors um sig.

Dóminum að fullnægja, hvað þá hinni dómfelldu ídæmdu hegningu og málskostnað snertir, undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 23. júlí

d ó m u r

í málinu nr. 14/1866: Réttvísni

g e g n

Guðmundi Guðmundssyni.

Með dómi gengnum í Húnaþingi 14. desember f.á. er Guðmundur Guðmundsson, vinnumaður á Eiðs-stöðum þar í sýslu, sem kominn er á lögaldur saka-manna og aldrei fyrr hefir verið hegnt, dæmdur fyrir sauðabjófnað í fyrsta sinn framinn og ólög-lega meðferð á fundnu fé til að líða 2x27 vandar-hagga hegningu og vera háður sérlegri umsjón lög-reglustjórnarinnar um 1 ár og 4 mánuði, sömu-leiðis til að borga í iðgjöld 4 rd. og allan löglegan kostnað, er rís af málinu, en dómi þessum hefur amtmaðurinn í Norður- og Austuramtinu skotið til yfirdómsins.

Fyrirfram er þess að geta, að málið er af héraðs-dómaranum ekki tekið upp til dóms, en eftir kring-umstæðunum virðist þó verða komiðt hjá því að láta þenna formgalla hafa áhrif á úrslit málsins, og ber því að taka málið undir dóm í aðalefninu.

Eins og segir í undirréttardóminum, er það bæði með eigin meðkenningu hins ákærða og öðrum atvik-um löglega sannað, að hann í haust, er var, hafi tekið í Undirfellsrétt veturgamla gimbur og lamb og afmarkað þau þegar þar á staðnum og síðan rekið heimleiðis í þeim tilgangi að slátra þeim og

fénýta síðan. Sömuleiðis hefur hann meðgengið að hafa fundið á kaupstaðarferð koparstangabeizli, er hann eigi lýsti eður hélt til skila, fyrr en eigandinn kom og krafðist þess, og sömuleiðis á förnum vegi fyrir nokkrum árum síðan silfurskeið, er virt hefur verið 4 rd. og sem hann seldi, án þess hann hefði lýst henni.

Fyrir þessi afbrot, sem undirdómarinn hefur réttilega heimfært undir gr. 1 og gr. 58 í tilsk. 11. apríl 1840, virðist refsingin með sérlegri hliðsjón af hins ákærða unga aldri, hans góðu hegðun hingað til og hreinskilnu og fúsu játningu hæfilega metin til opinbers erfiðis í 8 mánuði, er eftir tilsk. 24. jan. 1838 gr. 4 a samsvarar 27 vandarhagga refsingu, hvar að auki hinum ákærða ber að standa jafnlengi undir lögreglustjórnarinnar sérlegri umsjón.

Með þessari linun í straffinu ber undirréttarins dómur óraskaður að standa. Til sóknara og svaramanns við yfirdóminn ber ákærða einnig að greiða 6 rd. til hvors um sig. Rekstur og meðferð málsins í héraði hefir verið forsvaranleg og sókn þess og vörn hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa, þó þannig að hinn dómfelldi líði 27 vandarhagga refsingu og sé háður sérlegri umsjón lögreglustjórnarinnar í 8 mánuði. Svo ber og hinum ákærða að borga sóknara og svaramanni við yfirdóminn, málaflutn-

ingsmönnum Jóni Guðmundssyni og P. Melsted, hvorum fyrir sig 6 rd. fyrir flutning málsins. —

Ídæmt endurgjald að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa lögbirtingu, og dóminum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 6. ágúst

d ó m u r

í málinu nr. 12/1866: Réttvísir

g e g n

Birni Kristjánssyni og Sigríði Ólafsdóttur.

(Hæstaréttardómur bls. 400).

Með aukaréttardómi Vestmannasýslu, kveðnum upp 24. dag marzmán. þ.á., eru hin ákærðu, Björn Kristjánsson og ekkjan Sigríður Ólafsdóttir, dæmd, hann til að setjast til 10 ára tugthúsvinnu fyrir í 4. sinn framinn þjófnað, en hún til að hýðast 10 vandarhöggum fyrir að hafa gefið falska skýrslu fyrir rétti, og hafa þau skotið dómi þessum til landsyfirrættarins, hvar á móti hinn meðákærði Ellert Schram Þorkelsson, sem með ofangreindum dómi er dæmdur til að sæta 3x27 vandarhagga refsingu og vera háður lögreglustjórnarinnar sérlegu gæzlu um 2 ár, hefur unað við dóminn.

Það er nú, hvað hinn ákærða Björn Kristjánsson snertir, með játningu hans og öðrum undir rannsókn málsins framkomnum atvikum löglega sannað, að hann hafi gjört sig sekan í afbrotum

þeim, sem nákvæmlega er frá skýrt í undirréttar-dóminum og fólgin eru í því, að hann fleirum sinn-um hefur stolið ýmsum munum og þar á meðal brot-izt og verið í verki með öðrum að brjótast inn í læst og vel um búin hús, og hlýtur landsyfirréttur-inn þannig að fallast á þá niðurstöðu héraðsdómsins, að hinn ákærði, sem þrisvar áður hefur verið hegnt fyrir þjófnað, nú dæmist fyrir þenna glæp í 4. sinn framinn, en þar sem þó á hinn bóginn það, sem hinn ákærði hefur stolið, til samans tekið ekki nemur neinni talsverðri peningaupphæð, þá virðist hæfi-legt, að hann aðeins sæti hinni vægustu hegningu, sem ákveðin er í 16. gr. í tilsk. 11. apríl 1840, eður 8 ára tugthúsvinnu, og með þessari linun í hegn-ingunni ber undirréttarins dóm að staðfesta.

Viðvíkjandi því næst hinni meðákærðu, ekkjunni Sigríði Ólafsdóttur, sem aldrei hefur áður sætt laga-ákæru eða hegningu fyrir nokkurt lagabrot, þá er það að vísu svo, að hún undir prófi málsins þann 7. des. f.á. og síðan aftur tveim dögum seinna eður 9. s.m. gaf þá skýrslu fyrir rétti, að hún hefði úr útihúsi sínu misst 16—20 fýlunga saltaða og 6 stykki af kjöti söltuðu um sama leyti og hinn dóm-felldi Björn Kristjánsson brauzt inn í það og stal úr því nokkru af hákarli frá öðrum manni, en hefur svo aftur í prófunum 2. og 8. marz þ.á. tekið þessa skýrslu sína til baka og játað, að hún ekki treysti sér til að staðfesta hana með eiði. En þegar haft er tillit til þess, að brotízt hafði verið inn í hús hinnar ákærðu nóttina áður en hún fyrst gaf þessa röngu skýrslu sína, sem auðveldlega gat valdið henni mis-

grunar, er hún eigi var búin að átta sig á, og að hún að öðru leyti hefur gefið sanna og rétta skýrslu um þjófnaðinn, sem framinn var í þessu sama húsi, þá virðist ekki næg ástæða til að véfengja þann framburð hennar, að hún sjálf ekki gæti gjört sér grein fyrir, hvers vegna hún hefði skýrt svona rangt frá, og þar sem hún þannig ekki getur álitizt að hafa haft neinn saknæman tilgang með mishermi sínu og það er af henni sjálfkrafa leiðrétt við nákvæmari umhugsun, áður en hún aflagði eiðinn, án þess neinn liði skaða af því, þá virðist ekki næg ástæða til að dómfella hana til hegningar eður dæma hana í málskostnað, heldur ber að dæma hana sýkna fyrir sóknarans ákærum í þessu máli, og málskostnaðinn að hennar leyti og þar á meðal laun til hennar setta svaramanns í héraði 2 rd., sem samþykkjast, að greiða úr opinberum sjóði.

Að öðru leyti ber undirréttarins dóm, hvað það hinum ákærða Birni Kristjánssyni ídæmda iðgjald og málskostnað snertir, að staðfesta. Svo greiðir hann og að $\frac{2}{3}$ allan af áfrýjun máls þessa löglega leiðandi kostnað og þar á meðal í sama hlutfalli laun til sóknara og svaramanns hér við réttinn 6 rd. til hvors um sig, en $\frac{1}{3}$ greiðist úr opinberum sjóði.

Rekstur og meðferð málsins í héraði hefur verið vítalaus, eins og sókn þess og vörn hér við réttinn hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Hin ákærða, ekkjan Sigríður Ólafsdóttir, á fyrir sóknarans ákærum í þessu máli sýkn að vera. Hvað

hinn dómfellda Björn Kristjánsson snertir, á undirréttarins dómur óraskaður að standa, þó þannig að hann aðeins setjist í tugthúsvinnu í 8 ár. Svo greiði hann og að $\frac{2}{3}$ allan af áfrýjun málsins löglega leiðandi kostnað og þar á meðal í sama hlutfalli málsfærslulaun til sóknara og svaramanns hér við réttinn, málaflutningsmanns Jóns Guðmundssonar og Páls Melsteds, sem ákveðast til 6 rd. til hvors um sig, en $\frac{1}{3}$, eins og þau svaramanni hinnar ákærðu Sigríðar Ólafsdóttur í héraði tildæmdu laun 2 rd., borgist úr opinberum sjóði.

Hið ídæmda iðgjald að greiða innan 8 vikna frá lögbirtingu dóms þessa, og honum, hvað hegningu og málskostnað snertir, að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 17. september

d ó m u r

í málinu nr. 16/1866: Kansallíráð Th. Jónsson

g e g n

Þorsteini hreppstjóra Jónssyni.

Með stefnu frá 14. apríl, er næst leið, áfrýjar kansallíráð Th. Jónsson eftir fenginni gjafsókn úrskurði, sem felldur var þann 16. okt. f.á. við auka-héraðsrétt á Akureyri af skipuðum setudómara, dannebrogsmanni Ara Sæmundssyni, í máli, sem hreppstjóri Þorsteinn Jónsson á Brekkugerði í Norð-

ur-Múlasýslu hefur sem fjárhaldsmaður hins ómynd-
uga H. G. Guttormssonar höfðað gegn áfrýjandanum,
kansellíráði Th. Jónsson út af 500 rd. arfi nefnds
H.G. Guttormssonar, sem áfrýjandinn hafði léð á
leigu.

Innstefndi hefur, þótt löglega stefndur, hvorki
mætt sjálfur né mæta látið sín vegna við landsyfir-
réttinn, og ber því að dæma málið, eins og fyrir er
mælt í Laganna 1—4—30 og tilskip. 3. júní 1796
eftir fram komnum gögnum og skilríkjum.

Í varnarskjali dags. 23. sept. f.á., sem lagt var
fram í héraðsréttinum þann 2. okt. næst á eftir, hef-
ur áfrýjandinn gjört þá réttarkröfu, að hann verði
dæmdur sýkn af ákæru hins innstefnda propter act-
ionem intempestivam eða ótímabæra málshöfðan og
málskostnaður sér greiddur skaðlaust, en yrði þessi
réttarkrafa ekki tekin til greina, það hann sér veitt-
an frest til næsta vors, eða til þess í vor sem leið,
til þess að svara aðalatriðum málsins.

Með fyrrtéðum úrskurði héraðsdómarans frá 16.
okt. f.á. er nú aðalkrafan felld, en varakrafan tekin
til greina, og málinu frestað til 26. júní seinastl.,
og það er þessi úrskurður, sem veitir þann til vara
umbeðna frest, sem áfrýjandinn nú krefst að verði
dæmdur ómerkur eða ógildur.

Þar sem nú sú frá áfrýjandans hálfu í héraði fram-
komna og hér við réttinn ítrekaða krafa um ótíma-
bæra málshöfðun auðsjáanlega áhrærir aðalefni
málsins, þá leiðir þar af, að með því enginn dómur
í héraði, eins og réttargjörðirnar votta, er genginn
um það, þá getur landsyfirrétturinn ekki tekið þessa

kröfu undir dóm, og hvað áfrýjandans ómerkingar eða ógildu kröfu snertir, virðist engin ástæða til að taka hana til greina, þar sem sá áfrýjandanum veitti frestur í málinu var honum gefinn eftir beiðni hans.

Eftir þessum málavöxtum verður að vísa málinu frá landsyfirréttnum til dómsáleggingar í héraði í aðalefninu. Málskostnaður fellur eftir kringumstæðum niður. Málið hefur sem gjafsóknarmál verið flutt forsvaranlega.

Því dæmist rétt að vera :

Málinu vísast frá landsyfirréttnum til dómsáleggingar í héraði í aðalefninu. Málskostnaður falli niður.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 17. september

d ó m u r

í málinu nr. 9/1866: Kaupmaður Henderson

g e g n

dannebrogsmanni Þ. Daníelssyni.

(Hæstaréttardómur bls. 405).

11. dag september 1861 gjörði hinn stefndi, Þorsteinn dannebrogismaður Daníelsson á Skipalóni, ásamt 17 öðrum skipseigendum og skipstjórum við Eyjafjörð, samning við verzlunarhúsið P. L. Henderson í Glasgow á Skotlandi eður fulltrúa þess, kaupmann Sveinbjörn Jacobsen, og skuldbundu þeir

sig til að selja honum helming af öllu því hákarls-
lýsi, er aflaðist á skip þeirra vorið og sumarið 1862
(sem, ef vel aflaðist, kynni að verða 800—1000
tunnur eða meira) hverja tunnu (120 potta) fyrir
25 rd., hvort sem verðið á lýsinu kynni þá að verða
meira eða minna hjá öðrum; þar á móti áskildi hinn
stefndi sér, og þeir, sem með honum undirskrifuðu
samninginn, að fá borgun í peningum eður öðrum
nauðsynjavörum (svo sem matvöru, færum, tross-
um, járn, kolum, salti, kaffi, sykri, tóbaki, brenni-
víni, saumi, stáli o. fl.) og sömuleiðis að fá tómar
tunnur undir lýsið, nokkrar þá þegar um haustið,
og þær, sem þá kynnu að vanta, með fyrstu skipum
vorið eftir, en er til kom árið eftir, fékk áfrýjand-
inn aðeins hjá þeim 162½ tunnu lýsis, enda þó það
megi álíta sannað undir málinu, að helmingurinn af
lýsisafla þeim, er fékkst á skip þeirra hinn um-
rædda tíma, hafi orðið miklum mun meiri.

Út af þessu höfðaði áfrýjandinn mál gegn hinum
stefnda við gestarétt Eyjafjarðarsýslu og gjörði
þar þá aðalréttarkröfu gegn honum, þar eð hann
áleit hann sem formann félagsins og að þeir félagar
þar að auki hefðu skuldbundið sig við samninginn,
einn fyrir alla og allir fyrir einn, að hann bæði sín
og hinna 17 vegna yrði skyldaður til að greiða sér
30.080 rd., eður þá upphæð, sem rétturinn áleti hæfi-
lega til fullkominna skaðabóta fyrir tjón það, sem
leitt hefði af afbrigðum samningsins; og til vara
krafðist hann þess, að hinn stefndi yrði skyldaður
til að borga sér upp í téðar skaðabætur 5432 rd. 2 m.
og 6 sk., eður þá upphæð, sem rétturinn áleti hæfi-

lega eftir lýsismagni því, sem upplýstist að aflazt hefði á skipi hans vorið og sumarið 1862; en þessa vararéttarkröfu sína setti hann þó seinna niður í 1792 rd. 1 m. 7 sk. eður til þeirrar upphæðar, er rétturinn fyndi hæfilega. — Við héraðsréttinn var hinn stefndi dæmdur sýkn fyrir ákærum áfrýjandans í málinu með dómi 27. maí 1865, en málskostnaður látinn falla niður. — Við yfirdóminn hefur nú áfrýjandinn haldið fram sömu kröfum sem við undirréttinn, nema hvað hann þar hefur sett vararéttarkröfu sína enn fremur niður til 1774 rd. 51 sk., eður til þess, sem réttinum fyndist hæfilegt.

Hvað þá fyrst aðalréttarkröfu áfrýjandans snertir, þá hefur að vísu hinn stefndi og þeir 17, er með honum undirskrifuðu fyrirtéðan samning, lofað áfrýjandanum öllu því hálfu hákarlalýsi, er aflaðist á skip þeirra vorið og sumarið 1862, en með því þó þetta getur skilizt svo, að þeir hver fyrir sig hafi lofað aðeins helming þess lýsis, er aflaðist á hans eigið eður eigin skip á téðu tímabili, þá er ekki næg ástæða til að álíta, að þeir með samningnum hafi skuldbundið sig frekar; það er ekki heldur nægilega sannað, sem áfrýjandinn þó hefur viljað halda fram, að téðir menn hafi verið í nokkru reglulegu verzlunarfélagi saman með lýsi sitt og að hinn stefndi hafi verið formaður þessa félags; því þó af bréfum hins stefnda til áfrýjandans kynni að virðast sem slíkt hefði verið, þá er samt á hinn bóginn fyllilega auðsætt af þeim, að hann eigi hefur þótzt hafa nein umráð yfir lýsisafla hinna annarra, eins og það og eigi heldur verður ráðið af þessum bréfum, að hann

með þeim hafi viljað skuldbinda sig nokkuð frekar en hann hafði gjört í samningnum. Af þessum rökum virðist því ekki næg ástæða til að dæma hinn stefnda eftir aðalkröfu áfrýjandans, og kemur því þá til álita vararéttarkrafa hans.

Hinn stefndi hefur nú viljað leggja þann skilning í fyrirnefndan samning, að hvorki hann né þeir, sem undir hann hafa ritað, hafi lofað áfrýjandanum öðru eður meiru lýsi en helmingnum af öllu því hákarlslýsi, sem þeir sjálfir fengju í sinn eigin hlut vorið og sumarið 1862, þar sem það sé alkunnugt, að hásetarnir eður húsbændur þeirra hafi sjálfir ráð yfir hlutum sínum, og því hafi hann eigi getað skuldbundið nema sjálfan sig í hinu umrædda efni, en ekki þá, sem reru á skipum hans, og samkvæmt þessu þykist hann hafa fyllilega staðið í skilum við áfrýjandann, þar sem hann hafi látið hann fá meira en helminginn af hákarlslýsi því, er fallið hafi í hluti sína á fyrrgreindu tímabili. En þó þetta síðarnefnda væri rétt hermt, þá eru orðin í samningnum of yfirgripsmikil til þess, að slíkur skilningur verði lagður í þau, þar eð þau hljóða um helminginn af öllu því hákarlslýsi, er aflaðist á skip þeirra vorið og sumarið 1862, og ná því auðsjáanlega einnig til helmingsins af lýsisafla hásetanna á hinum tilgreinda tíma, sem hinn stefndi og þeir, er með honum skrifuðu undir samninginn, verða því að álítast að hafa hugsað sér að geta fengið umráð yfir eins og sínum eigin afla.

Í annan stað hefur hinn stefndi borið fyrir sig, að áfrýjandinn hafi í verulegum atriðum rofið

sjálfur samninginn og með því fyrirgjört rétti þeim, er honum annars eftir honum hefði kunnað að bera gegn sér (hinum stefnda) og hinum öðrum hlutaðeigendum yfirhöfuð, og í þessu skyni hefur hann tekið það einkum fram, að áfrýjandinn hvorki hafi látið sig og hina 17, er rituðu undir samninginn, fá í ákveðinn tíma, sem sé haustið 1861 og með fyrstu skipum vorið 1862, tunnur undir lýsið, né heldur eins margar og svaraði hinu ráðgjörða lýsismagni, að hann hafi ekki heldur komið með hinar áskildu vöru fyrr en venjulegri kauptíð hafi verið lokið eður eftir 15. ágúst, svo hlutaðeigendur hafi því eigi þorað að eiga á hættu eða láta það dragast að birgja sig upp af nauðsynjavörum af ótta fyrir, að þær kynnu að ganga upp og þeir svo ef til vildi komast í vandræði, og loksins að áfrýjandinn, þegar hann svo um síðir hafi komið, ekki hafi verið svo útbúinn eða birgur af þeim nauðsynjavörum, sem þeir höfðu áskilið, að hann færði þeim fyrir lýsið, að hann hefði nærri getað fullnægt þörfum þeirra og kröfum. En hvað atriði þessi snertir, þá ber þess að gæta, að hinn stefndi hefur undir málsfærslunni til að ónýta aðalkröfu áfrýjandans einlægt neitað því, að hann og þeir 17, er með honum skrifuðu undir samninginn 11. sept. 1861, hafi myndað nokkurt félag, heldur hafi hver út af fyrir sig samið við áfrýjandann og lofað honum fyrir sitt leyti vissum hluta af lýsi sínu. En af þessu leiðir þá aftur beinlínis það, að úr því hinn stefndi og fyrrtédur 17 menn ekki stóðu í neinu félagi saman, hvað samninginn snertir, þá var það hinum stefnda óviðkomandi, hvort áfrýjand-

inn hélt samninginn við hina eður ekki, ef hann ekki rauf hann við hinn stefnda sjálfan, en að áfrýjandinn hafi gjört þetta hefur hinn stefndi ekki sannað. Þannig er það svo langt frá því, að það sé sannað, að hinn stefndi eigi hafi í tæka tíð fengið hjá áfrýjandanum nægar tunnur undir helminginn af því hákarlslýsi, er aflaðist á skip hans vorið og sumaríð 1862, að það miklu fremur er upplýst undir málinu, að áfrýjandinn skildi eftir á Akureyri haustið 1861 langtum fleiri tunnur en sem þessu numdi, og að þessar tunnur stóðu til umráða hins stefnda; eins er það eigi heldur sannað, að áfrýjandinn hafi neitað hinum stefnda um nokkrar af þeim nauðsynjavörum, sem til eru teknar í samningnum 1861, því þó hann eigi hefði komið með nægan trjávið handa honum, sem þó eigi er sannað til hlítar, eður svo góðan sem hinn stefndi hefði á kosið, þá er slíkt engin rof á samningnum, þar trjáviður eigi er í honum nefndur, og það atriði, að trjáviður er tekinn seinna fram í bréfum hins stefnda, verður einungis að skoðast sem ósk hans til áfrýjanda, og getur eftir eðli sínu ekki innihaldið skuldbindingu fyrir áfrýjanda, hvað samninginn snertir. Auk þessa gaf samningurinn áfrýjandanum rétt til þess að borga lýsið með peningum, ef hann hefði viljað það heldur, þar sem peningar með berum orðum eru í samningnum settir sem hinn fyrsti borgunareyrir fyrir lýsið og sem alternativ við hinar aðrar nauðsynjavörur frá hálfu áfrýjandans, en það er ekki sannað, að hinn stefndi eigi hefði getað fengið næga peninga hjá áfrýjandanum fyrir lýsi það, er hann hafði

lofað honum, ef hinn stefndi hefði staðið við samninginn. Og loksins virðist það eigi gefa hinum stefnda neinn rétt til að rjúfa samninginn, þó áfrýjandinn eigi hefði verið kominn til Akureyrar fyrir 15. ágúst, því hvorki er neinn tiltekinn tími ein-skorðaður í samningnum, og þar að auki hafði hinn stefndi sjálfur óskað í bréfi sínu til áfrýjandans 14. júlí 1862, að hann gæfi sér og félögum sínum frest til 15. ágúst til að koma með nokkuð af lýsinu, þar tíma þyrfti til að bræða það.

Hinn stefndi hlýtur þannig að dæmast skyldur til að bæta áfrýjandanum allan þann skaða, er hann hefur haft af því, að hinn stefndi eigi lét hann hafa helminginn af hákarlslýsi því, sem aflaðist á skip hans vorið og sumarið 1862.

Hvað nú tjón það snertir, er áfrýjandinn yfir höfuð hefur haft af því, að samningurinn 11. sept. 1861 ekki var haldinn við hann, hefur hann reiknað þannig:

1. Eftir framlögðum skjölum 31. júlí og 1. ág. 1861 hafði verzlunarhúsið P. L. Henderson selt 1000 tunnur hákarlslýsis, er það vænti frá Íslandi sumarið eftir — en svo margar tunnur höfðu þeir 18 í samningnum og hinn stefndi þar að auki í bréfum sínum til áfrýjandans gjört ráð fyrir, að helmingurinn mundi verða af lýsisaflla þeirra vorið og sumarið 1862 — E. Steinkopf í Glasgow, hverja tunnu með trénu fyrir rúma 45 rd., sem, þegar tréð er frá reiknað, 2 rd. 3 m. pr. 1 tunnu, verður 17 rd. og 3 m. meira en áfrýjand-

- anum var heitið tunnunni 11. sept. 1861. Þegar nú eru dregnar frá þessum 1000 tunnum þær 162½ tunnur hákarlslýsis, sem fyrr er getið, að áfrýjandinn fékk hjá þeim, er undirskrifuðu oftnefndan samning, verða hinar ávantandi tunnur af hákarlslýsi 837½ og tapið þá í
þeim	14656 rd. 1 m. 8 sk.
2. Disconto af þessari summu í 2 ár	
1862—1864 6%	1758 rd. 4 m. 8 sk.
3. Disconto af vörum þeim, er keyptar voru til að borga með téð lýsi	
20.937 rd. 3 m. í 2 ár 1862—63 6%	
	2512 rd. 3 m.
4. Brandassurance fyrir téðar vörur, meðan þær lágu í Grafarósi í 1 ár 1½% ...	
	314 rd.
5. Hærri skipaleiga, launaviðbót til skipverja, assurance og fyrir tjón það, er verzlunin að öðru leyti leið af samningsrofinu.	758 rd. 3 m.
6. Skaðabætur til E. Steinkopfs, er hann eftir framlögðu skjali hefur krafizt fyrir hinar vantandi 837½ lýsistunnu	£ 1000
ásamt disconto þar af	
í 2 ár	£ 120
	£ 1120 = 10.080 rd.
	Samtals 30.080 rd.

er gjörir tap á hverri af hinum vantandi 837½ lýsistunnu 35 rd. 5 m. og 8 sk.

Á þessum grundvelli hefur áfrýjandinn einnig byggt vararéttarkröfu sína til hins stefnda.

Það má sumsé álítast upplýst undir málinu, að helmingurinn af hákarlslýsisafli þeim, er vorið og sumarið 1862 fékkst á þau eitt heilt og þrjú hálf skip, sem hinn stefndi átti, hafi verið $65\frac{2}{5}$ tunna, og enn fremur að hinn stefndi hafi lagt inn hjá áfrýjandanum 16 tonnur hákarlslýsis. Nú hefur áfrýjandinn álitð í vararéttarkröfunni, að sér bæri af hinum stefnda 35 rd. 5 m 8 sk. eftir hinu fyrrsagða fyrir hverja lýsistunnu af þeim þannig frá honum vantandi $49\frac{3}{5}$ lýsistunnum eður samtals 1774 rd. 51 sk.

Að vísu vill nú hinn stefndi, að svo sé talið, sem hann auk áminnztra 16 lýsistunna hafi enn fremur lagt inn hjá áfrýjandanum 14 tonnur hákarlslýsis, er Sigurður nokkur Jónsson á Böggverstöðum eftir bón hins stefnda lagði inn hjá áfrýjandanum; en þetta verður þó eigi svo talið, þar sem greindur Sigurður ekki lagði tonnur þessar inn undir nafni hins stefnda eður inn í hans reikning, heldur sinn eigin; auk þessa hafði Sigurður verið einn af þeim, sem ritað höfðu undir samninginn 11. sept. 1861 og sem því sjálfur skuldaði áfrýjandanum hákarlslýsi. Hvað nú upphæðina á vararéttarkröfu áfrýjandans snertir, þá er það að vísu svo, að hann hefur ákveðið hana sem fyrr segir, en jafnframt þessu hefur hann þó yfirlátið til réttarins að ákveða skaðabætur þær, er honum beri af hinum stefnda, eftir því sem rétturinn álitir hæfilegt, og samkvæmt þessu verður því rétturinn að álíta, að hann sé bær um

að setja kröfu þessa niður að því leyti honum þykir hæfa. Rétturinn verður þannig að vísu að aðhyllast grundvöll þann, sem áfrýjandinn hefur lagt fyrir útreikningi skaðabóta þessara, en hvað þær einstöku greinir reiknings þessa snertir, þá ber þess að gæta:

Við tölulið 1. Þó nú áfrýjandanum hafi verið heitið fyrir lýsistunnuna 45 rd. þá er þó auðséð, að nokkuð hefði hlotið að kosta flutningur þess þangað, assurance og önnur þar að lútandi fyrirhöfn; þetta virðist eigi geta reiknast minna en 5% af summunni 14656 rd. 1 m. 8 sk., svo þessi póstur reikningsins yrði því

13.923 rd. 2 m. 10 sk.

Við tölulið 2. Þessa disconto ber því að reikna af 13.923 rd. 2 m. 10 sk., sem verður

1670 rd. 4 m. 12 sk.

Við tölulið 3, 4, 5. Þessir póstar í reikningnum virðast eiga að falla í burtu, sumpart þar áfrýjandinn ekki þurfti eftir samningnum að borga lýsið með vörum, heldur mátti borga það með peningum, og sumpart þar hann strax og hann kom hingað til lands hefur hlotið að geta gjört sér arðsamt í verzlun sinni á Grafarósi peninga þá og nauðsynjavörur, er hann flutti upp hingað (í hið minnsta svo mikið af þessu, sem samsvaraði borgun þeirri, er hann hafði heitið hinum stefnda fyrir 49% lýsistunnum).

Við tölulið 6. Þessi póstur reikningsins virðist réttinum að hljóti að takast til greina óbreyttur

10.080 rd.

Virðist því réttinum, að tap það, er áfrýjandinn

hefur liðið við samningsrofið muni hæfilega
 matið alls 24.074 rd. 1 m. 6 sk.,
 er verður fyrir hverja af hinum áminnztu 8371½
 lýsistunnum, 28 rd. 4 m. 8 sk. eða fyrir hinar ávant-
 andi 49½ lýsistunnur frá hinum stefnda 1421 rd.,
 er honum því ber eftir hinu fyrrtéða að borga áfrýj-
 andanum, svo ber honum og eftir kröfu áfrýjand-
 ans að greiða hér af 4% í leigu árlega frá 11. apríl
 1865, og til þess borgun skeður. Málskostnaður fyrir
 báðum réttum ber eftir kringumstæðunum að falla
 niður.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn stefndi Þorsteinn dannebrogsmáður Daníels-
 son á að lúka til áfrýjandans P.L. Henderson 1421
 rd. r.m. ásamt með 4% leigu þar af frá 11. apríl
 1865, og unz borgun skeður. Málskostnaður fyrir
 báðum réttum falli niður.

Dóminum að fullnægja innan 8 vikna frá hans
 lögbirtingu undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 22. október

d ó m u r

í málinu nr. 22/1866: Réttvísinn

g e g n

Magnúsi Böðvarssyni.

Þar eð hinum ákærða Magnúsi Böðvarssyni ekki
 hefur verið stefnt í máli því, sem hér liggur fyrir,
 leiðir þar af, að sá yfir honum við Snæfellsnessýslu

aukahéraðsrétt þann 31. júlí seinastl. gengni áfellis-
dómur hlýtur samkvæmt Laganna 1—4—1 að dæm-
ast ómerkur. Laun til sóknara og svaramanns við
landsyfirrættinn 4 rd. til hvors um sig greiðist úr
opinberum sjóði.

Því dæmist rétt að vera :

Héraðsdómurinn í þessu máli á ómerkur að vera.
Sóknara og svaramanni hins ákærða við landsyfir-
réttinn, málsfærslumanni J. Guðmundssyni og P.
Melsted, bera 4 rd. hvorum fyrir sig í málsfærslu-
laun, sem greiðist úr opinberum sjóði.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 22. október

d ó m u r

í málinu nr. 18/1866: Réttvísinn

g e g n

Þorsteini Þórðarsyni.

Þar eð það sést ekki í þessu máli, hvorki af vott-
orði stefnuvottanna né heldur af áteiknun hlutað-
eigandi héraðsdómara, að honum hafi verið birt lögum
samkvæmt sjá tilskipun 31. maí 1805, gr. 3 stefnan
til landsyfirrættarins, þá ber málinu að frávísa til
löglegrar stefnubirtingar fyrir héraðsdómaranum.
Undirdómarinn hefir og eigi heldur gefið vottorð
sitt um það, að þeir, sem birt hafa stefnuna fyrir
hinum ákærða, séu réttir stefnuvottar.

Meðferð málsins í héraði eður flutningur þess hér við réttinn kemur að svo stöddu ekki til álita.

Því dæmist rétt að vera :

Málinu frávísað til löglegrar stefnubirtingar fyrir héraðsdómaranum.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 12. nóvember

d ó m u r

í málinu nr. 19/1866: Hið opinbera

g e g n

Jóel Friðrikssyni.

Það er með eigin játningu hins ákærða Jóels Friðrikssonar á Hlöðunesi sem og öðrum fram komnum upplýsingum löglega sannað, að hann hafi óhlýðnast ráðstöfunum þeim, sem umsjónarmenn hins opinbera höfðu lagt honum fyrir áhrærandi lækningameðferð á fé hans, sem í vetur, er leið, eftir því sem komið er fram undir málssókninni, hafði verið kláðasjúkt, og er hann fyrir óhlýðni þessa með dómi gengnum í Gullbringusýslu 31. júlí í sumar, er var, dæmdur til að greiða 20 rd. sekt, sem og allan af málinu löglega leiðandi kostnað, en dómi þessum hefur hann skotið til yfirdómsins. —

Rétturinn fær nú eigi betur séð, en að téður Jóel með óhlýðni þeirri, sem upp á hann er sönnuð, bein-

línis hafi gjört sig sekan í yfirtroðslu gegn því, sem boðið er í 6. gr. tilskip. 5. janúar 1866, og að hann því beri að dæma til sekta eftir sömu tilskip. 7. grein, þar sem hann hvorki hélt fé sínu út af fyrir sig, svo það eigi kæmi saman við annarra manna fé, né heldur baðaði það á þann hátt, sem honum hafði verið fyrirlagt. En með því það þó er upplýst, að Jóel tvívegis hafði baðað fé sitt og aðeins sleppt fram hjá sér 3. böðuninni, er átti að fara fram á þeim tíma árs, þegar það var erfiðleikum bundið fyrir hann að hafa fé sitt saman og heima við, virðist óhlýðni hans eigi hafa verið á því stigi, að nægileg ástæða sé til að láta hana varða þeirrar hæstu sektar, sem ákveðin er í 7. gr. nefndrar tilskipunar, heldur virðist sektin hæfilega ákveðin 10 rd., og þessu samkvæmt ber héraðsdóminum að breyta, en að öðru leyti að staðfesta. Svo ber hinum ákærða og að greiða til sóknara og svaramanns hér við réttinn málsfærslulaun 5 rd. til hvors um sig. Meðferð málsins í héraði hefir verið forsvaranleg og málsfærslan hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa, þó þannig að hin ídæmda sekt setjist niður í 10 rd. — Svo ber og hinum ákærða að borga til sóknara við landsyfirréttninn, málaflutningsmanns J. Guðmundssonar, og svaramanns síns, málaflutningsmanns Páls Melsteds, 5 rd. hvorum fyrir sig í málsfærslulaun. Þá ídæmdu sekt ber að greiða innan 8 vikna frá

dóms þessa löglegri birtingu, og dóminum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 12. nóvember

d ó m u r

í málinu nr. 20/1866: Hið opinbera

g e g n

Birni Jónssyni.

Með pólitíréttardómi Gullbringu- og Kjósarsýslu, kveðnum upp þann 31. júlí, er næst leið, er hinn ákærði Björn Jónsson, bóndi á Þórukoti í Njarðvíkum, dæmdur fyrir óhlýðni gegn yfirvaldsskipun til að borga til fátækra sjóðs Vatnsleysustrandarhrepps 15 rd. sekt, samt til að greiða allan af málinu löglega leiðandi kostnað, en dómi þessum hefur hann skotið til landsyfirréttarins.

Með því það nú virðist löglega sannað með játningu hins ákærða í sambandi við skýrslu þá til hlutaðeigandi yfirvalda, sem fram er komin í málinu, frá Guðmundi Guðmundssyni í Landakoti, sem skipuðum fjárböðunarmanni í Strandahreppi, dagsettri 4. júlí þ.á., að hann (ákærði) hafi þenna sama dag skorast undan að láta baða fé sitt og smala því, er baðstjórnarnir komu á staðinn og heimtuðu fé hans, sem hafði verið kláðasjúkt, til böðunar samkvæmt ráðstöfun þeirra í bréfi til ákærða frá 29. júní næst á undan, og með því ekkert það er upplýst í málinu,

er afbatað geti þenna mótpróa hins ákærða, þá getur hann eigi komið hjá að dæmast í sekt samkvæmt tilskip. 5. jan. 1866, og þar sem sekt sú, sem honum er ákveðin í undirréttardóminum, virðist eftir öllum málavöxtum hæfilega matin, ber hann, bæði hvað hegninguna og málskostnað snertir að staðfesta. Svo ber hinum ákærða og að greiða sóknara og svaramanni hér við réttinn 5 rd. til hvors um sig í málsfærslulaun. Rekstur og meðferð málsins í héraði hefur verið vítalaus, og sókn þess og vörn hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa. Svo greiði og hinn ákærði til sóknara og svaramanns hér við réttinn, málsfærslumannanna Jóns Guðmundssonar og Páls Melsteds, 5 rd. til hvors um sig í málsfærslulaun.

Ídæmda sekt að greiða innan 8 vikna frá lögbirtingu dóms þessa, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 3. desember

d ó m u r

í málinu nr. 21/1866: Erfingjar Ingveldar
Guðmundsdóttur

g e g n

biskupinum yfir Íslandi sem forstöðumanni prestsekknasjóðsins.

Með stefnu frá 21. júlí seinastl. áfrýjar málsfærslumaður P. Melsted fyrir hönd erfingja Ingveldar heitinnar Guðmundsdóttur, sem öðlzt hafa gjafsókn fyrir landsyfirréttnum, til ógildingar og breytingar skiptaréttarúrskurði Rangárvallasýslu frá 27. marz þ.á., sem ákveður, að arfleiðsluskrá sú, sem téð Ingveldur á að hafa gjört þann 26. apríl 1856, þess innihalds, að fjármunir þeir, sem eftir hana yrðu, skyldu leggjast sem fastastæða til þess sjóðs, sem ætlaður væri fátækum prestsekkjum hér á landi, eigi óröskuð að standa.

Við landsyfirréttninn hefur áfrýjandinn gjört þá réttarkröfu, að ofan nefnd arfleiðsluskrá verði dæmd ógild og erfingjum Ingveldar heitinnar dæmdur réttur til að fá borgað úr prestsekknasjóðnum andvirði eftirlátinna fjármuna hennar með 207 rd. 76 sk., ásamt með áföllnum leigum frá 11. febr. 1857, svo og málskostnað skaðlaust, en hinn innstefndi hefur þar á móti krafizt, að hinn áfrýjaði skiptaúrskurður verði staðfestur.

Arfleiðsluskrá sú, sem hér er umtalsefni og sem aðeins er komin fram í staðfestu eftirriti, er, eftir því sem undir málinu er upplýst, gjörð í viðurvist prófasts sr. Ásmundar á Odda og héraðslæknis S. Thorarensens þann 26. apríl 1856 þannig, að prófasturinn orðaði eða samdi arfleiðsluskrána og las hana síðan upp fyrir Ingveldi, sem gjörði sig ánægða með hana, en skrifaði þó aldrei, eins og hún gjörði ráð fyrir í upphafi erfðaskránnar, nafn sitt undir hana af þeirri ástæðu, segja vottarnir, að hún nokkru síðar varð svo máttlaus í hægri

hendinni, að hún gat eigi skrifað með henni og upp úr því einnig rænulaus, þangað til hún andaðist þann 13. okt. s.á.

Þegar nú því næst skal meta réttargildi þessarar véfengdu erfðaskráar, virðist það augljóst, að hún, sem augsjáanlega átti að vera bréfleg, hljóti að dæmast eftir þeim ákvörðunum, sem gilda um bréflagar erfðaskrár eftir tilskip. 25. sept. 1850 gr. 23, en þar segir, að skilyrði fyrir réttargildi erfðaskráar séu þau, að hún sé bréfleg og þar að auki undirskrifuð af arfleiddanda, eður og skuli hann hafa viðurkennt hana, annaðhvort fyrir Not. publicus eða fyrir vitundarvottum þeim, sem í því skyni hafi verið tilkvaddir og sem hafi með áteiknun sinni á erfðaskrána vottað, og ef þörf gjörist, geti staðfest með eiði, að arfleiddandi hafi, þegar hann skrifaði nafn sitt undir skrána eða kenndist við hana, verið með fullu ráði og rænu.

Í erfðaskrá þeirri, sem hér ræðir um, vantar nú bæði undirskrift arfleiddanda, og í henni sjálfri er þess heldur ekki getið, hver arfleiddandi sé, og því hefur Ingveldur heitin ekki heldur kennt við erfðaskrána í þeim lagalega skilningi, sem í orðinu liggur, þegar um bréflaga gjörninga er að ræða, þar sem engin erfðaskrá var til, er vottarnir voru til kvaddir.

Þegar nú athugast, að löggjöfin leggur ríkt á, að þeim ákvörðunum, sem lögboðnar eru um það, hvernig erfðaskrár eigi að vera úr garði gjörðar, skuli vera fullnægt, og að engin leiðrétting fæst eftir á á þeim formgöllum, sem á slíkri erfðaskrá kynni að hafa orðið upphaflega, og þar sem ennfremur bréf-

legir samningar yfirhöfuð fyrst verða til og fullgjörast við það, að hlutaðeigandi skrifar nafn sitt undir gjörninginn, fær rétturinn eigi álitid, að erfðaskrá sú, sem liggur fyrir, geti með formgöllum þeim, sem á henni eru og teknir hafa verið fram, staðizt, þegar hún er rengd að lögum, og hlýtur því réttarkrafa áfrýjandans, að erfðaskrá þessi verði dæmd ógild, að takast til greina.

Hvað þar á móti þá réttarkröfu áfrýjandans, að landsyfirrétturinn gefi dómsatkvæði fyrir því, að forstöðumaður prestsekknasjóðsins, biskupinn yfir Íslandi, borgi erfingjum Ingveldar andvirði þeirra fjármuna, sem hún lét eftir sig, með áföllnum leigum, snertir, þá getur rétturinn, eins og málið liggur hér fyrir, ekki tekið þessa réttarkröfu til greina, þar sem hún liggur fyrir utan þann áfrýjaða skiptaúrskurð, sem einungis sker úr spursmálinu um þeirrar oftnefndu erfðaskráar réttargildi.

Málkostnaður fyrir landsyfirréttinum virðist eftir kringumstæðunum eiga að falla niður, og laun til hinna skipuðu málsfærslumanna, 10 rd. til hvors um sig, eiga að borgast úr opinberum sjóði. Sem gjafsóknarmál hefur málið verið flutt forsvaranlega hér við réttinn; þó getur landsyfirrétturinn ekki leitt hjá sér að lýsa því yfir, að hann verður að álíta, að ummæli þau og renging, sem svaramaður hins stefnda hefur viðhaft um ástæður þær, sem réðu úrslitum þessa réttar dóms frá 5. okt. 1863, virðast með þeim blæ, sem að öðru leyti er á þeim, miður samboðnar stöðu hans sem málsfærslumanns við réttinn, einkanlega þar sem dómurinn er óáfrýj-

aður og áfrýjun hans er auðsjáanlega að lögum engu nær fyrir hans „svokölluðu Reservation“.

Því dæmist rétt að vera :

Hin umrædda arfleiðsluskra á ómerk og ógild að vera. Málskostnaður fyrir yfirdóminum falli niður. Hinum skipuðu málsfærslumönnum hér við réttinn, Páli Melsted og Jóni Guðmundssyni, bera í málsfærslulaun 10 rd. hvorum fyrir sig, er greiðist þeim úr opinberum sjóði.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 3. desember

d ó m u r

í málinu nr. 25/1866: Réttvísín

g e g n

Einari Jónssyni m.fl. úr Ísafjarðarsýslu.

Þar eð áfrýjunarstefnan til landsyfirréttarins ekki hefur samkvæmt tilskip. 31. maí 1805, 3. gr. verið birt undirdómaranum og hann eigi heldur hefur fráfallið birtingunni, ber að frávísa málinu til löglegrar birtingar áfrýjunarstefnunnar fyrir undirdómaranum.

Því dæmist rétt að vera :

Málinu frávísast til löglegrar birtingar áfrýjunarstefnunnar fyrir undirdómaranum.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 3. desember

d ó m u r

í málinu nr. 17/1866: Jón Þórhallason m.fl.

g e g n

Gísla Jónssyni.

Máli þessu er þannig hátt, að sumarið 1864 um Jónsmessuleytið lét hinn stefndi Gísli bóndi Jónsson á Býjaskerjum reka fé sitt til hagagöngu upp að Fitjum í Krísivík — en Krísivíkurtorfuna áttu þá í sameiningu, aðra háflenduna ekkja og erfingi Sigurðar Sívertsens, sem var á Eyrarbakka, en hina háflenduna Sveinn bóndi Eiríksson — en daginn eftir, er féð kom til Krísivíkur, tóku áfrýjendurnir, Jón Þórhallason, Stefán Hjörleifsson og Einar Sæmundsson, ásamt með fyrrnefndum Sveini Eiríkssyni, féð, að óafvitanda manni þeim, er Gísli hafði sett þar til að gæta þess, létu reka það burt til hreppstjórans í Grindavík, Árna Magnússonar á Þorkötlustöðum, og skildu það þar eftir með þeim ummælum, að Gísli á Býjaskerjum ætti féð, þeir hefðu tekið það í Krísivík og ábyrgðust það Árna. Árni tók þá féð og lét reka það að Húsatóftum; þar lagði presturinn Þorvaldur Böðvarsson til 2 menn til þess að koma fénu lengra áleiðis heim til Gísla; ráku menn þessir síðan féð rakleiðis til bóndans Ketils Ketilssonar í Höfnum, er léði hús til að setja féð inn í, en gjörði eigandanum boð um að láta sækja það sem fyrst; fór þá vinnumaður Gísla, strax er Gísli fékk boðin, að sækja féð; en er féð kom út og á heimleiðinni drápust af

því eður fórust alls 14 ær og 17 lömb. — Út af þessu höfðaði hinn stefndi, er áleit, að fjármissir þessi væri að kenna meðferð þessari á fénu, skaðabótamál gegn áfrýjendunum og þar að auki gegn fyrrnefndum bændum, Sveini og Katli, og krafðist auk málskostnaðar alls 90 rd. í skaðabætur fyrir féð. — Í máli þessu gekk síðan dómur við Gullbringusýslu aukahéraðsrétt 31. desember f.á. með þeim úrslitum, að málinu var, hvað Svein Eiríksson snerti, frávísað, en þeir Árni hreppstjóri, Þorvaldur prestur Böðvarsson og Ketill bóndi í Höfn um fríkenndir, en þar á móti áfrýjendurnir, Jón Þórhallason, Stefán Hjörleifsson og Einar Sæmundsson dæmdir til að borga in solidum Gísla 90 rd. í skaðabætur og þar að auki in solidum ásamt nefndum presti Þorvaldi á Stað 10 rd. í málskostnað og talsmanni Gísla, er fengið hafði gjafsókn í héraði, sem hann og hefir fengið hér við réttinn, 20 rd. í málsfærslulaun, og loksins eru þeir Þorvaldur prestur Böðvarsson og Einar Sæmundsson dæmdir til að borga 4 rd. sekt til jústitskassans, hvor þeirra fyrir sig.

Áfrýjendurnir hafa nú hér við réttinn fyrst og fremst krafizt þess, að héraðsréttardómur þessi verði dæmdur ómerkur, en til vara, að þeir verði frídæmdir og sér að auki dæmdir 50 rd. í málskostnað fyrir báðum réttum; en þar á móti hefir hinn stefndi krafizt þess, að dómurinn verði staðfestur, áfrýjendurnir dæmdir í málskostnað og málsfærslumanni sínum hér við réttinn dæmd hæfileg málsfærslulaun.

Aðalréttarkröfu sína hafa áfrýjendurnir byggt á því, að þeir álíta, að Sveinn Eiríksson hafi verið aðalforsprakinn fyrir því að láta taka kindurnar og reka þær burtu; honum hafi því ranglega verið sleppt við undirréttinn, því við þetta hljóti þeir 3 af áfrýjendunum, er dæmdir voru til að borga skaðann, ef málið félli á þá, að verða fyrir þeim mun meiri skaðabótaútlátum og öðrum kostnaði. — En það virðist auðsætt, að landsyfirrætturinn eigi sé bær um að dæma um það í máli þessu, hvort Sveini Eiríkssyni hafi ranglega verið sleppt við undirrættinn eða ekki, þar sem hvorki honum né erfingjum hans hefur verið stefnt fyrir yfirdóminn, og hér af leiðir aftur beinlínis, að landsyfirrætturinn af hinni tilgreindu ástæðu eigi getur dæmt undirrættardóminn ómerkan.

Hvað vararéttarkröfu áfrýjendanna þar næst snertir, þá byggja þeir hana einkum á 4 aðalatriðum: 1. að hinn stefndi eigi hafi haft næga heimild til að láta fé sitt ganga á Fitjunum; 2. að féð hafi verið kláðasjúkt eður þó kláðagrunað; 3. að sýslumaðurinn 30. marz 1863 hafi bannað að taka inn sauðkindur úr öðrum hreppum, og 4. á því, að óvíst sé, að féð hafi farizt fyrir þá skuld, að það var rekið aftur til baka heim til eigandans. Til styrkingar fyrir hinni fyrst nefndu ástæðu hafa áfrýjendurnir tekið fram, að hinn stefndi enga heimild hafi haft árið 1864 fyrir Fitjalandi hjá eiganda hálflendunnar, Sveini Eiríkssyni, því þó hann í 2 undanfarin ár hefði haft land þetta til leigu eður til hagagöngu handa fé sínu frá eigend-

unum, þá hefði hann þó árið 1864 enga heimild haft fyrir landinu frá Sveini; en með því það þó er viðurkennt af hinum eigandanum, að hann hafi léð hinum stefnda landið einnig fyrir ofan nefnt ár og það þar að auki eigi heldur er sannað af áfrýjendunum, að hann hafi haft þar meira fé í högunum en hálföldan lögum samkvæmt framfleytti, þá verður eigi annað álitid en að hinn stefndi hafi haft næga heimild til að hafa fé sitt á Fitjunum, þó hann eigi jafnframt hefði leyfi Sveins fyrir því. — Hvað nr. 2 því næst snertir, ganga margar skýrslur, sem fram hafa verið lagðar í málinu að því, að fé hins stefnda hvorki hafi verið kláðasjúkt né grunað, þar á móti er ekkert komið fram, er sýni eður sanni hið gagnstæða, og hvað hina 3. ástæðu snertir, þá er hið áminnzta bann sýslumannsins með berum orðum bundið við sumarið 1863, og gat því eigi gilt fyrir lengri tíma en sem það sjálfst batt gildi sitt við. Og hvað loks hina 4. ástæðu, að það sé óvíst að féð hafi farizt fyrir þá skuld, að það var rekið aftur til baka til eigandans, snertir, þá er það að vísu svo, að það getur hugsazt, að féð, þar sem það var komið, hefði getað misfarizt; en á þessum möguleika verður auðsjáanlega ekkert byggt, þar á móti verður að ganga út frá því gagnstæða, að féð hefði lifað, ef það hefði verið óhreyft, þar sem það var komið, því það liggur í augum uppi, að tilbakarekstur fjárins strax um hæl, eftir að búið var að reka það svo langan veg og miklu lengri veg til baka, yrði að gjöra það örmagna og ef til vildi valda dauða þess, og þó afleiðingar þessar eigi kæmi fram, með-

an Krísivíkurmenn ráku það til Grindavíkur, heldur á leiðinni þaðan, þegar aðrir voru búnir að taka við því, getur það atriði eigi þegið þá Krísivíkurmenn gagnvart innstefnda undan ábyrgð af rekstrinum, sem þeir voru upphafsmenn að. — Rétturinn hlýtur þannig að fallast á þá niðurstöðu, sem undirdómarinn hefir komizt að um ábyrgðina af hrakningi fjárins, sem þannig hlýtur að álitast orsökkin til dauða þess. Og ber þannig undirréttarins dóm að staðfesta, hvað skaðabæturnar snertir. Að því leyti sem síra Þorvaldur Böðvarsson og Einar Sæmundsson eru fyrir útivist frá sættaumleitun í málinu dæmdir í sekt og málskostnað, þá virðast þeir eftir hinum upplýstu kringumstæðum og einkum með tililiti til vegalengdar ekki að hafa bakað sér sérlega lagaábyrgð af útivist sinni, því það er upplýst, að Einar lét mæta fyrir sig, án þess kærandi hreyfði mótmælum gegn umboðsmanninum, og presturinn hefir upplýst, að hann hafi verið veikur þann dag sættin fram fór. — Hvað málskostnað fyrir undirréttinum snertir, ber héraðsdóminn einnig að staðfesta, þó með þeirri breytingu að síra Þorvaldur eigi tekur þátt í honum. Málskostnað fyrir yfirdóminum borga áfrýjendurnir in solidum með 20 rd. til hins stefnda og sömu upphæð til málsfærslumanns hans í málsfærslulaun. Málið hefir sem gjafsóknarmál verið rekið og flutt fyrir báðum réttum forsvaranlega.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa, þó

þannig að hinar ídæmdu sektir til jústitskassans falli niður, sem og hluttaka prestsins Þorvaldar Böðvarssonar í málskostnaði í héraði. Málskostnað fyrir yfirdóminum borgi áfrýjendur in solidum hinum stefnda með 20 rd., og 20 rd. málsfærslumanni hans, málaflutningsmanni Páli Melsted, í málsfærslulaun.

Dóminum að fullnægja innan 8 vikna frá hans lögbirtingu undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 17. desember

á l y k t u n

í málinu nr. 23/1866: Réttvísinn

g e g n

Jóni Karelssyni.

Áður en fullnaðardómur er lagður á þetta mál, virðist ástæða til að útvega nákvæmari upplýsingu en þá, sem finnst í réttargjörðunum, um það atriði, hvernig hengilásinn fyrir geymsluhúsi því, sem ákærði fór inn í, hafi verið á sig kominn, því þó það standi í réttargjörðunum, að lásinn fyrir húsinu hafi um kvöldið áður en ákærði fór í húsið, verið *læstur forsvaranlega*, þá verður maður af því engu nær um það, hvort sjálfur lásinn hafi verið svo á sig kominn, að hann hafi getað álitizt hæfilega tryggjandi eða forsvaranleg læsing fyrir því húsi, sem eftir því, sem fram er komið undir málinu,

hafði að geyma margs konar muni og ekki alllítinn söluvarning af talsverðri upphæð.

Þ v í á l y k t a s t :

Undirdómarinn á að útvega þá ofangreindu upp-
lýsingu.

Th. Jónassen.

Árið 1866, hinn 17. desember

d ó m u r

í málinu nr. 24/1866: Sigurður Arason
frá Gesthúsum

g e g n

skólakennaranum H. Kr. Friðrikssyni og fógetanum
í Gullbringu- og Kjósarsýslu, sýslumanni H. Clausen.

Með landsyfirréttarstefnu frá 20. október seinastl. áfrýjar Sigurður bóndi Arason á Gesthúsum á Álftanesi til ómerkingar með eða án heimvísunar 1. tveimur úrskurðum sýslumannsins í Gullbringu- og Kjósarsýslu frá 16. og 23. júní þ.á. í máli því, sem landsyfirréttarassessor B. Sveinsson hefir höfð- að gegn skólakennara H. Kr. Friðrikssyni út af meiðandi ummælum um sig í kæruskjali til stjórnarinnar, og 2. fjárnámsgjörð, sem ofantéður sýslumaður hafði sem fógeti gjört hjá áfrýjandanum þann 23. júní seinastl. til fullnustu þeim fallsmálssektum, 5 rd. + 5 rd. til konungssjóðs og 5 rd. + 5 rd. til vitnastefnandans, er áfrýjandinn með þeim

áfrýjuðu úrskurðum er dæmdur til að greiða. Svo hefir áfrýjandinn einnig gjört þá réttarkröfu, að hinir stefndu verði dæmdir til að borga honum 40—50 ríkisdali fyrir „Tort og Creditspilde“ sem og málskostnað skaðlaust.

Við landsyfirréttinginn hefir sýslumaður Clausen hvorki mætt sjálfur eða látið mæta fyrir sig, og hlýtur því málið, hvað hann snertir, að dæmast eftir þeim framlögðu skjölum og skilríkjum samkvæmt Laganna 1—4—30, sbr. tilsk. 3. júní 1796. En skólakennari Friðriksson hefir þar á móti mætt og gjört þá aðalréttarkröfu, að hann verði dæmdur sýkn af kærum og kröfum áfrýjandans og sér dæmdur hæfilegur málskostnaður, en til vara, að þeir áfrýjuðu úrskurðir verði staðfestir.

Áfrýjandi byggir ómerkingarkröfu sína, hvað þá 2 áfrýjuðu úrskurði snertir, á þeirri ástæðu, að assessor Sveinsson, gegn hverjum vitnaleiðsla sú, sem úrskurðirnir lúta að, átti að fara fram, ekki hafi fengið löglegan stefnufrest, og er í þessu tilliti komið fram í réttargjörðunum og upplýst, að vitna-stefnan, samkvæmt hverri áfrýjandinn átti sem vitni að mæta í Hafnarfirði þann 28. maí þ.á., er gefin út þann 1. s.m. og birt áfrýjandanum daginn eftir, en þann 7. s.m. fyrir assessor B. Sveinssyni, að ekkert varð af vitnaleiðslunni þann ákveðna réttardag, af því áfrýjandinn tjáði réttinum, að hann sökum veikinda ekki gæti mætt, að málinu þess vegna var frestað til 16. júní þar næst eftir og þetta tilkynnt bæði áfrýjandanum og assessor B. Sveinssyni, sem ekki hafði mætt þann tiltekna fyrsta réttardag,

að vitnaleiðslunni heldur ekki gat orðið framgengt þann 16. júní, þar sem áfrýjandinn gjörði réttinum munnleg boð um, að hann gæti ekki komið á þingið þann dag, og assessor Sveinsson heldur ekki var mættur, og loks, að málinu þar á eftir var frestað til 23. júní þar næst eftir, hvar áfrýjandinn þá að vísu mætti, en neitaði að svara nokkurri af þeim spurningum, sem vitnastefnandinn óskaði lagðar fyrir hann til andsvara, eins og líka assessor Sveinsson ekki var mættur.

Af því, sem þannig er tekið fram, er það ljóst, bæði að áfrýjandinn og assessor B. Sveinsson hafa, þegar fyrst var stefnt í málinu, fengið þann eftir N.L. 1—4—7 lögboðna 14 daga frest, þar sem stefnan er birt hinum fyrrnefnda 2. maí, en hinum síðarnefnda þann 7. s.m., en fyrirtekt málsins átti að fara fram þann 28. s.m., og stefnufrestur sá, sem áfrýjandinn þannig hefir fengið, hlýtur því að álítast löglegur, því það getur ekki haft nein áhrif á löggildi stefnunnar, að vitnadómarinn, úr því hann einu sinni var búinn að stefna áfrýjandanum löglega, en þessi vegna forfalla ekki gat mætt á þinginu, ekki stefndi honum að nýju til þeirrar frestuðu fyrirtektar vitnaleiðslunnar þann 16. og 29. júní með 14 daga fyrirvara; og hvað þar næst þá mótbáru, sem áfrýjandinn hefir hreyft, að assessor Sveinsson, þar sem hann sé búsettur í annarri þingsókn en Hafnarfjörður, hvar vitnaleiðslan átti fram að fara, liggur, hefði átt að fá mánaðar fyrirvara eftir N.L. 1—4—8, snertir, getur rétturinn ekki aðhyllt þessa skoðun, því það virðist auðsætt, að við

orðið „Thinglav“ í téðum lagastað skiljist lögsagnar-um-dæmi (eða Herredet, Jurisdiktion), en ekki þingsókn, enda leiddi af þessum skilningi á laga-staðnum hinn mesta drátt á úrslitum málanna, og að öðru leyti er það að réttarins álit augljóst, að það gat ekki haft nein áhrif á vitnaskyldu áfrýjandans eða þegið hann undan henni, þótt sá, sem átti að heyra á framburð vitnisins, ekki hefði fengið lögboð-inn fyrirvara.

Þegar nú því næst þeir áfrýjuðu úrskurðir um fallsmálsbæturnar koma til yfirvegunar og þá fyrst úrskurðurinn af 16. júní, þá virðist hann að vera á gildum rökum byggður, því áfrýjandinn hefir hvorki sannað né heldur leitast við að sanna nein þau lögleg forföll, er hefðu hamlað honum frá að mæta þann 16. júní, en það í annan stað er augljóst, að áfrýjandinn ekki gat leyst sig undan vitnaskyldunni með því aðeins að gjöra réttinum munnleg boð, að hann gæti ekki mætt, því síður sem vitnastefnandinn ekki lét sér það lynda, heldur krafðist, að áfrýjandinn yrði dæmdur til að greiða fallsmálsbætur fyrir útivist sína; og til sömu niðurstöðu hlýtur rétturinn að komast, hvað fallsmáls-sektina frá 23. júní snertir, þar sem áfrýjandinn þá algjörlega neitaði að svara þeim spurningum, sem vitnastefnandinn hafði lagt fram til hans and-svara, án þess hann tilgreindi nokkra ástæðu þessari neitun sinni til réttlætningar.

Viðvíkjandi þeim formgöllum, sem áfrýjandinn hefir tekið fram til þess að véfengja lögmæti hinn-ar áfrýjuðu fógetagjörðar frá 23 júní seinastl., fær

rétturinn ekki séð, að þær mótbárur, sem áfrýjandinn hefir í þessu efni borið fyrir sig og byggt ómerkingarkröfu sína á, séu þess eðlis, að þær geti til greina komið; því hvað það snertir, að áfrýjandinn hafi ekki fengið leyfi til að vísa á þá muni, er löktakið yrði gjört í, til fullnustu fallmálssektanna, þá virðist það miklu fremur auðsætt af réttargjörðunum, að áfrýjandinn hafi skorast undan að vísa fógetanum á nokkra vissa muni, sem lögtak yrði gjört í, og þá lá næst fyrir fógetann að gjöra lögtak í þeim munum, er næstir voru fyrir hendi, ef fógetinn átti ekki að hverfa frá við svo búið, og hvað það snertir, að þeir útlögðu munir hafi verið of lágt virtir, þá er meðal annars engin lögleg sönnun komin fram fyrir því atriði, og þó svo hefði verið, að virðingin hefði verið of lág, þá gat það ekki haft nein áhrif á fjárnámsgjörðarinnar réttargildi eða orðið áfrýjandanum að fjártjóni. Fógetagjörðina ber því að staðfesta.

Að því leyti sem skólakennara Friðriksson hefir verið stefnt til ábyrgðar á úrskurðum sýslumannsins og fógetagjörðinni, þá virðist honum eftir stöðu sinni til málsins ekki réttilega að geta borið slík ábyrgð, þar sem hann engan annan þátt hefir átt að þeim en þann, að hann hefir gefið tilefni til þeirrar málshöfðunar, undir hverri téðir úrskurðir eftir réttarkröfu þess honum skipaða svaramanns, eru felldir. Áfrýjandinn getur því eftir þeim orðnu málalyktum ekki komið hjá að borga honum málskostnað, sem virðist hæfilega metinn til 4 rd. r.s.,

en að öðru leyti fellur málskostnaður eftir kringumstæðunum niður.

Því dæmist rétt að vera :

Peir áfrýjuðu úrskurðir frá 16. og 23. júní þ.á. og fógetagjörð frá 23. s.m. eiga óraskaðir að standa.

Í málskostnað til skólakennara H. Kr. Friðriks-sonar við landsyfirrættinn ber áfrýjandanum að greiða 4 rd. r.s., en að öðru leyti á málskostnaður að falla niður.

Hið ídæmda að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 11. febrúar

d ó m u r

í málinu nr. 27/1866: Réttvísín

g e g n

Sigurði Guðbrandssyni og Kristbjörgu
Guðmundsdóttur.

Í máli því, sem hér liggur fyrir og áfrýjað hefur verið til landsyfirrættarins af sýslumanninum í Rangárvallasýslu, eru þau Sigurður Guðbrandsson og Kristbjörg Guðmundsdóttir fyrir barngetnað í meinum, og hann þar að auki fyrir hórdóm í annað sinn, við téðrar sýslu aukahéraðsrétt þann 24. okt. seinastliðinn dæmd til lífláts og til að borga sam-

eiginlega allan af sökinni löglega leiddan kostnað, og er með eigin játningu hinna dómfelldu og þeim skýrslum, sem komnar eru fram í málinu, löglega sannað, að hin ákærða Kristbjörg Guðmundsdóttir, sem er 37 ára og eigi hefur áður verið ákærð fyrir nokkurt lagabrot, en átt hefur áður 5 börn í lausaleik, 3 með einum og 2 með öðrum, hefur aftur í 6. sinn þann 19. janúar f.á. átt barn með húsbónda sínum, hinum meðákærða, sem er giftur hálf systur hennar og kannast hefur við faðernið, og ennfremur er það upplýst, að sonur Sigurðar, Brynjólfur Sigurðsson, hefur með Kristbjörgu þessari, meðan hann var hjá föður sínum og hún var hans vinnukona, átt 2 af þeim 5 umgetnu lausaleiksbörnum hennar, og loks er það upplýst, að allar þessar kringumstæður voru báðum þeim ákærðu kunnugar, því bæði hefur Kristbjörg játað, að hún vissi, að barnsfaðir hennar Brynjólfur var sonur Sigurðar, og Sigurður, að hann hafi vitað, að sonur hans Brynjólfur hafði átt þau umgetnu 2 börn með Kristbjörgu.

Eftir þessum málavöxtum hlýtur því landsýfirrétturinn að vera héraðsdómaranum samdóma í því, að misbrot hinna ákærðu beri undir Laganna 6—13—14 1. lið samanbr. við tilskipun 23. maí 1800 gr. 1, og að það ekki geti komið til greina hinum ákærðu til linkindar í hegningunni, þótt þau, eins og þau bæði hafa tekið fram, ekki hefðu neina ljósa hugmynd um það, hvað eftir hinum gildandi lögum segist á misbroti þeirra.

Héraðsdóminn, sem lætur afbrot hinna ákærðu

eftir hinum tilvitnuðu lagastöðum varða lífstjóni, og hegningu þá, sem Sigurður, sem er 60 ára að aldri, 2 sinnum hefur orðið hórsekur, og með þessa réttar dómi frá 9. marz 1844, fyrir meðvitund og meðverknað í dularfæðingu barnsmóður sinnar, hefur verið dæmdur og liðið 2x27 vandarhagga refsingu, kynni að hafa unnið til fyrir hórdómsbrot sitt, ganga upp í hegningunni fyrir hans aðalbrot, ber því, bæði hvað þá dæmdu hegningu og málskostnað snertir, að staðfesta. Þau ákærðu borga þann af áfrýjun málsins leidda kostnað og þar á meðal til sóknara og svaramanns 6 rd. til hvors um sig. Meðferð málsins í héraði hefur verið forsvaranleg og sókn og vörn hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur í þessu máli á óraskaður að standa. Þau ákærðu borga þann af áfrýjun málsins löglega leiðandi kostnað og þar á meðal til sóknara og svaramanns við landsyfirrétttinn, málsfærslumannanna P. Melsteds og Jóns Guðmundssonar, 6 rd. til hvors um sig í málsfærslulaun. Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 11. febrúar

d ó m u r

í málinu nr. 26/1866: Réttvísinn

g e g n

Guðmundi Þorlákssyni.

Með aukaréttardómi Dalasýslu þann 18. sept. f.á. er hinn ákærði Guðmundur Þorláksson dæmdur fyrir illa meðferð á skepnum til að sæta 10 vandarhagga pólitíaga samt til að greiða í skaðabætur til bóndans Guðmundar Gunnarssonar á Hvalgröfum 1 rd. 48 sk. og til að borga allan af málinu löglega kostnað og þar á meðal straffsins áleggingu, en dómi þessum hefur hlutaðeigandi amtmaður skotið til yfirdómsins.

Það er nú með eigin játningu hins ákærða Guðmundar Þorlákssonar og öðrum undir rannsókn málsins framkomnum upplýsingum löglega sannað, að hann hafi krassað eður skorið með hníf yfir um nasirnar 3 lömb lifandi, af hverjum 2 tilheyrðu bóndanum Guðmundi Gunnarssyni í Hvalgröfum, en 1 bóndanum Magnúsi Eyjólffssyni á Reynikeldu, eftir að smalahundur hans hafði verið búinn að elta þau og rífa, og að hann á líkan hátt ennfremur hafi skorið eður sært 3 önnur lömb, sem hundur hans var búinn að drepa og voru eign sitt hvers þeirra, kammerráðs Chr. Magnússens á Skarði, fyrrnefnds bónda á Hvalgröfum og bóndans Jóns Bjarnasonar á Barmi. Þar á móti verður það eigi gegn stöðugri

neitun hins ákærða álitid sannað, að hann hafi vitað um eða verið valdur að dauða eða misþyrmingu ýmsra annarra sauðkinda, sem áður nefndir menn hafa skýrt frá, að þeir hafi misst, og fundizt hafi ýmist rifnar, limlestar eður skornar, einkum um snoppuna eða munninn.

Þegar nú þar næst skal meta saknæmi þessara afbrota hins ákærða, þá hefur hann að vísu stöðugt borið, að hann hvorki hafi sigað hundi sínum á þessar kindur, sem hann eins og nú var sagt er uppvís að að hafa mishöndlað, né heldur á aðrar, og að hann eigi heldur hafi haft annan tilgang með að særa eður skera kindurnar, eins og hann gjörði, eftir að hundur hans var búinn að elta þær og rífa, en þann, að mönnum skyldi sýnast þær dýrrifnar, svo hundur hans yrði eigi drepinn, en þetta getur engan veginn undanþegið verknað hans frá því, að skoðast sem ill og grimmdarfull meðferð á skepnunum, sem eftir opnu bréfi 29. ág. 1862 liggur hegning við, og virðist hæfilegt, að hann samkvæmt þeim upplýstu málavöxtum, einkum með tilliti til hans unga aldurs, þar sem hann er aðeins 16 ára, og með sérlegri hliðsjón af því atriði, að hann tregðulaust játaði afbrot sitt og hefur fengið góða vitnisburði fyrir hegðun sína að öðru leyti, afpláni brot sitt með 8 rd. fjársekt til hlutaðeigandi sveitar-sjóðs, og þessu samkvæmt ber undirréttardóminum að hegningunni til að breyta, en hvað skaðabætur og málskostnað snertir þar á móti að staðfesta. Svo ber hinum ákærða og að greiða sóknara og svara-manni við landsyfirréttnn 5 rd. til hvors um sig.

Rekstur og meðferð málsins í héraði hefur verið vítalaus og sókn þess og vörn hér við réttinn lög-mæt.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn dómfelldi Guðmundur Þorláksson á að lúka 8 rd. sekt til hlutaðeigandi sveitarsjóðs. Hvað þær dæmdu skaðabætur og málskostnað snertir á undir-réttarins dómur óraskaður að standa. Sóknara við landsyfirrættinn, málsfærslumanni J. Guðmundssyni, og verjanda, málsfærslumanni P. Melsted, borgi á-kærði 5 rd. hvorum fyrir sig í málsfærslulaun,

Ídæmda sekt og skaðabætur ber að greiða innan 8 vikna frá lögbirtingu dóms þessa, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 11. marz

d ó m u r

í málinu nr. 27/1866: Réttvísín

g e g n

Jóni Karelssyni.

(Hæstaréttardómur bls. 399).

Með aukaréttardómi Gullbringusýslu 12. okt. f.á. er hinn ákærði Jón Karelsson dæmdur sem sekur í innbrotsþjófnaði í 3 ára betrunarhússvinnu og til að borga iðgjald hins stolna, að því leyti eigandinn ekki hefur fengið sitt aftur, með 32 sk., og hefir hinn dómfelldi skotið þessum dómi til landsyfirrættarins. Með eigin játningu hins ákærða og þeim upp-

lýsingum, sem í málinu eru komnar fram, má það álítast löglega sannað, að hann hafi aðfaranóttina hins 23. sept. seinastl. um venjulegan háttatíma farið í geymsluhús verzlunarmanns Guðmundar Jónssonar í Hafnarfirði og stolið þar nokkrum smámunum, sem taldir eru í héraðsdóminum og matnir hafa verið til samans á 1 rd. 40 sk., og að ákærði hafi farið í húsið með þeim hætti, að hann hafi brotið upp hengilás, sem var fyrir móhúsi því, sem áfast er við geymsluhúsið og innangengt í úr móhúsinu gegnum ólæstar dyr, sem einungis var hlaðið fyrir með mó, sem ákærði tók frá til þess að komast inn í geymsluhúsið, sem stendur eitt sér og ekki er áfast við nein önnur hús en móhúsið. Það segir nú að vísu í undirréttargjörðunum, að búið hafi verið að loka móhúsinu forsvaranlega með hengilásnum, sem fyrir því var, sama kvöldið, sem ákærði fór í húsið og stal þar, og lásinn, sem í þetta skipti átti að hafa verið fyrir húsinu, hefir síðan verið sendur réttinum ásamt ítarlegri skýringu um það, hvernig frágangurinn hafi verið á honum, eftir að brotízt hafði verið inn í húsið; en hér við er það athuganda, að það hafði verið gjört við lásinn, eftir að ákærði fór í húsið, svo það er engin víska fyrir því, að þó lásinn nú sé orðinn forsvaranlegur, að hann hafi verið það, þegar í húsið var farið af hinum ákærða, því þetta gat breytzt við aðgjörðina; og í annan stað liggur, eins og málaflutningsmennirnir líka hafa tekið fram, ekki fyrir svo óyggjandi víska fyrir því, að sá lás, sem sendur hefir verið réttinum, sé sami lásinn og var fyrir móhúsinu og ákærði braut upp,

að þetta atriði geti álitizt löglega sannað, og þannig óhult að dæma ákærða fyrir innbrotspjófnað.

Rétturinn verður þannig að álíta, að brot hins ákærða, sem eftir dómi Gullbringusýslu 20. okt. 1856 hefir sætt 10 vandarhagga refsingu fyrir pjófnað, beri að heimfæra undir 13. gr. í tilsk. 11. apríl 1840, og að hegningin fyrir afbrot hans sé með hliðsjón af lítilræði hins stolna og því atriði, að ákærði, sem er mjög hneigður til nautnar áfengra drykkja, var, þegar hann framdi verknaðinn, talsvert drukinn, þó hann að vísu virðist að hafa vitað skil gjörða sinna, hæfilega metin til 1 árs betrunarhússvinnu, sem eftir tilsk. 24. janúar 1838 4. gr. lit.a samgildir 40 vandarhöggum, eins og hann eftir sömu tilsk. 5. gr. á að vera háður lögreglustjórnarinnar sérdeilis gæzlu í 1 ár. Þessu samkvæmt ber því héraðsdóminn, hvað þá dæmdu hegningu snertir, að breyta, en að öðru leyti að staðfesta. Svo borgi og hinn ákærði til málsfærslumannanna hér við réttinn 6 rd. til hvors um sig. Meðferð málsins í héraði hefir verið forsvaranleg og sókn og vörn við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn ákærði Jón Karelsson á að hýðast 40 vandarhöggum og að vera háður lögreglustjórnarinnar sérdeilis gæzlu í 1 ár. Að öðru leyti á héraðsdómurinn óraskaður að standa. Sóknara og svaramanni við landsyfirréttninn, málaflutningsmönnum Páli Melsted og Jóni Guðmundssyni, bera hvorum

fyrir sig 6 rd. í málafærslulaun, sem greiðist af ákærða.

Hin ídæmdu iðgjöld ber að greiða innan 8 vikna frá lögbirtingu dóms þessa, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 18. marz

d ó m u r

í málinu nr. 1/1867: Hið opinbera
g e g n

Halldóri Jónssyni.

Með pólitíréttardómi Vestmannaeyja frá 6. des. f.á. er Halldór Jónsson sama staðar dæmdur sekur í lausamennsku til að borga 10 rd. sekt til hlut- aðeigandi fátækra sjóðs og þar að auki eitt hundrað á landsvísu með 28 rd. 65 sk. r.m., sem og þann af málinu leiðandi og leiddan kostnað, og hefur hann skotið þessum dómi til landsyfirréttarins.

Dómfelldi, sem 1866 er sagður 35 ára gamall og eftir því fæddur 1831, kom giftur úr Skaptafells- sýslu til Vestmannaeyja árið 1860 og keypti þar tómthúsið Helgabæ og bjó síðan í því, þangað til hann 1864 missti konu sína; hætti hann þá búskap eða tómthúsmennsku og gjörðist vinnumaður, en þar sem hann á vistarárinu varð veikur, varð það að samkomulagi milli hans og húsbóndans, að hann

færi úr vistinni og sæi sjálfur fyrir ráði sínu það, sem eftir var ársins. Frá krossmessu 1865 og til um haustið 1866 hefur hlutaðeigandi þar á móti ekki verið í fastri vist, og er þannig einungis spursmál um rúmlega 1 árs lausamennsku, eða frá krossmessu 1865 til haustdaga 1866, og fyrir þessa lausamennsku er áfellsdómur sá, er hér liggur fyrir, genginn yfir honum.

Eftir aldri hlutaðeigandi að dæma hefur hann orðið matvinnungur 1847, og eftir því, sem næst verður komizt, þjónað í vist til ársins 1860, og þar að auki árið 1865, samtals í 14 ár, og ennfremur búið í 4 ár, sem eftir tilskip. 26. maí 1863, gr. 4 samgildir því að hafa verið í vist 5 ár og 4 mánuði, og hann skortir þannig aðeins 8 mánuði til þess að geta fengið lausamennskuleyfi ókeypis, þegar málsókn er hafin gegn honum. Eftir laganna stranga bókstaf kynni það nú að vísu að virðast, að hlutaðeigandi hafi bakað sér lagalega ábyrgð með því ekki að hafa þjónað í vist á því umgetna tímabili, en þegar hins vegar athugast, að hann veturinn 1865 og 1866 þó reyndi til að útvega sér fasta vist t.a.m. hjá ekkjunni Sesselju Árnadóttur, sem einungis fórst fyrir af þeirri ástæðu, að hann vildi hafa eitt af börnum sínum með sér í vistina, og að hann vorið 1866 líka reyndi að komast í vist til ekkjunnar Vilborgar Jónsdóttur, en sem einnig fórst fyrir, af því að hann áskildi að fá 12 rd. fyrirfram af kaupinu til meðgjafar með börnum sínum, þá virðist það auðsætt, að hlutaðeigandi einungis að-

þrengdur af kringumstæðunum hafi verið laus eða óvistráðinn á því umrædda stutta tímabili, en engan veginn ætlað eða viljað skjóta sér undan að hlýða þeim gildandi lögum, og þar sem það enn fremur er upplýst, að hann eigi fyrir fleirum börnum að sjá, hefur gott orð á sér og er eftir því sem hlutaðeignadi héraðslæknir hefur tekið fram, brjóstveikur og með blóðspýtingi, svo hann álítur hann ekki færan um neina stritvinnu í fastri vist, fær rétturinn eigi betur séð en að hlutaðeigandi eigi, að athuguðum öllum málavöxtum, að dæmast sýkn af ákæru hins opinbera í þessu máli, þó þannig að hann borgi þann af málssókninni gegn honum löglega leiðandi kostnað og þar á meðal til síns umbeðna svaramanns við pólitiréttinn þá dæmdu 2 rd. og til sóknara og svaramanns hér við réttinn 4 rd. til hvors um sig. Málið hefur verið rekið forsvaranlega í héraði, og við landsyfiréttinn hefur sókn og vörn verið lög-mæt.

Því dæmist rétt að vera :

Halldór Jónsson á fyrir ákæru hins opinbera í þessu máli sýkn að vera. Ákærði borgar þann af málinu löglega leidda kostnað og þar á meðal til sóknara og svaramanns við landsyfirréttinn, málsfærslumannanna J. Guðmundssonar og P. Melsteds, 4 rd. hvorum fyrir sig í málsfærslulaun. Dóminum að fullnægja innan 8 vikna frá hans löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 3. apríl

d ó m u r

í málinu nr. 2/1867: Réttvísinn

g e g n

Níels Þorsteinssyni.

(Hæstaréttardómur bls. 402).

Með aukaréttardómi Reykjavíkurbæjar frá 24. des. f.á. er Níels Þorsteinsson á Hrísbú í Mosfellsveit dæmdur í 3×5 daga fangelsi við vatn og brauð fyrir framinn þjófnað, og hefur hann áfrýjað þessum dómi til landsyfirréttarins.

Það er með eigin játningu hins ákærða og þeim skýrslum, sem komnar eru fram í málinu, löglega sannað, að hann hafi stolið þeim munum, sem tilgreindir eru í undirréttardóminum og sem til samans hafa verið metnir á 7 rd. 36 sk.

Að vísu hefur ákærði, eftir því sem komið er fram, stolið þessum munum á lengri tíma, sínum í hvert skipti og þar með fyllilega lýst þjófgefni sinni, en þar sem hið stolna til samans þó er lítilræði og hann nokkurn veginn fúslega hefur viðurkent þessi afbrot sín, virðist með hliðsjón einnig af því atriði, að það stolna er mestmegnis fólgið í matvælum, en ákærði hins vegar bláfátækur öreigi, ekki betur en að hegning sú, sem ákærða, sem kominn er langt yfir lögaldur sakamanna og aldrei hefur verið áður ákærður eða dæmdur fyrir nokkurt lagabrot, beri fyrir þessi afbrot sín, sé samkvæmt tilskip. 11. apr. 1840, gr. 1 hæfilega metin til 2×5 daga fangelsi

við vatn og brauð. Með þessari linkind í straffinu ber því undirréttardóminum að breyta, en að öðru leyti, bæði hvað málskostnað og laun til hins skipaða svaramanns í héraði snertir, að staðfesta.

Þann af áfrýjun málsins leidda kostnað og þar á meðal til sóknara og svaramanns við yfirréttinn 5 rd. til hvors um sig, borgar hinn ákærði. Málið hefur í héraði verið rekið og flutt forsvaranlega, og við landsyfirréttinn hefur sókn og vörn verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Bæjarþingsdómurinn á óraskaður að standa, þó þannig að ákærði sæti aðeins 2×5 daga fangelsi við vatn og brauð. Ákærði borgar þann af áfrýjun málsins leiðandi kostnað og þar á meðal til sóknara og svaramanns hér við réttinn, málsfærslumannanna P. Melsteds og J. Guðmundssonar, 5 ríkisdali til hvors um sig. Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 29. apríl

d ó m u r

í málinu nr. 4/1863: Gísli Jónsson á Saurum

g e g n

Guðbrandi Magnússyni á Hólmlátrum.

Með stefnu frá 11. apríl 1862 sókti innstefndi Guðbrandur Magnússon Gísla Jónsson á Saurum í

Dalasýslu við téðrar sýslu aukahéraðsrétt til borgunar á 400 rd. skuld, sem hann taldi sig eiga hjá honum sem andvirði jarðarinnar Mjóabóls í Hauka-dal, er hann hafði selt honum, sem og um 3 ára rentur af téðri skuld með til samans 48 rd. r.m. og ennfremur um borgun á 9 rd., er hann (Guðbrandur) kveðst hafa afhent áfrýjandanum (Gísli) haustið 1859. Svo krafðist hann einnig málskostnaðar með 80 rd. og að hinum stefnda yrði gjört að greiða hæfilega sekt til dómsmálasjóðs landsins.

Með undirréttardómi Dalasýslu, gengnum þann 16. ág. s.á., er áfrýjandinn dæmdur til að borga sækjanda í héraði þá ofangreindu 400 rd. með laga-leigu frá 8. marz 1862, þangað til skuldinni væri að fullu lokið; svo skyldi hann og borga sækjandanum 50 rd. í málskostnað og 2 rd. til dómsmálasjóðsins sökum útivistar frá sáttanefndinni. Þessum dómi áfrýjaði hinn stefndi til landsyfirréttarins, sem með dómi frá 27. apríl 1863 dæmdi héraðsdóm-inn ómerkan af þeirri ástæðu, að sáttalöggjöfinni ekki virtist að vera fullnægt, en hæstiréttur, hvert Guðbrandur hafði skotið málinu, aðhylltist ekki þessa skoðun landsyfirréttarins, og bauð því með dómi sínum frá 9. nóvember 1866 að dæma málið í aðalefninu auk þess, sem Gísli er við hæstarétt dæmdur í 60 rd. málskostnað og 5 rd. sekt til dómsmálasjóðsins.

Þegar nú landsyfirrétturinn þessu samkvæmt tekur málið undir dóm í aðalefninu, þá eru aðalatriði þess og kringumstæður þessar, að Guðbrandur eftir því, sem komið er fram og viðurkennt af báðum

málspörtunum, seldi áfrýjandanum (Gísla) þann 17. marz 1854 jörðina Mjóaból fyrir 320 rd. og fékk andvirðið borgað þann 3. júní 1855, því þó hlutað-eigandi sýslumaður hafi vitnað, að afsalsbréfið væri með hendi áfrýjandans, hefir þó mótpartur hans ekki véfengt það í neinu, eins og enn fremur sést af framburði vitna þeirra, er hann hefir leitt í mál-inu, að áfrýjandinn hefir verið búinn að borga allt jarðarverðið, 320 rd., fyrir 19. des. 1855. En í ann-an stað hefir hinn stefndi farið því fram, að hann hafi fengið téða jörð aftur frá áfrýjandanum fyrir sama verð og hann hefði selt honum hana, en síðan selt áfrýjandanum jörðina að nýju fyrir 400 rd., en aldrei fengið andvirðið borgað af kaupanda. — Hinn stefndi hefir nú að sönnu ekki lagt fram neitt skjal eða skilríki, er sýni og sanni, að áfrýjandinn hafi selt honum aftur jörðina, en í þess stað hefir hann leitt 2 vitni, sem hafa vitnað og svarið það, að þau hafi þann 19. des. 1855 verið viðstödd sem vitundar-vottar að 2 gjörningum, sem þann dag hefðu farið fram milli málspartanna, og hefði annar gjörningur-inn verið skuldabréf, sem áfrýjandinn hefði gefið út til hins stefnda fyrir 200 rd., er hann þá sam-stundis hefði meðtekið og lofað að endurborga með 8 rd. leigu um árið fyrir nýár 1857, en hinn gjörn-ingurinn hefði verið samningsbréf og málspartarnir í því komið sér saman um, að kaup þau, er farið hefðu fram milli þeirra um jörðina Mjóaból, skyldi vera ógild og upphafin, og áfrýjandi þessu sam-kvæmt skila innstefnda innan skamms tíma kaup-bréfi því, sem hinn stefndi hefði gefið út til áfrýj-

andans fyrir ofantéðri jörðu sem ógildu og ónýttu. Svo hefði hinn stefndi þá og borgað áfrýjandanum 320 rd. þannig, að hann hefði borgað honum í peningum 20 rd., en 300 rd. skyldi hann taka undir sjálfum sér, þar sem hinn stefndi hefði lánað honum í febr. 1855 þessa upphæð.

Ennfremur hefir hinn stefndi til ítarlegri styrkingar málstað sínum tekið fram, að hann á manntalsþingi þann 16. maí 1857 hafi lýst því yfir í þeirri þinghá, sem oftnefnd jörð liggur, að hún væri nú aftur orðin sín lögleg eign eftir bréfuðum samningi milli sín og áfrýjandans frá 19. des. 1855, eins og það er viðurkennt, að hinn stefndi hafi tekið afgjaldið af jörðinni frá þeim tíma og þangað til 1858, þá endursala jarðarinnar til áfrýjandans skyldi hafa átt sér stað, og hverju til sönnunar innstefndi hefir leitt 2 vitni, sem borið hafa fram, að þau í sameiningu hafi sem vitundarvottar skrifað að Þorbergsstöðum undir kaupgjörning á milli máls-partanna, áhrærandi jörðina Mjóaból, og hefir annað vitnanna borið, að það hafi verið um haustið 1858, en hitt vitnið man ekki, hvenær það var, og hvorugt man heldur það, hvað jörðin hafi átt að vera dýr, né heldur hvað borgað hafi verið í það skipti af kaupverðinu; þó minnir annað vitnanna, að bréfið sjálft hafi borið það með sér, að af kaupverðinu hafi verið borgaðir 40 rd., en hitt vitnið, að meiri hluti kaupverðsins hafi staðið eftir ógoldinn eður í skuld; loks hefir hinn stefndi leitt 2 vitni að því, að áfrýjandinn hafi sagt þeim áheyrandi þann 7. og 8. marz 1862, eða í öllu falli ekki borið neitt á

móti því, að hinn stefndi ætti hjá sér 400 rd., hvar að auki hinn stefndi hefir lagt fram útdrátt úr fógetabók Dalasýslu af fjárnámsgjörð, er gekk yfir áfrýjandanum þann 18. maí 1861, er telur 400 rd. skuld innstefnda meðal sannaðra skulda í búi áfrýjandans.

Áfrýjandinn hefir nú helzt viljað verja sig gegn kröfu innstefnda með því að neita því að hafa keypt af hinum stefnda jörðina Mjóaból oftari en einu sinni eður þann 17. marz 1854, svo hefir hann einnig rengt trúverðugleika vitna þeirra, er borið hafa, að hann hafi selt hinum stefnda jörðina Mjóaból aftur; að yfirlýsing hins stefnda um það, að jörðin væri aftur orðin hans eign, sanni í sjálfu sér ekkert, enda hafi hann hvorki verið nærstaddur né vitað neitt af þessari yfirlýsingu, fyrr en hún hafi verið lögð fram í réttinum, og þó hinn stefndi hafi tekið á móti afgjaldinu af jörðunni árin 1854—58, sanni það ekkert, því hann (áfrýjandinn) hafi fengið aftur hjá hinum stefnda ýmsa muni, við og fleira; og hvað því líði, að hann kunni að hafa sagt einhverjum út í frá, að innstefndi ætti hjá sér 400 rd., sé slíkt engin lögmæt viðurkenning af skuldinni, því hann hafi ekki þurft að segja þeim hið sanna, og enda þó hinn stefndi einhvern tíma hefði átt hjá sér 400 rd., þá væri hann nú búinn að borga þá, og undir fjárnámsgjörðinni, sem til væri vitnað, hefði hann einungis sagt sýslumanni, að hinn stefndi ætti hjá sér 400 rd., en ekki sýnt honum nein skilríki fyrir því; og loksins hefir hann lagt fram hér við réttinn sannað eftirrit af samningi milli sín

og hins stefnda frá 19. nóvember 1858 með undirskrift þeirra vitundarvotta, er að framan er getið og borið hafa, að áfrýjandinn hafi þá um haustið keypt jörðina Mjóaból af innstefnda.

Í skjali þessu gefur hinn stefndi frá sér þann eignar- og umráðarétt, sem hann hafi meint sig að hafa yfir jörðinni Mjóabóli, og lýsir því yfir, að áfrýjandinn hafi frá þeim degi fullan eignar- og umráðarétt yfir téðri jörðu, á móti því að áfrýjandinn, eins og það er orðað í skjalinu „láni til sín“ (hins stefnda) 440 rd., er greiddir skyldu á næstkomanda sumri, en hvar af 40 rd. er sagt, að borgaðir hafi verið samstundis. Þótt nú skjal þetta hvorki eftir formi þess né innihaldi geti álitizt sem afsalsbréf fyrir jörðinni Mjóabóli, þar sem í stað þess að taka til verðið á jörðinni og hvernig það ætti að greiða eða væri greitt, sem þó lá beint við, einungis er áskilið, að áfrýjandinn skuli lána til hins stefnda 400 rd., og skjalið þannig hafi á sér þann blæ, sem hljóti að vekja tortryggni á því, bæði sjálfs þess vegna, sem og vegna þess, að áfrýjandinn sjálfur ekki hefir viljað viðurkenna gildi þess, en hins vegar þó ekkert viljað upplýsa né upplýst, hvernig skjalið væri undir komið eða hvernig á því stæði, og fullmektugur hans hér við réttinn einnig hefir talið það sennilegast, að skjalið væri búið til pro forma og í allt öðrum tilgangi en að það skyldi vera afsalsbréf fyrir jörðinni Mjóabóli, virðist þó í þessu skjali, hversu ófullkomið og tvírætt sem það er — í sambandi við það, sem við vitnaleiðsluna er komið fram undir málinu, ummæli áfrýjandans við

aðra út í frá, að innstefndi ætti hjá sér 400 rd., útdráttinn úr fógetabók Dalasýslu, sem telur 400 rd. skuld til hins stefnda sem sannaða skuld — að vera komnar fram svo miklar líkur fyrir réttarkröfu hins stefnda og sölunni á Mjóabóli til sækjandans árið 1858, hvaðan skuld sú, sem hér ræðir um, ætti að hafa sín upptök, að næg ástæða sé til að uppáleggja áfrýjandanum samkvæmt N.L. 1—14—6, 7, að vinna eið að því, að hann ekki skuldi hinum stefnda þá umþrættu 400 rd. út af sölunni og kaupunum á Mjóabóli og að hann, ef að hann vinni þenna eið, skuli vera sýkn af kærum og kröfum hins stefnda í þessu máli, og málskostnaður við landsyfirrættinn falli niður; en treysti hann sér ekki til að vinna eiðinn, borgi hinum stefnda þá umþrættu 400 rd. með lagaleigu frá 8. marz 1862 og þangað til borgun skeður, eins og áfrýjunarkostnaðinn með 40 rd. og ennfreður — hvort heldur hann vinnur eiðinn eða ekki — samkvæmt þeim tilvitnaða hæstaréttardómi frá 9. nóv. f.á., sem álitur, að áfrýjandinn hafi óhlýðnast sættalögunum, málskostnað við héraðsrættinn með 30 rd. og 2 rd. til dómsmálasjóðsins samkvæmt tilskip. 20. janúar 1797, gr. 25 og tilskip. 11. ág. 1819.

Því dæmist rétt að vera :

Ef áfrýjandinn eftir löglegan undirbúning á sínu varnarþingi innan réttarins vinnur eið að því, að hann út af sölu og kaupum á jörðinni Mjóabóli í Haukadal 1858 ekki sé hinum stefnda skuldugur um 400 rd. r.m., á hann af ákærum og kröfum hins

stefnda, Guðbrandar Magnússonar (eða nú erfingja hans), sýkn að vera og málskostnaður við landsyfírréttinn að falla niður. Treysti hann sér þar á móti ekki til að vinna þenna eið, á hann að borga hinum stefnda (eða nú erfingjum hans) 400 rd með laga-leigu frá 8. marz 1862, og þangað til borgun skeður; svo borgi hann og áfrýjunarkostnaðinn við landsyfírréttinn með 40 rd. og enn fremur í málskostnað við héraðsréttinn — hvort sem hann vinnur eiðinn eða ekki — 30 rd. og til dómsmálasjóðsins 2 rd. r.m.

Dóminum að fullnægja innan 8 vikna frá hans löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 6. maí

d ó m u r

í málinu nr. 4/1867: Yfirdómari B. Sveinsson
g e g n

Þorsteini Þorsteinssyni.

Eftir tilhlutun stiftamtmannsins yfir Íslandi útvísaði sýslumaðurinn í Gullbringusýslu þann 22. júlí 1865 ásamt 4 tilkvöddum mönnum Þorsteini Þorsteinssyni land nokkurt til nýbýlis, og geymdi áfrýjandinn, assessor B. Sveinsson, sér þá sem eigandi að Elliðavatni og umboðsmaður jarðarinnar Helliskots rétt sinn óskertan í öllu tilliti um það, hvers eign land það, er útvísað var til hins nýja býlis, væri, svo og með tilliti til ákvörðunarinnar í 2. gr. tilsk. 15. apr. 1776, og var þar á eftir gjörð

þessari lokið, án þess að út um það væri gjört, hvort hið útvísaða land skyldi vera nýbýli eða afbýli.

Eftir tilhlutun stiftamtsins í bréfi til sýslumannsins í Gullbringusýslu, dags. 18. júlí f.á., og þar að lútandi beiðni Þorsteins Þorsteinssonar um, að Lækjarbotnar, því svo er nefnt land það, er útvísað var þann 22. júlí 1865, tók sýslumaðurinn í Gullbringusýslu ásamt 4 eftir tilsk. 15. apríl 1776 tilkvöddum mönnum til úrlausnar, hvort hið útvísaða land, Lækjarbotnar, skuli álítast að vera innifalið í dýrleika Helliskots ellegar almenningsland, og eftir að áfrýjandinn, assessor B. Sveinsson, meðal annars hafði krafizt þess, að spursmál það, er risið var um það, hvort það Lækjarbotnum útvísaða land væri einn hluti úr Helliskotslandi eða úr almenningi, yrði afgert á sjálfum þrætustaðnum, úrskurðaði sýslumaðurinn ásamt hinum tilteknu mönnum, að land það, sem þann 22. júlí f. á. var útvísað til Lækjarbotna í Seltjarnarneshreppi í Gullbringusýslu, skyldi álíta sem nýbýli.

Þessum úrskurði hefur nú áfrýjandinn, assessor B. Sveinsson, skotið til hins konunglega yfirdóms, til þess að úrskurður þessi og gjörð verði dæmd ómerk eða úr gildi felld, en sýslumaðurinn ásamt hinum tilkvöddu mönnum skyldaðir til með nýrri og löglegri áreiðar- og skoðunargjörð á staðnum sjálfum að afgjöra, hvort hið útvísaða land tilheyri jörðinni Helliskoti eftir mati hennar og dýrleika samkvæmt hinni löggiltu jarðabók frá 1861. Svo hefir hann og heimtað málskostnað af hinum stefnda með 12—20 rd.

Aftur á móti hefir hinn stefndi einungis krafizt þess, að málinu verði frá vísað og sér tildæmdir í kost og tæringu 15 rd., og hefir hann meðal annars einkum fært það til, að áfrýjandann vanti heimild til að áfrýja málinu, þar sem hér sé ekki um dómsmál að gjöra, heldur málefni, sem heyri undir úrskurð valdstjórnarinnar; svo sé það og heldur ekki sannað, að áfrýjandinn sé réttur hlutaðeigandi, að því leyti jörðina Helliskot, sem einnig er kölluð Elliðakot, snerti, og einnig hljóti málið, ef að það eigi réttilega að útkljást, að meðhöndlast sem landaþrætumál, en um slíkt geti ekki verið að gera hér, þar sem málið sé ekki þannig höfðað og afstöðumálverk vanti.

Hvað fyrst ómerkingarkröfu áfrýjandans snertir, þá er hún byggð á þeirri ástæðu, að hinn áfrýjaði úrskurður frá 4. desember 1866, um að Lækjarbotnar skuli álítast nýbýli, ekki er uppkveðinn á sjálfum staðnum, heldur eins og réttargjörðirnar bera með sér í Hafnarfirði, en þegar hins vegar er aðgætt, að sýslumaður með þeim af honum útnefndu mönnum áður höfðu verið á sjálfum staðnum og gengið á löndin, samkvæmt því sem segir í tilsk. frá 15. apr. 1776, gr. 2 og mælt út um leið land handa því þegar reistu nýbýli Lækjarbotnum, virðist það auðsætt, að það atriði, að hinn endilegi úrskurður um það, hvort Lækjarbotnar ættu að álítast nýbýli eða afbýli úr annarri jörðu, ekki geti haft nein áhrif á lögmæti sjálfrar gjörðarinnar, og getur því ómerkingarkrafa áfrýjandans ekki tekizt til greina.

Hvað þar næst þeim hluta af réttarkröfu áfrýj-

andans, sem lýtur að því, að sýslumaður með þeim af honum upphaflega tilkvöddu mönnum verði skyldaður með nýrri áreiðar- og skoðunargjörð á staðnum sjálfum að afgjöra, að hvað miklu leyti það til Lækjarbotna útvísaða land tilheyri jörðunni Helliskoti eftir mati hennar og dýrleika, samkvæmt hinni nýju, löggiltu jarðabók, snertir, virðist það að liggja í hlutarins eigin eðli, að úr því hlutaðeigandi sýslumaður með tilkvöddum eiðsvörnum mönnum er samkvæmt tilskip. 15. apríl 1776, gr. 2 búinn að álykta og úrskurða, að það Lækjarbotnum útvísaða land ekki sé hluti úr Helliskotslandi, heldur úr almenningslandi, verða þeir ekki skyldaðir til að gjöra nýja áreið og að fella nýjan úrskurð einmitt um það sama atriði, sem þeir eru búnir að álykta og úrskurða um, heldur að það beri undir nýja álits- og skoðunarmenn, sem til þess séu kvaddir eftir ósk hlutaðeiganda af háyfirvaldinu. Þessi skoðun kemur algjörlega heim við það, sem fyrir er mælt í tilsk. 11. júlí 1800, gr. 20, því þar segir, að þegar einhver finni tilefni til að kvarta yfir áreiðar- og álitsgjörð sýslumannsins — og þessi kvörtun á sér hér stað — skuli hann snúa sér til amtmanns og biðja hann að útnefna 2 greinda menn til þess að ganga á landið og rannsaka málið, og skuli svo álitsgjörð þeirra ásamt uppdrætti af landinu leggjast fram í réttinum, sem með dómi sínum í málinu skal dæma hinn seka, hvort sem það sé sýslumaðurinn eða kærandinn, til að borga þann af yfirálitsgjörðinni leidda kostnað. Þar sem nú þessa ekki hefir verið gætt í þessu máli, og aðalspursmálið hér er orðið um það, hvort

það útvísaða land liggi í almenningi eða í einstakrar jarðar landi, og þetta spursmál, eins og málið eftir stefnunni nú liggur fyrir, ekki getur tekizt undir dómsatkvæði, auk þess sem efi virðist að geta verið um það, hvort í hinum áfrýjaða úrskurði liggi fyrir nokkuð það, sem gjöri hann að reglulegu dómsmálefni, þá verður málinu að frávísa. Málskostnaður virðist eftir kringumstæðunum eiga að falla niður. Hinum skipaða verjanda bera 10 rd. í málsfærslulaun, sem greiðist úr opinberum sjóði.

Málið hefir, að því leyti það er gjafsóknarmál, verið flutt forsvaranlega.

Því dæmist rétt að vera :

Málinu frávísast. Þeim skipaða verjanda, málfærslumanni Jóni Guðmundssyni, bera 10 rd. í málfærslulaun, sem greiðist úr opinberum sjóði.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 20. maí

d ó m u r

í sökinni nr. 7/1867: Réttvísinn

g e g n

Kristjáni Davíðssyni og Sigurlaugu Jónasdóttur.

Með dómi gengnum við Eyjafjarðarsýslu auka-
héraðsrétt 18. desember f.á. eru þau ákærðu, hjónin
Kristján Davíðsson og Sigurlaug Jónasdóttir, dæmd
í sameiningu til að greiða 16 rd. sekt til Glæsibæjar-

hrepps fátækra sjóðs og málskostnað út af því, að Kristján, án þess að sækja um og öðlast konunglegt leyfisbréf, hafði látið gefa sig í hjónaband við nefnda Sigurlaugu, sem 4 árum áður hafði átt barn með bróður hans, sem nú er fyrir löngu dáinn, og hefir amtmaðurinn í Norður- og Austuramtinu skotið þessum dómi til landsyfirréttarins.

Héraðsdómarinn hefir heimfært brot hins ákærða undir D.L. 6—13—14, þótt þessi lagastaður einungis tali um hegningu fyrir blóðskömm í eiginlegum skilningi, sem hér ekki getur verið um að ræða, þar eð brotið heyrir eftir eðli sínu undir D.L. 6—13—13 cfr. tilskip. 23. maí 1800, gr. 1, 2. lið, sbr. tilskip. 24. septbr. 1824, gr. 2 og tilskip. 24. jan. 1838, gr. 12 cfr. gr. 4. b., enda hefir héraðsdómarinn ekki heldur dæmt málið eftir þeim af honum tilvitnaða lagastað og þannig orðið ósamkvæmur skoðun sinni, eftir hverjum lagastað málið bæri réttilega að dæma.

Að vísu er nú brot það, sem hér liggur fyrir, saknæmt eftir þeim gildandi lögum, en hins vegar liggja, eftir því sem í réttargjörðunum er komið fram, að því þær kringumstæður, sem að réttarins álitu eru þess eðlis, að þau ákærðu eigi virðast réttilega geta orðið dæmd í hegningu; það er nefnilega upplýst í réttarprófunum, að presturinn, sem gaf Kristján og Sigurlaugu saman í hjónaband, hafi verið fyrirfram spurður um, hvort nokkrir meiningur væru á því áformaða hjónabandi fyrir þá sök, að Sigurlaug áður hafði átt barn með bróður Kristjáns, og að hann hafi svarað og sagt, að það væri ekki, úr því bróðirinn væri dáinn, og presturinn hef-

ir sjálfur borið fram, að eins og hann megi fullyrða, að þeim ákærðu hafi ekki komið til hugar, að gifting þeirra væri ólögleg, þannig hafi hann sjálfur staðið í þeirri meiningu, að ekkert væri á móti henni, og það er þannig auðsætt, að þau ákærðu hafa látið gefa sig saman í hjónaband í fullu trausti til þess, sem sóknarprestur þeirra hafði sagt, að engir meinbugir væru á giftingunni, því það var öldungis í eðli sínu, að þau ákærðu, sem bæði eru af ælmúgastétt, yrðu uggalaus, úr því sóknarprestur þeirra, sem vissi hvernig á öllu stóð, hafði lýst því yfir, að því áformaða hjónabandi væri ekkert til fyrirstöðu, og að hann því lögum samkvæmt gæti gefið þau saman í hjónaband, því hlutaðeigandi sóknarprestur hlyti sem embættismaður að vita gjörla skyn á því, hvað að lögum útheimtist til þess að stofna löglegt hjónaband, og það væri ekki heimtandi af þeim ákærðu, að þau skyldu álíta það óleyfilegt, er prestur þeirra áleit leyfilegt.

Eftir þessum málavöxtum og með því hinn hér umræddi meinbugur ekki beinlínis liggur í hinni siðferðislegu meðvitund fær rétturinn ekki betur séð en að hin ákærðu eigi að dæmast sýkn af ákærum hins opinbera í þessu máli, þó þannig að þau greiði þann af lögsókninni gegn þeim leidda kostnað og þar á meðal til sóknara og svaramanns þeirra við yfirréttinn 5 rd. til hvors um sig í málfærslulaun.

Meðferð málsins í héraði hefir að öðru leyti en því, sem þegar hefir verið tekið fram, verið vítalaus og sókn og vörn hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Hin ákærðu Kristján Davíðsson og Sigurlaug Jónasdóttir eiga af sóknarans ákærum í þessu máli sýkn að vera. Þó ber þeim í sameiningu að greiða þann af málinu löglega leidda kostnað og þar á meðal til sóknara og svaramanns þeirra hér við réttinn, málfærslumannanna P. Melsteds og J. Guðmundssonar, 5 rd. til hvors um sig í málsfærslulaun.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 27. maí

d ó m u r

í sökinni nr. 8/1867: Réttvísín

g e g n

Jónasi Jónassyni frá Bakkafit.

Með aukahéraðsréttardómi Snæfellsnessýslu frá 14. desbr. f.á. er Jónas Jónasson, sem er kominn yfir lögaldur sakamanna og aldrei hefir verið dæmdur, en að vísu grunaður fyrir lagabrot (þjófnað), sem sekur í þjófshylmingu dæmdur í 16 vandarhagga refsingu, sem og til að borga þann af lög-sókninni gegn honum leidda kostnað og þar á meðal 3 rd. til svaramanns hans í héraði, og hefir hann áfrýjað þessum dómi til landsyfirréttarins.

Máli þessu er ekki áfrýjað af hálfu hins opinbera fyrir landsyfirréttninn, og leiðir þar af, að þau sak-

aratriði, sem ákærði er dæmdur sýkn af, ekki geta tekizt hér við réttinn til álíta, en hvað þá undir málínu umræddu ull, sem ákærði að nokkru leyti er dæmdur fyrir sem þjófshylmari snertir, verður rétturinn að álíta, að ákærði með því að áfrýja héraðsdóminum, hvað þessu atriði viðvíkur, hafi gjört landsyfirréttnum að skyldu að fara inn í aðal-efnið og að rannsaka, hvað mikið eða lítið verði lagt í þau atvik og kringumstæður, sem komnar eru fram gegn honum, þar sem rétturinn að öðrum kosti ekki getur dæmt um það, hvort ákærði sé réttilega dæmdur sýkn fyrir nokkru af ullinni, en felldur fyrir hitt, og rétturinn getur þannig ekki verið bundinn í rannsókn sinni við þann hluta úr ullinni, sem ákærði er dæmdur fyrir, heldur virðist að málið í þessu atriði eigi að takast til yfirvegunar í heild sinni og rétturinn að kveða upp álit sitt um það, hvað eftir þessari yfirvegun geti álitizt hin réttlátasta niðurstaða.

Hvað þá þau 8 pd. haustullar, sem upplýst er og viðurkennt af hinum ákærða, að hann hefir látið leggja inn í verzlunina á Búðum, snertir, þá hefir hann alls ekki getað fært neinar heimildir fyrir þessari ullareign sinni, því hvað þeim 4 pd. haustullar, sem ákærði kveðst hafa látið leggja inn fyrir unglingsmann innan úr Dölum, viðvíkur, þá hafa þeir menn, er hann hefir vitnað til um það atriði, algjörlega neitað því og svarið það, að þeir viti ekki til þess, að nokkur maður úr Dölum hafi róið við Hellna eða sézt á Búðum í fyrra vor, hvað einnig kemur heim við vottorð hreppstjóranna í Breiða-

vík, svo þessi heimildartilvitnun ákærða má álitast ósönn. Framburður ákærða viðvíkjandi þeim 4 pd. haustullar, sem hann í tvö skipti lét leggja inn í Búðaverzlun og kveðst hafa fengið hjá nafngreindum manni upp í skuld og geymt í nokkra daga í opnu kvarteli í skúrnum á Bakkafit, hefir líka reynzt algjörlega ósönnuð, því sá maður, sem hann segist hafa fengið ullina hjá, hefir með eiði staðfest framburð sinn um það, að hann ekki hafi látið ákærða fá nokkra ull fyrr eða síðar, og þar að auki hefir Ingunn Jónsdóttir Hoffmann, sem misst hafði 20 pd. haustullar, svarið, að þau 2 pd. 5 lóð sem seinast voru lögð inn í Búðaverzlun, hafi verið af þeirri ull, sem hún hafði misst, og þó Ingunn hafi ekki getað leitt eignar vitni, og því ekki verður álitið, að komin sé fram lagasönnun fyrir því, að hún hafi átt ullina og ákærði stolið henni, eru þó hins vegar komnar fram svo megnar líkur fyrir því, að ullin hafi verið ákærða ófrjáls, en heimildartilvísanir hans hafa reynzt algjörlega ósannar, að ákærði eftir grundvallareglunum í tilskip. 8. septbr. 1841 ekki getur umflúið að vera dæmdur sem þjófshylmari. Undirréttarins dómi, sem álitur ákærða aðeins þjófshylmara að þeim 2 pd. 5 lóðum, sem hann lét seinast leggja inn í Búðaverzlun, ber því þannig að breyta, að hann dæmist sekur í þjófnaðarhýlmingu að þeim umvitnuðu 8 pd. haustullar, sem upplýst er, að hann hafi látið leggja inn við oftnefnda verzlun, en hin ákveðna hegning getur fyrir það eftir málavöxtum ekki breytzt eða hækkað, og ber því héraðsdóminn, hvað þá ídæmdu hegningu snert-

ir, að staðfesta. Í annan stað hlýtur hið ídæmda endurgjald til Ingunnar Hoffmann að falla niður, því það er ekki komin lagasönnun fyrir því, að hún hafi átt þau 2 pd. 5 lóð ullar, sem það henni dæmda endurgjald hnígur að.

Hvað málskostnað í héraði og eins hvað þau dæmdu málsvarnarlaun snertir, ber héraðsdóminn að staðfesta. Svo borgar ákærði og þann af áfrýjun málsins leidda kostnað og þar á meðal til sóknara og svaramanns hér við réttinn 6 rd. til hvors um sig.

Hvað meðferð málsins í héraði snertir, getur landsyfirrétturinn ekki leitt hjá sér að taka fram, að ýmsar af eiðtökum þeim, sem hafa átt sér stað í málinu, virðast hafa verið ófyrirsynju, því þótt tilskip. 13. okt. 1819, gr. 3 ákveði, að eiðtaka vitnanna yfirhöfuð sé óþörf, þegar viðurkenning hins ákærða er fengin, leiðir þó ekki þar af, að eiðtaka ætíð skuli eiga sér stað, þegar viðurkenningu hins ákærða vantar, og einkum á eiðtaka vitnanna ekki að fara fram, þegar með henni ekki getur fengizt nein sönnun gegn hinum ákærða, því slíkt veikir kraft og þýðingu eiðsins. Að öðru leyti hefir meðferð málsins verið forsvaranleg og sókn og vörn hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði Jónas Jónasson á að hýðast 16 vandarhöggum og borga allan af málssókninni gegn honum löglega leiðandi kostnað og þar á meðal til sóknara og svaramanns við landsyfirréttinn, málsfærslu-

mannanna P. Melsteds og J. Guðmundssonar, 6 rd.
til hvors um sig.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 27. maí

d ó m u r

í sökinni nr. 5/1867: Réttvísín

g e g n

Þorsteini Þórðarsyni.

Í sök þessari, sem af réttvísinnar hálfu er höfðuð gegn Þorsteini Þórðarsyni á Ási innan Þingeyjarsýslu, má það álíta löglega sannað með eigin játningu hins ákærða og öðrum upplýstum kringumstæðum, að ákærði, þegar hann þann 7. júlí 1865 var á ferð til Húsavíkur kaupstaðar og snemma morguns kom að bænum Kaldabak (svo), hafi af ull, er þar var breidd til þerris á túninu, stolið svo sem 2 pd., sem hann stakk í barm sinn, að hann síðan reyndi til að fá annan mann til að víxla ullinni fyrir peninga í kaupstaðnum, og þegar það tókst ekki, fór með hana til Húsavíkur kaupstaðar og lagði hana þar af sér í hesthússtalli, hvar tveir menn, er veitt höfðu ákærða eftirför, hirtu hana, á meðan hann fór annarra erinda sinna.

Með dómi gengnum fyrir aukahéraðsrétti Þingeyjarsýslu þann 20. marz 1866 er ákærði fyrir þetta afbrot sitt dæmdur auk málskostnaðar útláta til 10

vandarhagga refsingar, og hefir amtmaðurinn í Norður- og Austuramtinu skotið þessum dómi til landsyfirréttarins.

Ákærði hefir nú að vísu borið það fyrir sig, að hann, þegar hann tók hin umræddu 2 ullarpund, hafi verið svo ölvaður af víni, að hann ekki hafi gjörla vitað eða munað, hvað hann gjörði, en eftir því, sem fram er komið í málinu, virðist engin ástæða til að álíta, að ákærði hafi verið svo ölvaður, að álitid verði, að hann ekki hafi vitað full skil gjörða sinna, og þetta atriði getur því að áliti réttarins ekki þegið hann undan lagalegri ábyrgð, en þar sem hins vegar er um lítilræði að ræða, virðist að brot ákærða, sem kominn er langt yfir lögaldur sakamanna og aldrei hefir verið ákærður eða straffaður fyrir nokkurt lagabrot, að geta heimfærzt undir 30. grein í tilskip. 11. apríl 1840, og að hann geti afplánað það með fjársekt, sem hæfilega virðist metin til 10 rd. r.m. til Húsavíkurhrepps fátækra sjóðs, og ber því héraðsdóminum þessu samkvæmt, hvað hegningu snertir, að breyta, en að öðru leyti að staðfesta. Svo ber ákærða að borga þann af áfrýjun málsins leidda kostnað og þar á meðal til sóknara og svaramanns hér við réttinn 6 rd. til hvors um sig. Um ígjöld hins stolna er hér ekki að ræða, þar eð ráða má af undirréttagjörðunum, að það hafi komizt til skila.

Rekstur málsins í héraði hefir verið vítalaus, og við yfirréttinn hefir sókn og vörn verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði Þorsteinn Þórðarson á að borga 10 rd. sekt til Húsavíkurhrepps fátækra sjóðs. Hvað málskostnað í héraði snertir, á héraðsdómurinn óraskaður að standa; svo borgar ákærði og þann af áfrýjun málsins leidda kostnað og þar á meðal til sóknara hér við réttinn, málaflutningsmanns J. Guðmundssonar, og til svaramanns síns, málfærslumanns P. Melsteds, 6 rd. til hvors um sig.

Hina ídæmdu sekt ber að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 27. maí

d ó m u r

í sökinni nr. 10/1867: Þorvaldur Björnsson

g e g n

Kaupmanni H. E. Thomsen.

Með landsyfirréttarstefnu frá 9. ágúst f.á. áfrýjar Þorvaldur Björnsson bóndi á Núpakoti undir Eyjafjöllum í Rangárvallasýslu, til ómerkingar og ógildingar:

1. úrskurði gestaréttarins í Vestmannaeyjum frá 25. júní f.á., er skyldar áfrýjandann til þess að þola lögsókn fyrir gestarétti þar á eyinni út af skulda kröfu að upphæð 9 rd. 66 sk., sem hinn stefndi

kaupmaður Thomsen sama staðar telur sig hafa gegn honum eftir verzlunarbók sinni;

2. dómi, kveðnum upp af téðum gestarétti hinn 28. júní seinastl., sem dæmir áfrýjandann til að vinna eið að því, að hann hvorki hafi tekið að sér að borga fyrir Pál nokkurn Halldórsson þá 2 rd. 66 sk., sem taldir eru áfrýjandanum til skuldar í höfuðbók hins stefnda, né heldur að hann standi að öðru leyti í skuld við téða verzlun, en treysti hann sér ekki að vinna eiðinn, nema hvað hið fyrra atriði snertir, skuli hann borga hinum stefnda 6 rd. 66 sk. r.m. og málskostnaður falla niður, en vinni hann eið að hvorugu, skuli hann borga hinum stefnda 9 rd. 66 sk. og málskostnað með 2 rd. r.m.

Áfrýjandinn byggir mótmæli sín gegn ofantéðri málssókn fyrst og fremst á þeirri ástæðu, að hann sé ekki stefndur til síns varnarþings, og að öðru leyti séu frá hálfu hins stefnda engar sannanir komnar fram fyrir skuldakröfunni, að öðru en því að hún standi í verzlunarbók hins stefnda tilgreind með þeirri upphæð, sem nú var sagt. Þar eð nú skilyrðið fyrir því, að aðkomandi maður verði lög-sóttur fyrir skuld á þeim stað, hvar hann, án þess að eiga þar varnarþing, er staddur, er það, að skuldin eftir N.L. 1—2—16, D.L. 19 sé vitaskuld, sem borgast eigi samkvæmt hins lögsóttta eigin skuldbindingu á þeim stað, hvar hann er staddur, eða að það sé skuldakrafa, sem hlutaðeigandi hafi lofað að fullnægja á þeim stað, ef hann sé þar staddur, en hér er spursmál um kröfu eftir reikningi, sem áfrýj-

andi alls ekki hefir viðurkennt, heldur algjörlega mótmælt í heild sinni, og engin skuldbinding frá hans hálfu heldur liggur fyrir um það að borga skuldina, þótt hún, sem ekki er, væri viðurkennd af honum á þeim stað, sem hann er stefndur til og dæmdur á, og ákvörðunin í tilskip. 13. júní 1787 II, gr. 21, sem undirdómarinn hefir vitnað til og byggt á, hvorki á hér við né heimilar þá undantekningu frá reglunni um forum domicilii, sem undirdómarinn hefir álitð, verður ekki komizt hjá því að dæma þann áfrýjaða úrskurð og þann á honum byggða gestaréttardóm samkvæmt áfrýjandans réttarkröfu ómerkan, eins og hinn stefndi eftir þessum úrslitum málsins hlýtur að borga áfrýjandanum málskostnað fyrir undir- og yfirréttnum með 20 rd. r.m.

Því dæmist rétt að vera :

Sá áfrýjaði úrskurður og dómur eiga ómerkir að vera. Í málskostnað fyrir undir- og yfirrétti borgi hinn innstefndi, kaupmaður H.E. Thomsen, til áfrýjandans Þorvaldar Björnssonar 20 rd. r.m.

Það ídæmda að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 3. júní

á l y k t u n

í málinu nr. 13/1867: Réttvísinn

g e g n

Jens Kristjáni Jónssyni.

Áður en fullnaðardómur er lagður á þetta mál, álitur landsyfirrætturinn nauðsynlegt, að útvegaðar séu eftirfylgjandi upplýsingar:

1. Vottorð um það, hvort ákærða hafi ekki áður verið hegnt fyrir lagabrot (hegningarvottorð).
2. Skýrsla hins ákærða um það, hvernig hann hafi komizt inn í búð faktors Steinkes, þegar hann um kvöldið þann 23. janúar seinastl. fannst þar fyrir innan búðarborðið; hvort hann hafi látið loka sig inni í búðinni, eða hvernig hann í þetta skipti hafi komizt inn í búðina, því af framburði Einars Hallgrímssonar virðist mega ráða, að hann hafi ekki komið inn með honum, eða meðan hann var í búðinni, heldur verið kominn þar inn á undan.
3. Skýrsla um aldur vitnisins Einars Hallgrímssonar.
4. Virðing hins stolna, sem algjörlega hefir verið undanfelld.
5. Virðist nauðsynlegt, að útvegað sé að minnsta kosti frá nokkrum af þeim mönnum, sem ákærði hefir játað, að hann hafi stolið frá, skýrslu þeirra um það, hvort ákærði hafi skýrt rétt

frá um upphæð hins stolna, t.a.m. mannsins frá Fljótsbakka og Jóns á Grýtubakka, þar sem hér liggur ekkert fyrir um það, að ákærði hafi stolið frá þessum mönnum, nema hans eigin sögusögn, og heldur ekki um það, hvort rétt sé skýrt frá upphæð hins stolna. Sömuleiðis virðist nauðsynlegt, að ítarlegar sé gengið á hinn ákærða um þjófnað hans úr búð faktors Steinkes, er hann þar um hefir orðið tvísaga; og ber því að útvega að því leyti kostur er á hans skýru játningu um það atriði.

Það er að öðru leyti sjálfsagt, að undirdómaranum ber að útvega þær ítarlegri upplýsingar, er þær að framan tilgreindu kynnu að gefa tilefni til að útvega.

Því ályktast:

Undirdómaranum ber að annast um útvegum þeirra áskildu upplýsinga.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 11. júní

d ó m u r

í málinu nr. 6/1867: Réttvísir

g e g n

Jósep Ólafssyni úr Snæfellsnessýslu.

Í máli því, sem hér liggur fyrir, er tómthúsmaður Jósep Ólafsson á Blómsturvöllum í Snæfellsnessýslu ákærður fyrir að hafa orðið útróðrarmanni

Ingjaldi Jónssyni frá Tindum á Skarðsströnd í Dalasýslu, að bana, og er hann fyrir þá sök dæmdur við fyrrtéðrar sýslu aukahéraðsrétt til 3 ára betrunarhússvinnu og til að borga allan af málssókninni gegn honum löglega leidda kostnað og þar á meðal til svaramanns síns í héraði 2 rd. ríkismyntar.

Málinu er ekki áfrýjað til landsyfirréttarins nema af hinum dómfellda, og getur því ekki orðið spursmál um annað en það, hvort dóminn beri að staðfesta, eður og hvort ástæða sé til að lina á þeirri ídæmdu hegningu, eður og til að dæma hinn ákærða sýknan sakar.

Málavextir í sök þessari eru eftir framburði og játningu hins ákærða og þeim upplýsingum, sem að öðru leyti hafa fengist í málinu, þessir, að Ingjaldur heitinn Jónsson kom þann 12. maí f.á. um miðnættisbil, er allt fólk var háttað, talsvert drukkinn að heimili hins ákærða, Blómsturvöllum, og barði þar á dyr, en þegar enginn lauk upp fyrir honum, fór hann upp á baðstofugluggann og kastaði þaðan atyrðum á ákærða, þjófkenndi hann og skoraði á hann að koma út og finna sig; við þessi illyrði Ingjaldar og eggingar þaut ákærði, sem var háttaður og sofnaður í rúmi sínu, þegar Ingjaldur kom á gluggann, á fætur í nærfötunum og gekk berhöfðaður og berfættur til dyra og lauk upp bænum, en óðar en hann kom út fyrir dyrnar og honum varð litið við, reið að honum steinn, sem Ingjaldur, er stóð uppi á bæjarkampinum, kastaði í hann, en sem þó ekki lenti í honum, en straukst við ennið á ákærða hægra megin, og fékk ákærði af því 2 þuml-

unga langt sár á enninu og varð eins og frá sér, svo hann segist ekki hafa vitað neitt af sér eða geta munað eftir neinu, þangað til hann hafi fengið annað högg, utan á höfuðið hægra megin, og hafi hann dottið við höggið og Ingjaldur ofan á hann, en hvernig þar á eftir hafi farið viðskipti þeirra, kveðst hann ekkert muna til, einungis nema hvað hann hefir játað, að hann og Ingjaldur heitinn hafi gjört hvor öðrum það illt, sem þeir hafi getað, en svo lauk viðskiptum þeirra, að Ingjaldur var, þegar börn hins ákærða, Ólafur og Antonía, komu út um nóttina (en þau fóru á fætur og út til þess að vita, hvað um væri að vera, þegar þau heyrðu hljóðin úr þeim Ingjaldi inn í bæinn), í andarslitrunum, og þegar þeir 2 menn, sem systkinin sóttu hvort um sig til þess að skilja Ingjald og hinn ákærða, komu að þeim Ingjaldi og ákærða rétt á eftir, lágu þeir báðir hreyfingarlausir, enda var Ingjaldur þá örendur og ákærði orðinn svo máttfarinn, að það varð að reisa hann á fætur og styðja hann inn í bæinn og í rúmið, með því hann hefir skýrt svo frá, að hann mundi ekki hafa getað lifað eftir áflogin við Ingjald hálfum tíma lengur úti, bæði vegna kulda, klæðleysis og blóðrásar úr sárinu, sem hann hafði fengið á höfuðið. Hlutaðeigandi héraðslæknir, sem skoðaði lík Ingjaldar þann 19. maí næst á eftir, hefir í ályktun (conclusion) sinni lýst því yfir, að „Ingjaldur hafi beðið bana sinn af misþyrmingum á brjóstinu og á hálsinum, sem svo mikið hafi kveðið að, að hann hafi kafnað, en að sárin, sem fundust á höfðinu — en þau voru 2, annað bak við hægra eyrað

$\frac{1}{2}$ þuml. á lengd, hitt upp undir hvirflinum vinstra megin $\frac{3}{4}$ þuml. langt og bæði inn í bein — hafi ekki ein fyrir sig orðið hans (Ingjaldar) dauðamein“.

Eftir þeim þannig tilgreindu málavöxtum, getur ekki verið neinn efi á því, að Ingjaldur sé dáinn af áverkum þeim og misþyrmingum, sem hann hafi orðið fyrir í áflogunum við ákærða, en hins vegar liggur ekkert fyrir um það, að ákærði hafi viljað verða Ingjaldi að bana, og upptök áfloganna milli hans og Ingjaldar og atvik þau, sem komin eru fram um viðskipti þeirra, styðja fyllilega þessa skoðun á málinu, en þau lúta öll að því, að það sé rétt hermt, sem ákærði hefir stöðugt borið fram, að þeir Ingjaldur hafi í heiftarhug þeim, sem í þá var kominn, gjört, eins og ákærði orðar það, hvor öðrum, meðan á áflogunum stóð, það illt, sem þeir gátu, og að hinn ákærði þannig hvorki hafi hugsað út í, hvernig hann tók höndum á Ingjaldi, né haft þá gætni eða stillingu, er útheimtist til þess, að hann ekki berði á honum til óbóta og því síður yrði honum að bana, en þó það nú megi álítast, að ákærði hafi verið óður og ær af bræði, getur það atriði þó ekki þegið hann undan hegningu, því síður sem það virðist mega ráða af viðskiptum hans og Ingjaldar, að ákærði hafi átt alls kostar við Ingjald eða þó að minnsta kosti, að það hafi verið líkt á komið með þeim að líkamsburðum og ákærði þannig ekki átt neitt sérlegt á hættu frá Ingjaldar hálfu, eða að hann þó hefði vel getað varizt án þess, eins og hann gjörði, að ganga til hins ýtrasta í aðtektum sínum; en í annan stað virðist þó, að það eigi að

koma honum til nokkurrar afsökunar og málbóta, að Ingjaldur egndi hann upp á sig bæði með atyrðum sínum, sem og með því að kasta steini í höfuðið á honum og slá hann í höfuðið, undir eins og hann kom út til hans úr bænum, og hafði þannig að fyrra bragði upptök til áfloganna. Hegning sú, er hinum ákærða, sem er 54 ára gamall og aldrei áður hefir sætt lagaákæru eða dómi fyrir nokkurt lagabrot, ber fyrir afbrot sitt, sem undirdómarinn réttilega hefur heimfært undir tilskip. 4. okt.br. 1833, gr. 2 in fine og gr. 5, virðist því hæfilega metin eftir téðum lagastöðum til 2 ára betrunarhússvinnu, sem samgildir eftir tilskip. 24. janúar 1838 3×27 vandarhagga refsingu, eins og hann eftir téðri tilskipun á að vera háður lögreglustjórnarinnar sérlegu gæzlu í 2 ár. Þessu samkvæmt ber héraðsdóminum að breyta, en að öðru leyti, hvað málskostnað snertir, að staðfesta. Þau svaramanni í héraði dæmdu málsvarnarlaun samþykkjast. Svo ber ákærða einnig að borga þann af áfrýjun málsins leidda kostnað og þar á meðal til sóknara og svaramanns síns hér við réttinn 8 rd. til hvors um sig. Meðferð málsins í héraði og sókn og vörn hér við réttinn hefir verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Héraðsdómurinn í þessu máli á óraskaður að standa, þó þannig að ákærði sæti aðeins 3×27 vandarhagga refsingu og sé háður lögreglustjórnarinnar sérlegu gæzlu í 2 ár. Þann af áfrýjun málsins leiðandi kostnað og þar á meðal til sóknara og svara-

manns hér við réttinn, málsfærslumannanna J. Guðmundssonar og P. Melsteds, borgar ákærði 8 rd. r.m. til hvors um sig.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 11. júní

d ó m u r

í málinu nr. 14/ 1867: Réttvísín

g e g n

Jóni Sæmundssyni úr Dalasýslu.

Með aukahéraðsréttardómi sýslumannsins í Dalasýslu frá 15. marz seinastl. er bóndi Jón Sæmundsson á Sauðafelli, sem ákærður hefir verið í réttvísinnar nafni sem sekur í hórdómi, dæmdur sýkn af sóknarans ákærum, en þó þannig, að hann borgi 2 þriðjunga af þeim af málssókninni gegn honum leidda kostnað og ennfremur 5 rd. til hins íslenzka dómsmálasjóðs fyrir ósæmilegan ritmáta og framferði fyrir réttinum, og hefur hann áfrýjað þessum dómi til landsyfirréttarins.

Málið er risið út af því, að ógift stúlka, vinnukona hins ákærða, Guðríður Pálsdóttir, ól þann 14. marz f.á. sveinbarn, sem í skírninni fékk nafnið Sigurður og eftir því, sem næst verður komizt, andaðist áður en málið var höfðað, og kenndi það hinum ákærða, sem er giftur maður, en lét það um leið í ljósi, að hún hafi um sama leyti, sem barnið má

álítast að hafa komið undir, haft holdlegt samræði við annan mann, Ólaf Pálsson, sem líka er giftur maður, og því var hann ásamt Jóni Sæmundssyni út af þessu lögsóttur við héraðsréttinn, en hann hefir unað við héraðsdóminn, sem dæmdi hann sýkn-an sakar, en þó til að borga þriðjung málskostnaðar. Hinn ákærði Jón Sæmundsson hefir þverneitað að vera sannur að gefinni sök, og ekkert er komið fram, er beri að honum böndin, og rétturinn hlýtur því að vera undirdómaranum samdóma í þeirri nið-urstöðu, sem hann hefir komizt að í dómi sínum, að ákærði ætti að vera sýkn sakar. Þar á móti get-ur rétturinn engan veginn orðið undirdómaranum samdóma í því, að neitunareiður í barnsfaðernis-málum ekki geti átt sér stað eftir D.L. 6—13—5, heldur virðist það þvert á móti auðsætt, að héraðs-dómarinn hefði eins og hér stóð á, að stúlkan kenndi barnið 2, átt að fylgja reglunni í konungsbréfinu frá 30. nóvbr. 1759, og láta þá menn, er stúlkan kenndi barnið, báða vinna neitunareið að því, að barnið gæti ekki verið komið undir af þeirra völd-um, en það, sem rétturinn í meðferð þessa máls einkum verður að leggja áherzlu á og hlýtur og að ráða úrslitum, er það atriði, að hann ekki áður en hann höfðaði lögsókn gegn hinum ákærða, bar málið undir álit hlutaðeigandi amtmanns, einkum vegna þess að barnið var dáið og því ekki spurs-mál um, að uppfóstur þess gæti lent á því opinbera; þetta var því fremur héraðsdómarans skylda, sem það eins og hér á stóð, hlaut að vera miklum efa bundið, hvort nokkra lögsókn ætti og mætti hefja

gegn ákærða (sbr. Ksbr. 4. ág. 1807 og 10. maí 1828), enda eiga hórsekir lagalega heimtingu á því að mega skjóta máli sínu undir amtmanns úrskurð og að komast með því móti frá lögsókn og dómi.

Eftir þessum málavöxtum ber hinn ákærða, eins og héraðsdómarinn hefir gjört, að dæma sýknan sakar, og málskostnað eftir kringumstæðum bæði fyrir aukaréttinum, að því leyti málinu var áfrýjað, sem og við landsyfirrættinn og þar á meðal til sóknara og svaramanns 6 rd. til hvors um sig, að greiða úr opinberum sjóði. Sú ákærða ídæmda 5 rd. sekt fyrir ósæmandi framferði fyrir réttinum á óröskuð að standa.

Meðferð málsins í héraði hefir að öðru leyti en þegar hefir verið tekið fram verið vítalaus og sókn og vörn hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn ákærði Jón Sæmundsson á fyrir sóknarans ákæru í þessu máli sýkn að vera. Sú honum dæmda 5 rd. sekt til hins íslenzka dómsmálasjóðs á óröskuð að standa.

Málskostnaður við undirrættinn, að því leyti málinu hefir verið áfrýjað, og allur við yfirrættinn, hvar á meðal til sóknara og svaramanns, málfærslumannanna P. Melsteds og J. Guðmundssonar, 6 rd. r.m. til hvors um sig, borgist úr opinberum sjóði.

Dóminum, hvað sektina snertir, að fullnægja innan 8 vikna frá dómsins löglegu birtingu undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 17. júní

d ó m u r

í málinu nr. 3/1867: Yfirdómari B. Sveinsson

g e g n

Gísla Gíslasyni

o g

Gísli Gíslason

g e g n

yfirdómara B. Sveinssyni.

Með landsyfirréttarstefnu frá 19. febr. þ.á. hefir landsyfirrétttardómari B. Sveinsson sem aðaláfrýjandi áfrýjað dómi, gengnum við Gullbringusýslu aukahéraðsrétt þann 17. jan. næst á undan, sem dæmir hann til að greiða gagnáfrýjandanum, Gísla hreppstjóra Gíslasyni á Leirvogstungu í Mosfellsveit, 4% leigu af 60 rd. frá 3. sept. 1866 til þess í byrjun októbermán. næst á eftir, svo og málskostnað skaðlaust og málsfærslulaun til hins skipaða málsfærslumanns gagnáfrýjandans með 5 rd. og ennfremur 4 rd. sekt til dómsmálasjóðsins, og hefir aðaláfrýjandinn hér við réttinn gjört þá aðalréttarkröfu, að dómur þessi verði dæmdur ómerkur, en til vara, að hann verði dæmdur sýkn af kærum og kröfum gagnstefnandans í þessu máli og hann skyldaður til að borga aðalstefnandanum málskostnað með 15 rd. — 20 rd. og þar að auki sekt fyrir óþarfa þrætu.

Hins vegar hefir gagnstefnandinn, sem fengið hefir gjafsókn við landsyfirrétttinn, gjört þá réttar-

kröfu, að héraðsdómurinn verði staðfestur í aðal-
efninu, þó með þeirri breytingu, að aðaláfrýjandinn
verði dæmdur til að borga honum bæði eftirstöðvar
þær, að upphæð 8 rd. 50 sk. af uppboðsskuldinni,
sem upp á var stefnt í héraði, og leigur, fjóra rd.
af hundraði af allri uppboðsskuldinni, 141 rd. 50 sk.,
frá gjalddaga hennar 1. desember 1865 um svo
langan tíma, sem hver sá hluti skuldarinnar, er síð-
an var smám saman borgaður, stóð ólokinn. Svo hef-
ir hann einnig krafizt málskostnaðar fyrir yfirrétt-
inum og þar á meðal launa fyrir svaramann sinn
með 30 rd. r.m.

Hvað þá fyrst aðalkröfu aðaláfrýjandans, að hér-
aðsdómurinn verði dæmdur ómerkur, snertir, og
sem er byggð á því, að málið hafi verið höfðað of
snemma, þar sem kæra gagnáfrýjandans til sætta-
nefndarinnar sé tekinn út, áður en skuldin, sem kær-
an hljóðaði um, hafi fyllilega verið fallin til borgun-
ar, þá er það ljóst af réttargjörðunum, að aðal-
áfrýjandinn hafði þann 8. ág. 1866 fengið biðlund
með nokkuð af uppboðsskuld sinni til 1. sept. 1866,
en að gagnáfrýjandinn, þegar hann (aðaláfrýjand-
inn) ekki var búinn að borga skuldina til þessa
gjaldsaga, hafi kallað aðaláfrýjandann fyrir sætta-
nefnd þann 3. septbr. næst á eftir og að kæruskjal-
ið hafi verið birt þann 11. s.m., og málið tekið
fyrir í sættanefndinni þann 17. næst á eftir og mál-
inu sama dag, — en aðaláfrýjandinn mætti ekki né
neinn fyrir hans hönd —, verið vísað til landslaga
og réttar. Það leiðir nú að vísu af reglunni í N.L.
5—13—1, að skuldin ekki gat orðið heimtuð með

lögsoðkn af aðalkærandanum fyrr en þann 8. sept., en þar sem sættatilraun í málinu ekki fór fram fyrr en þessi gjalddagi var liðinn, verður rétturinn að álíta, að aðalkrafa aðaláfrýjandans um ómerkingu dómsins af þeirri ástæðu, að málið hafi verið of snemma höfðað, ekki geti til greina tekizt, því þegar komið var fram yfir gjalddaga, þegar málið var tekið fyrir í sættanefndinni, höfðu hlutaðeigendur allar þær hvatir til að koma þeirri miðlun á málið sín á milli, sem eðli þess og kringumstæður gáfu þeim tilefni til, og kemur þessi skilningur á sættalöggjöfinni ekki í neinn bága við augnamið hennar. Rétturinn getur þannig ekki aðhyllzt aðaláfrýjandans ómerkingarkröfu.

Til sömu niðurstöðu hlýtur rétturinn einnig að komast að því leyti varakröfu aðaláfrýjandans snertir, því úr því það ekki getur álitizt, að málið sé of snemma höfðað, leiðir þar af, að aðaláfrýjandinn ekki getur heldur komizt hjá að borga þá af gagnáfrýjandanum heimtuðu leigu af þeim hluta skuldarinnar, sem stóð óborgaður, þegar hann kærði málið fyrir sættanefndinni, og ber því héraðsdóminn, sem dæmir aðaláfrýjandann til að borga leigu af þessum eftirstöðvum skuldarinnar frá 3. sept. 1866 til fyrsta okt. næst á eftir, að staðfesta, þó þannig að leigan sé aðeins reiknuð til 1. okt. s.ár.

Þar á móti virðist ekki betur en að aðaláfrýjandinn hafi þannig réttlætt útivist sína frá sættanefndinni í málinu, að sú sekt, sem honum er gjört að greiða til dómsmálasjóðsins, geti fallið niður.

Hvað þar næst gagnáfrýjandans réttarkröfur snertir, þá verður rétturinn að álíta, að byssa sú, sem stendur í uppboðsseðli aðaláfrýjandans, hafi gengið inn aftur til eigandans (sjá nr. 8 í undirréttargjörðunum), og að vísu vantar sönnun fyrir því gagnstæða, og hvað áhrærir hina aðra gagnkröfu gagnáfrýjandans, að aðaláfrýjandinn verði dæmdur til að borga leigur af allri uppboðsskuldinni frá 1. desbr. 1866 fyrir svo langan tíma, sem hver hluti hennar, er síðan hafi verið smám saman borgaður, hafi staðið ólokinn, getur þessi krafa ekki heldur tekizt til greina, þar sem henni ekki var hreyft í kærinni til sættanefndarinnar. Eftir kringumstæðunum virðist málskostnaður fyrir báðum réttum eiga að falla niður, og þar sem gagnáfrýjandinn ekki vinnur málið í heild sinni, hljóta þau málsvarnarlaun, sem hans skipaða svaramanni bera og sem ákveðast til 10 rd. samkvæmt tilskip. 3. júní 1796, gr. 42, að borgast úr opinberum sjóði.

Málið hefir, að því leyti það er gjafsóknarmál, verið flutt forsvaranlega.

Því dæmist rétt að vera :

Sú aðaláfrýjandanum ídæmda sekt til dómsmála-sjóðsins á að falla niður. Þar á móti á héraðsdómurinn, hvað þær dæmdu leigur snertir, óraskaður að standa, þó þannig að þær gangi aðeins frá 3. sept. 1866 til 1. okt. næst á eftir. Málskostnaður fyrir báðum réttum falli niður. Svaramanni gagnáfrýjandans, málsfærslumanni J. Guðmundssyni, bera

fyrir undir- og yfirrétti 15 rd. r.m. í málsvarnarlaun, sem greiðist úr opinberum sjóði.

Dóminum að fullnægja innan 8 vikna frá hans lögbirtingu undir aðför að lögum. Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 1. júlí

d ó m u r

í málinu nr. 15/ 1867: Réttvísín

g e g n

Magnúsi Eyjólfsyni.

(Hæstaréttardómur bls. 401).

Það er með eigin játning hins ákærða Magnúsar Eyjólfsssonar og öðrum atvikum, sem fram eru komin í málinu, löglega sannað, að hann, sem seinni hluta næstliðins vetrar hefir verið til heimilis í Ráðagerði í Seltjarnarneshreppi, hafi þann 7. marz, er næst leið, um morguninn tekið og stungið á sig peningabuddu með 3 og hálfum ríkisdal, er hann kvaðst hafa fundið liggjandi þar á baðstofugólfinu og sem var eign sjómanns þar á bænum, Guðmundar nokkurs Jónssonar, svo og að hann í sama skipti hafi tekið frá sama manni bláar utanhafnarbuxur, fært sig í þær og farið svo inn í Reykjavík og eytt þar af peningunum, sem voru í buddunni, 88 sk. fyrir brennivíni m.m., en að afgangurinn, sem fannst á honum, þegar hann sama dags kveld var tekinn í Reykjavík, sé aftur heimtur eigandanum, sem og buxurnar.

Ákærði hefur nú að vísu stöðugt borið fram, að hann hafi hvorki tekið peningabudduna né heldur buxurnar í þeim tilgangi að stela þeim, heldur hafi

hann ætlað að standa eigandanum skil á hvoru tveggja, en þessi framburður hans getur eftir kringumstæðum ekki tekizt til greina, því hvað peningabudduna, sem hann fann á baðstofugólfinu, snertir, hefði hann auðsjáanlega, ef honum hefði ekki verið í hug að stela henni, lýst henni þegar í stað fyrir heimilisfólkinu, þar sem hann hlaut að vita, að mäske einhver af því ætti hana, en ekki stungið henni, eins og hann gerði, þegjandi og með leynd á sig og farið með hana burt af heimilinu og eytt jafnframt af peningunum, enda gæti það oft þegið hlutaðeigendur undan verðskuldaðri hegningu, ef þeir heyrðist með það, að þeir hefðu ætlað að skila því aftur, sem þeir eru búnir að taka með ófrjálsu, og getur því slík fyrirbára eigi tekizt gild, nema öll atvik liggi að því, að hún sé að minnsta kosti sennileg, en það á sér hér ekki stað.

Hvað tökuna á buxunum þar á móti snertir, virðist ekki betur en að ekki sé fullnæg ástæða til að véfengja framburð ákærða, að hann hafi tekið þær aðeins traustataki, enda fór hann ekkert dult með þær, heldur fór í þær og gekk í þeim fyrir allra sjónum; það er líka komið fram, að hann áður hafði fengið buxur að láni hjá þeim manni, sem átti buxurnar, sem hér ræðir um, og að maður þessi var á sjó, þegar ákærði fór heiman að, svo að hann ekki um leið gat fengið leyfi hans fyrir buxnaláninu. Ákærði virðist því eiga að dæmast sýkn saka, hvað buxnatökuna snertir.

Eftir þessum málavöxtum verður því landsyfirrétturinn að álíta, að ákærði, sem kominn er yfir

lögaldur sakamanna og ekki hefir áður sætt ákærum eða dómfelldur fyrir nokkurt lagabrot, sé af undir-dóminum réttilega dæmdur í þjófshegning fyrir tókuna af þeirri umræddu peningabuddu, og þar sem upphæð hegningarinnar virðist hæfilega metin eftir tilsk. 11. apríl 1840, sbr. tilsk. 24. jan. 1838, gr. 4 bókstaf C, ber héraðsdóminn, bæði hvað hegningu, ígjöld hins stolna og málskostnað snertir, að stað-festa.

Svo borgi ákærði einnig þann af áfrýjun málsins leidda kostnað og þar á meðal til sóknara og svara-manns hér við réttinn 5 dali til hvors um sig.

Meðferð málsins í héraði og sókn og vörn hér við yfirréttinn hefir verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Undirréttarins dómur í þessu máli á óraskaður að standa.

Til sóknara og svaramanns hér við réttinn, máls-færslumanns Páls Melsteds og Jóns Guðmundssonar, borgi ákærði fimm ríkisdali til hvors þeirra um sig. Hið ídæmda endurgjald að greiða innan 8 vikna frá þessa dóms löglegri birtingu, og dóminum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 1. júlí

d ó m u r

í málinu nr. 11/1867: Réttvísín

g e g n

Jóni Bergssyni og Sigríði Jónsdóttur.

Með dómi sýslumannsins í Borgarfjarðarsýslu frá

24. jan. seinastl. eru þau ákærðu Jón Bergsson og Sigríður Jónsdóttir dæmd sem sek í þjófnaði, hann í 10 og hún í 6 vandarhagga refsingu, svo og til að borga málskostnað, Jón einsamall að einum þriðjungi, en 2 þriðjunga í sameiningu með Sigríði, og hefir Jón áfrýjað dóminum til landsyfirréttarins, en Sigríður látið sér héraðsdóminn lynda, en þar sem antið einnig hefir áfrýjað dóminum, og það, að því er virðist, í heild sinni og þannig einnig, hvað Sigríði snertir, álítur landsyfirrétturinn, að málið, hvað henni viðvíkur, eigi einnig að takast undir dóm landsyfirréttarins.

Hvað þá fyrst brot Jóns snertir, er það bæði með hans eigin játning og öðrum upplýsingum, sem í málinu eru komnar fram, löglega sannað, að hann hafi stolið ýmsu smávegis og þar á meðal veturinn 1865 nokkru af sykri frá húsbónda sínum, Jóni Jónssyni á Jaðri; sykrið tók hann úr tveim kössum uppi á skemmuloftinu á Jaðri, sem var með ónýtri eður því nær ónýtri læsingu, og notaði hann til þessa verknaðar sér af því tækifæri, sem honum bauðst með því, að húsbóndi hans sendi hann fleirum sinnum út í skemmuna, en hvað mikið sykrið var, hefir ekki getað fengizt fyllilega upplýst, en nam eftir því, sem næst verður komizt, á að gizka 2 pd. Svo er og sannað á hinn ákærða, að hann á seinastl. hausti, þá hann var nætursakir á vestustu Leirárgörðum, hafi stolið buddu með 4—6 rd. í peningum frá vinnumanni sama staðar, Einari Jónssyni, en budduna fann hann á baðstofugólfinu um morgunin, sem hann fór á stað frá Leirárgörðum.

Ákærði, sem ekki hefir áður gjört sig sekan í neinu lagabroti, var, þegar hann framdi þennan umgetna peningahjófnað, nýlega búinn að ná lögaldri sakamanna, en ekki ennþá fermdur, og má eftir kringumstæðunum álíta, að hann hafi fengið miður gott uppeldi, en þó að vera allvel greindur. Hegning sú, sem undirdómarinn hefir dæmda honum eftir tilskipan 11. apríl 1840, gr. 1, sbr. tilsk. 24. jan. 1838, gr. 4 lit. C, virðist því eftir öllum málavöxtum hæfilega ákveðin, og ber því héraðsdóminn, hvað hegninguna snertir, að staðfesta.

Hvað hina ákærðu Sigríði Jónsdóttur, sem er fædd 1852 og ei fermd, þar næst snertir, þá er brot hennar fólgið í því, að hún tók frá húsbændum sínum tvisvar sinnum 2—3 sykurmola, vart svo stóra sem hnefa, úr sykirkassa, sem stóð upp á hjallloftinu á Jaðri, og í þriðja sinn einnig ásamt með ákærða sykur úr sama kassa, en hvað mikið hefir ekki getað orðið upplýst, og ennfremur hefir hún játað að hafa hnuplað nokkrum jarðeplum og rófum, undir það hálfскеffu, og nokkru lítilræði af matvælum, t.a.m. einu bandi af rauðmögum úr eldhúsinu á Jaðri; þetta færði hún því næst foreldrum sínum, sem voru í nágrenni við hana og áttu við mikla örbirgð að búa, og ganga miklar líkur að því, að foreldrar hennar ekki einungis hafi vitað, að það, sem hún færði þeim þannig, hafi verið hinni ákærðu ófrjálst, heldur og, að hún hafi tekið þessa muni eftir áeggjan þeirra. — Rétturinn verður því að álíta, að ekki sé næg ástæða til að láta þetta lítilvæga hnupl varða hinni ákærðu hegningar, því síð-

ur sem hún má álítast tæld til verknaðarins, er fákunnandi og barn að aldri og hefir hjá foreldrum sínum, sem bæði eru dái, notið óvandaðs uppeldis, en þó hegðað sér að öðru leyti vel, þar sem hún nú er, og ber hana því að dæma sýkna af sóknarans ákæru, þó þannig að hún ásamt hinum meðákærða borgi sameiginlega þann af málssókninni gegn henni leidda kostnað og þar á meðal til sóknara og svaramanns hér við réttinn 5 ríkisdali til hvors um sig. Meðferð málsins í héraði hefir verið forsvaranleg og sókn og vörn hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Undirréttarins dómur á, hvað þá Jóni Bergssyni dæmdu hegningu snertir, óraskaður að standa. Ákærða Sigríður Jónsdóttir á fyrir sóknarans ákærum í þessu máli sýkn að vera, þó þannig að hún borgi í sameiningu með Jóni Bergssyni allan af lögsókninni leiðandi kostnað og þar á meðal til sóknara og svaramanns hér við réttinn, málsfærslumanna P. Melsteds og J. Guðmundssonar, 5 ríkisdali til hvors um sig.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónasson.

Árið 1867, hinn 22. júlí

d ó m u r

í málinu nr. 9/1867: Sigurður Vigfússon
g e g n

Valgerði Pálsdóttur.

Með landsyfirréttarstefnu 15. janúar þ.á. hefir

Sigurður bóndi Vigfússon á Steinum undir Eyja-fjöllum áfrýjað skiptaréttarúrskurði Árnæssýslu, er gekk 28. júlí 1866 í dánarbúi Páls conrectors Jakobssonar frá Gaulverjabæ, og þar á byggðum skiptum í téðu dánarbúi, er fóru fram sama dag og með hverjum kona áfrýjandans, Sesselja Jónsdóttir, var útlökuð frá öllum arfi eftir greindan Pál conrector Jakobsson, og hefir áfrýjandinn krafizt þess, að téður úrskurður og skiptaréttargjörðin, að því leyti hún er byggð á honum, verði felld úr gildi, samt að hlutaðeigandi skiptaráðandi verði skyldaður til að taka áðurgreint dánarbú fyrir til nýrra og löglegri skipta þannig, að áfrýjandanum fyrir hönd konu sinnar, Sesselju Jónsdóttur, verði sem lögbornum erfingja Páls conrectors Jakobssonar útlagður tiltölulegur hluti af eftirlátnum fjármunum conrectorsins á móts við aðra erfingja hans.

Hvað nú málefni þetta snertir, þá hafa engir náskyldari gefið sig fram sem erfingjar Páls conrectors Jakobssonar en afkomendur tveggja móðurföðurbræðra hans, sumsé afkomendur Snjólfs Bjarnasonar og síra Einars Bjarnasonar prests til Kirkjubæjarklausturs, er báðir voru synir Bjarna prests Sveinssonar í Meðallandsþingum, sem var móðurföðurfaðir Páls conrectors, er arfurinn féll eftir. — Á skiptunum var aðeins mættur einn maður fyrir hönd ýmsra, er töldu sig vera afkomendur Snjólfs Bjarnasonar; en þar á móti mætti enginn fyrir hönd fyrrtéðrar Sesselju, heldur lagði skiptaráðandinn fram bréf, er hann hafði fengið frá manni hennar, áfrýjandanum, hvar í hann telur sig (hana) 5. mann

frá nefndum Einari presti Bjarnasyni og gjörði því kröfu til arfs í búinu hennar vegna.

Án þess það sjáist af skiptaréttargjörðunum, að áminnztur umboðsmaður hafi lagt fram nokkra sönnun fyrir skyldleika umbjóðenda sinna við Pál conrector Jakobsson, mótmælti hann samt öllu arfstilkalli Sesselju, fyrst og fremst af þeirri ástæðu, að það væri fyrst innkomið, eftir að þær í skiptaréttarins proclamatí frá 4. október 1860 tilteknu 12 vikur væru liðnar, og í annan stað einkanlega þess vegna, að „ættleiðing sú“, er í bréfinu væri, eigi væri byggð á neinni skírskotun til kirkjubóka, árbóka eður ættartölubóka, og vantaði því hvers konar sönnun, og á þetta fellst skiptaráðandinn og úthlutaði því arfinum aðeins afkomendum Snjólfss Bjarnasonar, eður þó réttara afkomendum sonarsonar hans, Páls klausturhaldara Jónssonar.

Hér fyrir réttinum hefir nú áfrýjandinn lagt fram staðfesta útdrætti úr eiginhandar ættartölubókum þeirra Jóns Espólíns, Steingríms biskups Jónssonar og Ólafs Snóksdalíns, samt úr Útskála kirkjubók, er allir lúta að því, að ættin sé með öllu rétt rakin af áfrýjandanum og að kona hans sé 5. maður frá síra Einari Bjarnasyni, móðurföðurbróður Páls heitins conrectors, og að ættin til hennar einlægt hafi gengið niður í gegnum skilgetna liði; en umboðsmaður hinna stefndu hefir neitað gildi þessara ættartölubóka, einkum þar þær ekki væru löggiltar, og sem sönnun fyrir því, að ekki væri á þeim að byggja, hefur hann framfært, að ætt hans sjálfs í einni þeirra sé á tveim stöðum rangt rakin. Hvað

nú þá ástæðuna snertir, að 12 vikur hafi verið liðnar frá því proclama var útgefið í búinu, áður en áfrýjandinn kom fram með arfstilkall sitt, þá getur erfðaréttur konu áfrýjandans ei tapast við það; því proclama útilokar aðeins þá skuldaheimtumenn, sem fyrst gefa sig fram, eftir að sá í proclama tiltekni tími er útrunninn, frá því að fá skuld sína greidda úr búinu, en hefir alls engin áhrif á erfðaréttinn sjálfan og sviptir því alls ekki rétta erfingja erfðarétti þeirra, þó þeir komi ekki fram fyrri en að proclama er útrunnið. Og hvað hina framlögðu ættartöluútdrætti áhrærir, þá er það almennt viðurkennt, að ættartölubækur þær, sem þeir eru teknir úr, séu samdar af hinum mestu ættfræðingum þessa lands, og er því engin ástæða til að álíta þær rangar eða til að véfengja trúverðugleik þeirra, þó einhver fari því fram án þess að leiða að því sannanir; og þó umboðsmaður hinna stefndu hafi þótzt hafa fundið 2 villur í ætt sinni í *einni* þessara ættartölubóka, þá hefir hann þó hins vegar enga sönnun fært fyrir því, að svo sé í raun og veru, og getur því þegar af þeirri ástæðu engin þýðing orðið lögð í slíka mótbáru í þessu máli; hann hefir og fyllilega viðurkennt fyrir skiptaréttinum, eins og áður er ávikið, ættartölubækur sem sönnunarmeðal fyrir skyldugleika, eins og líka enginn efi virðist geta verið á því, að hafi hann fyrir skiptaréttinum, eins og víst má gjöra ráð fyrir, sannað skyldugleika umbjóðenda sinna við Pál conrector Jakobsson, þá hefir hann orðið að gjöra það með því að vitna til ættartölubóka eða þess konar eldri uppteiknana, þar

hann eigi hefir getað farið eftir kirkjubókum, sem hvergi ganga lengra upp eftir en til seinni hluta næstliðinnar 18. aldar. —

Það virðist þannig engan veginn ástæða til að rengja það, að kvinna áfrýjandans sé komin af móðurföðurbróður Páls conrectors, Einari presti Bjarnasyni, á áðurnefndan hátt, og að henni því beri arfur eftir hann ásamt með afkomendum Snjólfss Bjarnasonar, og ber því þessu samkvæmt skiptaráðandanum í Árnessýslu að taka áminnzt bú aftur fyrir til nýrra og löglegra skipta þannig, að áfrýjandanum verði fyrir hönd konu hans sem lögborins erfingja Páls Jakobssonar útlagður tiltölegur hluti af eftirlátnum fjármunum hans. Málskostnaður fyrir yfirdóminum virðist eftir kringumstæðunum eiga að falla niður og laun hins skipaða svaramanns áfrýjandans, sem fengið hefur gjafsókn hér við réttinn og sem ákvarðast til 15 ríkisdala, að borga úr opinberum sjóði. Að því leyti málið hefir verið gjafsóknarmál við yfirdóminn vitnast, að málsfærslan hefir verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Skiptaráðandanum í Árnessýslu ber að taka dánarbú Páls conrectors Jakobssonar til nýrra og löglegra skipta þannig, að kvinnu áfrýjandans, Sesselju Jónsdóttur, verði sem lögbornum erfingja hans lagður út löglegur hluti úr arfinum, sem eftir hann er fallinn. Málskostnaður falli niður. Svaramanni áfrýjandans, candidat juris Lárusi Blöndal, bera 15

ríkisdalir í málsfærslulaun, sem borgist úr opinberum sjóði.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 5. ágúst

d ó m u r

í málinu nr. 12/1867: Jón Guðmundsson,
málsfærslumaður

g e g n

skiptaráðandanum í Borgarfjarðarsýslu,
J. Thoroddsen.

Með landsyfirréttarstefnu af 18. marz þ.á. áfrýjar málaflutningsmaður Jón Guðmundsson að fenginni gjafsókn skiptum eftir Ólaf heitinn Jónasson í Borgarfjarðarsýslu, leiddum til lykta að Reykholti þar í sýslu 24. sept. f.á., og hefir hann krafizt þess, að skiptin eftir téðan bónda ásamt lokaskipta-gjörðinni 24. sept. 1866 verði dæmd ógild eða ómerk og skiptaráðandinn, sýslumaður Jón Þórðarson Thoroddsen, skyldaður til að endurreisa búið og koma því í sama ástand sem það var í, að afganginn hinni opinberu uppboðsgjörð á lausafé búsins 8. júní f.á., og þar eftir að taka það eftir auglýsta skiptaréttar innköllun með lögákveðnum fyrirvara til löglegrar skiptameðferðar að nýju. Ennfremur að hinn stefndi greiði sér allan áfrýjunarkostnað, eins og hér væri engin gjafsókn veitt, og þar á meðal hæfileg málsfærslulaun til sín með 30 rd. r.m., en

að öðrum kosti krefst hann málsfærslulauna úr opinberum sjóði.

Sem ástæða fyrir þessari kröfu sinni hefir áfrýjandinn borið fyrir sig, að hinn dáni Ólafur Jónasson hafi eftir handskrift skuldað 30 rd. með áföllnum rentum frá 12. júlí 1865 sjóði þeim, er stofnsettur sé til fundarskýlisbyggingar á Þingvöllum og hvers umsjónarmaður áfrýjandinn kveðst vera; nú hafi skiptaráðandinn enga innköllun til skuldaheimtumannanna gefið út í búinu né látið auglýsa í Þjóðólfi, er áfrýjandinn þó álitur, að hann hafi verið skyldur til samkvæmt opnu br. 4. jan. 1861, og síðan skipt búinu, eftir að einungis liðugir 4 mánuðir voru liðnir frá andláti hins dána, og hafi því krafa sín orðið út undan og ekkert verið lagt út í hana, þar hann þá eigi hafi verið búinn að skýra skiptaréttinum frá henni.

Skiptaráðandinn hefir nú viljað réttlæta sig með því, að áfrýjandanum hafi verið fullkunnugt um dauðsfallið, þar sem hann sjálfur hafi auglýst það í blaðinu Þjóðólfi 28. maí 1866 og þannig haft nægan tíma til að koma inn með kröfu sína, áður en búinu var skipt, eins og kaupmenn í Reykjavík hafi gjört og skiptaréttargjörðirnar sýni; en landsyfírétturinn getur ekki aðhyllt þessa skoðun hins innstefnda, því í dánarbúi því, sem hér liggur fyrir, hefir hvorki verið gefið út proclama eftir 1. gr. í opnu br. af 4. jan. 1861 né heldur því skilyrði verið fullnægt, sem 4. gr. hins sama opna bréfs setur fyrir því, að proclama megí falla burt, og verður þannig ekki hjá því komizt, án þess þó að rétturinn að öðru

leyti geti tekið kröfu áfrýjandans í heild sinni til greina, að dæma hina áfrýjuðu skiptagjörð ómerka og að skylda hinn stefnda skiptaráðanda til að taka búið fyrir til löglegrar skiptameðferðar að nýju í því ástandi, sem það var, áður en hin framlagða skiptaréttargjörð af 24. sept. fram fór. Málskostnaður á eftir kringumstæðunum að falla niður, og laun til áfrýjandans skipaða málsfærslumanns, sem ákveðast til 12 rd., eiga að borgast úr opinberum sjóði. Málið hefir sem gjafsóknarmál verið flutt forsvaranlega.

Því dæmist rétt að vera :

Þau áfrýjuðu skipti eiga ómerk að vera, og ber hinum innstefnda skiptaráðanda að taka búið aftur til löglegrar skiptameðferðar, eins og það var, áður en skiptagjörðin 24. sept. f.á. fór fram.

Málskostnaður við landsyfirréttinn falli niður. Hinum skipaða talsmanni áfrýjandans, málsfærslumannni J. Guðmundssyni, bera 12 rd. í málsfærslulaun úr opinberum sjóði.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 23. september

d ó m u r

í málinu nr. 18/ 1867: Réttvísinn

g e g n

Einari Jónssyni og Sigurði Guðmundssyni.

Með hæstaréttardómi frá 16. nóvember 1860 í máli því, sem hér liggur fyrir og höfðað var á sín-

um tíma gegn Einari Jónssyni, Kristjáni Elíassyni og Sigurði Guðmundssyni, öllum úr Ísafjarðarsýslu, fyrir þjófnað og sem með dómi landsyfirréttarins frá 21. sept. 1857 eru dæmdir hver um sig í 10 vandarhagga refsingu, sem og til að borga allan af lögsókninni gegn þeim leiddan kostnað, er dæmt, að málið aftur skuli takast fyrir við héraðsréttinn og dómur ganga þar í því, eftir að búið sé að útvega tilgreindar upplýsingar. Þessu samkvæmt er nú aftur genginn dómur í málinu við Ísafjarðarsýslu auka-héraðsrétt þann 19. maí seinastl. á þá leið, að Einar Jónsson er dæmdur í 1 rd. sekt til hlutaðeigandi sveitarsjóðs og í 32 sk. iðgjöld fyrir hið stolna, en Sigurður sýkn af öllum ákærum réttvísinnar, og málskostnaður að hálfu dæmdur úr opinberum sjóði, en Einari gjört að greiða hinn helminginn, en hvað Kristján Elíasson snertir, er málið fallið niður, þar sem hann er dæinn.

Þessum dómi hefur hlutaðeigandi amtmaður skotið til landsyfirréttarins.

Það er með upplýsingum þeim, sem nú eru komnar fram í málinu, sannað, að hús það, sem hinir ákærðu fóru í á Arnardal á næturtíma sumarið 1855, hafi verið eins konar sjóbúð, en jafnframt geymsluhús að því leyti, sem ýmsir munir voru geymdir í því uppi á loftinu og að bæði hafi verið gengið inn í húsið um dyrnar niðri og, þegar svo stóð á, inn um lúkugat á öðrum gaflinum með því að setja tunnu eða fat við gaflinn, þegar þurfti að sækja eitthvað, sem geymt var uppi á loftinu, og að lúkuhurðinni hafi aðeins verið lokað með snerli að

innanverðu, sem þeir ákærðu skutu frá með fiskigogg, þegar þeir fóru inn á húsloftið. Það er enn fremur með virðingargjörð á þeim munum, sem hinir ákærðu Einar og Kristján tóku, $\frac{1}{2}$ pd. af sykri og Extract eða brennivín á flösku, sannað, að andvirði hins stolna aðeins numdi 32 sk., og að hinir ákærðu Einar og Kristján sumpart neyttu þess, er þeir tóku, þegar í stað, hvar á móti Sigurður, sem nú algjörlega synjar fyrir, að hann hafi verið sjónarvottur að því, er Einar og Kristján fóru í húsið, segist einskis hafa neytt af þeim teknu munum og þannig enga hlutdeild hafa átt í verknaðinum.

Að vísu kemur nú þetta ekki alls kostar heim við þær skýrslur, sem áður eru komnar fram undir prófunum í málinu, en þar sem ekki eru líkindi til, að ýtarlegri skýrslur muni, þó þeirra yrði leitað, geta fengizt, eins og nú er komið, virðist að fara verði eftir því við dóm í málinu, sem nú er komið fram og liggur fyrir, og virðist þá ekki betur en að brot hins ákærða Einars Jónssonar, sem eins og Sigurður er kominn langt yfir lögaldur sakamanna og hvorugur hefur áður verið dæmdur fyrir lagabrot, geti eftir nú upplýstum málavöxtum heimfærzt undir 30. gr. í tilskipun 11. apríl 1840, þannig að hann dæmist í fjárbætur, sem virðast hæfilega metnar til 5 rd. til hlutaðeigandi sveitarsjóðs og greiði jafnframt þau ídæmdu iðgjöld hins stolna með 32 sk., en að Sigurður verði dæmdur sýkn fyrir sóknarans ákærum, og ber undirréttardóminum þessu samkvæmt að breyta, en hvað málskostnað og þar á meðal laun til sóknara og svaramanns hér við rétt-

inn, þegar málið var dæmt þar í fyrra sinni, 5 rd. til hvors um sig, og laun til sóknara og svaramanns í þetta skipti með sömu upphæð, þar á móti snertir að staðfesta, þó þannig að þeir Einar og Sigurður standi hálfan málskostnað, hinn fyrri með $\frac{2}{3}$, en hinn síðarnefndi með $\frac{1}{3}$, en að hinn helmingurinn greiðist, eins og í undirréttardóminum er ákveðið, úr opinberum sjóði.

Hvað meðferð málsins í héraði snertir, bera réttargjörðirnar með sér ljósan vott um það, að það hefur orðið fjarskalega langur dráttur á málinu við undirréttinn, því það próf, sem eftir hæstaréttardóminum þurfti og átti að taka, er tekið þann 6. des. 1862, en dómur ekki kveðinn upp í málinu fyrr en 19. maí 1866, án þess undirdómarinn hafi fullkomlega réttlætt þenna drátt, en þar sem þó hins vegar nokkur réttlæting fyrir þessum mikla drætti er komin fram, virðist réttinum, að komizt verði hjá því að draga héraðsdómarann til ábyrgðar út af honum, og því vitnast, að meðferð málsins í héraði hafi verið slík, að ekki finnist algjörlega næg ástæða til að láta dómarann hafa ábyrgð af henni. Málsfærslan hér við réttinn hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Einar Jónsson á að borga 5 rd. sekt til hlutaðeigandi sveitarsjóðs, svo borgar hann og iðgjöld hins stolna með 32 sk. ríkismyntar. Sigurður Guðmundsson á fyrir sóknarans ákærum í þessu máli sýkn að vera. Sá af málinu leiddi kostnaður og þar

á meðal laun til hinna skipuðu sóknara og svara-
manns í málinu við landsyfirrættinn, cand. juris H.
Johnsens, organista P. Guðjohnsens, málsfærslu-
manns J. Guðmundssonar og málsfærslumanns P.
Melsteds, 5 rd. r.m. til hvers um sig, borgist að
hálfu úr opinberum sjóði, en hinn helmingurinn af
þeim ákærðu Einari og Sigurði, með $\frac{2}{3}$ af hinum
fyrirnefnda og $\frac{1}{3}$ af hinum síðarnefnda.

Þau ídæmdu iðgjöld og sekt ber að greiða innan
8 vikna frá lögbirtingu dóms þessa, og honum að
öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 7. október

d ó m u r

í málinu nr. 17/1867: Sameigendur jarðarinnar
Holts og Álftagrófar í Mýrdal

g e g n

prestinum til Dyrhóla og Sólheima.

Í máli því, sem hér um ræðir og höfðað er í hér-
aði af prestinum til Dyrhóla og Sólheima í Vestur-
Skaptafellssýslu út af landamerkjum prestsetursins
Fells að austanverðu á hendur sameigendum jarð-
anna Holts og Álftagrófar, er liggja næst fyrir
austan þessa jörðu, hafa hinir síðarnefndu, — sem
með landsyfirrættarstefnu dags. 18. marz þ.á. hafa
áfrýjað til landsyfirrættarins héraðsdóminum í mál-
inu, kveðnum upp fyrir aukarétti Skaptafellssýslu
20. dag september f.á., er fer í þá stefnu, að þrætu-

landið eftir hinu framlagða afstöðumálverki milli Fells að austan og Holts og Álftagrófar að vestan innan örnefnanna: sjónhending úr Stórukringlu niður úr Holtsgili miðju í Landadý og þaðan eins í Rauðalækjarmynni frá norðri til suðurs *austanvert* og aftur Rauðalækur, svo langt sem hann nær, og úr botni Rauðalækjar (fyrir framan Högnavöll) beina stefnu í Stórukringlu frá suðri til norðurs *vestanvert*, skuli tilheyra prestsetrinu Felli — krafizt þess hér fyrir réttinum, að þessi dómur verði úr gildi felldur og þannig breytt, að landamerki milli ofanefndra jarða verði ákveðin eftir téðum örnefnum þrætulandsins að vestanverðu, hvar á móti hinn stefndi hefur gjört þá réttarkröfu, að undirréttardómurinn verði, hvað landamerkin milli Holts og Álftagrófar og Fells snerti. staðfestur. Svo hafa og áfrýjendurnir krafizt, að hinn stefndi verði skyldaður til að greiða 50 rd. í málskostnað fyrir undir- og yfirrétti, en að öðrum kosti hið opinbera, eins og líka innstefndi hefur gjört réttarkröfu um skaðlausa málskostnaðargreiðslu frá áfrýjendanna hálfu.

Þegar nú meta á réttarþætu þá, er hér um ræðir, ber þess fyrst og fremst að geta, að hún eigi snertir brúkunar- eður afnotarétt þrætulandsins, heldur eignarrétt yfir því eftirleiðis.

En er þar næst skal kveða á um það, hvort málsaðilinn í héraði hafi fyrir hönd prestsetursins Fells löglega sannað, að það sé réttur eigandi hins ofangreinda þrætulands, þá hlýtur landsyfirréturinn að

álíta, að eins og hann sem sækjandi sakar ekki hefur komið fram með þau gögn og skilríki, sem eftir landslögum geti heimilað honum eignardóm yfir því gagnvart áfrýjendunum, þannig hafi hann og eigi heldur fært sönnun fyrir stöðugum og óslitnum afnotum og brúkun á þrætulandinu í tuttugu vetur eða lengur, sem eftir landslögunum á að takast til greina, nema eignarskjöl eða önnur fullkomin eignarsönnun komi fram frá mótpartsins, áfrýjendanna hálfu, þar sem framburður vitna þeirra, sem áfrýjendurnir hafa leitt í málinu, samanborinn við skýrslur vitna hins stefnda, að því er virðist miklu fremur lýtur að því, að þrætulandið hafi verið álitid að tilheyra sameignarjörðunni Holti og Álftagróf og hafi að minnsta kosti öllu heldur verið notað frá henni en frá prestsetrinu Felli.

Þegar nú hinn stefndi þannig ekki hefur komið fram með neina löglega sönnun fyrir því, að prestsetrið Fell eigi hið umþrætta land, verður eigi hjá því komizt að dæma áfrýjendurna fría fyrir kærum og kröfum hins stefnda í máli þessu, án þess þó að réttarkrafa þeirra, sem áður er getið, verði að öðru leyti til greina tekin, þegar af þeirri ástæðu, að þeir eigi hafa framfylgt gagnsókn í málinu.

Eftir þannig löguðum málavöxtum virðist málskostnaður fyrir báðum réttum eiga að falla niður. Laun hins skipaða talsmanns hins stefnda í héraði, sem hæfilega virðast ákveðin til 10 rd., og málsvarnarlaun til málsfærslumanns hans hér við réttinn, sem ákveðast til 15 rd., greiðast úr opinberum sjóði.

Meðferð, rekstur og sókn málsins í héraði hefur, að því leyti sem það er gjafsóknarmál, verið víta-
laus og sókn og vörn þess hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Áfrýjendurnir í þessu máli, sameigendur Holts og
Álftagrófar í Vestur-Skaptafellssýslu, eiga fyrir
kærum og kröfum hins stefnda, prestsins til Dyr-
hóla og Sólheima í sömu sýslu, fríir að vera. Máls-
kostnaður fyrir báðum réttum falli niður. Svara-
manni hins stefnda í héraði bera 10 rd. í máls-
færslulaun og málflutningsmanni P. Melsted sömu-
leiðis 15 rd., sem greiðist úr opinberum sjóði.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 7. október

á l y k t u n

í málinu nr. 16/1867: Réttvísinn

g e g n

Sigurði Bjarnasyni, Jóni Sigurðssyni og Pétri
Ingimundssyni.

Áður en kveðinn er upp fullnaðardómur í saka-
máli því, sem hér liggur fyrir, virðist nauðsynlegt,
að leitað sé eftirfylgjandi upplýsinga:

1. Að Guðmundur frá Vatnsenda og Ólafur bóndi á
Vatnsenda, sem hinn ákærði Sigurður Bjarnason
hefur skýrt frá, að hafi orðið sér samferða niður
í Reykjavík miðvikudaginn þann 4. okt. 1865, eð-

ur annan dag eftir að stolið var smjörböggunum frá ferðafólki í Kópavogi, og hverjum fyrrnefnda hann hefur framborið að hafa fylgzt aftur með úr Reykjavík inn að ánum sama daginn ásamt Jóni Semingssyni, en sem eigi finnast yfirheyrðir undir rannsókn málsins um þetta atriði, né heldur um veru þeirra feðga Sigurðar og Jóns nóttina áður á Vatnsenda, séu yfirheyrðir:

- a. Um poka þann, sem Jón Sigurðsson hafði meðferðis, hvað hann að þeirra vitund eða áliti hafi haft að geyma.
- b. Um viðræður þeirra feðga, ef nokkrar hafa heyrzt.
- c. Um tíma þann, er þeir hvorir um sig vitnin og Sigurður og svo Jón fóru frá Vatnsenda, og um leið þá, er þeir hvorir um sig tóku þaðan.
- d. Um það, hvort þeir álíti mögulegt eða sennilegt, að hinn ákærði Jón Sigurðsson hafi á þeim tíma, er leið frá því, að hann fór frá Vatnsenda og þangað til hann kom að Keldum þenna sama dag um hádegi, farið niður á Kópavogsháls, sótt þangað og haft burt með sér upp að Keldum í poka þeim, er hann hafði meðferðis á Vatnsenda, auk þess, sem þeir vissu eða þeim virtist, að í honum væri þar, tvo bagga bundna í reipi, sinn í hvorum enda um þverbak á reiðskjóta sínum, er hefðu haft að innihalda:
 - α. nálægt 10 fjórðungum af smjöri til samans í tveim pinklum og

- β . föt, svo sem strigabuxur úr skipssegli, nærpeysu, vaðmálsvesti, kaskeiti, tvenna sokka, tvenna háleista, tvenna leppa og þó nokkuð meira af sokkafötum og öðrum fötum, og
- e. um það, hvort þeir álíti það líklegt eða ólíklegt, að þeir, á leið sinni niður í Reykjavík, eður fólk á þeim bæjum, er á leiðinni liggja eður nálægt henni, hefðu orðið þessarar ferðar Jóns Sigurðssonar varir, ef hún hefði átt stað á áðurgreindum tíma.
2. Að vitnið Guðni Guðnason á Keldum sé yfirheyrður um
- a. hvort hann eða neinn, sem hann af viti, hafi tekið eftir, hvaða leið og úr hvorri stefnu ákærði Jón Sigurðsson hafi komið að Keldum, hvort að líkindum leiðina frá Vatnsenda, beinan veg eða skemmstan, eða frá Kópavogshálsi, og hvort hann hafi sézt hafa viðdvöl nálægt Keldum, er hann kom eða fór þaðan aftur ásamt föður sínum Sigurði Bjarnasyni, og hvort þeir feðgar hafi beygt þá sömu leið frá Keldum, sem Jón kom heim þangað.
- b. Hvort hann álíti það sennilegt eða þó mögulegt, að í þeim poka, er Jón hafði meðferðis og vitnið hefur áður um borið, hafi, auk 4 potta og 2 potta kúta, 2 pd. af kaffi og 1 pd. af sykri, getað verið 2 baggar í reipum með smjörböggjum slíkum og fatnaði í, sem að ofan er tilgreint undir tölulíð 1, staflíð α og β .
- c. Hvort hann hafi tekið eftir, að þeir feðgar Sigurður og Jón hafi haft heimuglegar og

ískyggilegar viðræður eða ráðagjörðir, er vak-
ið hafi grunsemd hans, meðan þeir voru sam-
an á Keldum.

3. Að vitnin Jón Einarsson, vinnumaður frá Reykja-
vík, og Gunnlaugur Halldórsson, sem hittu hina
ákærðu feðga, Sigurð og Jón, hinn umrædda dag
á grasblettinum við Korpúlfsstaðaklif og stöldr-
uðu við hjá þeim og urðu þeim svo samferða að
Korpúlfsstöðum, séu yfirheyrðir um
 - a. hvort annað eða meira hafi hlotið eftir útliti
og fyrirferð að hafa verið í þverpoka þeim,
sem þeir sáu ákærða Jón reiða undir sér, en
4ra potta og 2ja potta kútur, 2 pd. af kaffi og 1
pd. af sykri,
 - b. hvort í pokanum *auk* þessa, sem nú var talið,
muni hafa getað verið, eftir stærð pokans og
fyrirferð þess, sem í honum var, 2 baggar í
reipum, er hafi haft smjör það og föt eður
fatnað, sem nákvæmar er frá skýrt hér að
framan undir tölulið 1, staflið α . og β ., inni
að halda,
 - c. hvort Jón Sigurðsson, meðan þeir stöldruðu
við á flötinni, hafi haft tækifæri á, án þess
þeir tækju eftir því, að bæta í pokann greind-
um smjör- og fataböggum,
 - d. hvort Jón Sigurðsson hafi farið leynilega með
pokann, er þeir komu að Korpúlfsstöðum, og
ef svo hefir verið, þá hvernig.
4. Að vitnið Þorsteinn bóndi á Korpúlfsstöðum, sem
eigi finnst að vera spurður um það atriði undir
rannsókn málsins, sé yfirheyrður um, hvernig

pokinn hafi litið út, er ákærði Jón kom með þangað heim hinn umrædda dag, og hvort hann álíti, að í honum hafi getað verið munir þeir og baggar, sem áður eru nefndir, hverjir hafi verið og hvað hafi haft að geyma, sjá tölulið 1, staflið α . og β ., og tölulið 2, staflið b.

5. Að Tómas Jónsson á Mörk, sem ákærði Sigurður Bjarnason vísaði til, að mundi geta upplýst um, hvað verið hefði í hinum margnefnda poka og sem eigi finnst að vera spurður um þetta undir rannsókn málsins sé yfirheyrður þar að lútandi
6. Að sambýlismaður ákærða Sigurðar 1865 og ráðskona hans, sem um getur í prófum málsins, en eigi finnast yfirheyrð, séu spurð um það, hvort Jón Sigurðsson hafi flutt smjörbaggana heim að Minna-Mosfelli og faðir hans Sigurður tekið á móti þeim og falið síðan.
7. Virðist nauðsynlegt, að leitað sé upplýsinga hjá heimafólki hins ákærða Sigurðar 1865 og öðrum þeim, sem við eftirgrennslun þess atriðis geta þar um borið, hvar ákærði hafi verið næstu dagana á eftir þann umrædda miðvikudag 4. okt. 1865, einkum fimmtudaginn, föstudaginn, laugar-daginn og sunnudaginn næst á eftir, og ber þess að geta, að heimafólkið á Skeggjastöðum og Stardal, sem ákærði segist hafa komið að tví-vegis í hestaleit austur í Þingvallasveit þessa daga, og heimafólkið á Selkoti, þar sem ákærði segist hafa verið nótt, hlýtur að geta gefið skýrslu um, hvort hinn ákærði hefur verið í hestaleit þessari, sem hann hefur borið fram, að

hafi verið sín eina heimanferð á þessu tímabili, en sem ekkert finnst upplýst um eða rannsakað í málinu.

8. Ber að yfirheyra fólkið í Hákoti á Álftanesi um, hvort ákærði Pétur hafi verið þar fleiri nætur í röð í byrjun október 1865 og hvort hann á daginn hafi farið nokkuð burt af nesinu.

Að öðru leyti segir það sig sjálft, að bera verður saman vitnin og hina ákærðu, Sigurð Bjarnason og Jón Sigurðsson og Pétur Ingimundsson, að svo miklu leyti, sem þörf krefur, eins og líka ber að rannsaka hvert það atriði málsins, sem greindar upplýsingar kynnu að gefa tilefni til.

Loks hlýtur rétturinn að beiðast framsendingar á Extract-útskrift þeirri, sem í bréfi sýslumannsins í Gullbringu- og Kjósarsýslu til bæjarfógetans í Reykjavík af 8. ág. 1866, segjast vera sendar fógetanum (Réttargjörðir bæjarfógetans nr. 6, bls. 88) undir því nafni: „Et over Jon Sigurdsson fra Minna-Mosfelli optaget Forhør“, og sem bæjarfógeti segist láta fylgja réttargjörðum sínum in orginali (Réttarpróf bæjarfógeta bls. 84), en sem eigi finnst að vera framlögð við landsyfirréttinn.

Því ályktast:

Undirdómaranum ber að útvega ofangreindar upplýsingar.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 18. nóvember

d ó m u r

í málinu nr. 21/1867: Hið opinbera

g e g n

Bjarna Snorrasyni, Guðmundi Jónssyni og
Jóni Magnússyni.

Með pólitíréttardómi Árnessýslu 6. marz þ.á. eru bændurnir Bjarni Snorrason á Böðmóðsstöðum, Guðmundur Jónsson á Stórafljóti og Jón Magnússon á Felli út af því, að þeir hafi brotið bann það gegn fjárflutningum og fjárrekstrum yfir Brúará, sem stiftamtið samþykkti 7. apríl f.á., dæmdir til að greiða hver um sig 10 rd. r.m. sekt, einn fyrir alla og allir fyrir einn, og þar að auki eru þeir Guðmundur og Jón skyldaðir til að borga einn fyrir báða og báðir fyrir einn til Biskupstungna fátækra-sjóðs 12 rd. 80 sk. r.m. sem virðingarverð kindanna, sem um leið eru dæmdar upptækar, og loksins eru þeir Bjarni Guðmundsson og Jón dæmdir til að borga allan af málinu löglega leiðandi kostnað. Þar á móti eru þeir Hafliði bóndi Markússon á Torfa-staðakoti, Halldór bóndi Halldórsson á Vatnsleysu og Bjarni Þórðarson á Felli, sem einnig höfðu verið ákærðir ásamt með hinum fyrir brot á móti áður-áminnztu banni, dæmdir sýknir fyrir ákærum hins opinbera í þessu máli. Allir hinir dómfelldu hafa skotið máli sínu til landsyfirdómsins. — Það er upp-lýst undir málinu, að Bjarni Þórðarson á Felli hafi í

fyrri haust eftir skipun húsbónda síns, Jóns Magnússonar á Felli, er í því tilliti hafði komið sér saman við Guðmund Jónsson á Stórafljóti, rekið úr Grímsneshreppi og látið á Böðmóðsstöðum flytja 5 kindur austur yfir Brúará, sem þeir Guðmundur Jónsson, Jón Magnússon, Hafliði Markússon og Halldór Halldórsson áttu, gegn rekstrarbanni því, sem á lá fjárflutningum yfir Brúará, Ölfusá og Hvítá á því tímabili, og sem stiftamtið eins og áður er sagt hafði samþykkt þann 7. apríl f. á. og ítarlegar útskýrt 9. maí næst á eftir; en í þessu banni er í þess 3. gr. svo ákveðið, að það skuli varða 2 rd. sekt fyrir hverja sauðkind, er rekin verður eða flutt yfir þær tilgreindu 3 ár, eða sem ekki sé búið að slátra innan þess tíma, er tiltekinn er í 2. gr., sem sé 4 vikur af vetri, eða sem ekki hafi verið farið með eftir þeim skilyrðum, sem sýslumaður hafi sett fyrir flutningnum.

Svaramaður hinna ákærðu hefur nú hér fyrir réttinum, án þess hinn skipaði sóknari hafi í einu né neinu mótmælt því, staðhæft, að ýmsir menn í Biskupstungum hafi í fyrrahaust rekið og sent fé suður yfir heiðar, þar sem allar sveitir hafi þá verið ýmist með kláðugu fé eða grunuðu það haust, og að Grímsnesmenn, hvar þó allt fé hafi verið grunað (nema í einni sveit), og Laugardælingar hafi sótt fé austur í Biskupstungur og flutt þaðan heim til sín fé, er þar hefði komið fram og þeir áttu, og að sumt af því síðarnefnda fé hafi verið lífs í seinastl. júlímánuði, eins og það líka er fullyrt af verjanda, að allir þeir ofangreindu fjárrekstrar úr Tungunum

haustið 1866 hafi átt sér stað án sérstaklegs leyfis frá sýslumanninum í Árnessýslu, og hefur hann enn fremur lagt fram fyrir yfirréttinn tvö vottorð frá 16 mönnum í Biskupstungunum, er allir undir eiðstilboð hafa borið hér um bil hið sama, að slíkir fjárrekstrar hafi átt sér stað á hinum umrædda tíma. — Landsyfirrætturinn verður nú að leggja því meiri áherzlu á þessa yfirlýsingu frá verjanda, þar sem honum eftir stöðu hans til kláðamálsins yfir höfuð og sér í lagi sem meðlimi hinnar þáverandi skipuðu kláðanefndar, hlaut að vera gagnkunnugt um allar ráðstafanir í málinu, auk þess sem þessi yfirlýsing hans styrkist svo mjög af fyrrtéðum vottorðum.

Þegar nú gengið er út frá þessu faktiska ástandi í sýslunni á því tímabili, sem fjárrekstur sá, er hér ræðir um, átti sér stað, fær landsyfirrætturinn ekki betur séð en að það sé mjög sennilegt, að hinir ákærðu hafi staðið í þeirri meiningu, að fjárrekstrarbannið væri úr gildi gengið — hvað ogsvo í öðru máli hér við réttinn er framkomið, að hafi verið meining sumra manna þar — og heimilt orðið að flytja og reka fé yfir árnar, sem að framan getur. — Undir þessum kringumstæðum og með hliðsjón af þeim skilningi, sem verjandi hefur lagt í 3. gr. rekstrarbannsins, sem ogsvo getur samþýðzt með orðunum í greininni og er því þýðingarmeiri sem bannið, sem að framan er getið og stiftamtið hefur samþykkt, má álítast gengið út frá kláðanefndinni, hvernar meðlimur verjandi þá var, að reksturinn

einsamall og út af fyrir sig ekki ætti að sæta sektum nema því aðeins, að þær í óleyfi reknu kindur ekki væru skornar strax eða innan hins ákveðna tíma (sjá bannið 2. gr.), en hér liggur fyrir frá verjanda vottorð frá hreppstjórunum sjálfum í Biskupstungum um, að hinar umræddu 5 kindur hafi strax verið skornar, er þær heim komu, (og hafa hreppstjórnarnir bætt því við, að þær hafi verið alveg kláðalausar og teknar úr heilbrigðu fé, og því enga skaðlega verkun getað haft á heilbrigði fjáris í Biskupstungnahrepp, hvað verjandinn og hefur fullhermt, að væri samkvæmt hinum opinberu skýrslum, er kláðanefndin varð að þekkja) — verður landsyfirrétturinn að komast til þeirrar niðurstöðu, að þá ákærðu beri að dæma sýkna af ákærum hins opinbera í þessu máli og að þann af málinu leiðandi kostnað og þar á meðal laun til sóknara og svaramanns hér við réttinn, 6 rd. til hvors um sig, beri að greiða úr opinberum sjóði. Eftir þessum úrslitum málsins er ekki þörf að taka til yfirvegunar hvort eða að hve miklu leyti það sé á gildum rökum byggt að dæma hina dómfelldu, eins og héraðsdómarinn hefur gjört, einn fyrir alla og alla fyrir einn, til að greiða hina ídæmdu sektir sem og virðingarverð kindanna, eður og hvort annar en eigandinn hafi getað orðið dæmdur til að borga andvirði hinna upptæku gjörðu kinda, og því vitnast, að rekstur og meðferð málsins í héraði hefur verið vítalaus og sókn og vörn þess hér við réttinn hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Hinir ákærðu, Bjarni Snorrason, Guðmundur Jónsson og Jón Magnússon, eiga fyrir sóknarans ákærum í þessu máli sýknir að vera. Allur af málinu löglega leiðandi kostnaður og þar á meðal málsfærslulaun til sóknara og svaramanns hér við réttinn, málaflutningsmannanna Páls Melsteds og Jóns Guðmundssonar, 6 rd. til hvors um sig, borgist úr opinberum sjóði.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 18. nóvember

d ó m u r

í málinu nr. 22/1867: Hið opinbera

g e g n

Jóni Þorsteinssyni m.fl.

Með dómi felldum við pólitírétt Árnassýslu þann 6. marz seinastl. eru bændurnir Jón Þorsteinsson og Þorsteinn Þorsteinsson á Úthlíð, Stefán Einarsson á Brekku og Magnús Halldórsson á Miðhúsum, ásamt vinnumönnunum Gunnari Stefánssyni á Brekku og Þorkeli Erlendssyni á Efstadal, út af því, að þeir hafi brotið bann það gegn fjárflutningum og fjárrekstrum yfir Brúará, sem stiftamtíð hafi samþykkt þ. 7. apríl f.á., dæmdir til að borga, einn fyrir alla og allir fyrir einn, í sekt til Grímsneshrepps, Jón Þorsteinsson og Gunnar Stefánsson 14

rd. hvor, Þorsteinn Þorsteinsson, Stefán Einarsson og Þorkell Erlendsson hver 2 rd. og Magnús Halldórsson 6 rd., og þar að auki, að Gunnari Stefánsyni undanteknum, skyldaðir til að borga virðingarverð þeirra í óleyfi reknu kinda, sem dæmdar eru um leið upptækar, þannig að Jón borgi 80 sk., Þorsteinn 2 rd. 48 sk., Stefán 2 rd. 48 sk. Magnús 4 rd. 16 sk., Þorkell 2 rd. 88 sk., allt til Biskupstungnahrepps, og loks eru þeir dæmdir til að borga allan af málinu löglega leiddan kostnað einn fyrir alla og allir fyrir einn, og hafa þeir dómfelldu allir áfrýjað þessum dómi til landsyfirréttarins.

Það er upplýst undir málinu, að þeir dómfelldu hafi í fyrrahaust flutt eða rekið 7 kindur, sem þeir ákærðu Jón Þorsteinsson, Þorsteinn Þorsteinsson, Stefán Einarsson, Magnús Halldórsson og Þorkell Erlendsson áttu, austur yfir Brúará gegn rekstrarbanni því, sem á lá gegn fjárflutningum yfir Brúará, Ölfusá og Hvítá á því tímabili, og sem stiftamtið hafði samþykkt þann 7. apríl f.á. og ítarlegar útskýrt þann 9. maí næst á eftir, en í þessu banni er í þess 3. gr. svo ákveðið, að það skuli varða 2 rd. sekt fyrir hverja sauðkind, sem rekin verði eða flutt yfir þær tilgreindu 3 ár, eða sem ekki sé búið að slátra innan þess tíma, sem tiltekinn er í 2.gr., sem sé 4 vikur af vetri, eða sem ekki hafi verið farið með eftir þeim skilyrðum, sem sýslumaður hafi sett fyrir flutningnum.

Það er viðurkennt af hinum ákærðu, að þeir hafi vitað af rekstrarbanninu, sem ogsvo hafði verið birt á manntalsþingunum á Stóru-Borg í Gríms-

nesi þ. 20. júní f.á. og á Vatnsleysu í Biskupstungnahrepp þ. 18. s.m., en þar er jafnframt tekið fram af Jóni Þorsteinssyni, að það hafi verið altal- að á þeim tíma, sem reksturinn eða flutningurinn á kindunum átti sér stað, að almenningi væri leyft að reka fé suður til skurðar, og svaramaður hinna ákærðu hér við réttinn hefur einnig, án þess hinn skipaði sóknari hafi mótmælt því að einu né neinu, staðhæft, að ýmsir menn úr Biskupstungum hafi í fyrrahaust rekið og sent fé suður yfir heiðar, þar sem allar sveitir hafi þá ýmist verið með kláðugu fé eða grunuðu það haust, og að Grímsnesmenn, hvar þó allt fé hafi verið grunað (nema í einni sveit), og Laugardælingar hafi sótt fé austur í Biskupstungur og flutt þaðan heim til sín fé, er þar hafði komið fram og þeir áttu, og að sumt af því síðarnefnda fé hafi verið lífs í seinastl. júlímánuði, eins og það líka er fullyrt af verjanda, að allir þeir ofangreindu fjárrekstrar úr Tungunum haustið 1866 hafi átt sér stað án sérstaks leyfis frá sýslumanninum í Árnessýslu, og verður rétturinn að leggja því meiri áherzlu á þessa yfirlýsingu frá verjanda, sem honum eftir stöðu hans til kláðamálsins yfir höfuð og sér í lagi sem meðlimi þeirrar þáverandi skipuðu kláðanefndar, hlaut að vera gagnkunnugt um allar ráðstafanir í kláðamálinu.

Pegar gengið er út frá þessu sérstaka ástandi í sýslunni á því tímabili, sem fjárflutningur sá, er hér ræðir um, átti sér stað, fær landsyfirrætturinn ekki betur séð, en að það sé sennilegt, sem þeir

ákærðu einmitt hafa borið fram, að þeir hafi staðið í þeirri meiningu, að fjárrekstrarbannið væri úr gildi gengið og heimilt orðið að flytja og reka fé yfir árnar, sem að framan er getið. Undir þessum kringumstæðum og með sérlegri hliðsjón af þeim skilningi, sem verjandi hefur lagt í 3.gr. rekstrarbannsins, sem ogsvo getur samþýðzt orðunum í greininni, og er því þýðingarmeiri sem bannið, sem að framan er getið og stiftamtið hefur samþykkt, má álitast gengið út frá kláðanefndinni, hvernar meðlimur verjandi þá var, að reksturinn einsamall og út af fyrir sig ekki ætti að valda sektum, nema því aðeins þær í óleyfi reknu kindur ekki séu skornar strax eða innan ákveðins tíma (sjá 2. gr. í banninu), og hér ekki er annað sýnna en að allar þær 7 kindur hafi strax verið skornar, verður landsyfirrétturninn að komast til þeirrar niðurstöðu, að þá ákærðu beri að dæma sýkna af ákærum hins opinbera í þessu máli, og að sá af málinu leiddi kostnaður og þar á meðal laun til sóknara og svaramanns, 6 rd. til hvors um sig, beri að greiða úr opinberum sjóði.

Eftir þessum úrslitum málsins er ekki þörf til að taka til yfirvegunar, hvort eða að hvað miklu leyti það sé á gildum rökum byggt að dæma hina ákærðu, eins og héraðsdómarinn hefur gjört, einn fyrir alla og alla fyrir einn, til að borga þær ídæmdu sektir, sem og virðingarverð kindanna, í allt 25 rd. r.m., og því vitnast, að rekstur og meðferð málsins í hér-aði hefur verið víðalaus. Sókn og vörn hér við réttinn hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Þeir ákærðu, Jón Þorsteinsson og Þorsteinn Þorsteinsson á Úthlíð, Gunnar Stefánsson og Stefán Einarsson á Brekku, Magnús Halldórsson á Miðhúsum og Þorkell Erlendsson á Efstadal, eiga fyrir sóknarans ákærum í þessu máli sýknir að vera. Sá af málinu löglega leiðandi kostnaður og þar á meðal málfærslulaun til sóknara og svaramanns hér við réttinn, málsfærslumannanna P. Melsteds og Jóns Guðmundssonar, 6 rd. til hvors um sig, borgist úr opinberum sjóði.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 18. nóvember

d ó m u r

í málinu nr. 20/1867: Hið opinbera

g e g n

Ara Jónssyni úr Eyjafjarðarsýslu og prestinum Sigurgeir Jakobssyni.

Með pólitíréttardómi sýslumannsins í Eyjafjarðarsýslu frá 29. okt. f.á. er presturinn síra Sigurgeir Jakobsson á Grund og bóndinn Ari Jónsson á Víðigerði dæmdir hvor um sig í 80 sk. sekt til Hrafnagilshrepps út af því, að þeir í fyrra sumar höfðu látið trippi, sem þeir áttu, ganga í heimahögum sínum, og var síðan gjört fjárnám hjá þeim báðum, eftir dómsins hljóðan þann 29. júní og 1. júlí seinastl.

Út af þessu ritaði því næst Ari Jónsson umkvörtun til hlutaðeigandi amtmanns, sem nú hefur einnig, hvað Ara snertir, áfrýjað bæði dóminum og fjárnámsgjörðinni til ónýtingar, og sömuleiðis fjárnámsgjörðinni, sem fór fram hjá prestinum Sigurgeir Jakobssyni, þar sem hvoru tveggi fjárnámsgjörðin sé farin fram, án þess að áður hafi verið leitað amtsins samþykkis.

Hvað þá fyrst Ara Jónsson snertir, er það að vísu komið fram og sannað í málinu, að hann hafi látið eitt trippi, sem hann átti, ganga í jarðar sinnar heimahögum nokkuð af sumrinu í fyrra, en það er hins vegar einnig sannað, að honum var þetta ekki sjálfviljugt, heldur gjörði hann fleiri tilraunir til þess að koma trippinu frá sér á afrétt, þó það tækist ekki, af því það strauk jafnótt heim aftur. Það er því auðsætt, að honum verður ekki gefin nokkur sök á því, sem þannig er orðið, og að málsókn sú, sem hafin hefur verið út af þessu gegn honum, hafi verið nokkuð ófyrirsynju, og ber hann því algjörlega að dæma sýknan af hins opinbera ákærum, og fjárnámsgjörð sú, sem hjá honum er farin fram og hér er áfrýjað, að falla úr gildi.

Hvað þá áfrýjuðu fjárnámsgjörð hjá síra Sigurgeir þar næst snertir, þá er þar við að athuga að pólitíréttardóminum, sem hún er byggð á, ekki hefur verið áfrýjað af amtinu, sem þannig hlýtur að álitast að hafa unað við dóminn, hvar af aftur leiðir, að fjárnámsgjörðinni hlýtur að frávísa eftir grundvallarreglunni í tilsk. 3. júní 1796, gr. 1.

Hvað meðferð málsins í héraði snertir, þá verður

landsyfirétturinn að láta það álit í ljósi, að pólití-dómarinn hefði átt að gefa hlutaðeigendum, er hér var einungis um sekt að ræða (sbr. tilsk. 24. jan. 1838, gr. 10), kost á að leggja málið undir hlutað-eigandi amtmanns úrlausn og að leiðbeina hlutaðeig-endum í þessu efni, og í annan stað getur rétturinn ekki gengið fram hjá því atriði, að pólitíréttardóm-arinn hefur fullnægt dóminum án þess að hafa áður leitað honum samþykktar amtsins, en þar sem þó hins vegar opið bréf frá 12. janúar 1821, sem bann-ar að veita dómum í opinberum pólitímálum, sem höfðuð eru annað hvort eftir skipun yfirvaldsins eða af sjálfum lögreglustjóranum, fullnustu, fyrr en búið er að skýra amtmanni frá málinu og hann er búinn að leggja samþykki á dóminn, ekki er bein-línis lögleitt á Íslandi, enda þótt það virðist að leiða af hlutarins eðli, að dómendur taki það hér á landi til greina og hið gagnstæða geti haft ábyrgð í för með sér, þá virðist ekki algjörlega næg ástæða til að láta þetta gjörræði pólitíréttardómarans varða honum lagalegrar ábyrgðar, og því vottast, að með-ferð málsins í héraði hafi verið slík, að hún ekki geti valdið undirdómaranum ábyrgðar.

Að öðru leyti leiðir af þessari meðferð á málinu, sem hér hefur átt sér stað, sem og því að undir-réttardómaranum ekki hefur verið stefnt til ábyrgð-ar, að sá af áfrýjun málsins leiddi kostnaður og þar á meðal málsfærslulaun til sóknara og svaramanns hér við réttinn, sem ákvarðast til 5 rd. til hvors um sig, hljóta að greiðast úr opinberum sjóði. Máls-færslan við landsyfirréttninn hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Sá ákærði Ari Jónsson á fyrir hins opinbera ákærum í þessu máli sýkn að vera og sú hjá honum gengna fjárnámsgjörð ógild.

Hinni áfrýjuðu fjárnámsgjörð, sem farin er fram hjá prestinum síra Sigurgeir Jakobssyni, frávíast.

Sá af áfrýjun málsins leiddi kostnaður og þar á meðal laun til sóknara og svaramanns hér við réttinn, málsfærslumannanna Jóns Guðmundssonar og P. Melsteds, 5 rd. til hvors um sig borgist úr opinberum sjóði.

Th. Jónassen

Árið 1867, hinn 18. nóvember

d ó m u r

í málinu nr. 19/1867: Erfingjar Jóhanns Péturs Einarssonar og ekkja hans Guðrún Ásmundsdóttir

g e g n

skiptaráðandanum í Borgarfjarðarsýslu, sýslumanni J. Thoroddsen.

Með landsyfiréttarstefnu frá 17. júní þ.á. áfrýja erfingjar Jóhanns heitins Péturs Einarssonar á Þingnesi, bændurnir Jón Jóhannsson á Breiðabólstað í Dalasýslu, Jón Bjarnason á Skálpastöðum fyrir hönd konu sinnar Guðrúnar Jóhannsdóttur, og Tómas hreppstjóri Jónsson á Skarði fyrir hönd ómyndugra barna sinna með Vigdísi Jóhannsdóttur

og ekkja Jóhanns heitins, Guðrún Ásmundsdóttir sem Intervenient, með landsyfirréttarstefnu frá 31. ágúst þ.á. skiptagjörðum sýslumannsins í Borgarfjarðarsýslu, J. Thoroddsens, á dánarbúi ofan nefnds Jóh. Péturs Einarssonar frá 28. og 29. sept. f.á. til ómerkingar, aðaláfrýjendurnir með þeirri aðalréttarkröfu, að skiptin verði dæmd ómerk og skiptaráðandi skyldaður til að taka dánarbúið aftur fyrir á sinn kostnað og leiða það til lykta með nýjum og löglegum skiptum, og verði látinn bera ábyrgð af gjörðum sínum og þar á meðal málskostnað með 90 rd. r.m., og Intervenientinn, ekkjan Guðrún Ásmundsdóttir, einnig með þeirri réttarkröfu, að skiptin og öll skiptameðferðin á búinu eftir Jóhann Pétur Einarsson verði dæmd ógild og ómerk og hinn stefndi skiptaráðandi skyldaður til að endurreisa búið á sinn kostnað í sama ásigkomulag, sem það var í fyrir uppböðsgjörðina þann 28., 29. maí 1866 og síðan að taka búið fyrir á ný til löglegrar og reglulegrar skiptameðferðar, einnig á sinn kostnað, og að henni tildæmist óskertur réttur til 100 dala morgungjafar og annaðhvort hennar lóð í sauðfén- aði búsin á fæti eftir samfrænda skiptunum, er gjörzt hafa á sauðfénu eftir leyfi skiptaráðanda frá 11. maí 1866, eða þá í annað stað 70 rd. uppbót af óskiptu og ennfremur, að skiptaráðandi verði látinn sæta fullri lagaábyrgð fyrir ofteknar skiptalauna- aukatekjur, og loks að skiptaráðandi greiði sér máls- kostnað með 50 rd. r.m.

Hinn stefndi skiptaráðandi, sýslumaður Thoroddsen, hefur, þótt löglega stefndur, hvorki mætt sjálf-

ur né mæta látið fyrir sína hönd fyrir landsyfírréttinum, og hlýtur því málið að dæmast samkv. Laganna 1—4—30 og tilsk. 3. júní 1796 eftir framkomnum gögnum og skilríkjum.

Þess er fyrirfram að geta, að málinu er áfrýjað eftir þar til fenginni konunglegri uppreisn, er fatalia appellationis voru runnin út, en að skiptaráðandinn á skjali frá 3. des. 1866 (Act no. 5) hefir lýst því yfir, að aðaláfrýjendurnir, ef svo skyldi fara, að málinu þyrfti að skjóta til yfírréttar, skyldi hafa allan sinn rétt óskertan gegn sér (skiptaráðanda), þó fatalia appell. væru þá útrunnin, eins og málinu hefði verið áfrýjað strax eftir skiptin, hvar á móti þessi renunciation ekki getur náð til ekkjunnar, sem hefur fengið uppreisnarleyfi, er fat. appell. voru liðin.

Þegar því næst aðalefni málsins kemur til yfirvegunar og álita og þá fyrst aðaláfrýjendanna réttarkrafa, þá bera skiptagjörðirnar það með sér, að Intervenientinum, ekkjunni í dánarbúinu Guðrónu Ásmundsdóttur, hefur auk hennar helmings úr búinu verið lagt út $\frac{1}{3}$ úr hinum helmingnum í stað þess, að henni, þar sem maður hennar átti eftir sig börn á lífi, ekki gat eftir tilsk. 25. sept. 1850, gr. 15 borið nema barnslóð eða, eins og hér stóð á, fjórðungur úr búslóð mannsins, og þar eð þetta eina hlýtur að gjöra skiptin ómerk og ný skipti nauðsynleg, álítur landsyfírrétturinn ekki þörf á að fara inn í hin önnur atriði málsins, sem aðaláfrýjendurnir hafa tekið fram, til þess að leiða í ljós, hversu skiptunum sé áfátt, t. a. m. að sauðir og gemlingar eru teknir til

inntektar með 210 rd. 42 sk., en aftur lagt út í sauðum 341 rd. 48 sk., og að í lóðseðli barna Vigdísar Jóhannsdóttur, konu Tómasar Jónssonar á Skarði, finnast lagðir út 19 rd. 48 sk., er ekkjan Guðrún átti að taka í sinn hluta, en hvergi eru tilgreindir í hennar lóð, með því hún líka hefur að öðru leyti fengið það, sem henni bar að fullu m.fl. þess konar, því þessar misfellur geta orðið leiðréttar, þegar skipti fara fram að nýju í búinu.

Þegar því næst ekkjunnar Guðrúnar Ásmundsdóttur réttarkröfur koma til álíta, verður landsyfírrétturinn að álíta, að þær séu á gildum rökum byggðar og að hún því eigi réttilega heimtu á því, að þær verði teknar til greina, því hvað þá fyrst söluna á kindunum snertir, þá virðist það auðsætt, að úr því búið var að skipta kindunum á fæti eftir virðingu, gat einungis virðingarverð þeirra reiknast ekkjunni í hennar hluta, en sala þeirra á eftir var búinu óviðkomandi, og það, sem þær seldust fram yfir virðingarprís, hlaut eftir eðli sínu einungis að verða notagjald ekkjunnar og hinna erfingjanna, er áttu féð, sem selt var, og hlýtur hún þannig að eiga heimtu á þeirri upphæð, sem fékkst við uppboðið fram yfir virðingarprísinn af óskiptu búi, þar sem þessi upphæð er runnin inn í búið.

Hvað morgungjöfina, sem eftir kirkjubókinni var 100 rd., sem er lögð ekkjunni út einungis með 70 rd., snertir, þá á hún einnig heimtu á henni með fullri upphæð eftir hinna N.L. 5—2—25, sbr. 24, og ber því að leggja henni morgungjöfina út að fullu við hin nýju skipti á búinu.

Að því leyti, sem málsfærslumaður ekkjunnar hefur hreyft því, að jörðin Bakkabær sé ranglega tekin til inntektar í búinu með 400 rd., þar sem aðeins hefði átt að taka til inntektar 183 rd., er staðið hafi sem veðskuld í téðri jörðu hjá Gunnari Guðmundssyni, sem virðist hafa verið orðinn eigandi jarðarinnar, þegar við skiptin, fær rétturinn heldur ekki betur séð en að þessi skoðun sé á rökum byggð, því ef búið átti jörðina, þá hefði hún átt að koma til uppskriftar, en það kemur ekki fram í uppskriftinni, því í henni er jarðarinnar ekki getið að neinu meðal búsins annarra fasteigna, sem ekki getur haft aðra ástæðu en þá, að jörðin hefur þá ekki lengur verið búsins eign, og ber því að lagfæra þetta við hin nýju skipti á búinu, með því þetta hefur haft áhrif bæði á skiptin og prósentugjaldið búinu í óhag.

Þegar því næst ekkjunnar málsfærslumaður ber sig upp undan því, að hinn stefndi skiptaráðandi hafi reiknað búinu til útgjalda 8 rd. fyrir uppskrift og virðingu og þar að auki 10 rd. eftir aukatekjureglugj. 68. gr., þá skal rétturinn taka það fram, að umkvartanir út af hinu síðartalda atriði heyra undir hlutaðeigandi amtmann, eins og beinlínis er tekið fram í niðurlagi greinarinnar, en hvað uppskriftarlaunin snertir, er það að réttarins álit á auðsætt, að skiptaráðandi, þegar hann sjálfur skrifar upp búið, ekki getur átt heimtu á sérstakri borgun (því hann er skyldur fyrir þau lögákveðnu skiptalaun að annast sjálfur um allt það, sem heyrir til meðferðar á búinu og að framkvæma sérhvað

það, sem liggur á skiptaráðanda sem slíkum, og hefur ekki heimild til að reikna búinu til útgjalda neitt fyrir þau störf, sem hann sjálfur getur annast og framkvæmt), heldur er hún eins og ferðakostnaður sbr. aukatekjureglugjörðina 10. sept. 1830 gr. 80, fólgin í þeim lögákveðnu skiptalaunum, og hljóta því þeir umræddu 8 rd. að endurborgast búinu, en þar á móti virðist ekki ástæða til að láta þetta at-
riði, eins og ekkjan hefur krafizt, varða skiptará-
anda lagalegrar ábyrgðar eftir aukatekjureglugjörð
82. gr.

Eftir þeim þannig tilgreindu málavöxtum verður ekki komizt hjá því að taka (til greina) réttarkröfur áfrýjendanna, að þær áfrýjuðu skipagjörðir verði dæmdar ómerkar og skiptaráðandinn skyldaður til að endurreisa búið í það ásigkomulag, sem þar var í, áður en uppboðsgjörðin á því fór fram þann 28.—29. maí f.á., og síðan að taka það til löglegra og reglu-
legra skipta hvort tveggja á sinn kostnað, sem og til að borga aðaláfrýjendunum 50 rd. í málskostnað, hvar á móti málskostnaðinn ber að hefja, hvað ekkj-
una snertir, þegar af þeirri ástæðu, að hún áfrýjaði ekki skiptunum fyrri en áfrýjunarfresturinn var út-
runninn.

Því dæmist rétt að vera :

Þau áfrýjuðu skipti á dánarbúi J. Péturs Einars-
sonar á Þingnesi eiga ómerk að vera, og ber hinum
stefnda skiptaráðanda J. Thoroddsen að taka búið
að nýju á sinn kostnað til löglegrar skiptameðferð-
ar, eins og það var á sig komið, áður en uppboðs-

gjörðin á því fór fram þ. 28.—29. maí f.á., eftir að búið er að draga frá aðalupphæð búsins 400 rd. fyrir Bakkabæinn og taka aftur til inntektar veðskuld Gunnars Guðmundssonar í jörðinni með 183 rd. og leggja síðan aðaláfrýjendunum út arf úr búinu með $\frac{3}{4}$ þörtum móts við ekkjuna Guðrúnu Ásmundsdóttur, en henni barnslóð eða $\frac{1}{4}$ part; svo ber einnig að leggja ekkjunni út hennar morgungjöf með hennar fullu upphæð 100 rd. r.m. og ennfremur hennar lóð úr sauðfénaði búsins samkvæmt samfrændaskiptunum á sauðfénaðinum, annaðhvort á fæti (in natura) eða þá 70 rd. uppbót af óskiptu; svo ber skiptaráðanda og að leiðrétta það útlag af 19 rd. 48 sk., sem ekkjunni Guðrúnu Ásmundsdóttur eru lagðir út í lóðseðli barna Vigdísar Jóhannsdóttur fram yfir það, sem henni bar í sinn hluta, og loks ber skiptaráðanda að skila aftur þeim 8 rd., sem hann hefur reiknað búinu til útgjalda fyrir uppskrift og virðingu og að borga áfrýjunarkostnaðinn til aðaláfrýjendanna með 50 rd., hvar á móti málskostnaðurinn, hvað ekkjuna G. Ásmundsdóttur snertir, á að falla niður; að öðru leyti á hinn stefndi skiptaráðandi að vera sýkn af hvoru tveggja áfrýjendanna kröfum og kærum í þessu máli.

Dóminum ber, hvað málskostnað og hina ídæmdu borgun snertir, að fullnægja innan 8 vikna frá hans löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 25. nóvember

d ó m u r

í málinu nr. 23/1867: Hið opinbera

g e g n

Kristópher Jóhannessyni.

Með lögregluréttardómi Strandasýslu frá 8. febrúar þ.á. er ákærði, Kristópher Jóhannesson, fyrir ólöglega lausamennsku dæmdur í 10 rd. sekt og til að borga 1 hundrað á landsvísu, sem eftir verðlags-skránni fyrir árið, samgildir 29 rd. 36 sk., og ásamt föður sínum, Jóhannesi, sem dæmdur er í 1 rd. sekt fyrir að hafa veitt syni sínum að því leyti, sem hann var lausamaður, húsnæði, að borga allan af málinu leiðandi kostnað, og hefur Kristópher áfrýjað dómi þessum til landsyfirrættarins.

Það er með eigin játningu hins dómfellda, sem er 25 ára og aldrei hefur áður sætt lagaákæru, og framburði föður hans nægilega sannað, að hann vorið 1866 hafi sagt föður sínum, í hvers vist og brauði hann þangað til hafði stöðugt verið, upp þjónustu sinni af þeirri ástæðu, að hann væri honum ónógur vinnumaður sökum undanfarandi heilsulasleika, en þegar hann þar á eftir ekki gat, eins og hann hefur skýrt frá, fengið neina þá vist, er honum þætti aðgengileg, varð hann kyrr hjá föður sínum að hálfu, en að hálfu sjálfs síns maður, án þess þó að hann leysti leyfisbréf, eins og tilsk. 26. maí 1863, gr. 2 áskilur af þeim, er vilja losast frá þeirri vistar-

skyldu, er á þeim liggur, og hann bar sig heldur ekki upp við hreppstjóra sveitarinnar né sýslumann um að útvega sér vist. Að vísu er nú eigi komið fram undir málinu sönnun fyrir því, sem ákærði þó hefir borið, að hann hafi verið sér úti um vist vorið 1866, því um þetta atriði hefir eigi verið leitað upplýsingar, en hins vegar ganga allar líkur að því, þó eigi liggi læknisvottorð um það fyrir, að ákærði heilsulasleika vegna ekki hafi verið eður sé enn fær um að ganga í hverja venjulega vist hjá vanda-
lausum og ganga eins og hjúum yfir höfuð að tala gjörist að öllum verkum utan og innan bæjar; og þar eð nú hin tilvitnaða ákvörðun í tilsk. 26. maí 1863 ekki getur orðið heimfærð til annarra en þeirra, sem vistgengir eru og skjóta sér eigi að síður undan vistarskyldunni, en þar á móti eigi til þeirra, sem að vísu eftir stöðu sinni eru skyldir til að fara í vist, en eru jafnframt svo heilsulinir, að þeir eigi geta gengið að öllum verkum á heimilinu, og ákærði virðist vera einmitt í þessari stöðu, virðist eigi betur, þegar höfð er jafnframt hliðsjón af öllum mála-
vöxtum og því, sem ákærði hreinskilnislega hefir skýrt frá, sem og því, að hann að öllum líkindum hefir orðið laus að hálfu vegna þess, að faðir hans var búinn að taka sér vinnumann, þegar útséð var fyrir ákærða um það, að hann gæti fengið aðra sér hentugri vist, en ekki í þeim tilgangi að brjóta lög-
in, en að ekki liggi fyrir næg ástæða til að dæma ákærða sekan í ólöglegri lausamennsku, og ber hann því að dæma sýknan fyrir sóknarans ákærum, og sá af lögsókninni gegn honum leiddi kostnaður og þar á

meðal laun til sóknara og svaramanns hér við réttinn, 5 rd. til hvors um sig, að greiða úr opinberum sjóði. Málsfærslan hér við réttinn hefur verið lög-mæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði Kristópher Jóhannesson á fyrir ákærum sóknarans í þessu máli sýkn að vera. Málskostnaður að hans leyti og þar á meðal laun til sóknara og svaramanns hér við réttinn, málaflutningsmannanna Jóns Guðmundssonar og Páls Melsteds, 5 rd. til hvors um sig, greiðist úr opinberum sjóði.

Th. Jónassen.

Árið 1867, hinn 16. desember

á l y k t u n
í málinu nr. 27/1867: Réttvísinn
g e g n
Þorgeiri Guðmundssyni.

Áður en fullnaðardómur er lagður á þetta mál, álítur landsyfirrætturinn nauðsynlegt, að útveguð séu þau ýtarlegri gögn og upplýsingar, sem hér segir:

1. Að Guðrún Jónsdóttir, sem assistent P. Sæmundssen hefur skýrt frá, að ákærði hafi selt 3—4 hesta af sverði í fyrravetur og beðið hana að segja engum frá kaupunum, sé yfirheyrð um þetta atriði og borin saman um það við ákærða,

og hann spurður um, hvað honum hafi gengið til að biðja Guðrúnu um að leyna því, að hann hefði selt henni þá umgetnu 3—4 svarðarhesta.

2. Að Hans á Naustum, sem assistent P. Sæmundsen segir, að hafi sagt sér, að hann hafi séð þann 2. marz f.á. um morguninn eftir fjósatíma mann standa við hlaða Sæmundssens og taka eitt-hvað úr honum og halda síðan á burt niður eftir með sleða, sé spurður um, hver þessi maður hafi verið, hafi hann þekkt hann, því hvorugt þetta sést af framburði hans.
3. Að leitað sé ýtarlegri upplýsinga um þann svarðarstuld, sem prófið gefur tilefni til að álíta Pál Pálsson valdan að, t.a.m. frá Geir Vigfússyni.
4. Að ákærði og Benidikt Halldórsson séu bornir saman út af áburði hins fyrrnefnda, að hann hafi séð hann einu sinni eða tvisvar taka af sverði Sveinbjörns Ólafssonar og láta í poka, sem hann hafi haft meðferðis.
5. Að Mad. Vilhelmine og Jón Tómasson séu borin saman út af framburði þeirra, þar sem Jón eftir framburði Mad. Vilhelmine óbeinlínis virðist að hafa viðurkennt fyrir henni að hafa stolið frá henni einum svarðarpoka, en aftur fyrir réttinum skýrt allt öðru vísi frá málavöxtum, en þau ekki verið borin saman út af þessari ósamhljóðan.
6. Að þeir Jón Stefánsson og Sveinbjörn Ólafsson séu yfirheyrðir eftir því, sem prófin gefa tilefni til (sjá vitnisburð og skýrslu P. Sæmunds-

sens og ákærða) um það, hvort þeir í fyrra vetur hafi misst nokkurn svörð í Naustagröfum, og ef svo er, hvort þeir viti nokkuð um það, hver að því hafi verið valdur.

7. Að leitað sé upplýsinga um það, hvort ákærði oftast en í það eina skipti, sem í prófinu er tilgreint og játað af ákærða, hafi stolið nokkru og þá hverju og hvers virði frá kaupmanni Havsteen á Akureyri, þar sem bréf Norðuramtsins til Justitiarii í landsyfirréttnum frá 23. okt. seinastl., sem lagt er fram í landsyfirréttnum, getur þess, að ákærði muni hafa stolið tvívegis frá kaupm. Havsteen og að Mad. Vilhelmine muni hafa uppljóstrað öðrum þjófnaðinum.
8. Þar eð undirdómarinn hefur látið málið liggja óáhrært frá 21. júní, þá prófunum var lokið, til 29. ág. næst á eftir, ber honum að upplýsa, hvað valdið hafi þessum mikla drætti í svo umfangslitlu máli, og eins það, hvernig á því standi, að varnarskipun hans er dags. 29. ág., en varnarskjalið þann 28. s.m. eða einum degi á undan varnarskipuninni.

Að öðru leyti er það sjálfsagt, að undirdómaranum ber að útvega allar þær ítarlegri upplýsingar, sem þær, er hér er óskað, kynnu að gefa tilefni til.

Því ályktast:

Undirdómaranum ber að útvega hinar áskildu upplýsingar, svo fljótt sem unnt er.

Th. Jónassen.

Hæstaréttardómar í íslenskum málum.

1863.

8. febrúar.

Réttvísinn

gegn

Jónathan Sigurðssyni.

Svo sem rakið er í hinum áfrýjaða dómi, er sannað, að ákærði hafi um nokkurra ára bil framið nokkra þjófnaði, og verður að telja a.m.k. suma þeirra innbrotspjófnaði, en engan þeirra er þó eftir tiltækilegum upplýsingum unnt að telja framinn að næturþeli í íbúðarhúsi.

Samkvæmt þeim upplýsingum, sem fyrir liggja, þ. á. m. áliti heilbrigðisráðsins, sem gefið var eftir uppsögu landsyfirrættardómsins, þykir sakhæfi ákærða ekki verða dregið í efa. Ber því að telja hann hafa unnið sér til refsingar samkv. tilsk. 11. apríl 1840 1. og 12. gr., 1. lið, og eftir mála-vöxtum þykir refsing hans eftir þessum ákvæðum, sbr. við tilsk. 24 jan. 1838, 4 gr. a, hæfilega ákveðin til 3x27 vandarhagga, en við fullnustu refsingarinnar ber að taka hæfilegt tillit til þess, að hann er samkv. gögnum málsins heilsuveill, svo ber enn fremur að mæla svo fyrir samkv. 5. gr. tilskipunarinnar, að hann skuli sæta sérlegri gæzlu af hendi lögreglustjórnar í 2 ár. Honum ber að greiða skaðabætur þær, sem að er vikið í hinum áfrýjaða dómi, svo og sakarkostnað, þar á meðal málflutningslaun þau, sem í dóminum eru greind.

Því dæmist rétt að vera :

Jónathan Sigurðsson sæti 3x27 vandarhagga refsingu, og sé hann háður sérlegri gæzlu lögreglustjórnar í 2 ár. Í skaðabætur greiði ákærði til Lofts Jónssonar og Margrétar Sveinsdóttur 24 sk. til hins fyrrnefnda og 60 sk. til hinnar síðarnefndu, svo greiði hann og sakarkostnað allan, þar á meðal málflutningslaun þau, sem greinir í héraðsdómi og landsyfirrættardómi og enn fremur í málflutningslaun til etaðsráðs Salicaths og Brochs málaflutningmanns 20 rd. til hvors.

(HRT 1863, bls. 789, landsyfirrættardómurinn bls. 16 að framan)

1864.

17. okt.

Réttvísinn

gegn

Ingvari Einarssyni, Vilborgu Jónsdóttur og
Einari Ingvarssyni.

Samkvæmt þeim upplýsingum, sem fyrir liggja í Hæstarétti, verður að ætla, að ákærða Vilborg Jónsdóttir hafi aðeins tekið þátt í framningu eins af þeim sauðapjófnuðum, sem greindir eru í hinum áfrýjaða dómi, en um þann þjófnað skortir upplýsingar um, hvort hann hafi verið framinn við þær aðstæður, að hann varði við tilsk. 11. apríl 1840, 6. gr.; og þátttaka hennar í þeim sauðapjófnuðum, sem Ingvar Einarsson hefir framið, verður samkvæmt þeim upplýsingum, sem tiltækilegar eru, aðeins metin sem eftirfarandi hlutdeild. Atferli henn-

ar í greindum efnum, svo og annað atferli hennar, sem greint er í hinum áfrýjaða dómi virðist heyra undir tilsk. 11. apríl 1840, 1, 21. og 22. gr., sbr. tilsk. 24. jan. 1838, 4. gr., og er refsing hæfilega ákveðin 27 vandarhögg, og samkv. 5. gr. síðastgreindrar tilsk. skal hún sæta sérstakri umsjón lögreglustjórnar í 8 mánuði.

Um ákærða Einar Ingvarsson athugast, að á hann er eingöngu sönnuð þátttaka í öðrum sauðþjófnaðinum, sem hann er talinn hafa framið í hinum áfrýjaða dómi — og er þess þó að geta, að sannanir skortir fyrir því, að sá þjófnaður sé framinn með þeim hætti, að hann varði við 6. gr. greindrar tilskipunar, — og enn fremur að hann ásamt Jóni bróður sínum hafi stolið nokkrum smásprekum og loks liðsinnt föður sínum við slátrun einnar eða fleiri sauðkinda, sem hinn síðargreindi stal. Fyrir það atferli ber að refsa honum samkv. greindri tilsk., 1. og 22. gr., og er refsing hans hæfilega ákveðin í dómnum til 15 vandarhagga.

Enn fremur ber að fallast á dóminn, að því er varðar refsingu Ingvars Einarssonar svo og um greiðslu bóta og málskostnaðar, þó þannig að málskostnað skulu ákærðu Ingvar og Vilborg Jónsdóttir greiða in solidum, og svarar Einar Ingvarsson til $\frac{1}{3}$ af honum in solidum ásamt hinum ákærðu.

Því dæmist rétt að vera :

Vilborg Jónsdóttir sæti 27 vandarhagga refsingu og ber henni að hlíta tilsjón lögreglustjórnar í 8 mánuði. Að öðru leyti skal landsyfirréttardómurinn

vera óraskaður, þó svo að Ingvar Einarsson og Vilborg Jónsdóttir greiði eitt fyrir bæði og bæði fyrir eitt allan málskostnað, þannig að Einar Ingvarsson greiði $1/3$ málskostnaðar in solidum með þeim. Með sama hætti greiði ákærð in solidum málflutningsmönnum Hindenburg og Henrichsen fyrir málflutning í Hæstarétti 20 rd. til hvors.

(HRT 1864, bls. 435, landsyfirrættardómur bls. 86 að framan)

1864.

25. okt.

Réttvísín

gegn

Guðmundi Jónssyni.

Samkvæmt ástæðum þeim, sem greindar eru í dómi Landsyfirrættar

dæmist rétt að vera :

Dómur Landsyfirrættar skal óraskaður. Fyrir málflutning í Hæstarétti greiði ákærði málflutningsmönnum Henrichsen og Hansen 10 rd. hvor-um um sig.

(HRT 1864, bls. 474, landsyfirrættardómur bls. 94 að framan).

1865.

6. febr.

Réttvísín

gegn

Guðmundi Jónssyni og Ingveldi Jónsdóttur.

Fella ber úr gildi dóminn, að því er varðar hór-brot Guðmundar Jónssonar, með því að málshöfð-

unarskipun amtsins verður ekki talin taka til þess brots.

Að því er varðar ákærana gegn báðum hinum ákærðu fyrir brot á amtsúrskurði þeim frá 7. febr. 1854, sem nefndur er í hinum áfrýjaða dómi, verður að telja nægilega sannað, að þau hafi brotið gegn honum, en fyrirmæli hans eru ekki lögum andstæð; þau ber því að dæma samkv. tilsk. 24. jan. 1838, 12. gr., sbr. D.L. 6—13—3 og op. br. 12. júní 1827, og ber að dæma þeim hvoru um sig 10 vandarhagga refsingu.

Hinum ákærðu ber að greiða málskostnað einu fyrir bæði og báðum fyrir eitt.

Því dæmist rétt að vera :

Hinir gengnu dómar eru úr gildi fallnir, að því er varðar hórbot Guðmundar Jónssonar. Greindur Guðmundur og Ingveldur Jónsdóttir eiga að sæta hvort um sig 10 vandarhagga refsingu. Þá ber þeim einu fyrir bæði og báðum fyrir eitt að greiða allan málskostnað, þ. á m. málflutningslaun, er greinir í landsyfirréttdómi, og fyrir málflutning í Hæstarétti ber þeim að greiða til Buntzens jústizráðs og Liebe málflutningsmanns 10 rd. hvorum.

(HRT 1864, bls. 706, dómur Landsyfirdómsins bls. 20 að framan).

1865.

6. nóv.

Réttvísinn
 gegn
 Pétri Ásmundssyni.

Samkvæmt ástæðum þeim, er greinir í hinum áfrýjaða dómi

dæmist rétt að vera:

Dómur Landsyfirdóms skal óraskaður.

Ákærði greiði málflutningsmönnum Henrichsen og Hansen 10 rd. hvorum um sig fyrir flutning málsins í Hæstarétti.

(HRT 1865, bls. 464, dómur Landsyfirdóms, bls. 131 að framan).

1866.

29. júní

Réttvísinn
 gegn
 Ögmundi Ögmundssyni.

Af hinum sömu ástæðum sem nefndar eru í hinum áfrýjaða dómi

dæmist rétt að vera:

Dómur Landyfirrættarins á óraskaður að standa. Málsfærslumönnum fyrir Hæstarétti, Brock og Levinsen, greiði hinn ákærði 10 rd. hvorum.

(HRT 1866, bls. 298, Andvari, I. ár, bls. 201, landsyfirrættardómurinn bls. 119 að framan).

1866.

29. október.

Réttvísinn
 gegn
 Sveini Hjaltasyni.

Af því, sem fram er komið í málinu, verður ekki með vissu álitð, að hinn ákærði við tækifæri það, sem getið er um í hinum áfrýjaða dómi, hafi haft þá meðvitund um, hvað hann gjörði, að honum verði refsað fyrir það, og læknisálit það, sem fram er komið eftir að yfirrétturinn var búinn að dæma um málið, getur hér ekki komið til neinna greina; hæstiréttur verður því að álíta, að landsyfirrétturinn hafi komizt að réttri niðurstöðu í þessu máli.

Því dæmist rétt að vera:

Dómur landsyfirréttarins á óraskaður að standa. Málsfærslulaun til jústizráðs Buntzens og mála-færslumanns Henrichsens, 10 rd. til hvors, greiðist úr opinberum sjóði.

(HRT 1866, bls. 487, Andvari. I. ár, bls. 202, landsyfirréttardómurinn bls. 174 að framan).

1866.

6. nóvember.

Réttvísinn
 gegn
 Jóhannesi Björnssyni, Jóni Sæmundssyni, Katrínu
 Jónsdóttur og Árna Sæmundssyni.

Fyrir tiltæki það, sem getið er um í hinum áfrýj-

aða dómi, hlýtur Jóhannes Björnsson að verða dæmdur eftir tilsk. 11. apríl 1840, 13. og 14. gr., með hliðsjón til 6. gr., í 5 ára betrunarhússvinnu, og Jón Sæmundsson eftir hinni síðarnefndu grein í sömu hegningu um 3 ár. Katrín Jónsdóttir, sem hefir játað, að nokkuð af sauða- og hestapjófnaðinum hafi verið framið að undirlögðu ráði hennar og Jóhannesar Björnssonar, verður einnig að dæmast eftir tilsk. 11. apríl 1840, 6. gr., með hliðsjón af 21. gr., í þriggja ára betrunarhússvinnu. En þegar til Árna Sæmundssonar kemur, þá hefir hann að vísu verið hjálplegur við suman þjófnaðinn, en eftir því sem fram hefir komið í málinu má álíta, að hann, sem þá var 16 ára, ekki hafi veitt þessa hjálp af eigin hvöt, eins og hann líka lýsti þjófnaðinum fyrir sýslumanni svo fljótt, sem honum var unnt. Það verður því að dæma hann sýknan af kæru sækjanda, þó svo að hann greiði málskostnað in solidum með hinum. Bætur fyrir þýfið eru rétt dæmdar í hinum áfrýjaða dómi.

Því dæmist rétt að vera :

Árni Sæmundsson skal í máli þessu sýkn af kæru sækjanda. Jón Sæmundsson og Katrín Jónsdóttir skulu sæta betrunarhússvinnu í 3 ár og Jóhannes Björnsson sömu hegningu í 5 ár. Bætur séu, sem í landsyfirréttardóminum er ákveðið. Málskostnað, þar á meðal málsfærslulaun sem sagt er í hinum áminnzta dómi, og málsfærslulaun fyrir Hæstarétti til málafærslumanna Levinsens og Liebes, 20 rd. til

hvors, borgi hin ákærðu, eitt fyrir öll og öll fyrir eitt.

(HRT 1866, bls. 524, Andvari, I. ár, bls. 204–5, landsyfirrættardómurinn bls. 145 að framan).

1866.

9. nóv.

Guðbrandur Magnússon í Hlíð

gegn

Gísla Jónssyni á Saurum.

Það er vítalaut, að sættanefndin vísaði málinu til dóms og laga 10. apríl 1862, þó varnaraðili ekki kæmi á sættafundinn, og það því heldur, sem sættanefndarmennirnir höfðu haft málið með höndum síðan 14. marz, því þá höfðu þeir ákveðið fund, en hann ekki mætt; hann vildi ekki heldur gjöra sættanefndarmönnum uppskátt, hver forföll það væri, sem hefði hindrað hann frá að mæta sjálfur 10. apríl, eða því hann hefði ekki getað sent mann í sinn stað. Aðferð nefndarinnar er jafnlögmæt, þó varnaraðili síðar hefði getað sannað, að hann hefði löglegt forfall, og ekki einu sinni getað sent neinn í sinn stað til sættafundarins. Því verður ekki fallizt á, að héraðsdómurinn og meðferð málsins við þenna dóm er dæmt markleysa af þeim ástæðum, sem til eru greindar í hinum áfrýjaða dómi, og landsyfirrætturinn hlýtur þess vegna, eins og varnaðili hefir krafizt fyrir hæstarétti, að taka málið til nýrrar meðferðar og dæma það að aðal-efninu til.

Eftir málavöxtum hlýtur varnaraðili að skyldast til að borga sóknaraðila málskostnað við hæstarétt með 60 dölum.

Því dæmist rétt að vera :

Landsyfirrétturinn á að taka mál þetta upp að nýju og dæma í því að aðalefninu til. Málskostnað fyrir hæstarétti borgar varnaraðili sóknaraðila með 60 ríkisdölum. Auk þess borgar hann 5 rd. til dóms-málasjóðsins.

(HRT 1866, bls. 551, Andvari I. ár, bls. 198, landsyfirréttardómurinn bls. 36 að framan)

1866.

5. des.

Réttvísinn

gegn

Einari Jónssyni, Guðbjörgu Guðmundsdóttur og
Jóni Einarssyni.

Eftir hæstaréttarstefnunni kemur ekki til mála að breyta hinum áfrýjaða dómi að því leyti sem Jón Einarsson er dæmdur sýkn af frekari ákærum fyrir að vera hvatamaður til fæðingar í dulsmáli, heldur hitt, til hvernar hegningar hann hafi unnið með því að hjálpa Einari Jónssyni til að slátra kind þeirri, sem Einar færði honum, og brúka kjötið af henni, sem nefndur dómur lætur gilda þjófssök. En af því Einar Jónsson að hinu leytinu, eftir því sem hann sjálfur hefir skýrt frá, tók kindina úr kvíunum og dró hana heim, án þess að hann í fyrstu vissi annað en að hún væri með sínu marki, en sem Jón Einarss-

son þar á móti tók eftir að ekki var, þegar hann kom heim með hana, verður varla álitíð, að Einar hafi stolið kindinni; hegning Jóns Einarssonar fyrir tiltæki hans, sem hér er nefnt, verður því aðeins ákveðið með því að hafa hliðsjón af tilsk. 11. apríl 1840, 58. gr., sbr. 77. gr., og það virðist hæfilegt að ákveða hegningu þessa til 20 vandarhagga hýðingar.

Hvað Einar Jónsson snertir, hlýtur hæstiréttur að fallast á, að hann eftir sakargögnum, sem fram hafa komið við yfirréttinn, er dæmdur til lífláts eftir L. 6-9-1 og tilsk. 4. okt. 1833, 10 gr., og með þessu móti fellur sú hegning niður, sem hann annars hefir bakað sér fyrir brot þau móti eignarréttinum, sem sannast hafa upp á hann í þessu máli. Um Guðbjörgu Guðmundsdóttur verður rétturinn einnig samkv. L. 6—6—8 að fallast á, að hún er í yfirréttardóminum dæmd frá lífi eftir L. 6—6—7. Loksins virðist ákvæði yfirdómsins um málskostnað að eiga að standa óraskað.

Því dæmist rétt að vera:

Jón Einarsson á að hýðast 20 vandarhöggum. Að öðru leyti á landsyfirréttdómurinn óraskaður að standa. Til jústizráðs Buntzens og málfærslumannanna Levinsens og Hindenburgs skulu greiddar 20 rd. til hvers; af þessu borgar Einar Jónsson helminginn, en Guðbjörg Guðmundsdóttir og Jón Einarsson sinn fjórða hlut hvort.

(HRT 1866, bls. 603, Andvari. I. ár, bls. 209-10, landsyfirréttdómurinn bls. 140 að framan)

1867.

10. apríl.

John Ritchie og sonur hans svo og sameigendur
 Klepps og Laugarness
 gegn
 H. Th. A. Thomsen

Þegar það er tekið til greina, hvernig málið hefir verið flutt við hæstarétt, og með því heimild vantar til þess að dæma héraðsdóminn ómerkan *ex officio*, getur það eitt komið undir atkvæði hæstaréttar, hvort bann það frá 10. júní 1862, sem um er rætt í málinu og sem þegar með hinum áfrýjaða dómi að nokkru leyti er fellt úr gildi, skuli eftir kröfu sóknaraðilanna einnig að öðru leyti ónýtt, svo sem að því leyti sem þar með er óheimiluð veiðiaðferð sú, sem um er rætt í dóminum, en sem þeir Ritchie og sonur hans hafa beitt.

Að vísu verður að álíta svo, að Kleppsmenn hafi rétt til laxveiði á Viðeyjarsundi fyrir landi þeirra norðan Gelgjutanga. Þetta er og ákveðið í yfirréttardóminum, sem að því leyti eigi hefir verið áfrýjað, þar sem dómurinn að nokkru leyti hefir numið lögbannið úr gildi; en þegar þeir nota þennan rétt, verða þeir að breyta eftir boðum Jónsbókar í 56. kapítula í landsleigubálki: „engi má fyrir öðrum veiði spilla,“ og þótt hver megi gjöra þær veiðivélar, sem hann á kost á, þá verður hann þó að gjöra það svo „að fiskar megi fara upp að á hverri“, en þessum boðum verður að fylgja, hvort heldur veiðivélar eru gjörðar í ánni sjálfri eða á sjó fyrir

framan árósin. En eftir flutningi málsins við héraðsrétt og yfirrétt og öðrum sakargögnum verður að álíta svo, að net þau, er þeir Ritchie og sonur hans hafa lagt þverstreymis, þar sem laxinn gengur úr sjónum upp í Elliðaárnar hafi eftir því sem ástatt er og eftir því, hvernig netunum var háttað, hlotið að valda því, að laxinn, jafn vel þó hann eigi ánetjaðist, gengi þó eigi upp í árnar, eða að laxgengdin í ánum yrði að minnsta kosti svo lítilfjörleg, að laxveiði þeirri, er frá alda öðli hafði verið stunduð í ánni og sem konungur hafði selt varnaraðila, mætti heita spillt. Verður að fallast á það, að yfirdómurinn eigi hefir álitid lögbann það, sem hingað er stefnt, ólögmætt, að því leyti er snertir veiðiaðferð þeirra Ritchie og sonar hans; og með því engin varakrafa er komin fram af hálfu sóknaraðila um að ákveða nákvæmar, hversu yfirgripsmikið lögbannið eigi að vera, ber að staðfesta dóminn eftir kröfu varnaraðila, eins og einnig verður að sitja við það, sem þar er kveðið á um málskostnað.

Eftir málavöxtum skal málskostnaður fyrir hæstarétti falla niður.

Því dæmist rétt að vera :

Dómur landsyfirréttarins á óraskaður að standa. Málskostnaður við hæstarétt falli niður. Til dómsmálasjóðs greiði sóknaraðilar 5 rd.

(HRT 1867, bls. 73, Andvari, II. ár, bls. 148-50, landsyfírréttardómurinn bls. 37 að framan).

1867.

17. júní.

Réttvísín

gegn

Sigurði Guðbrandssyni og Kristbjörgu Guðmunds-
dóttur.

Samkvæmt ástæðum hins áfrýjaða dóms

dæmist rétt að vera :

Dómur landsyfirrættarins á óraskaður að standa.
Í málflutningslaun til þeirra Hansens og Liebes,
málaflutningsmanna við hæstarétt, borgi hin ákærðu
eitt fyrir bæði og bæði fyrir eitt, 10 rd. til hvors.

(HRT 1867, bls. 210, Andvari, II. ár, bls. 152,
landsyfirrættardómurinn bls. 285 að framan).

1867.

23. októ.

Hið opinbera

gegn

Helga Helgasyni o.fl.

Fyrirfram skal þess getið, að hæstarétti er með
konungsbréfi dags. 10 des. f.á. veitt vald til að
kveða upp dóm í málinu, þó *summa appellabilis*
vantaði.

Með því eigi verður álitíð sannað, að hinn ákærði
Símon Eyjólfsson hafi sjálfur undirskrifað eða leyft
nokkrum öðrum fyrir sína hönd að undirskrifa bæna-
skrá þá, dags. 7. des. 1865, sem getið er í hinum áfrýj-
aða dómi, og með því að sakargögn eigi heldur eru

fyrir því, að hann hafi verið vitandi um valdstjórnarskipanir þær, er hér ræðir um, ber hann yfirhöfuð að dæma sýknan af ákærum sækjanda.

Að því leyti, er hina aðra af hinum ákærðu snertir, er dæma skal í hæstarétti, verður þar á móti af rökum þeim, sem í dóminum eru tilfærð, að fallast á það, að þeir hafi verið látnir sæta sektum eftir álitum, svo og á það, að þeir eru skyldaðir til að taka þátt í málskostnaði, og ber því dóminn að þeirra leyti að staðfesta, þó þannig að Oddur Bjarnason og Snorri Snorrason greiði 2 rd. sekt hvor, Helgi Helgason og Sveinbjörn Þórðarson 10 rd. hvor, og hver fyrir sig af hinum, sem ákærðir eru, 5 rd. sekt.

Því dæmist rétt að vera:

Símon Eyjólfsson á af kröfum sækjanda í máli þessu sýkn að vera. Að því er snertir hina, sem ákærðir hafa verið í hæstarétti, á dómur landsyfírréttarins óraskaður að standa; þó skulu þeir Oddur Bjarnason og Snorri Snorrason greiða 2 rd. sekt hvor; Helgi Helgason og Sveinbjörn Þórðarson 10 rd. hvor, og hver hinna 5 rd. Hindenburg málaflutningsmanni og Buntzen jústizráði bera hverjum fyrir sig 20 rd. í málaflutningslaun fyrir hæstarétti, og eiga allir þeir, er málið hefir verið kært á hendur við hæstarétt, að greiða fé þetta, einn fyrir alla og allir fyrir einn, nema Símon Eyjólfsson.

(HRT 1867, bls. 392, Andvari II. ár, bls. 158–59, landsyfírréttardómurinn bls. 236 að framan).

1868.

10. janúar.

Einar Hjörleifsson
gegn

Jóni Sölvasyni og Vigfúsi Péturssyni.

Fyrirfram skal þess getið, að annar varnaraðili málsins, Jón Sölvason, er andaður eftir að dómur yfirréttarins var upp kveðinn, en að svo verður að álíta sem erfingjar hans, er hæstaréttarstefnan hefir verið birt, séu gengnir inn í málið í hans stað.

Eigi aðeins hinir ýmsu íbúar héraðsins, er sóknaraðili hefir leitt sem vitni, heldur og einnig flestöll þau vitni, er varnaraðili hefir leitt, hafa skýrt svo frá, að þau jafnan hafi heyrt að jörðin Háreksstaðir væri talin með Skjöldúlfsstöðum; þar sem varnaraðilar annarsvegar eigi hafa tilfært nein rök, er gjöri það sennilegt, að Háreksstaði eigi beri að telja með Skjöldúlfsstöðum; með þessu og annars með öllum þeim gögnum, sem fram eru komin í málinu, verður að álíta, að fengin sé svo nægileg sönnun sem eftir eðli hlutarins og ákvörðun Landsleigubálks í 52. kapítula í þessu máli getur orðið spurning um að heimta fyrir því, að sóknaraðili, sem eigandi Skjöldúlfsstaða, hafi haft fulla heimild til að setja sig á móti því, að Jón Sölvason legði Háreksstaði undir sig svo sem eign þá, er enginn ætti umráð á. Sóknaraðili hefir eigi vanrækt neitt af því, er heimtað gat orðið af honum til að tryggja rétt sinn gagnvart útmælingargjörð þeirri, sem getið er í dóminum, og sem Jón Sölvason hafði beðið um

samkv. tilsk. 15. apríl 1776, og nýbýlisbréf það fyrir Háreksstöðum, er útgefið er samkv. útmælingargjörðinni, áskilur eiganda Skjöldúlfsstaða fullan rétt í sérhverju tilliti að því er nýbýli þetta snertir; en fyrir þessar sakir verður hæstiréttur að fallast á, að héraðsdómarinn, að tilkvöddum meðdómsmönnum, með héraðsdómi, kveðnum upp 30. okt. 1856, hefir gjört varnaraðila að skyldu, ef eigi öðru vísi yrði um samið, annaðhvort að greiða landskuld af nýbýlinu, sem ákveðið er í útmælingargjörðinni, eða að öðrum kosti að víkja frá jörðunni. Héraðsdóminn ber þannig að staðfesta, með því eigi er ástæða til eftir málsfærslunni að breyta honum í neinum smáatriðum. Málskostnaður við yfirdóm og hæstarétt virðist eiga að falla niður, og málsfærslulaun þau, er bera hinum skipaða málflutningsmanni sóknaraðila við hæstarétt ber að greiða úr opinberum sjóði.

Því dæmist rétt að vera:

Héraðsdómurinn á óraskaður að standa. Málskostnaður við landsyfirréttinginn og við hæstarétt falli niður. Varnaraðilar greiði 5 rd. til dómsmálasjóðsins. Liebe málaflutningsmanni bera 60 rd. í málsfærslulaun, er greiðast úr opinberum sjóði.

(HRT 1867 bls. 513, Andvari II. ár, bls. 160–161, landsyfirréttdómurinn bls. 65 að framan).

1868.

30 júní.

Hreppstjórnarnir Jón Erlindsson og Ásbjörn Ólafsson
gegn
Gísla og Guðmundi Ívarssonum.

Með konungsúrskurði, dags. 26. þ. m., hefur hæstiréttur fengið myndugleika til að taka mál þetta til meðferðar, þó að álíta mætti að málavextir ekki væri svo, að málinu yrði skotið til þessa dóms.

Eftir því sem fram er komið í málinu verður að álíta, að hinir stefndu reyndar séu í vinnumennsku hjá föður sínum, þar sem þeir eru til húsa, en að þeir jafnframt hafa atvinnuveg út af fyrir sig í sjávarútvegi, og eigi tíundarbæran lausaeyri í bátum. Eftir því hvernig ákvörðunin í reglug. 8. jan. 1834, 10. gr. er orðuð, er ekki næg ástæða til að leggja þá þýðingu í, að þar eru taldar ýmsar stéttir, að ekki líka hreppsmönnum í annarri stétt mætti gjöra aukaútsvar það, sem greinin nefnir, þegar þeir að öðru leyti eftir atvinnuvegi og efnahag eru færir um það, og sér í lagi verður ekki álitid, eftir þessari lagaákvörðun, að hjúastéttin sé undanþegin að greiða útsvar af atvinnuvegi og fjárstofni, sem hún hefir út af fyrir sig. Það verður því eftir lög-gjöfinni ekki álitið óheimilt, að aukaútsvari því til sveitar, sem getið er í hinum áfrýjaða dómi, hefir verið jafnað á þá stefndu eftir tíundarbæru lausafé þeirra. Stærð aukaútsvarsins hefir ekki komið til greina í þessu máli. Sóknaraðilar hafa þannig haft heimild til að taka upp fé fyrir varnaraðilum, og

verður því eftir kröfu þeirra að dæma þá sýkna saka.

Eftir því sem á stendur skal allur málskostnaður niður falla, og málsfærslulaun hins skipaða málsfærslumanns sóknaraðila greiðast úr opinberum sjóði.

Því dæmist rétt að vera :

Áfrýjendur skulu í þessu máli vera sýknir af kæru hinna stefndu. Málskostnaður við alla rétti falli niður. Til dómsmálasjóðsins greiði hinir stefndu 5 rd. Málsfærslulaun málafærslumanns Jóns Guðmundssonar og jústizráðs Buntzens skulu greidd úr opinberum sjóði, 20 rd. til hins fyrra og 60 rd. til hins síðara.

(HRT 1868, bls. 228, Andvari III. ár, bls. 171—2, landsyfirréttardómurinn bls. 61 að framan).

1868.

5. okt.

Réttvísín

gegn

Jóni Karelssyni.

Þjófnað þann, sem talað er um í hinum áfrýjaða dómi, og ákærði framdi með því að fara inn í einstakt úthýsi og taka þar þá muni, sem nema 1 rd. og 40 sk., verður eftir því sem fram er komið í málinu að álíta innbrotspjófnað. Þar eð ákærða samkvæmt dómi gengnum 30. (20?) okt. 1856 hefir verið hegnt eftir tilsk. 11. apríl 1840, 1. gr. verður nú að dæma hann eftir sömu tilskipunar 13. og 14.

gr., sbr. 12. gr. upph., og virðist það hæfilegt, að undirréttardómurinn hefir ákveðið hegninguna til þriggja ára betrunarhússvinnu. Um bætur og málskostnað verður að fara eftir ákvæði yfirréttdómsins.

Því dæmist rétt að vera :

Um hegninguna skal undirréttardómurinn, en að öðru leyti yfirréttdómurinn, óraskaður standa. Í málsfærslulaun til málsfærslumanns Liebes og jústizráðs Buntzens greiði ákærði 10 rd. til hvors.

(HRT 1868, bls. 287, Andvari III. ár, bls. 174-5, landsyfirréttdómurinn bls. 290 að framan.)

1868.

8. okt.

Réttvísinn
gegn

Birni Kristjánssyni og Sigríði Ólafsdóttur.

Af ástæðum þeim, sem taldar eru í hinum áfrýjaða dómi og sem hæstiréttur í öllu verulegu fellst á, hlýtur hæstiréttur að fallast á dóm þenna, þó með þeirri breytingu, að hegningartíminn fyrir Björn Kristjánsson eftir tilsk. 11. apríl 1840, 16. gr., sbr. fyrsta hluta 12. gr., sé látinn vera 9 ár.

Því dæmist rétt að vera :

Landsyfirréttdómurinn skal óraskaður standa, þó svo að hegningartími Björns Kristjánssonar sé 9 ár. Af málsfærslulaunum til málafærslumannanna fyrir hæstarétti, Hansens, Levinsens og Hinden-

burgs, 10 rd. til hvers, greiði hinn ákærði 2/3 hluta, en þriðjungur greiðist úr opinberum sjóði.

(HRT 1868, bls. 310, Andvari, III. ár, bls. 177–78, landsyfirrættardómurinn bls. 249 að framan).

1868.

9. okt.

Réttvísín
gegn

Magnúsi Eyjólfssyni.

Þar eð aðeins ákærði hefir skotið málinu til yfirréttarins og hann við undirrættinn var dæmdur sýkn af buxnastuldinum, flýtur þar af, að þessi hluti sakarinnar ekki verður tekinn til meðferðar og dóms við hæstarétt, jafn vel þó málinu líka hafi verið skotið til þessa dóms af því opinbera.

Hvað peningabuddustuldinn snertir, virðist það rétt, að hann með hinum áfrýjaða dómi er dæmdur eftir tilsk. 11. apríl 1840, 1. gr. með hliðsjón af tilsk. 24. jan. 1838, 4. gr. stafl. a, og þar eð 10 vandarhagga hegning virðist hæfileg, eins og líka dómsatkvæðið um bætur og málskostnað, hlýtur dómurinn að staðfestast.

Því dæmist rétt að vera :

Landsyfirrættardómurinn skal óraskaður standa. Í málsfærslulaun til málafærslumannanna fyrir hæstarétti Levinsens og Klubiens greiði hinn ákærði 10 rd. til hvors.

(HRT 1868, bls. 338, Andvari, III. ár, bls. 180, landsyfirrættardómurinn bls. 333 að framan).

1868.

15. okt.

Réttvísinn

gegn

Niels Þorsteinssyni.

Fyrir brot þau, sem hinn ákærði hefir framið og talin eru í undirréttardóminum, verður að dæma hann eftir tilsk. 11. apríl 1840, 1. og 43. gr., og þar eð hegningin eftir dómi þessum er hæfilega metin, verður að því leyti að fara eftir honum. Um málskostnað skal fara eftir yfirdóminum.

Því dæmist rétt að vera:

Hvað hegningu snertir skal bæjarþingsdómurinn óraskaður standa, en landsyfirréttardómurinn að öðru leyti. Í málsfærslulaun til málafærslumannanna fyrir hæstarétti, Henrichsens og Liebes, greiði hinn ákærði 10 rd. til hvors.

(HRT 1868, bls. 367, Andvari III. ár, bls. 182, landsyfirréttardómurinn bls. 296 að framan).

1869.

26. nóv.

Erfingjar prestsekkju Þuríðar Hallgrímsdóttur

gegn

séra Magnúsi Bergssyni.

Eftir konungsúrskurði dags. 28. febr. f.á. hefir hæstarétti verið veitt heimild til að taka þetta mál til dóms, þó að það eigi næmi svo miklu sem til þess útheimtist.

Orðin „prestsekkja“ og „prestsekkja í kallinu“,

sem höfð eru í konungsbréfunum 5. júní 1750 um styrk til prestsekkna á Íslandi verða eftir eðlilegri þýðingu sinni einnig að ná til ekkju eftir prest þann, sem — eins og maður Þuríðar — hefir fengið lausn frá kallinu með eftirlaunum, og áður en hann sleppti kallinu verið giftur konu, sem lifir hann; og eins og ekkert finnst í 6 fyrstu greinum konungsbréfanna — sem í þessu máli koma til greina — sem gefur heimild til að svipta slíkar ekkjur rétti til að njóta góðs af ákvörðunum þeim, sem þar eru settar, þannig gefur inngangur konungsbréfanna því síður ástæðu til að taka þær undan, sem þar er sagt með almennum orðum — eftir að búið er að drepa á hinar sögulegu ástæður til konungsbréfanna — að þau séu útgefin til þess nokkurn veginn að hjálpa og styrkja „hinar fátæku prestsekkjur.“ Það virðist heldur ekki, að í ástæðum þeim, sem yfirdómurinn annars hefir byggt á, eða að öðru leyti sé næg heimild til að taka nefndar prestsekkjur undan, og verður hér sérílagi að gæta þess, að eftir upplýsingum þeim, sem komnar eru fram fyrir hæstarétti, er ástæða til að halda, að það hafi verið það venjulegasta, að minnsta kosti síðan 1798, að veita slíkum ekkjum eftirlaun af kallinu. Loksins verður enn að taka tillit til þess, að tilsk. um prestaköll á Íslandi 15. des 1865 — sem annars ekki kemur hér til greina, af því hún er komin út eftir dauða séra Jóns Þorsteinssonar, í síðasta kafla 5 gr. gjörir beinlínis ráð fyrir, að konungsbréfin 5. júní 1750 einnig ná til ekkna eftir uppgjafapresta, sem höfðu eftirlaun af kallinu.

Af ástæðum þeim, sem hér eru greindar, og með þeirri athugasemd, að Þuríður Hallgrímsdóttir er önduð eftir að yfirréttardómurinn var dæmdur, verður að dæma áfrýjendunum samkvæmt kröfu þeirra fyrir hæstarétti rétt til að fá 1/10 af föstum tekjum Kirkjubæjarprestakalls frá dauða manns hennar til hennar eigin dánardægurs, svo skal og varnaraðili skyldur að borga þann hluta af nefndum tekjum, sem svarar til tímabilsins frá dauða mannsins til 8. júlí 1864, sem stefna til sættanefndar er dagsett á.

Málkostnaður fyrir öllum réttum skal, eins og á stendur, falla niður, og málsfærslulaun hins skipaða málflutningsmanns fyrir ekkjuna við yfirdóminn og áfrýjendanna málaflutningsmanns við hæstarétt, 10 rd. til hins fyrra og 60 rd. til hins síðara, skulu greiðast úr opinberum sjóði.

Því dæmist rétt að vera :

Áfrýjendurnir eiga í stað Þuríðar Hallgrímsdóttur réttarkröfu til að fá 1/10 af föstum tekjum Kirkjubæjarprestakalls fyrir tímabilið frá dauða Jóns prests Þorsteinssonar til dánardægurs nefndrar Þuríðar Hallgrímsdóttur, og skal varnaraðili greiða sóknaraðila þann hluta af þessum tekjum, sem svarar til tímabilsins frá dauða Jóns prests Þorsteinssonar til 8. júlí 1864. Málkostnaður fyrir öllum réttum falli niður. Til dómsmálasjóðsins greiði varnaraðili 1 rd. Málfærslulaun málaflutningsmanns Jóns Guðmundssonar við yfirdóminn og hæstaréttarmála færlumanns Klubiens fyrir hæstarétti, 10

rd. til hins fyrra og 60 rd. til hins síðara, greiðist úr opinberum sjóði.

(HRT 1869, bls. 592, Andvari IV. ár, bls. 171-3, landsyfirrættardómurinn bls. 226 að framan).

1870.

17. febr.

Þorsteinn Daníelsson
 gegn
 P.L. Henderson.

Af ástæðum þeim, er greindar eru í hinum áfrýj-
 uða dómi, verður að álíta það rétt, að áfrýjandinn
 samkvæmt samningnum 11. sept. 1861 er skyldaður
 til að leggja inn hjá hinum stefnda helminginn af
 öllu því hákarlslýsi, sem aflaðist á skip hans vorið
 og sumarið 1862 án tillits til þess hluta, sem for-
 mennirnir eða hásetarnir kynnu að eiga í aflanum.
 Það er líka rétt álitid í dóminum, að hinn stefndi
 ekki hafi, allra sízt gagnvart áfrýjanda gjört sig
 sekan í neinu því samningsrofi, sem gat undan-
 begið hann (áfrýjanda) frá því að uppfylla skyldur
 sínar eftir samningnum. Enn fremur má álíta það
 rétt, eftir því sem fram er komið í málinu og eftir
 málsfærslu sakaraðila, að helmingurinn af hinum
 nefnda lýsisafli er metinn 65 $\frac{2}{5}$ tonnur, og að
 áfrýjandinn, sem aðeins verður álitinn hafa lagt
 inn 16 tonnur, því það kemur hér ekki til greina,
 og er líka ósannað, að áfrýjandi hafi látið annan
 mann leggja inn 14 tonnur til stefnda, verður að
 skyldast til að greiða skaðabætur fyrir samningsrof
 hvað hinar 49 $\frac{2}{5}$ tonnur snertir, er á vantar.

Hvað upphæð skaðabótanna snertir, hefir hinn stefndi að því leyti sem aðalkrafa hans, sem ekki getur komið til greina hér við réttinn, ekki yrði tekin til greina, jafnframt varakröfu sinni, gefið réttinum vald að ákveða skaðabæturnar; eins og málið liggur fyrir hæstarétti, getur ekki komið til mála að hækka skaðabætur þær, sem ákveðnar eru í yfirdóminum; þessi upphæð verður heldur ekki dæmd hinum stefnda, þar eð reikningur sá, sem hún er byggð á, ekki verður álitinn óbyggjandi eftir því sem fram er komið í málinu; í þessu tilliti skal þess einkum getið, að sönnun vantar fyrir því, að kaupin við E. Steinkopf, sem talað er þar um, hafi verið afgerð, eða að hinn stefndi í þessu tilliti hafi haft nokkurn skaða. Þar eð næg rök vantar í máli þessu til að ákveða skaðabæturnar, verður að láta óvillhalla menn dæma um þær, og skal það hér tekið fram, að mismunurinn á hinu umsamda söluverði, 25 rd. fyrir tunnuna — fyrir $49\frac{2}{5}$ tunnur, 1235 rd. alls — og því verði, sem á Akureyri var almennt á jafnmiklu af lýsi, og sem eftir því sem fram hefir komið í málinu, verður að álíta að hafi verið hærra en 25 rd. fyrir tunnuna, eru skaðabætur þær, sem hinum stefnda ber. Það er því lýsisverðið eftir almennu gangverði á nefndum stað og tíma, sem óvillhallir menn verða að meta, þó þannig að skaðabæturnar með engu móti mega reiknast hærra en $17\frac{1}{2}$ rd. fyrir tunnuna, því þetta er ágóði sá, sem hinn stefndi sjálfur hefir reiknað sér á tunnunni. Upphæð sú, sem kemur út, skal greiðast hinum stefnda með 4% leigu frá 11. apríl 1865, unz borgun skeður,

og virðist málskostnaður við yfirdóminn og hæstarétt eiga að falla niður.

Því dæmist rétt að vera :

Áfrýjandinn á að greiða hinum stefnda svo mikið sem verð 49½ tunnu hákarlslýsis eftir almennu gangverði í Akureyrarkaupstað sumarið 1862, að því er óvilhallir menn ákveða, yfirstígur 1235 rd., en þó má verðmun þann eigi hærra setja en 17 rd. og 3 mörk á hverri tunnu. Svo greiði og áfrýjandinn 4% leigu á ári af upphæð þeirri, er hinum stefnda ber eftir sögðu mati, frá 11. apríl 1865, unz greiðslan er leyst af hendi. Að öðru leyti skal áfrýjandi laus vera af öllum ákærum hins stefnda í máli þessu. Málskostnaður fyrir yfirdómi og hæstarétti falli niður. Til dómsmálasjóðsins greiði áfrýjandi 5 rd. og hinn stefndi jafn mikið.

(HRT 1869, bls. 797, Andvari, IV. ár, bls. 182—4, landsyfirréttardómurinn bls. 254 að framan).

1871.

31. okt.

Ketill hreppstjóri Sigurðsson

gegn

stiftamtmannum yfir Íslandi.

Skjal það frá 15. jan. 1857, sem greinir í hinum áfrýjaða dómi, felur það eitt í sér að veita Sveinbirni aðstoðarpresti Hallgrímssyni leyfi til að veðsetja eignarjörð áfrýjanda Litla-Eyrrarland fyrir pen-

ingaláni að fjárhæð 350 rd. Þetta leyfi var hins vegar ekki notað, og sérstaklega ekki til tryggingar láni því, er (Sveinbjörn) Hallgrímsson fékk hjá dómsmálasjóðnum íslenska, þar eð hvorki sjálfu skjalinu né nokkurskonar skuldbindingu eða skuldafirlýsingu samkv. því hefir verið þinglýst, en þetta var nauðsynlegt til þess að viðhalda lagagildi þeirrar veðsetningar jarðarinnar, sem var gild til nýjárs 1859, einnig eftir það tímamark, og haggar það ekki þessari niðurstöðu, þótt afriti af skuldayfirlýsingu (Sveinbjarnar) Hallgrímssonar hafi verið þinglýst 17. sept. 1856. Af þessum ástæðum hefir áfrýjandi ekki með afsali sínu á jörðinni í sept. 1862 gengið í berhögg við neinn veðrétt, sem dómsmálastjórninni hafði unnizt með yfirlýsingu 15. jan. 1857. Því síður verður talið, að hann hafi með öðrum hætti bakað sér persónulega ábyrgð á skuld (Sveinbjarnar) Hallgrímssonar gagnvart dómsmálastjórninni með því að selja jörðina, sem gerðist nokkrum árum eftir að greind yfirlýsing var undirrituð og veðrétturinn brott fallinn án þess að hún væri notuð eftir efni sínu, enda skortir upplýsingar um, með hverjum hætti og hvenær stjórn dómsmálasjóðsins hafi fengið yfirlýsinguna í hendur, og virðist hún ekki hafa fundizt fyrr en árið 1862 í skjölum stiftamtsins, og þá ekki skipað þar reglulega í skjalarröð, og hafði áfrýjandi, sem beðinn var af opinberri hálfu árið 1861 að leyfa (Sveinbirni) Hallgrímssyni að veðsetja jörðina Litla-Eyrarland til dómsmálastjórnarinnar, ástæðu til að halda, að Sveinbjörn Hall-

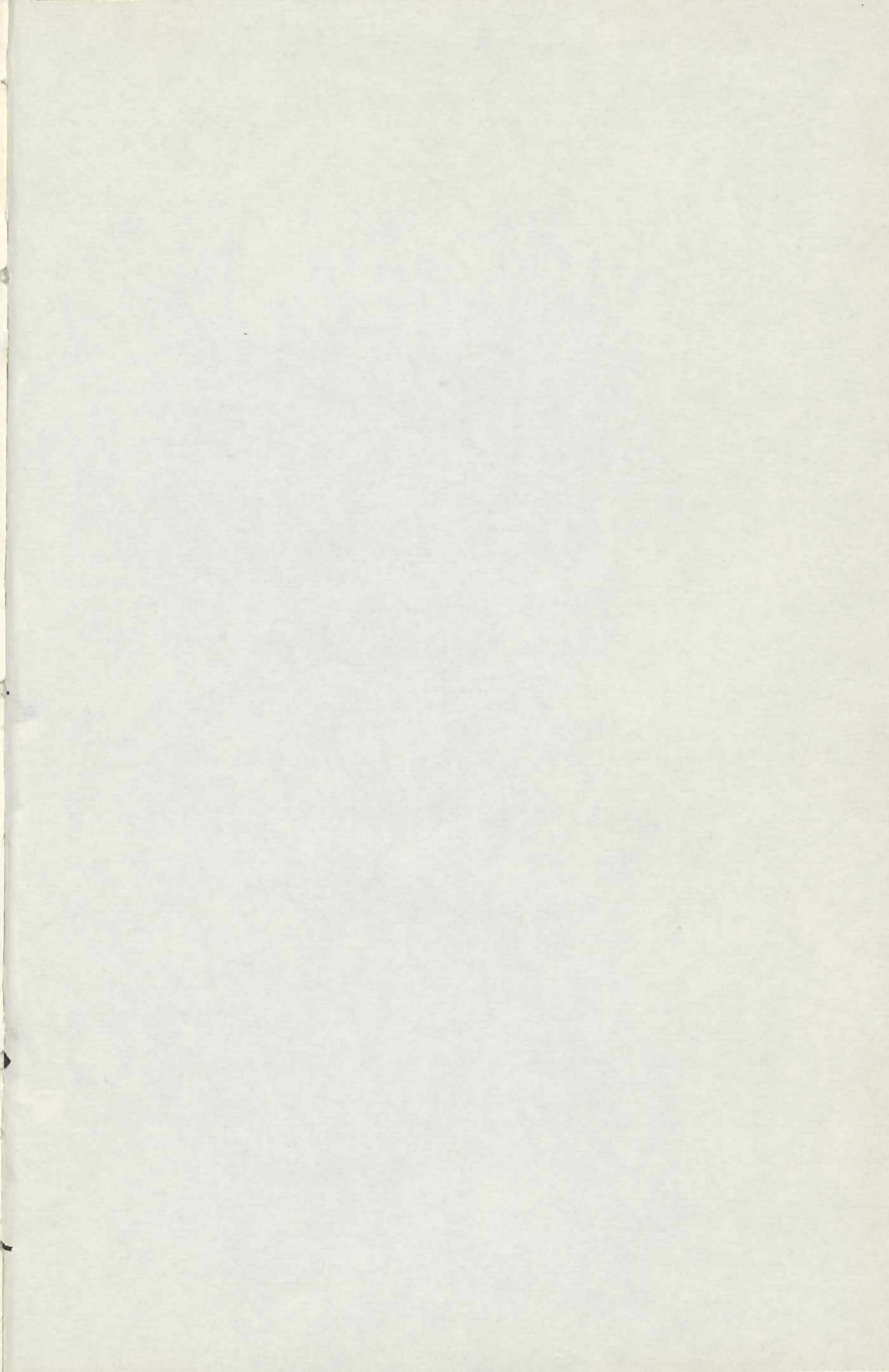
grímsson hefði ekki afhent skjalið stjórn dómsmála-sjóðsins.

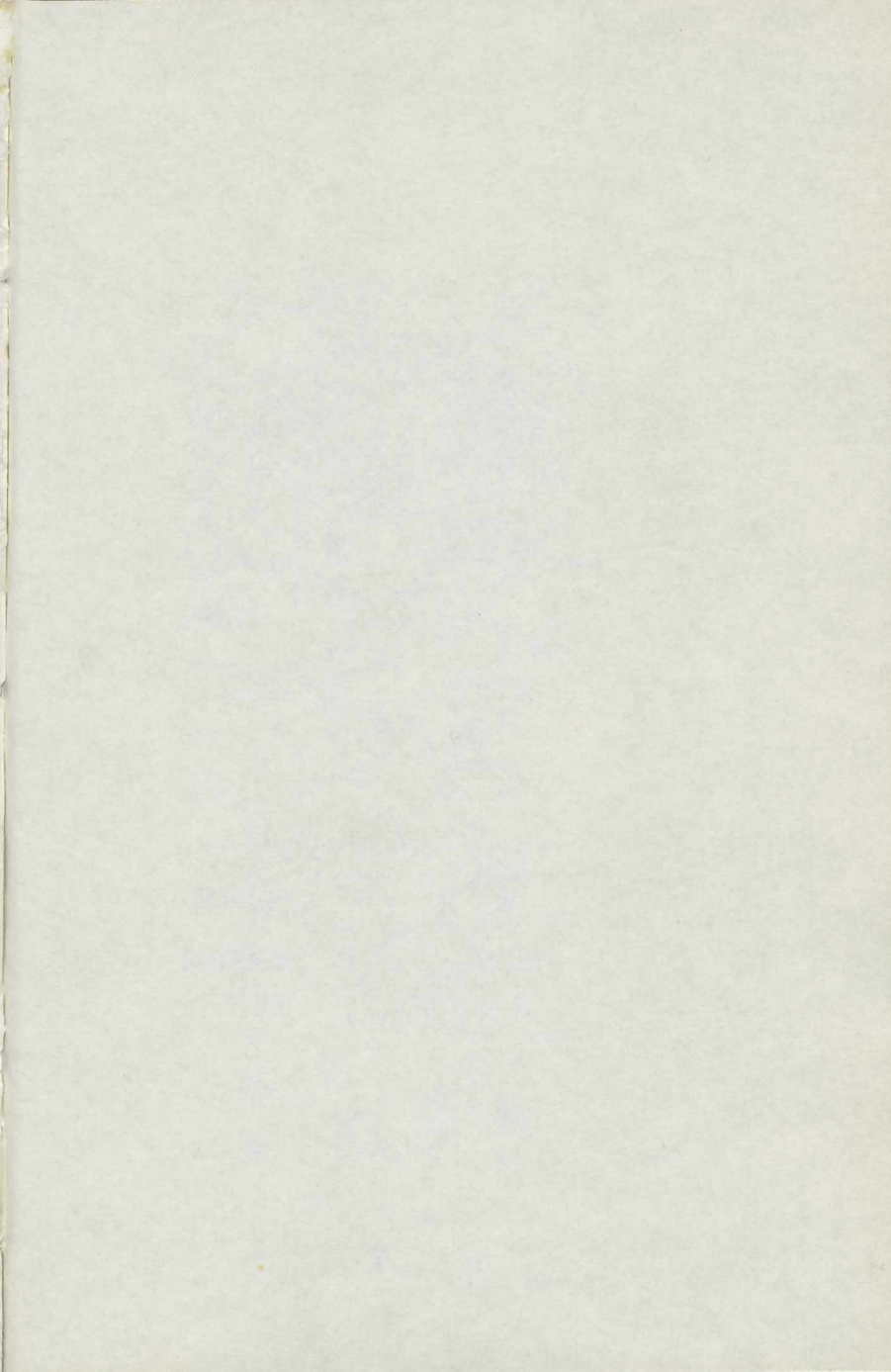
Samkvæmt framansögðu ber að sýkna áfrýjanda af kröfum stefnda í málinu. Málskostnaður við alla dómstóla falli niður, og ber að greiða málflutnings-laun hins skipaða talsmanns stefnda fyrir héraðs-dómi, 6 rd., af opinberu fé.

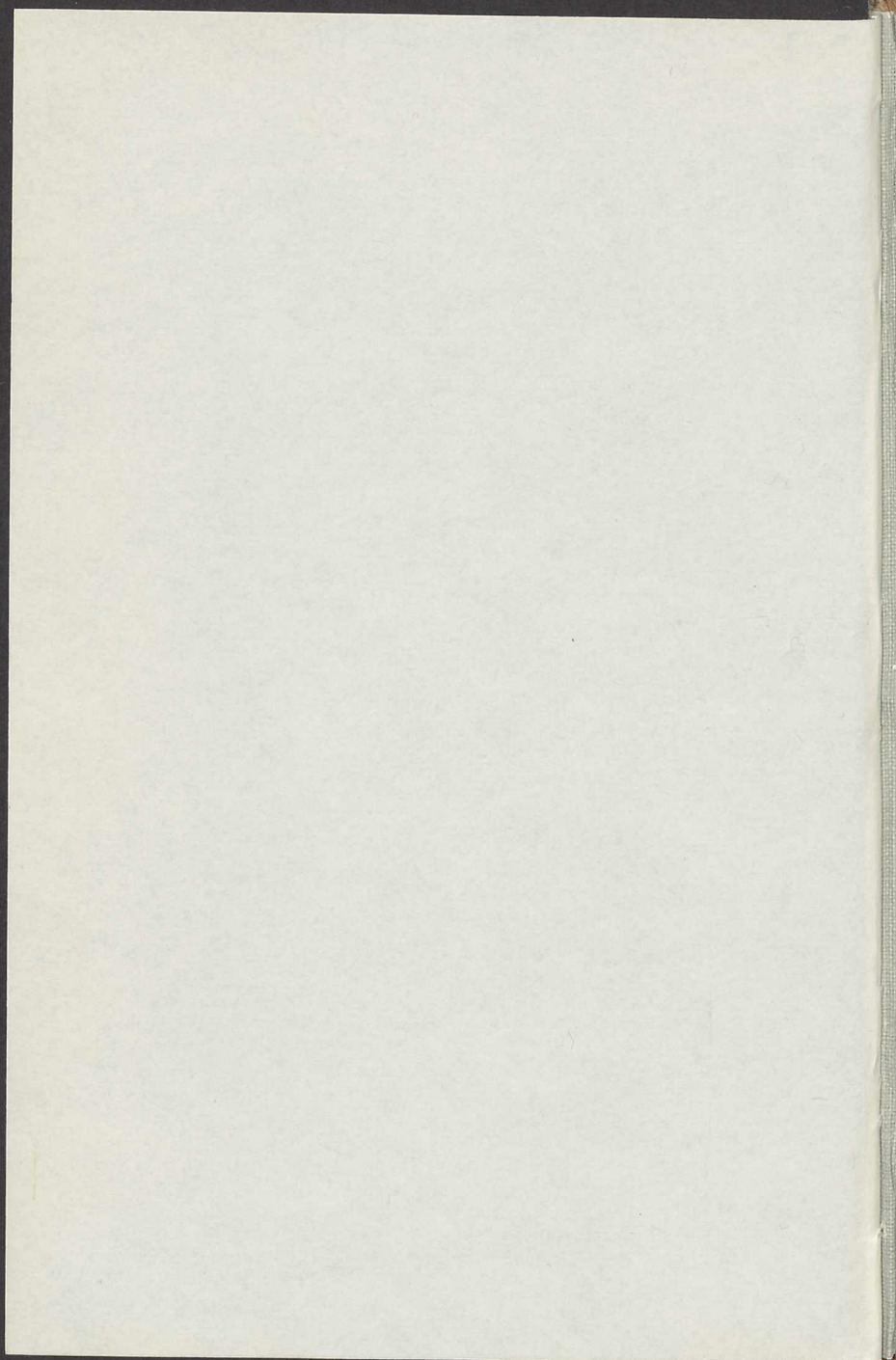
Því dæmist rétt að vera:

Áfrýjandi á að vera sýkn af kröfum stefnda í máli þessu. Málskostnaður við öll dómstig falli niður. Mál-flutningslaun A. Sæmundssonar, umboðsmanns, í hér-aði 6 rd. greiðist af opinberu fé.

(HRT 1871, bls. 439, landsyfirrættardómurinn bls. 153 að framan).

Lbs - Íslandssafn

100349238 - 1

